

Sri

Sugriva : : :

Pattabhishekam :

44/1
1913

Sl. No. 373

By ACNO 4844

Ashtavadhani .

Abbaraju Hanumantha Rao

Head Master,

Board Hindu Elementary, School, Kilavaram.

Printed at the Chandrika Press, Guntur.

All Rights Reserved.

Price Re. 1.

శ్రీరామాయనము.

శ్రీమత్

సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము

ఇది

అచ్చాధ్రునిగోష్ఠ్యనిర్గద్యనృగచరిత్రకృతికర్తయు

స్వతంత్రము శేషలెఱానాకా విలవరము బోధైలిమోటాసూక్తులంగలి

ప్రధానోపాధ్యాయుడగు

కవి

అష్టావధాని

అబ్బరాజు హనుమంతరావుచే

రచియుపంబడి

ప్రతిభాగ్రామ్యున వట్లగడ్డ పక్షిరయాభిధానుడు ద్రవ్యసాహాయ్యమున

గురియును

చంద్రికాముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడి ప్రకటింపబడినది.

జి. హం. ఎ. హ్యూల

హెడ్ క్వార్టర్స్

అయిలవూరు.

అయిలవూరు

అయిలవూరు హెడ్ క్వార్టర్స్

అయిలవూరు

శ్రీ

పార్థనాదికము.

శ్రీరామస్తవము.

ఉ॥ శ్రీమునిరాజమాన్యగుణ • సీముని, సూర్యకులాభివృద్ధిమా
సోముని, మానీహృత్కుముద • సోముని, సాగరమేఖలాత్మజా
కాముని, గామినీతరుణ • కాముని, రావణకుంభకర్ణహృ
ద్భీముని, రామునిం, గదన • భీముని, నామదినిల్పికొల్పెదన్॥

వినాయకస్తవము.

ఉ॥ వేలుపుమూక, లల్లతోలి • వేలుపుమూకలుగూడిమున్ను న
వ్వేలుపుబోనముంబడయ • వేమరుసంద్రముద్ర చ్చునాఁడు, నే
వేలుపుమున్ను పూజగొను • వేలుః! రమ్మని, పూజనల్పి, రా
వేలుపుమాకునిచ్చునువి • వేకమువ్రచ్చుమదంతరాయముల్

సరస్వతీస్తవము

ఉ॥ శైలనిషట్టపుట్టనుల • శైలని నెమ్మెయిది ఘ్కులీనగాఁ
దెల్లనితమ్మిగద్దియవి • ధిప్రముఖామరులెల్లగొల్వఁగా
మెల్లగ్గఁబైడివీణియను • మీటుచు, నీటుడలిర్పగుల్కుమా
తల్లి, కృపాభి, వర్ణమయి, • తానటియించుతనామవాక్కునన్

ఇష్టదేవతాపార్థివలోని

అంజనేయ పార్థివకుఁ బాఠాంతరము.

శా॥ రాముండిచ్చిన యుగరమ్మఁగొనినం • ద్రమ్మఁజ్జెలఁగించి, సీ
తాముగ్ధాంగనఁ గాంచిదానినిడి, వై • త్యస్వామిమోలన్మహా
ద్దాముండై చరియించి, భూతనయవా • ర్తరాముతోఁబల్కి, శ్రీ
రామున్మోద పయోధిఁదేల్పువానుమఁ • బ్రార్థింతునశాంతముఁ.

•

పీఠిక

బుధజనులారా!

చదువరులారా!!

క॥ శ్రీశ్రీశిధర కాళేశ్వర దాతా రామంబులనంగఁ • దనరారెడు నీ
 త్రితేత్రంబులలింగము లీక్షితినిద్రలింగ సంజ్ఞ • నెన్నికకెక్కన్
 తే॥ తత్త్రిలింగనివాసమై • తనరుకతన

నాంధ్రదేశంబుఁదాడి లిం • గాఖ్యమయ్యె
 దెలుంగుచుఁ దద్భవముదాని • వలనఁబాడమె
 వెనుకఁ గొందఱుదానినే • తెనుగునండ్లు

ఇట్లు, పుణ్యతేత్రంబులు, మహాశైవతేత్రంబులు నైన త్రితేత్రంబుల, కాళేశ్వర (కాళహస్తి) దాతా రామము లనంబడు నీత్రితేత్రంబులంగల లింగత్రయంబు, త్రిలింగ సంజ్ఞక వ్యవహారంపఁబడుననియు, దత్తైలింగమధ్యస్థంబు, త్రైలింగదేశంబనియు, నందువనించువార లాంధ్రులనియు, వారిచేత వాడంబడు భాష యాంధ్రభాష లేక త్రైలింగభాష(వికృతి = తెలుగు) యనియు, మఱియు ద్రినగంబులమధ్య వాడంబడిన భాషగానఁదెలుంగునయు సర్వలక్షణవేదియైన కాకునూరి యప్పకవిపుంగవుండు దన యప్పకవీయమున, వ్రాసియున్నాడు. ఇదియేమనయాంధ్రభాషయోషామణిపుట్టుటకుంగలకారణము. ఇట్లేయేత్రతేత్రంబులనుఁదక్షిణ, పశ్చిమంబులగ్రామముండు ద్రావిడ, కర్ణాటదేశంబులవాడంబడు భాషలనుఁగూడవ్యుత్పత్తిఁ జదువరులూహింపనగును. సత్యమిట్లుండ రామరాజ భూషణుండుదనవసుచరిత్రమందాంధ్రకవిస్తవ మొనర్చుచు

మ॥ మహిమున్వాగనుశాసనుండుస్పృజియిం • పంగుండలీంద్రుండు,ద
 స్త్రహసీయస్థితిమూలమైనిలువ,శ్రీ • నాఘండుప్రవృత్త,మహా
 మహులై సోముండుభాస్కరుండునెలయిం • ప్పసాంపువాటిండు,నీ

• బహుళాంధ్రోక్తి మయప్రపంచమునందఁ • త్రొంగల్బృహిమూహించెదన్
 అనివ్రాయఁగా, నందలి“వాగనుశాసనుండుస్పృజియింపన్” అనువాక్యముఁ బ్ర
 థానముగా గొనియాంధ్రభాషనన్నయభట్టుకాలమునాఁడు వుట్టెననియు, నిదివికృతిభా
 షకానిస్వతంత్రభాషకాదనియు, సాంస్కృతి కపదములకు వికృతులంగల్పించి నన్నయ

భట్టిభాషంగావించెననియు, గొందరియభిప్రాయమైయున్నది. కాని యదియంతమాత్రమునమ్మదగినదికాదు. ఈవాదము వాదించువారికింకొక్క డిట్టియాధారమేకానిపించెడు. అదెదియనఁ“అంధ్రశబ్ద చింతామణియందు” “సకలభాషా వాగనుశాసనం”దని, నన్నయకొకలిరుదుండినట్లు గద్యమునఁగన్నట్టుచున్నది. దానింబట్టిచూచిన, సతఁడన్నిభాషలను తాపదించియుండినతను. కాననదియుసమంజసముకానేరదు. ఈవిషయమై బ్రహ్మశ్రీ రాయబహదూరు కం వీరేశలింగముపంతులుగారు తమయాంధ్రకవులచారిత్రమునఁ జాలవరకుఁ జర్చించియీనన్నయభట్టునకు నన్యదేశీయపదభూయిష్ఠమైయేదియేనియొకనియనుములేకున్న యాంధ్రభాషకుఁ బ్రప్రథమమునవ్యాకరణసూత్రాదినియనుములం గల్పించి సంస్కరణమును, సౌష్ఠవమును గావించిన, కితమ్మున “వాగనుశాసన” లిరుదమువచ్చినదేకానిమతీయొకఁ డేదియుఁగాదనిఖండించివ్రాశిరి. ఈమహానుభావుఁడే మొదటవాంధ్రగ్రంథరచనకు గడంగితరువాతివారికిఁదారిఁజూపినాడు. అయిననీతనికిం బూర్వయాంధ్రపండుఁగ్రంథములులేవని పెద్దలయభిప్రాయముకాదు. శ్రీ. శ. 940 సంవత్సరప్రాంతమున సూర్యవంశసంభూతుండగు “నన్నెచోళదేవుడు” అనురాజశిరోభూషణుడైనకవిరాజశిరోభూషణుఁడొకఁడుండెననియు, నాతఁడు “కుమారసంభవము” నానొప్పకావ్యంబొనర్చినాడనియు, మ. రా. రామనవపల్లి రామకృష్ణయ్య. ఎం- ఏ గారొకచోటవ్రాశియున్నారు. కాన నిట్లేకొన్ని పుస్తకములానన్నయకుఁ బూర్వముండియున్నవి. కాని ప్రబలిదర్శనములు దొరకువరకు నన్నయమహాకవియమొదటి వాఁడుగ నెంచఁ బడఁదగినవాడయ్యెను. ఇంతయేల మనడురదుప్తువశముననూ? వారికిఁదెలియమినూ గోదావరినదికి నానకిట్టగల్గింపిన “కాటక”, దొరవారు, గోదావరీపండ్ల లాంతరస్థ చిక్కనవోలుగ్రామమున, మనయాంధ్రదేశభాషాచారిత్రమును వ్రాసినశిలాశాసనములుండఁగా, వానిందెప్పించిగోదావరి యానకిట్ట కట్టుటకు నుపయోగించెను. కావుననే మనయాంధ్రదేశమునకిట్టిదురవస్థ వాటిల్లినది. ఈకారణమునవాస్తవముతెలియకనన్నయభట్టారకునేమొదటివానిగాఁ జెప్పికొనవలసినవచ్చినది.

ఏకార్యమేని రాబాదరణలేనిది సాగ నేరదుకాన, రాజసుహేంద్రవర్ధము రాజధాని కాగలరాజరాజున రేండుండినన్నయగది, కవిపుంజులం గూర్చియాంధ్రగ్రంథరచనకుందారి నేర్పరపించినాడు. కాన “వాగనుశాసన” లిరుదమీయన వహింపదగినదనినాయభిప్రాయము. ఈరాజశిఖాపూణి నాటించిన విత్తనమే, మహావృక్షమైత్రినాధాదిమహాకవులకునిలవనీడయ్యెనది. ఇంకప్రాచీన జనమ్ములు పురాణపతన, శ్రవణాదుల ఘోష, నభిరుచికలవాగుచేత, నన్నయభట్టారకాదులు, భారతాదిసంస్కృతగ్రంథ

మలఁదేనెల్లొక్కమాటలతోఁ దెనిగింపఁజూతువడిరి. కానిస్వకల్పనాచాతురింజూప నెంచురెరి. ఈకోఱంత “నాంధ్రకవితాపితామహా” విరుదువహించిన చతుర్విధకవితామ తల్లికాల్లసానిపెద్దనామాత్య మణినాపినాడు; ఈమహాకవివర్యుడే, తానుప్రబంధరచనం గావ్యమల్లితగువాతికవులకుందారిచూపినవాడు.

ఇంక వేదములకు వ్యాఖ్యానప్రాయములైన గ్లాదిపంచతత్యములఁ గలిగిన గ్రంథములు పురాణములు నాబడు పారంపర్యముగావచ్చు పూర్వచారిత్రములమూలమున జనులకు నీతిబోధించుపాత్రమ్ము లితిహాసములు నామెప్పు పురాణకథాభగములఁగొంత వరకుఁగ్రహించి, యచ్చట స్వకపోలకల్పనాచాతురీధరీణత్వమంజూపును.

ఉ॥ కేవలకల్పనాకథలు • కృత్రిమరత్నము, లార్యసత్కథల్
వావిరిపుట్టురత్నముల • వారితసత్కవికల్పనావిభూ
హవహాపూర్వవృత్తములు • సానలఁదీర్చినజాతిరత్నముల్
గావుననిట్టిమిత్రకథ • గానోనరింపుము నేర్పు పెంపునఁ

అనివసుచరిత్రము రామాంజ్ఞానామముఁడ్రాసినట్టి గానింపగు రీతినిరచియుంచినపుస్తకములే ప్రబంధములనెಂಬడిను. వివిధగ్రంథమునీనియనాముతోఁ ద్రాసినవాడ నైతి. ఇందలికథాకల్పనాచతుర్కారాదులవల సంగ్రహమ్ముగవక్కాణించెద.

మహాకావ్యతత్వములగు, పు, నదీ, నగ, బురు, సూర్య, చంద్ర, సర్వోవర, వన, మధు, విరహ, వివాహ, సంభోగ, పుత్రోదయ, నీతి, యాత్రా, యుద్ధ, ద్యూత, రాజవర్ణనములచేఁ గ్రాలునది మహాకావ్యమునాబడు ఇందెవ్వియేని కొన్నిఁబొందిన కావ్య ముపకావ్యము నామెప్పు. ఇక్కావ్యమున నీవర్ణనము లచ్చటచ్చటం బొందుపరుపబడినవి వానిశెల్ల సంతేపముగ నిటనెత్తిచూపెదఁగనుఁగొండు.

1 పునవర్ణనము.

మ॥ తిలకించెఁ, మఃశివప్రచుంబితమహా • దేవేంద్రధామమ్మును
జ్వలభేయస్థసుగంధిసీరవిచర • వ్యాళాంగనానర్కవా
క్యలనద్వక్త శశాంకమండలముఁది • వ్యవ్వైభవాడంబరా
భిలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగుకి • మ్మింధాపురీరాజము 176 ప్ర॥ఆ

2 నదీవర్ణనముద్వయి.

సీ॥ గొప్పగోత్రమ్మునఁ • గులవర్ధనియటంచు
సహజాలెల్లమె • చ్చుంగఁబుట్టి

తండ్రియైనస్వగోత్ర • తల్లజముందట

మేలిజాడలమెల్ల • మెల్లమెట్టి
ఘనతరులనుజేర • జననివేళులనుండి

చెదరిగుణాబుల • బెట్టబోటి
నటదూర్మికాకంక • గాదులక్రొమ్మెఱుం

గులుకాలఁగాఁజాల • గోనబుద్ధుటి
తే॥ కాశపుష్పాభ్యవేణికా • గరిమతోడఁ

బ్రబలతరతుంగభద్రదాళి • పదవితోడఁ

నెమ్మినవ్యక్తినుభురస్వ • నమ్మితోడఁ

బాలుచుగృష్ణానదియుఁగృష్ణ • కులుకుతోడ 35 ప్ర॥ ఆ

3 నగవర్ణనము. ద్వ్యర్థి

చ॥ మృగధనుఁడైనవాని,ముఖి • బృందముకొల్వగఁనొప్పువాని,మి

న్నిగఁగలవాని,జందురుని • నిందయొనర్చెడుకాంతివాని,బె

స్థగనధునీతరంగముల • నానెఱుసొదలవాని,మేనకా

సుగుణయుతాత్మజాభీరతిఁజొక్కిముదంబుఁగదేలువానిని 72 ద్వి॥ ఆ

4 ఋతువర్ణనము.

ఉ॥ మౌఘలపంట,పూవిలుతు • మౌఘలునోచిననోముపంట,నె

త్తావులఁజిల్లుకుంట,పలు • తావులఁజల్లెడుజాజితంట,క్రొం

బూవులవింటిదంటనెర • పూనికకుందిగినట్టిజంటబల్

కీవులగుల్లు తేంటదగఁ • డించెఱునామనిదంట,వచ్చెనొ 46 ద్వి॥ ఆ

5 సూర్యోదయవర్ణనము.

తే॥ ఓలినతపేరిపచ్చగు • జ్ఞాలజత,న

మర్చినరథంబుఁదొడలేని • మల్లుఁడొకఁడు

దోడితేనెక్కిహరిదోచె • దూర్పుకొండఁ

బ్రాగ్నిశాకాంతచేతిహఁ • స్థంతినాఁగ

205 ద్వి॥ ఆ

6 అస్తమయవర్ణనము.

తే॥ పరుణదిక్కామిసిమణి • వంటసేయ

వాఢికూపమ్ములోనీటి • నర్థిచీయ
సాంధ్యరాగరజ్జవుగట్టి • జారవిడిన
హూన్ను బిందెనావాఢిసూ • ర్యుండుగుంకె.

169 ద్వి||అ

7 చంద్రోదయవర్ణనము.

తే|| పూర్వదిగ్భామినీవక్త • పుండరీక
మోయనంగసుధాకరు • ఉదయమయ్యె
నమ్మదితమ్మగమదతిల • కమ్మనంగ
లలితకాంతిజెలంగెగ • శంకరేఖ.

174 ద్వి||అ

8 అస్తమయవర్ణనము.

తే|| కలువపూబోడింగూడినీ • శొలంగుబావ
రాదలచెఱమ్మటంచుద • ద్రవణికెగుగ
బలికిన్నానమ్మశ్రమదీర • బశ్చేమాభి
జల్పనేగినగతిగ్రుంకె • జలధివిఘ్నము

204 ద్వి||అ

9 సరోవరవర్ణన,

సీ|| వెలిదమ్మిద్రమ్మరు • విరిదిమ్మరులుముద్దు
మొగముపైముంగురుల్ • మురువుజూప
దరగయుయ్యెలనెం • తయునూగుజక్కవల్
తలులపైజందోయి • తెఱంగుదోప
గలువపూవులగుల్కు • గండుదుమ్మెదదిమ్మ
సాబగుగన్గవచూడ్కి • సాంపుజూప
గప్పందేరెఱునాచు • గప్పచేపలగుంపు

సిగపైనిమల్లెపూల్ • చెలువుదోప

తే|| నలువతేజీలునడకనె • న్నడలుగాగ
బవడపుందీవెజిమేని • పనలుగాగ
దొనరుకెందమ్మితుండుకే • ధోయిగాగ
బరగుకొలకులచ్చినిగాంచి • రరుదుగాగ 108 ద్వి||అ

10 వనవర్ణనము. (ఉద్యానము.)

చ॥ వలపులకాటపట్టునశి • వారముపాలిటివేల్పుజెట్టునా
వలపులరాజువేట్టుపడు • వారలుత్రిమ్మరుమేలిచోట్లు, మేల్
వలపులగాజుదండ్లుకళ • లంబరియిం చెనువీడుపట్టు, బ
ల్వలపులజేనిసంగరపుఁబట్టుపురింబుపుఁదోట తంతయు 179 ప్ర॥ ఆ

11 అడవి.

ఉ॥ సాల,రసాలసాల,సుర • సాల,విసీలతమాల, జాలహిం
తాల,పలాశ,బాలవట , తాలవిశాలపటీర,పాట,తై
లాల,వవీ,లవంగ,నవ • లాంగల,లాంగలి,నారి కేళపా
శీ,లలితాద్బు,నామ్మకద • శీతరుశోభితమావనీస్థలి 126 ప్ర॥ ఆ

12 మధువర్ణనము

ఉ॥ మూఁకలుజుట్టుగొల్వ,“నెల • పూవులతేనియలాని,,జుట్టుపు
ల్లీకలగట్టువీననల • నెంతయువీవభటాశి,తీయనా
దాకలపండ్లుదిండుబువు • దండలదాల్చిముదభిదేలుచు
మూఁకలజేడుబ్రాహ్మరహింబుచ్చునుచుండిరితైలనందనా 94 ద్వి॥ ఆ

13 విరహవర్ణనము. ద్వి॥ ఆ॥ 194

ఉ॥ పాయనుబల్కకేగవెఱ • పాయను,బాళినిగాంచకుండుటిం
పాయను,బల్కవితమఱ • పాయను, నన్దరుణాభిదేల్పుతె
ప్పాయను,మేరమీరుహిం • పాయను,నారతనాలమేలికు
ప్పాయను,మేలుగూర్పుమిక • పాయను,పాయుటనేరుపాయను

14 వైవాహికవర్ణనము.

క॥ కమలాయతాక్షిసీతాం
బమహవైభవముతోని • మాంకన్యాతు
భ్యమహంసంప్రదదే”యని
క్రమతందాధారమ్రాసె • రామున కెలమి 69 చ॥ ఆ

15 సంభోగవర్ణనము.

ఉ॥ చందురుతాలమేడలఁబ • సందగుకుందవనంపువాడలం
గండఁపుఁజెట్లసేడలఁజ • గాజిగతమ్మికింలుకుబాడలం
“గందుదరంపుటాటలఁజొ • కాటఁపు, బాటల, వింతమాటలం
జందనగంధతారకపి • చంద్రుఁడువాలిసెలంగిరెంతయే 29 ద్వి॥ఆ

16 పుత్రోదయవర్ణనము.

శా॥ ఈలీలంగ్రహంపంచకమ్మరవితో. • నేకమ్మగానట్టిదా
మేతాలగ్నమునందుఁగాంచెగలహం • సీయాన, రామామనో
జ్ఞాలంకారు, రమాకుమారసుమనో • జ్ఞాకారదూరుంగపీం
ద్రాలంకారుఁగుమారుఁచిచ్చిచయనం • వ్యాప్తిభివారుని

17 సీతివర్ణనము.

(ద్వి॥ఆ॥36)

క॥ రాదుజర లేదుమృత్యుని

పాదుకొలిపి నెమ్మనమునఁ • బడిఁబడిరెంటిక

మోదమునఁగొనుము ననుగొని

పోఁదొడఁగెనుమృత్యువంచుఁ • బుచ్చుమొకండు 78 త్వి॥ఆ

18 ఆఖేటఁ(యీత్రా)వర్ణనము.

శా॥ పైసంపైసఁబ్రభాసులర్కజపురో • భాగంబున, దశ్వరా
ద్యానారోహణమాచరించితిమిడా • యంభోయలున్నావులక
పైసంభేర్పడఁబోనులున్వలలుతే • నందార్చిరా, బెండ్లికిం
పైసంపై చనులాగువోయెవనికీ • వాద్యార్భటుల్ జెల్లఁగా 66 ద్వి॥ఆ

19 యుద్ధవర్ణనము.

శా॥ పేలీలకజనివృక్షమూలమునఁ • వికమీరగాఁబొంచిప్ర

త్యావ్రీనుడయిక్రూరసారిస మొకండుమ్ముల్ పొడిందూసిడా

కై లీలందగువింటగూర్చిగుణమా • కర్ణాంతముల్లాగిచ్చ
గీలక్ష్యంబరిబోరనిల్పిచదిపెన్ • ధీశాలివాలిలలిన్

పం॥౪

20 ద్యూతవర్ణనము.

సీ॥ ఇట్లుపాడుచుగొంద • తేజీదృశలతోడ

బంగారుపలకపై • బరచిసారె

“లెత్తినచోనెవ్వ • లేకష్టమైనను

బంటకాయేనిచం • పంగవలయు

సూ! నాయమారయు • చోమధ్యవర్తులే

మాటాడవలెనెట్లు • మాటలాడఁ

దిగ”దనిచాటించి • తరుణి పందెమువేయు

మనిపురికొల్పిత • ప్పాడఁగినిసి

తే॥ సారెకజ్జించుచుతంత • సారసాక్షి

నాగుమనితానుసారెల • నలవరించి

యెరులుగెలిచినచోద్రుళ్ల • కుండుడంచుఁ

బందెమునువేసెదారుని • పట్టిపట్టి

127 ద్వి॥౪

21 రాజవర్ణనము.

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనో • భాకారమురవారిఁ

గర్జాంతదీర్ఘాంబ • కములవారిఁ

జటులపోలికజుట్టు • జడలచుట్టలవారిఁ

గమనీయమైనవి • క్రమమూహాఢి

వీకమైమోకాలుఁ • దాఁకుచేతులవారిఁ

బలువింశ్లమూపుల • బరగువారిఁ

బొలుపారురాచక్ • పులఁజెలంగెడువారిఁ

గావిధట్టులబిట్టు • క్రూరువారిఁ

శే|| డంబుమైంగుల్కువిప్పుట్టు (రంబువారిఁ

గంబుసుందరమంగళ • గళమువారి

నవ్యగణనీయశుభలక్ష • గములవారి

రామలక్ష్మణులంగంచె • రవిజుడవుడు 85 చ||ఆ

ఇట్టివర్ణనాదులంగలుగులాగున బొత్త మువ్రాయించి, యాంధ్రభాషయోషసు
ణికింబోషణకర్తలైనవారిలానొకడనిచిమకొని కీర్తిమించిన యతండు నీశ్రీమత్సుగ్రీవ
పట్టాభిషేకకృతికర్తయు, నేలగడ్డకులపయకపారావారచంద్రుడునగు

పరీరయాభిధానుఁడు

కృష్ణావేణీమధ్యగలాంతర్ధ కిష్కింధాపురీవరావాసుఁడు, కమ్మకులాభరణుఁడు
కృతానేకసత్సంతామఁడు, నైనవాఁడు. ఈయనయే

నాచేత

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము వ్రాయించినవాడయ్యెను. ఇక్కడ మచ్చారిత్ర
మొక్కింత ముచ్చటించిన వెనుక ప్రస్తుత కార్యాంశమునకు వత్తము. మదీయపితృపితా
మహాదుల జన్మస్థానము నర్నారావుపేట తాలూకా చిలతలూరుపేట వేలూరు. మజ్జనన
స్థానమువినుకొండతాలూకావీరూరుపూర్వనివాసస్థానముమాతామహస్థానంధైర వినుకొం
డతాలూకా చితాపురాగ్రహాగము శివారు క్రొత్తపాలెము ఇప్పటినివాసము తెనాలి
తాలూకా దోనేపూడినేనిచ్చట హిందూస్కూటిన (బ్రథామోపాధ్యాయుఁడుగా
నున్నవాడ, ఆంధ్రపండితుఁడు మాసుమాహాత్యుని కృతికర్తయు మజ్జనకుండునైన శే
షాచలామాత్యునివద్ద ననవరతవిద్యాభ్యాసమొనర్చి కవిత్వ ములవడజేసికొని ముఱి కొంద
టి పెద్దల సత్సహవాసమున, నవధాన్యుల కొంతవరకు జేయనేర్చి కొన్నియెడలజేపి
తత్పూర్వాపరంబుల గ్రంథరచనకుం గడంగి, వాణీశతక, హరిహరనాథశతక, నిరోధ్య
పితృశతకాదులొనర్చితి. ఆపైన “అచ్చాంధ్రనిరోధ్య నిగద్యపుగచరిత్రంకవికర్ణపేయం
బరీష చారిత్రాదులు పద్యకావ్యంబులుగ వ్రాసితి. ఆవెనుక మార్కండేయ స్తవ, శంక
రకృత లక్ష్మీస్మసింహ స్తవాదులు తెనిగించినాడ. వైలిందెరియలగున వానియందలి కొ
న్ని పద్యంబులెత్తిచూపెద.

క॥ శ్రీమద్విరించివిష్ణ్వే; శామరతతిచేతఁబూజ • లందెనునీవౌ
తామరలఁబోలుపదములు; నామానసవీధినిలుపు॥, నయముగవాణీ!

[వాణీశతము]

క॥ సూరివరేణ్యునిద్రోణుని, గారవమునసేనకధిపుఁ • గాజేసెనుగాం
ధారీతనయాగ్రేసరుఁ; డారూఢిగభీష్మువెన్క • హరిహరనాథా!
[హరిహరనాథశతకము] 67

ఉ॥ ఊరనుగుట్టలగలసి • యొక్కటనాడెనువోటనాటలక
నీరునుజిడ్డులాగెనసి • నిల్చిచరించఁగఁజెల్లునీకు, నా
తీరుననుండకున్ననినుఁ • దిట్టాదు, రందఱుఁగొట్టజూతురం
చారసిసారెసారెహి • నాడెనుతండ్రికిఁజాలరేరునుక

[నిరోష్ఠ్యపితృశతకము] 6

ఉ॥ జక్కటనాతిచెంతఁగటి • చాయలఁగాలెడిగోతిచెంతఁదా
రక్కటికానఁగాంచ,నడ • యాడెడిగాదిలిచోటలాఁగలోఁ
జక్కఁగనక్కినిక్కఁగల • జక్కినినెక్కెడుదంటనాకొలల్
చక్కఁగలాని,నాకయిత • చక్కఁగఁజేయఁగలానినెన్నెడక

[అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్దయనృగచరిత్ర ప్ర [9 ప]

సుగంధి॥ టక్కొకొండానర్చిగిడ్డి • డక్కజేసికోగనో
తెక్కలీడ! కాంచెదిట్టి • తెక్కలీండ్రనంగనే
తెక్కసేయనింతయేని • లేచితెల్లరోరిని
నక్కజిత్తెఱింగితింక • నన్నెఱింగి తేయినీ॥

తృ. 15

తోటకము॥ కనకాంగిరొ! మోమున • గస్తురిబా;
టునుజారదు, చీరము • దుంగదు, చం

దనముంజనులంజెడ • దాయెకనన్

గొనితోధవుడజ్జుడా • కోయనవే [కవికర్ణపేయము]రి

శా॥ కంటేమింటికి, మంటికొక్కటిగము • క్కంటి! దయంగెటి,వె

న్నంటే వచ్చెడి, దమ్మికంటినుడివా • లాదచ్చికంటిందమి

గంటే,నాపనికాదటంటెనికమీ • కంటేరిపుంగెంటజాల్

దంటేలేదని వచ్చితిన్మొనలవాల్ • దంటారహింగావవే

అరిభషచరిత్ర.

అటమీద నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము వైదాశ్వాసముల పద్యకావ్యముగా, సుమారు పేయపద్యములకుఁ జైగ నుండునట్లు కృతికర్త ప్రోత్సాహమువలనను బ్రహ్మశ్రీ వావిలికొలను నుబ్బారాయకవి కిగోధూపణ సాహాయ్యమువలనను దత్కృత శ్రీమదాంధ్ర చాత్యీకీరామాయణమునను శ్రీమదుత్తర రామాయణమునను, కొంత కథం గ్రహించి నాశక్తికొలది కొన్నికల్పనలంజేర్చి నాకీశ్వరుఁచిడిచ్చిన బుద్ధిచోప్పునవ్రాసినాడ. మఱియు, గొన్ని పనితోందగవలన నేనీకావ్యము వైదుమాసములలో వ్రాసి ముగింపవలసినవాడనైతి అట్లగుట నాతెలివితేటల మాట దేవుఁడెరుగనుగాని, తప్పులు మప్పులుగనుండునని నే నెప్పుకొనెద. ఇట్లత్యల్పకాలములో నేల వ్రాసి ముగించితివన్నచో నెక్కువకాలము లో నెక్కు శ్రమతీసికొని వ్రాయుదవన్నచో కాలహరణమేతప్ప నాతెలివితేట లింత కంటే హెచ్చుకానేరవు.

ఈపాటినాడవేల కవిత్వములైడవంటికేని.

చ॥ పలుపురు సత్కవిత్వమది • పాల్పడకుండియుఁగొన్నిపుష్టకం

బులు రచించి సిగ్గిలక • మోదముఁజెందుట తప్పుగాదు పు

త్రులు దనకుద్భవించినఁ గు • రూపులుగాఁగలరొమ భార్యతో

గలయక మానునేనుతులఁ • గాంచకయుండునె రూపహీనుడున్॥

అది బ్రహ్మశ్రీతిరుపతివెంకటేశ్వరులు వల్లినట్లు మహాకవులసాత్రములవైగూడవిమర్శనము పోషించుచుండ మహాగజాః పలాయంతేవాళకానాంతుకాక ధూయనట్లు నికనావంటివానినెన్న నేల.

ఉ॥ ఎవ్వని కెంతబుద్ధి పర • మేకుడుదాగ్రపచేసెనట్టి వై
నివ్వటిలుం గవిత్వరుచి • నేరుపుచాలినజాలకుండినః
ఃవ్యవకవ ర్తమానకవి • నాథులు చేకొనరయ్య మత్కృతిం
బువ్వులుగందకుండ రస • ముంగొను తేలులవంటి నేర్పునకా॥

అని కనుపర్తి యబ్బయామాత్యమణి నుడివిసట్లు దలంచి నాకైతఁ గైకొందు రనియ్యు.

క॥ అల్లితిమిశ్రోచుగతికవి తల్లజులొనరించు గ్రంథఃతతికిది సమమా

ధీలికిధిలేపలెకుఁ బల్లేయని పెద్దలొనుపలులు వినమో॥

అని బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరులన్నట్లు తామువ్రాసినపాత్రములకిది యెత్తురాదనియు నేసెలుగుడు. వెండియు నానిశ్చయోద్దేశ్యము నిందకతాఠికలఁ బ్రాజ్ఞులకొనరించిన విజ్ఞాపనమువలన సెలుగునగుచు. మున్నీకథ నే కంసాలిరుద్రయ మహాకవి దృశ్యకావ్యముగ వ్రాసినవాడట. కాని యిట్లు పద్యకావ్యములు వ్రాయువారిలో నే నీ మొదటివాడననితలంచెక. ఈగ్రంథము సుగ్రీవపట్టాభిషేకకథఁ బ్రాధాన్యముగఁజేసి కొని వ్రాయఁబడినందున శుభస్కరముగ శ్రీమచ్ఛబ్దంబుతోఁ జేర్చి శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకమని దీనికి నామందిడినాడ. ఇందు ద్వితీయాశ్వాసమంతయుఁ దృతీయాశ్వాసమునఁ గొంతవరకు నాచే గల్పింపబడినది. పూర్వకవులు వోయిన త్రోవలనేపోయి కొన్ని విధములయిన శబ్దార్థాలంకారాదులు, జాతీయములు, లోకోక్తులు, నందందు శక్తికొలఁదిఁ బొందుపరచితి. కాని వానిసెల్లఁ గ్రంథవిస్తరభీతిసెల్లి చూపమికింగనలక పుస్తకమున నాయాయవోట్లగననొప్పు. ఇంక నిందు రెఫళకట రేఫమైత్రికి దధమైత్రికిఁ లడమైత్రికి నణమైత్రికి, నఖండవిశ్రమాదులకు నెప్పికొని వ్రాసినాడ. కాన వానింగాంచి పండితులు నిందింపకుండురృగాత. పీఠికలోఁగాని పుస్తకములోఁగాని నాలో పశతముల బోనాడి తప్పలనీడి యొప్పులగ్రహించి నాకుఁ బ్రోత్సాహముగల్గజేయఁ బండితుల జేసాళ్ల గొండాడెడ. మఱియు నిది రామకథామిళితమైన గ్రంథముగాన సెల్ల వారికిఁ జతుర్విధఫలదాయయగుగాత.

ఇక్కాలమున సెల్ల విద్యలంగఱవ, నవకాశతయెల్ల వారికిం జిక్కియుండఁగాన సెల్లవారు పుష్పమధుర గోష్ఠసీపాకంబునఁ బొత్తంబుల రచియించి మనయాంధ్రభాషా యోమిమణిం బోషింతురుగాత.

పా మేశ్వరుడెల్లగ కిట్టిబుద్ధిని దనమెడ భక్తినివయచేయుగాత.

ఇట్లు విన్నవించు విద్యద్విధేయుడు,

ల. ల. మా.

దోనెపో ?

కృతికర్త.

శ్రీమత్సగ్రీవపట్టాభిషేక గ్రంథముపై సంస్కృతాంధ్రపూర్ణ
పండితులొసంగిన యభిప్రాయములు.

1

రాజమహేంద్రవరము దొరతనమువారి కాలేజిలో బ్రథానపం
డితులును, మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంచితమును, బిల్వేశ్వరీయా
దికృతి కర్తలును, నయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ కొక్కొండ వెంక
టరత్నశర్మ గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

రత్నావళి. అబ్బరాజు హనుమంతరావనెడు నార్యవద్యుడు రచించెనను

బబ్బనగ్రీవపట్టాభిషేక • మనుకృత్యుత్సవమద్దానిక
నిబ్బరముగఁ బరికింప హనుమ, దీ • నిజే సెననిసంతసమెంతే
నబ్బగొ. వెంకటరత్నశర్మర • త్నావళిదీనినొసంగెదగక

ఇట్లు

రాజమహేంద్రవరము

3—1—13

}

కొక్కొండ వెంకటరత్నశర్మ,
మహామహోపాధ్యాయుడు.

2

మదరాసుప్రసిడెన్సి కాలేజిలో బ్రథానాంధ్రోపాధ్యాయులును
నాంధ్రవాల్మీకిరామాయణాది కృతికర్తలును, నయిన మ. రా. రా.
బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకి వావిలికొలను సుబ్బరావుపంతులవా
రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కంఠతప్పలుమెండనిమీరే; చెప్పితిరదిగొప్పగుణము • చెలంగునుగుణముల్
మెప్పిడు శైలిమనోజ్ఞము; యొప్పునురసభావగుణం • మున్నతకృతిలోక

ఇట్లు

తిరువళిక్కేణి

24—12—12

}

వావిలికొలను. సుబ్బరావు
ప్రసిడెన్సి కాలేజి ప్రథానాంధ్రోపాధ్యాయుడు

పితాపురముమహారాజా స్థానకపులును, శతావధానులు, నైన
మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ రామకృష్ణకవులు వారి యభిప్రాయమిట్లు, నెల
విచ్చుచున్నారు.

వ. అయ్యా! మీనుగ్రీవ పట్టాభిషేకముఁ గంటిమి. కథాసరశిరమణీ
యముగ నున్నది.

పితాపురము	}	చిత్త గించవలెను.
వి 27—12—12		రామకృష్ణకవులు, ఆస్థాన విద్వాంసులు.

వినకొండతాలూకా చితాపురాగ్రహారము, శి. క్రొత్తపాలె
మావాసముగాఁగల్గి సంస్కృతాంధ్ర పండితులును, సంధ్యానందనతా
త్పర్యదర్శణాది గ్రంథకర్తలును, మామేనమామలునైన మ. రా. రా.
బ్రహ్మశ్రీ బాగ్దవరపు శ్రీరామశర్మశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.
కం! శ్రీరస్తు శుభ లేఖితదాపరి.

తే॥ అబ్బరాజాన్వవాయసు • ధాన్ధిపూర్ణి

మాబ్జహనుమద్వచోమృతి • హరిబిందు

భోజతేంద్రిల మన్మథః • పుష్పలిహము;

సారిశ్టభిషేకాప్తి • సంతసించె

తే॥ పుర, నదీ, నగ, ఋతు, సూర • పుష్పవన, వి;

రహ, వివాహ, సుతొదయ, రాజ, భోగ,

రణ, మధు, ద్యూత, సంభోగ, • రాజసీతి;

వారవర్ణనలేమందు • వహవ, నహవ.

కం॥ సుగ్రీవజయముఁ బొగడు"బు;

ధగ్రామశి, దాసనరద • దాశరథికృపా

ప్రొగ్రహరత ధన్యుడగుం;

బాగ్రీఘపతికతఁడు మిత్ర • భక్తుండగుటకొన్ 3

ఇదిదివ్యం చిదిభవ్యం; నిద్రెయిహాపరభుక్తిముక్తి • పృథులయశశ్రీ

ప్రదము. కవిగేయసత్కథ కదసుగ్రీవాభిషేక • కథనంబగుటకొన్. 4

కం॥ నోరుగల కవులుసత్కథ

సారవన్మృతములొల్క • సారెకుఁబల్క

గా రమతత్పతి యుతయయి

వారింటఁజేరియుండ • వలెననివేతకుకొన్. 5

వినుకొండతాలూకా }
చిహ్నపురాగ్రహ

ఇతి. యుష్మన్యాతులః
బాహు. శ్రీరామకర్మ.

రముశివారుకొన్ }
శ్రీ పాలెము.

5

నర్సారావుజేట తాలూకా కొప్పరగ్రామవాస్తవ్యులును, కుం
జినకవిసింహాది చిరుదాంచితులును, కతావధానులునయిన మ. రా. రా.
బ్రహ్మశ్రీ కొప్పరప్రవేంకటసుబ్బారాయ వేంకటరమణకవి పుంగవు
లిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

వ. అయ్యా! తమరు మాయభిప్రాయమును నోరి పంపిన “సుగ్రీవస
త్కథాభిషేకమును” జూచితిమి.

గీ॥ అనంగవిరుపదిరెండువ • ర్ణనలుగూర్చి

చెప్పవలయుఁబ్రబంధమ్ము • శ్రీనివాస! ?

అని యప్పకవి చెప్పినట్లు తగువర్ణనలుగల్గి మీప్రబంధంబున్న
యది. మీకృతిభతకాయుని శ్రీమత్పరయభిధానంబు బుణ్యపురు
షుండినుటకు సందియములేదు. మీకవిత్వముమృదువుగా మధురము
గానుండుననుటకు సందియములేదు. తమకు నిర్దుష్టములయి మనోహ
రములయినమహాప్రబంధంబులు రచించుటకిట్లే “భగవంతునియనుగ్ర
హము తోడ్పడుగాత. చిత్తగింపనలెరు.

3—1—13

కొప్పరము

సంతమాగులూరుపోషు

ఇట్లు

కొప్పరపు సోదరకవులు

శతావధానులు.

6

ఆశేషల్లిముప్పాళ్ల కాపురస్థులును, ననేకాష్టానధానవిరచనాచా
తురీఘరీణులును, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ గోపాలునిహనుమంత
రాయశర్మశాస్త్రిగారు, నేర్పూరి లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రిగారు, ని
ట్లువ్రాయుచున్నారు.

తే॥ శ్రీమదఖిలవృషాల సం • సేవితపద;

కమలభవులును వైదుషీ • శారవులును,

సంస్కృతపటుత్వకవితావి • శారదులును;

నైన శ్రీహనుమంతరా • యార్దులకును

క॥ హనుమన్నృసింహ కవులము;

ఘనభవదాశీః ప్రభావ • కలితోత్కృష్టా

భ్యనుపమ కవితాయుతులము;

కొనవే మావందనములు • కోవిదవర్యా!

మ॥ సుమనఃకాండవిశంకట ప్రణత! త్వం త్వం సుగ్రీవపట్టాభిషే
కముఁ గన్గెంటిమి, నేఁడు, కానివిలస • ద్దంభీరవిసంభా
చ్ఛమహాగాఢ నిరర్థశాశుకవితా • సామాజ్యతంగ్రాలుమీ
నుమనోదార్థ్యతకిద్దిచాలదని మీ • లోఁజెప్పఁగానున్న వా
రము “హన్మంతసుధీమణీ! ప్రకటసా • రాచారధీరాగ్రణీ!

మ॥ కవిలోకోత్కరగీయసియకరమై • కమ్రప్రభావాభి మం
జువిలాసాచ్ఛ పడప్రపూరితమునై • శుభత్రయకావైక సా
ధివిశేషాకరమై, దురంతకఠినా • స్థితేష రాహిత్యమై
భువి “మీగ్రంథము” వెల్లుచుండెగరుణాం • భోఫీ! విరాజత్సుఫీ!

గీ॥ వ్రాయఁదలచిన మీప్రభా • వంబుఁచాల,
గలదయుదుపద్యములుమాత్ర • ములిఖియింపు,
డంచువ్రాయించు మీకన్మృగనుసరించి;
యేమువిరమించినారను • యోచనుగుణ.

5

ఇట్లు విన్నవించువిద్యద్విధేయులు

18-12-12 } గోపాలుని హనుమంతరాయశర్మశాస్త్రి } ఆప్టావధా
ముప్పాళ్ల } పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రి } నలు.

7

నెల్లూరుజిల్లాకావలివాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము గుంటూరుజిల్లా
రేవెన్యూతాలూకా పెదపులివట్టు గ్రామములోని సంస్కృతపాఠశాలో
పాధ్యాయులును, శతావధానులును, వైవ బ్రహ్మకీ వేమూరి నృసిం
హశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్లో॥ పూర్వంహనూమాన్ రఘురాడనుగ్రహః

త్సుగ్రీవనామ్నః కపికుంజరస్యచ

పట్టాభిషేకంకృతవాన్ ససాంప్రతం

తంవర్ణ యామాసపచైర్ననోహరైః.

శ్లో॥ అబ్బరాజకులవారిధి చంద్రః । శ్రీహనుమదభిదః కవివర్యః

యాంబబంధకృతిమత్రననోహః । కింతుసద్గుణగణాఃపరిదృష్టాః2

శ్లో॥ పదానిరమ్యాః కి కథామనోహరః । గభీరతాత్పర్య మనోహరత్వం

మైత్రీపదానాం పరిదృశ్యజేత్ర । తతస్కృతఃకింనఖలంవిభజ్యేతి

ఇత్యం

ప పులివట్లు

}

శతావధాని

నేమూరి. నృసింహశాస్త్రి

8

ఈ చైత్రామాసా కనగాలవాస్తవ్యులును, శ్రీమదంబరీషచరిత్రా
దికృతీకర్తలును, నైన మ. రా.రా. బ్రహ్మశ్రీ నశింపల్లి వేంకటరత్న
శర్మగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

సీ॥ పదసౌష్ఠవములకా, స్పదమర్థసౌలభ్య,

ములకిమ్మరసములు, గుణగుణ కెలపు

పాకభేదములకు, భవసమలంకరితా

జననమ్ములకు సీవానన్దలమ్ము

శిష్యులకిరపు వి, శ్రాంతివ్యంగ్యమ్ముల

కాలవాలము గుణ, బాలమునకు

భావోదయములకు, సాదువృత్తులకిక్క-

రీతులకాధార, భూతమిష్ట

తే॥ యనబ్రబంధంబుకవిజనా, స్లోదకముగ
జేసెనుగ్రీనవట్టగాభి, పేక “మబ్బ
రాజహనుమంతిరాయశర్మ” నిజకీర్తి
ప్రబలిజేతాంతరిముల, బ్రబ్బికొనగ...

1

తే॥ కాన్యదోషమ్ములొచ్చోట, గలయకుండ;
కవితలు చతుర్వధములొను, గానజేసె
లతుదోదితెమి, సరళివగుత్తెలి;
పంచమాశ్వాసమలగి, బాహుళికము.

2

ఆ॥ కమ్మకులబంధు, గడ్డిపరియ్య;
కీకృతనిడినుజన, హితునీకీర్తి
శాలివంశలీలకు, సంతాననతుగా;
వింఛెబహుమత్తుహించెగలము.

3

కి॥ కృతిపతికే గ్రంథికిర్తుకు;
నతుతైశ్వర్యమ్ము యకము, హన్ముసౌఖ్య
స్థితిప్రతాపత్రలు నీ;
న్నతులు చిరాయుష్యమును ఘనమ్ముగలుగుతక

9

ఇట్లు

6—1—1913

కనగాల

}

నడింపి వేంకటరత్నము

అంధ్రభాషాభిలాషి

నరసారావుపేటతాలూకా సంతగుడిపాడు కాపురస్థులు, నాం
ధ్రభాషాభిలాషులు నిర్వచనసత్యనారాయణవిలాసాది కృతికర్తలు, నె

న బ్రహ్మశ్రీ అబ్బరాజు సీతారామయ్య గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.
ప్రియసోదరా!

ఉ॥ శ్రీరమణీయపుంగవితః • జెప్పఁగఁజాలితి నీకవిత్వపుం
ధోరఃశిః గాంచువారలమ • దుల్ గుతుకంబునుజెంచునట్టునా
నేరువుగల్గి నెమ్మది జ • నించినమోదమెసంగబద్ధముల్
గూరిచినాడ మిక్కుటపుఁ • గూరిమితోడను గొమ్మువే సమ
స్కారములెల్లవేళలను • జల్పెద శ్రీహనుమత్కవీశ్వరా! 1

మ॥ సుమతుల్ జిత్తమునందుమెచ్చుగనుశ్రీ • సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము గల్పింపఁగఁజాలినాడపు సువా • క్యప్రాఫితగుల్కఁగా
సుమసారంబునవింప నెందుగనినక • సాంపావహిల్లన్నదీ
యమనంబర్చిలిదేలఁ ద్వత్కృతిని హ • స్తాబ్జబునందుంచుటక 3
చ॥ కవనమునల్లుటేమిగుల • గట్టమదట్టులునుండనిండు, బు
ణ్యవశతనాలుగుండెఁ గు • లైన కవిత్వములుం బదెన్నిసా
ప్రవిలసితంపు వర్ణనలు, భాసిలగ్రంథముఁ జేయనబ్బె నే
ర్పువెలయఁగాంచఁ బూర్వకవి. పుంగవతుల్యుడ ఏవపోయికక

ది 16-1-1913
తెనాలితాలూకా
చేవలి
రిజట్టుస్కూలు
హెడ్డుమాస్టరు.

ఇట్లు.
యుష్మత్సోదరుడు
అబ్బరాజు సీతారామశర్మ.
నిర్వచన సత్యనారాయణవిలాస గ్రంథకర్త.

గుంటూరుటవును హయిస్కూలునందుఁ బ్రధానసంస్కృతోపా
ధ్యాయులును, నవిధానిశిరోమణి ముఖాదిబిరుదాంచితులును, క తావ

నులును, నయిన బ్రహ్మశ్రీ కాశి. కృష్ణాచార్యులు వారిట్లు వాఁయు
చున్నారు,

మ॥ సుమనఃకోమలకల్పనం జెలగుమీ • “సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము” నేజూచితిసిట్టికైతలనునీ • కాలమ్మునందల్లును
త్తములొనారుగలొకొయనెమము • త్సందేహమేతెంచెజ
త్తముత్తప్తింగనెనబ్బరాజు హనుమం • తా!ధీవరాగ్రేసరా!

తే॥ భట్టువాగ్ధాటియొకటంగ • న్నట్టెగణా;
వరపు వేకటకవిసాంపు • వఱలెనొకట
బాండురంగవిజయఫక్కి • పర్వెనొకట
ద్వత్కవిత్వామృతాంబుని • థానమందు

21-1-13

గుంటూరు

}

అవధాని శిరోమణి.

కాశి. కృష్ణాచార్యులు.

11

సత్యహరిశ్చంద్రీయ సాత్రాజితీయాద్యనేక నాటకగ్రంథకర్తగా
రును గుంటూరు చంద్రికాముద్రాశాలాధికారులును నగుబ్రహ్మశ్రీ
బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతముగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మిత్రమా!

మీ “సుగ్రీవపట్టాభిషేక” మనుగ్రంథము చిట్టమైన ప్రబంధపా
కమునఁజనున్విత కవితారీతులచే నలరారుచుఁ జనువరులకుఁ బ్రాచీనకవి
మార్గముల పురణకుఁదెచ్చుచున్నది. జల్లుబొల్లుంబల్కులతోఁ గవిత్వ
మల్లుట కేలపాటుపడిన యిక్కాలంబున నీలాటి ప్రౌఢప్రబంధములు
బయల్పెడలుటంజూడ మరల భాషాయోషకీషత్ప్రోధిమ యలవరుచు
న్న దేమోయనితలంతు.

గుంటూరు

5-3-13

}

ఇట్లు భవన్నిత్రుడు

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము

రేపల్లెతాలూకా చెఱకుపల్లి గ్రామ గ్రామణులును నాంధ్రభాషా
భిలాషులును మన్నిత్రులును నయిన బ్రహ్మశ్రీ చెఱకుపల్లి వేంకట కృ
ష్ణయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మ॥ సుమగంధములు ఘుమ్మఘుమ్మనెవత్వ • “తుగ్గీ”వపట్టాభిషే
కము” లోఁగొన్నిటిఁబద్యముల్ విని బలా • త్కారముగఁగర్జరం
ధ్రములత్యాశఁ గథాసుధారసముజు • జ్ఞానబోవఁగాంక్షించుని
త్యమువహ్వ! హనుమంతరాయ! కవిరా • డానందసంభాయకా!

మ॥ దినచూడామణిశిష్యుడై గగనవీ • ధిఁ మేనుఁజెంపొందఁ జెం
ది నవవ్యాకరణములంబరిసమా • ప్తింగాంచునయ్యంజనీ
తనయస్ఫారసుసార వాగ్విలసిత్తో • ద్యత్వైఃఫినికబై నీ
జనకుండుంగవిశేఖరుండగుటన్వే • చ్చక్ సార్థకంబై నయీ
“హనుమంతాఖ్య” రచించెనిక్కముగ నా • హయబృరాశ్వజంజా!.

ఇటు భవన్నిత్రుడు.

31—1—13 }
చెఱకుపల్లి.

చెఱకుపల్లి వేంకటకృష్ణయ్య
అసిష్టాంకు కరణము.

రేపల్లెతాలూకా భట్టిప్రోలు బోడ్డలిమెంటరీస్కూలులోఁజతు
ర్థోపాధ్యాయులును, సంస్కృత పండితులును, మన్నిత్రులును, నైన
బ్రహ్మశ్రీ బుట్టా పూర్ణయ్యశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.
శ్లో॥ అబ్బరాజాన్వయాంభోధి, రాకాశారదచంద్రమాః

హనుమన్నామధేయోసౌ, వ్యతాసిద్ధ్రింశముత్తమమ్

శ్లో॥ కవయస్సంతిబహవః, భాషాగ్రధనచాతురాః

నియమేననిరోహ్యదేః, లభేతకథనం కథమ్.

శ్లో॥ విద్వాంసోబహువస్సంతు, పూజ్యాస్తు కవయఃపరం,
పూజితోభోజభూషేన, పండితేభ్యఃపరంకవిః. 3

శ్లో॥ స్థాలీపులాకన్యాయేన, వ్యలోకిభవదీయకం
సుగ్రీవరాజ్యప్రాప్తేస్తు, వర్ణసీయంతు వర్ణనమ్. 4

శ్లో॥ అర్థాలంకారిణఃకేచిత్, శబ్దాలంకారిణఃపరే
ఓజఃప్రసాదప్రభృతిభిః, సర్వేషినమలంకృతాః. 5

11—3—13 } ఇట్లువిద్యవ్యవధేయుడు,
భట్టిపాలు } బుట్టా పూర్ణయ్యశాస్త్రి.

14

బందరుతాలూకాలోజేరిన, స్మరణమాత్రాశేషకలుషాపహారి
ణులును, యథేచ్ఛావిహారిణులును, నగు కృష్ణా, వేదేపరివేష్టితహృతవ
రలంకవాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము కిష్కింధవాతము బోర్డెలిమెంటరీ
స్కూలుమాస్టరులును, మర్మిత్తులును, నైన కొమ్మరాజు కోటయ్య
గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శా॥ శ్రీరమ్యంబగు బ్రహ్మనంశమున వా • సింజెంది “యార్వేలవా
రేరాశిందిరి” సంస్కృతాంధ్రములఁజే • డ్దిం “గావ్యరత్నంబులక”
ఘరస్ఫారమతికరచించి, మహినెం • తే, వారిలోఁజాలమీ
రౌరామిందిలి “రబ్బరాజు. హనుమ • తామాత్యచూడామణి!”

మ॥ అనఘా! తామురచించినట్టి మహనీ • యంజాన్రంబభంబు మా
ననిప్రేమంబుఁగొంది నెమ్మది మ • హానందంబునినుబొంది తే
మనివర్ణింపఁగలాడ తైలియు, రసం, • బాబంధముల్, శబ్దగుం
భనముల్, మున్నగువానినెన్నవశిమే • భావింపమాబొంట్లకు. 2

శా॥ నాళీకాక్షపదారవింద భజనా • నందైకలోలుండు, స

త్యాలావుండగు “కుంచెపూడి • నరసింహాచార్య ” శిష్యుండు, స
చ్చీలుండైన “పక్షిరయాఖ్యుండు” గడు • శ్రేయంబుధన్యత్వముం
హాళింగాంచను “మీకృతిం” గొనుటచే • హర్షానుసంధానుడై 3

చ॥ ధరణిసుతావిభుండు, జత • దైత్యవిభుండగు రామచంద్రుడా
తరణిజుబ్రోచినట్లుగన • దాకృపజూచుతఁ గూర్చిగోచుతఁ
జరతరక్తియు, సుతులు, శ్రీయును, నాయువుబాడి, సుంటయు
వరమతికొనంగిబుధ • వత్సల! మిమ్మును, మీకృతీశ్వరు. 4

క॥ మెప్పిమమీకృతిగననా; కుప్పతిలినమోదమునన • నెనగితిమీకే
నిప్పంచరత్న ములమది; మెప్పుగఁగైకొనగవలయుమిత్రమ! కూర్చి

ది10—2—1913

కిష్కింధపాలెము

ఇల్లుభవన్మిత్రుండు,
కొమ్మరాజు కోటయ్య
ఆంధ్రభాషాభిలాషి

15

సరస్వతీపత్రికాధిపతులును, పోలవరసంస్థానాధిపతులును నైన
మహారాజశ్రీబ్రహ్మశ్రీ కొచ్చెర్లకోట రామచంద్రవేంకటకృష్ణారావుబ
హుదూరువారి యాస్థానవిద్వాంసులును, కింకర్పిద్రఘటాపంచాననాది
విరుదాంచితులును, శతావధానులునైన, బ్రహ్మశ్రీ దివాకర తిరుపతి
శాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

ఇది అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారిచే రచింపబడినకావ్యము.
నవలాశకము, నాటకశకము, అనిపించుకొనిన యీకాలమునఁ గావ్యక
ర్తలెయున్న స్వల్పసంఖ్యాకులలో వీరిొకరు,

మీదనిద్దప్పమనియు, సరసమైనదనియునే మాయభిప్రాయము. కైలిదె
లియుటకైకొన్ని పద్యములిందు దాహృతములగుచున్నవి.

సరస్వతి
కాకినాడ
అక్టోబరు
191

ఇట్లు
(దివాకర. తిరుపతిశాస్త్రి)
శతావధాని

ఉ॥ మూకలుచుట్టుగొల్వ నెల • పూవులతేనియలాసి, జట్టుపు
గ్గీకలగట్టువీవనల • నెంతయువీవభటాళి, తియ్యనా
దాకలపండ్లుదిరుచుబువు • దండలదాల్చిముదబ్బిదేలుచుక
మూకలుజేడుబ్రాద్దరహి • బుచ్చుచునుండిరిశైలనందనా!

ద్వి. అ. 94

ఉ॥ పాయనుబల్కుకెగ వెఱు • పాయను, బాళిని గొంచుకుండుట
పాయనుబల్కువితము • పాయను, నన్నిరహాబ్బిదేబ్బుతె
ప్పాయను, మేరమీరుటొట • పాయను నారతనాలమేవికు
ప్పాయను, మేలుగూర్పుమింక • పాయనుపాయుటనేరుపాయనుక

ద్వి. అ. 191

క॥ కమలాయతాక్షిసీతాం । మహానైభవముతో “నిమాంకన్యాంతు
భ్యమహంసప్రదదే” యని । క్రమతందాధారిప్రాస రామున
కెలమి చ. అ. 68.

శతావధానిగ రావాసులును, శతావధానాష్టావధానవిధానచాతు
రీధురీఃలును, భీమేశ్వరపురాణావ్యవేకాంధ్ర కావ్యకర్తలునునైన
బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రిగారు శ్రీ సుగ్రీవపట్టాభిషేక
కృతివిమర్శనమొనర్చి

XIV

ఉ॥ కాలమతిక్రమించెనని • గాఢతరాదరణంబుఁదప్పక
 స్థిలలితప్రబంధపరి • నిష్ఠితస్థావమారగించు “స”
 న్నోలిననుగ్రహించిమ్మగు • లోజ్వలముద్రితపుస్తకంబు నా
 పాలికీబంఁగోరెద, శు • భంబగు “మీకును” “గ్రంథభర్తకు”
 అనివ్రాయుచు ముద్రించిన పొత్తమంపిన మీదనిల్లు వ్రాయు
 చున్నారు.

శా॥ శుభాంధ్రప్రతిభావిభావితరసా • స్తోకప్రబంధంబు
 శ్లోధాయుక్తిముగా “నృగుదయముఁగా” • రామారంగాజేసెనం
 శుష్కప్రక్రియగా వీరసరశిఁసు • గ్రీవపట్టాభిషే”
 కోద్ధశ్రీకముకావ్యముంబిదఁన • యోగ్యుండగున్ 2

ఆ॥ అబ్బరాజవంశస్య • హనుమంతరాయని
 కావ్యమరసిచూడఁ • గాముదంబు
 సంస్కృతాంధ్రకావ్య • సాహిత్యవంతుల
 కలరునితరులెఱుగ • రట్టిరీతి 3

సెనాలి } ఇట్లు విద్యద్విధేయుఁడు
 18-2-13 } శతావధాని ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకమను నీగ్రంథమైదాశ్వాసముఁబ్రబంధ
 ము. ఈకృతికర్త జన్మభూమి వినుకొండతాలూకాలోని చిట్టాపురాగ్ర
 హరము శివారు కొత్తపాలెము ప్రస్తుతమీయన రేపల్లెతాలూకా ఐల

వరమనుగ్రామమున నారంభవిద్యాశాలయందు ప్రధానోపాధ్యాయుఁ
డుగానున్నాడు. ఇక్కఱి కొండియ్యన గోత్రుఁడు. ఆర్యేలనియోగిశాఖా
బ్రాహ్మణుఁడు. అబ్బరాడ్వొశోధ్యపుఁడు. శేషయామాత్యపుత్రుఁడు
హనుమంతరాయనామధేయఁడు ముప్పదినంవత్సరముల వయస్సుగల
వాఁడు. చిన్ననాటనుండియఁబడితుండును మాఘపురాణకృతికర్త
యనగు జనకునినన్ని ధానమున విద్యాభ్యాస మొనర్చినాఁడు. నానావి
ధావధానకుశలుఁడు. చతుర్విధకవితానిర్వాహకుఁడు. పదునైదుసంవ
త్సరముల చిఱుతప్రాయముననే వాణీశతకము, హరిహరశతకము, ని
రోష్ఠ్యపితృశతకము అనుశతకత్రయమును పదునెనిమిదవసంవత్సరము
నఅచ్చాంధ్రనిర్గద్య నిరోష్ఠ్యనృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును ఇరువ
దియఁజవసంవత్సరమున నంబకీచరిత్రంబును ఇరువదితొమ్మిదవసం
వత్సరమున నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకమును రచించియున్నాడు. వెండియుశం
కరకృద లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రమును మార్కండేయకృతశివస్తవదులు
ను ఆంధ్రకరించియున్నాడు. ఇవియున్ని యునముద్రితములే. వీనిలో నీసు
గ్రీవపట్టాభిషేకమును కృష్ణాతీరస్థకీర్తి-ంధాపురవాసియు నవరకులసం
భవుండునగు పకీరయాభిధానుఁడు కృతిపొందుటచే నియ్యదిశీఘ్రముగ
ముద్రితమగుట తటస్థించినది. ఈకవికృతగ్రంథములలో నీగ్రంథమును
ఇంతకుమున్నరచింపఁబడిన నృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును అక్క
డక్కడస్థానీపులాకన్యాయముగ నేనుచూచితిని. ఈసుగ్రీవపట్టాభిషేక
మైదుమాసములలో ముగింపఁబడినది. దీనికధాసూత్ర మాంధ్రవాల్మీకి

యని ఆంధ్రదేశమున వన్నెగాంచిన బ్రహ్మశ్రీ వావికొలను సుబ్బరాట్క-
వి శిరోభూషణకృతాంధ్ర వాల్మీకిరామాయణ కథననుసరించి యల్లబ-
డినది. ఇందుమనుచరిత్ర, వసుచరిత్ర, విజయవిలాసము, బిల్వడిణీయ-
ము, మున్నగునుత్తమప్రౌఢ ప్రబంధపద్యసరముబురణించుపద్యములనే
కమచ్చటచ్చటగలవు. ఈకవికి అచ్చతెనుగునాఞానముగను సరసము
గను కబ్బచుల్లుసామర్థ్యము బాగుగనుండినట్లొందలి కొన్నిపద్యములవల-
న తేటపడుచున్నది. ఈయనకవిత్వము జాతీయములతోను, లోకోక్తుల-
తోను, శబ్ధార్థాలంకారములతోను గూడుకొని అక్కడక్కడసల్లికబిగిం-
జెడగొట్టు జల్లిపదములగల్గియు మధురముగనేయున్నట్టు కన్పట్టుచున్న-
ది. ఈయనకవిత్వభార నిరర్గళప్రచారముకల్పదై వెలయుచున్నది. పాక-
ముపరిపక్వగోస్తసీఫలపాకమని చెప్పనొప్పుగ్రంథవామూలగ్రముఁదిల-
కించినవారియ్యదిసరసముగ నున్నదని తలతురని నాయభిప్రాయము. ర-
సగ్రహణపారీణులొందలిగుణములమాత్రము గ్రహించి ఈబాలకవికి
ప్రోత్సాహముకలిగింతురుగాక. ఈశ్వరుఁడిక్కవికి ఆయురారోగ్యైశ్వ-
ర్యాదుల నొసంగుగాక

తెనాలి
24—4—13 }

ఇట్లు
ఆంధ్రభాషాభిమాని
కొండముది శ్రీ రాములు
స్త్రీ డరు

18

శ్రీశ్రీనివాసో విజయతే

గుంట్లూరు

2—3—13

మహారాజరాజశ్రీ అబ్బరాజు హనుమంతరావు పంతులుగారి
సముఖమునకు పశ్చే వేంకటసుబ్బారావు నమస్కారములు నాచిరమి

XVII

త్రులలో నొకరగు తమరు “సుగ్రీవపట్టాభిషేకమును గ్రంథరాజము నొందు రచించి యాంధ్రప్రపంచమునకు మేలొనగూర్చి నందుకు తమరు వందనీయులు స్థానీవులొక న్యాయముగ నక్కడక్కడ తమవలన వినగలిగినందుకుఁ జాలగసంతసింపితిని, హృద్యపద్యగద్యంబులు ననవద్యంబులై యొప్పునుచున్నవి. భాషాభిమానులందరు దమకు నిట్టి ప్రబంధములు మఱికొన్ని రచించుటకు దగిన ప్రోత్సాహ మొసంగుదురుగాక.

ఇట్లు

• భవన్నిత్రుఁడు.

వల్కె వేంకటసుబ్బారావు.

Bathina Venkaiah Naidu, Kollur, Tenali Taluq writes as follows :—I have gone carefully through the pages of your poetical works Sugreeva Pattabhishekam And I find it is a great plearure to congratulate my friend Astavadhani, A. Hanumantha Rao, the author. I find this book well written. And I have no doubt to call his name as “Kavi Rathnam ” i would like that every Telugu—knowing man should have a copy of this good book with many thanks.

KOLLUR,
8th February 1913. }

Yours truly,
B. VENKAIAH NAIDU.

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

హనుమత్కవీయము.

• (ప్రథమాశ్వాసము.)
(ఇష్టదేవతాస్తుతి.)

శా॥ శ్రీముక్తిప్రదయైన కృష్ణదరిఁగి • ష్కింధాపురంబందు సీ
తాముగ్ధాంగనతోడఁగూడి నిజభ • క్తవ్రాతముంబోచు శ్రీ
రాముండర్చిలి, “ నేలుగడ్డకులపా • రావార రోకాసుధా
ధాముండైనపకీరయాహ్వాయు”నితాం • తశ్రీయుతుంజేయుత॥ 1

సీ॥ మున్ను గానపనోర్వి • మునులెన్నఁబాలించి
వెనుకసర్వంసహఁ • బెనిచినాఁడు

మున్ను గానాతమ • ముసినహల్యనుగూర్చి
యటు వెన్న-నన్ను బెం • జ్ఞాఁసినాఁడు •

మున్ను గానభిషేక • మునుగూర్చిరవిఘటి
కవలఁదానభిషేక • మందినాఁడు

మున్ను గాభక్తుల • మురిపెమ్ముతోఁగాచి
పిదప బాంధవపాలిఁ • బెంచినాఁడు

తే॥ గీ॥ రమణుడనితానుగూడఁ మో • దమున మేటి

గుణలయినభక్తులకుఁగల్గిఁ • గూర్పుబోటి

ధర్మగుణమణిచేటి, సీ • తావధూటి

కోటయపకీరయకుసిరుల్ • గూర్పుధాటి॥

క॥ శంకరుండు, భక్తచిత్తవ

శంకరుండు శివంకరుండు • సకలఁజ్ఞానానా

శంకరుడు, దానవైర్యవ

శంకరుడు కృతీశ్వరునకు • శంకరుడగుతఁ.

3

ఉ॥ తెల్లనివేల్పుటన్గుజెలి, • తెల్లని తొయ్యలికన్న పెండ్ల, మా

తెల్లనివాక్రకుఁసవతి, • తెల్లనితత్తడినెక్కుదంట, యా

నల్లనివేల్పుచెల్లె, లల • నల్లనిమబ్బులయుబ్బుగెబ్బుబల్

నల్లనిమైగలట్టిల • నామణి, పేర్కిగృతీశుఁగాచుతఁ॥

4

మ॥ పొలయల్గుజెలిమాటుమోమిడఁగ న • పుబ్బబోడివక్తాదులం

గలయంబోల్చికథఁరచించి, నెఱిదొ • ల్గుం జల్గుకుంబల్కి, యా

చెలియన్నెర్పుమెయిదగఁ సుముఖఁగాఁ • జేయంగఁజాల్నల్వశీ)

లొలయంగోటయనందనాగ్రణిమహా • యశ్రీయుతుజేయుతఁ॥ 5

మ॥ తనయా! నీసతిపొత్తుగాదికను వి • ద్యల్ గూర్తునేనంచుఁదా

ననయంబుం, దలవాకిటన్నిలచు రా • యత్తింటికోడల్ గదా

యన జాణా! పొరుగింటనుండఁగను లే • దంచత్తయెగ్గెంచు, నా

వనజాతాసనురాణి, వాణి, గృతిరా • డ్వాక్తాసనముంజేయతఁ॥ 6

ఉ॥ పండితకీర్తనీయుఁడు, బ్ర • భాకరతేజఁడు, సగ్రపూజ్యుఁడు

ఖండితవిఘ్న సంచయు, డ • ఖండపటిష్ఠుఁడు వేదవేద్యుఁడు

మండత పిత్రముండును, స • మస్తకశాధిపుఁడుం, గణేశుఁడొ

చండితనూభవుండెపుడు • చక్రుతమత్కవితాంతరాయముల్॥ 7

శా॥ రాముండిచ్చినయుంగరంబుగొని, సం • ద్రంబుఁవెసందాటి, నీ

తాముగ్గాంగనఁగాంచి దానినిడిత • దైత్యేంద్రమౌల్యమహో

ద్దాముండైచరియించి, తద్రమణివా • ర్తంబ్రేమతోబల్కి, శ్రీ

రాముఁమోదపయోధిఁదేల్చిన ఘనుం • బ్రాధింతునశ్రాంతము॥ 8

సం స్కృతకవిస్తుతి.

గండ చా • రిత్రమ్మఁ దొలుదొల్లఁ

ప్రాధిమైనడివెనే • పండితుండు

స్త్రీ, శూద్రజనులుద • రింప.బంచమవేద
మగుభారతముఁబల్కె • నపుడేవండు
కవిబృందములఁజేర్చి • కావ్యంబులల్లించి
దేవభాషకునన్నె • దెచ్చెనెవడు
కాశీప్రసాదంబుఁ • గాంచి, మోదించి
సం, స్కృతమునకుఁమెఱుంగు • నిశియెనెవడు

తే॥గీ॥ అట్టిపుట్టఁబుట్టినకవి • పట్టభద్రు
సత్యవతితొలిచూలెన • సత్యముద్రు
రసికజనముఖ్యు శ్రీభోజ • రాజచంద్రు
కాశిదాసునిఁగొల్తు వి • ఖ్యాతసాధు॥
ఆంధ్రకవిస్తుతి.

9

సీ॥ నవకవిత్వముఁగూర్చు • నన్నయ్యనన్నయ్య
బృథులవశీకృత • భీముభీము
ధీరుఁడునన్నయ్యె • దిక్కన్నతిక్కన్న
సూరికదంబక • సోముసోము
వరకాంతినిజిత • భాస్కరుభాస్కరు
ముద్దుకైతవలపు • మొల్లమొల్ల
నరబుద్ధిదైవత • నరమృతియెఱుమృతి
బుధనుతకవిరాజు • పోతరాజు
సేవాభివోషిత • శ్రీనాథుశ్రీనాథు
మహితసత్కవిముఖ్యు • మల్లనాఖ్యుఁ
బేర్కొన్నకైతను • బెద్దన్నపెద్దన్న
హృదయసంస్థితరామ • కృష్ణకృష్ణ
ఆ॥ తే॥ మహితహృదయసంగ • మంగాబవెంగాబ
ధృతివినిజితకవి • తిమ్మసుకవి
విబుధులెన్నఁదెలుగు • వెలగన్నతెలగన్న
మదిఁదలంతునేను • వదలకొతు॥

వ ర్త మా న క వి స్తు తి.

తే॥ గుణసముద్రులవావిలి • కొలనునుబ్బ
రాయ, కొక్కొండ వేంకట • రత్నశర్మ
దాసు శ్రీగామపండిత • దండికవుల
గందుకూరి వీరేశలిం • గమ్మగొల్తు॥ 11

తే॥ వరుసఁ దిరుపతివేంకటే • శ్వరులఁగొలచి
కొప్పరపుసోదరకవుల • గోర్కిదలచి
గొలుతు ముదిగొండ, ములుకుట్ల • కులజులైన
చంద్రమాళి, వేంకటకృష్ణ • శాస్త్రులమది॥ 12

గు రు స్తు తి.

ఉ॥ శ్రీకరు, నబ్బరాజుల • సింధుసుధాకరుఁ గీర్తిదుగ్ధర
త్నాకరు, శేషయాహ్వయు, గుణాకరు, మాఘపురాణసత్తమాం
ధీరకణప్రబంధయశు • శ్రీనరసేవకు, బుద్ధిశేషద
ర్శికరు, మన్గళాత్మముని • హృత్కమలంబున నెంతునర్చిలి॥ 13

భా వి క వి స్తు తి.

క॥ శ్రీమంతుల సకలగుణ
శ్రీమంతులఁజెందియుతుల • జరతరకవిలా
శ్రీమంతులఁదతమేధా
శ్రీమంతులభావికవుల • జెలువుగఁదలఁతు॥ 14

కు క వి ప్ర శం స

క॥ ఏకవులు నచ్చఁబల్కిన
నూకొనజాలకెదశంక • లొందెదరపుడా
కాకవులమత్కృతపుగృతి
జేకొనకుండంగఁబత్తి • జేజేనేతు॥ 15

ప్రాజులకొకవిజ్ఞాపనము.

క॥ నెరసులుదొరలకయుండఁగ
సరసులుమెచ్చంగఁగవిత • సాధింపఁగఁజాల

సరసులగువారలఘోకఁగ

నెరసులుగలనాకవిత్ గ • నింపఁగ నేలా!

17

ఉ॥ సూరిజనమ్ముమత్కవిత్ • జూచిగుణమ్ముగ్రహించిమెచ్చి లోఁ
గూరిమిఁజెందఁజాలదొకొ • కొందఱుజూచిగొణంగినంత నే
యేరచియింపకుండుటెటు • లిందఱుమెచ్చఁగఁజేయ నేన కా
దారయబ్రహ్మకై నదర • మా! బుధులిద్దియెఱుంగకుందురా! ॥ 17

మి త్ర ప్ర శం స.

శా॥ శ్రీమంగాంబకు సుబ్బరాయునకుఁ బేర్కొంగూర్చు పుత్రుండు, ధీ
శ్రీమంతుం, డలకొమ్మరాజజనన • క్షీరాబ్ధిచంద్రుండు నౌ
శ్రీమత్కౌటయమంత్రి నెన్నఁదగదే • చెన్నారమన్నిత్రు, నీ
శ్రీమత్కన్యసతీసుజూపిన కృపా • సింఘం, బుధశ్రేష్టుని॥ 18

స్వకీయవంశాభివర్ణనము.

నీ॥ సిరిదొరపొక్కిలి • చెందమ్మిపూబెట్టె
నలుమోములుఁగల • నలువపుట్టె
గడకవానికొలానఁ • గొండిన్యఁగొకఁడుట్టె
నతనిసంతిలపైని • నలమెనట్టె
యందారువేలవా • రనుకుదురొకఁడుట్టె
నందబ్బరాజువా • రలరిరట్టె
యక్కొలమ్మన వెంక • యయనుమంతిరిపుట్టె
నహినాగొనాల్ రత • నాలపెట్టె
తే॥ కోరిశేషయ్యయనువానిఁ • గొమరుఁగాంచె
నతఁడు బెనుపాపరావిదై • యందుమించె
నిక్కమున, నాహరిశ్చంద్రుఁ • డెక్కణంచె
గైతఁదొలివేలుపులయొజ్జ • గండడంచె॥

19

క॥ అవ్వలఁటియు సరసమ్మను

జవ్వనిఁగేల్వటికాంచె • జక్కఁగొమరులన్

మువ్వర, బెరవేలుపుమును

మువ్వరువేలుపులగాంచు • పాలుపున నెంతెన్ ||

20

వ|| వారలెవ్వరంచేని.

21

ఉ|| ఆప్రెగ్గడమానికమ్మలగు • వెంకయ, నర్సయ, కేశవుల్ కడుం

బగ్గెగలారు, విద్దియల్ • బచ్చుచుమీరంగలారు, జీరుతాల్

నిగులమీరుగీరితిని • నేలను మించినవారు, వాటిలో

నిగ్గుగఁబొచ్చి, నర్సయకొ • నెం, జెలిగాంగఁకు నెమ్మినమ్మకన్ || 22

క|| పుట్టినచోటికి, మఱియు

నైట్టినచోటికి, నసమ్మ • నిండుగఁదెచ్చె

జట్టన, నన్నా! గొనమాల,

పుట్టననమ్మక్కవెలసెం • బాలఁతుకలందున్ ||

23

ఉ|| ఆయెలనాగయందు, నర • సయ్యయునైదుగురంగొమాళ్ల, దా

మేయెడిమేల్గొనమ్మలకు • నిక్కలనాదగువారి, వేల్పుజె

ట్లొయన మేలిగీరితిని • నెప్పినవారిని, విద్దెగట్టువిల్

గాయనిమోములోయనగఁ • గ్రాలెడువారినిగాంచె నెంతయేన్ || 24

వ. ఆప్రెగ్గడమానికంబులెవ్వరంచేని.

25

చ|| వెడవిలుతుద్దిసుబ్బయయు • వెంకయ, శేషయ, రామకృష్ణులి

వ్యజువుననుండఁగా మొదటి • వారిరువురగడనాడువోయి, ర

ప్పుడు బెగడందియుం,దిటపు • వోయియు శేషయరాములిర్వలె

దుడుగనిచెల్మిమైమెలగు • చుండిరి విద్దెయుబుద్ధిగ్రాలఁగాన్ || 26

వ. ఆరురువురందు.

27

ఆ|| కోర్కెభట్టరాజు • గోవిందవేంకట

రాయలకునుదోడు • నైయెసంగు

లచ్చమండగన్నె • లంతఁగారామయ్య

గని “నృసింహరావు” • గాంచిమించె||

28

క|| వారలశేషచలమెం

తేరహిపుట్టంగనులకుం • దెలుగునవ్రాసెం

వీరుగ “మాఘపురాణముఁ”

జేరఁగ నారాయణునకుఁ ♦ జెన్నగుబత్తిఁ ॥

29

సీ॥ నెరకయినెల బాగ్గ ♦ వరపు సుబ్బయకు

నీతమ్మకర్మిలి ♦ జేర్చుబుట్టి

రహినిశ్రీరామశ ♦ ర్మకురంగయకుఁబాప

హరికృష్ణులకుఁదో ♦ డగుచుఁబుట్టి

చెలువారవెంకమ్మ ♦ శేషమ్మ, రాజ్యుల

క్రీ మహాలక్ష్మిల ♦ కెలనమెట్టి

నెమ్మినివిద్దియ ♦ నేర్చి తెలివికల్గి

వెరవరియైశాలి ♦ వేల్పుఁబెట్టి

ఆ॥ వె॥ నెమ్మనమునఁగాంచు ♦ నెలఁతుకమంగమ్మఁ

జెట్టఁబట్టఁగూర్చి ♦ శేషయకయి ,

వెనుకను “మునిమాక ♦ హనుమ” నెనరుననన్

వీని “హనుమంతరావు”గాంచె॥

30

ఉ॥ తీరయినట్టికల్మిగడి ♦ దేదినవా వినుకొండసీమపి

పూరునఁ బెద్దతల్లికడఁ ♦ బుట్టితి, నంతట గ్రొత్తపాలె మొ

పూరఁగఁజేరి పెద్దనయి ♦ యవ్వలఁ జక్కని “దోనెపూడి”కి

పూరఁగవచ్చి యొజ్జనయి ♦ పాపలవిద్దెలదేర్చి “తెంతయేన్” ॥

31

క॥ ఆకుప్పమునఁ గలారలు

నాకూరకఁగూర్చుమేలు ♦ నాగుటఁడయఁజేన్

వాకొననేరఁడనంగా

నాకుండరఘ్నశాసగ్రద్ధ ♦ సంబలుకంగాన్ ॥

32

స్వకృతపూర్వగ్రంథపట్టిక.

సీ॥ కొమరుప్రాయముమేనఁ ♦ గునిసియా డెడునాఁడు

నెఱిబల్కినాఁడవా ♦ నీశతకము

మునిమునిమీసమ్ము ♦ మొలకలెత్తెడునాఁడు

సృజయించితినిరోవ్యు ♦ నృగచరితము

కన్నెప్రాయపుఁజెలి • కాండఁదిరుగునాఁడు
 నలకవికర్ణపే • యమునుడివితి
 మదిబత్తియొక్కింత • పొదలుచుండిననాఁడు
 వ్రాసితినే శ్రీనృ • కేసరినుతి
 తే॥ వెడియంబరీషచరిత్ర • పితృశతక, మృ
 కండునందనస్తోత్రముల్ • గల్పనమ్ము
 సలిపినాడరమానాథ • సత్కృపా వి
 శేషమునసత్కృపా వి • శేషమునన॥

33

ప॥ అనియిష్టదేవతానమస్కారంబును, సుకవిజనపురస్కారం
 బును, సుకవిజనతిరస్కారంబును, గావించి, సుకవిజనానుమోదంబైన
 కావ్యంబొందు రచియింపందలంచి, మోదంబునమించి, సమస్తభక్త
 జనాధీశుండైన విరించి గురునెదనెంచుచున్నంత.

34

కృతిప్రశంస ద్వ్యర్థి.
 సీ॥ గొప్పగోత్రంబున • గులవర్ధనియటంచు
 సహజాతలెల్లమె • చ్చంగఁబుట్టి
 తండ్రియైనస్వగోత్ర • తల్లజముందఱ
 మేలిజాడలమెల్ల • మెల్లమెట్టి
 ఘనతరులను జేర • జనన్మివేళులనుండి
 చెదటిగుణాబుల • జెట్టబట్టి
 నటదూర్చికాకంక • నాదులక్రొమ్మెఱు
 గులుగ్రాలఁగాఁజాల • గొనబుదట్టి
 తే॥ కాశపుష్పాశ్రయ వేణికా • గరిమతోడ
 బ్రబలతరతుంగభద్రా • పదవితోడ
 నెమ్మినవ్యక్తమథుర స్వ • నమ్ముతోడ
 బాలుచుగృష్టానదియుఁ గృష్ణ • కులుకుతోడ॥

85

స్రగ్వణి. నెమ్మిపించెమ్ముల • నెమ్మిగట్టుమటం
 చెమ్మిగుల్కంగఁబోం • టివ్వఁగాఁగొంచొగి

(2)

ప్రథమాశ్వాసము.

9

సములోతెలులో • న్దాగుడునూ తల

బ్రమ్ముగానాడుచుం • గ్రాలుచెంతేదగ్గ

36

ఉ॥ క్రుంకుచుడప్పుకారునటు • గ్రోలుచునుండెడువారిపాపముల్

కొంకకయింతలేకుడుపు • కొంచునుమోక్షమునిచ్చుచుంజగా

సంకులతోడనాశుగతి • సంద్రముజేరెడు కృష్ణవేడ్కమై

నింకొక ధాతయేనియొక • యింకుకయేనిదఱంబెయెన్నగ్గ॥ 37

వ॥ అట్టికృష్ణానదీలలామమ్మునకుఁ గృష్ణవేణికి నడుమనొప్పారి తెలి

దీవిపాలుపుదీటుచు సకలసంపదలఁ దులదూఁగు పెనుదీవియందు.

ఉ॥ ఎయ్యదిసంపదాన్వితము • నెయ్యదిసజ్జనవాసయోగ్యమి

కెయ్యదిసత్యభూషణుల • కిల్లిక నెయ్యది పున్నెపుంగొటా

రెయ్యదిస్తోత్రపాత్రము, మ • తెయ్యదిసుందరమందిరాంచితం

బెయ్యదిశోభనోజ్వల, మ • దెయ్యదిపట్టరాజమెన్నగ్గ॥ 39

సీ॥ ఏవీటికినిజెంత • నెల్లసంపదలతో

దీపించుజల్లప • ల్లిపురంబు

నేవీటికినిదాపు • లోవెలుంగొందుశ్రీ

కాకు శేషస్థ్రీ • కాకుశంబు

నేవీటికినిబ్రక్క • రేవమీరునుమహా

శ్రీమించు శ్వేతపు • రీవరంబు

నేవీటికినివెన్క • కీవిగుల్కుచుసామ

లింగసక్తోటి ప • ల్లిపురంబు

శ్రీ॥ నేపురివిరించి, భార్గవా • హీనకటక

మిత్ర, హలపాణ, విజిత భూ • మీసుపర్వ

రాజ, వైశ్య, శూద్రజనాశ్రి • గ్రాలుచుండు

నెనగనిలనట్టికిష్కింధ • నెన్నవశమె॥

40

క॥ మఱియుగుణాధ్యులు సరసులు

నెఱి నెఱిగినవారు సకల • నీతికుశలు లం

దఱఘనులు నచటిపాటులు

క॥ తెఱగంటులయొజ్జయుద్ధి • తెలివినినెంతే॥ 41

క॥ వదనూదరణులు బంధుర

క॥ తరగుణవంతులు నమోఘ • ధైర్యస్వాంతుల్

శరణాగతరక్షణు లా

ర్యరతులు ధర్మగుణలక్ష్మి • గ్రాలుమరు నృపుల్॥ 42

క॥ శ్రీదగినకన్యకాంబా

పాదసరోజమధుపాన • పరభృంగతతుల్

భూదైవతప్రియులు త

చ్ఛీదయితోరుజలునెన్న • జెల్లదెవారె॥ 43

క॥ హలసంపదాన్వితులు మం

జలవిద్యాసంపదులు యః • శోధనవంతుల్

వలతులు ధరణీసురప

తులు సుచ్చటికమ్మవారు • కోవిదులెందు॥ 44

క॥ శ్రీవృద్ధి సకలనీతిక

లావృద్ధిని సస్యవృద్ధి • లక్ష్మీవృద్ధి

గోవృద్ధిబుణ్యవృద్ధి సు

ధీవృద్ధినిదత్తురమ్మ • దెలివిగాంచె॥ 45

వ॥ అట్టిపురనరంబునందా.

46

ఉ॥ శ్రీమహి తైఱగడ్డకుల • సింహసుధాకరుడచ్చకీర్తియు

క్రామలకమ్మవంశభవు • డాయతభోగసురేశుఁ డర్థిసు

త్రామనగంబు, బుద్ధిసుర • రాట్నచివుండు “పకీరయాఖ్య” డెం

షేమహిమాన్వితుండగుచు • నిచ్చలుగ్రాలుఁగవీంద్రులెన్నఁగె॥

చ॥ వెలఁగలమేలుదూలములఁ • బెన్నొకరమ్ములఁబూవుదీనలం

బలముగఁ జెక్కినట్టిపెను • ద్వారపునిల్వలలచ్చిపట్టెలం

బాలుపుగవారిసేనుఁగడు • బూసిమెఱుంగిడినట్టితల్పులం

గెలఁకులఁగాంతిగ్రాలుకిటి • కీలఁజెలంగినపెద్దమేడలో॥ 47

ఉ॥ మేలిమిగవ్వసున్నమున • మిన్నగనంతటఁబాలగచ్చొగిం
గ్రాలఁగఁజేసి, చూరులజ • గా జిగితీగలఁజిల్కలంచలం
జాలఁగఁదీర్చి, చిత్రపట • జాలములారవివర్ణవర్ణున
ద్వాలనునింపినట్టిగది • దండిగ సేడ్లుగులోబులోప్పఁగన్ ॥ 48

మ॥ త్తకోకిల॥ చాలుగంగురిచీలు, బల్లలు • జాలగ్రాలఁగఁజాలుబెం
చీలుమేల్చిఱుచాపలందపు • జేలలందగుచాందినీల్
క్రాలుచుండఁగఁ బందుగుల్, చెలి • కాండ్రు బిన్నలుపెద్దలున్
బాలుదీరఁగఁజాట్టునుంగడు • బాగుమీరఁగఁగొల్పులోన్ ॥ 49

తోటకము॥ వ్యవహారఁపుఁజిక్కులు • బాపికొనం
దవులందనుగాపులు • ధర్మముమై
జెవినిచునునేర్పున • జెప్పిరహిం •
గవులందగుమన్నన • గాంచుచొగిన్ ॥ 50

శా॥ పౌరాణీకులుసర్వధర్మములు దె • ల్పన్నించుదానిట్లనుం
గారాబంపునకుంగొడాలికులు బెం • కట్రత్తుముంగాంచి జె
న్నారంగాజెలికాడ! ధాత్రిసతనం • తానములందేదితే
జారంజాలదినములుంశనో వచిం • చండర్తిన్ న్నాపుడున్ ॥ 51

మ॥ అపుడావెంకటరత్నమిట్లనుబకీ • రాఖ్యా! వినుం డందఱన్
విపులస్వాంతుడు సీతికోవిదుడు, బృ • ధ్వదేవరత్నంబు శాం
తిపరుండార్యుడు కోటయాహ్వాయుడు న • ధ్ధిదెల్పఁగల్గన్న న
ప్లవకీరయ్యయు వారిగాంచి, కృపదీ • ర్పుండీరుసందేహమున్ ॥ 52

మ॥ అనివేడంగరుణించివారు వినుం డ • య్యా! మీరునాసక్తితో
డను, సంతానములేడిటం గృహముఖం • డంబెననసత్కిర్తినిం
బెనుఁచుం, బేరునునుండు, నట్లొనరుపం • బెంపెక్కరోభూపతుల్
వినుచుండంగనులేదొకోమనమును • ర్వింబెద్దలిట్లాడఁగాన్ ॥ 53

చ॥ అని, మనమింతకున్తునుపు • నన్కొనుచుండఁగలేదొ, “ దోనెపూ
డిని” “ హనుమంతరాయకవి, • కీవిగవిత్వముజెప్పఁగల్గునిం

కనునవధానముంజలు ప • గల్గునట, చలవారిచిల్వంగ
 న్భనుపగరాదొయొక్క కృతి • వాటముగాఁగొనరాదొనాపుడు
 సీ॥ శ్రీహరిపదకంజ • సేవకుండగువాని

పట్నహస్రసమాఖ్య • శాఖవాని
 సురుతరకౌండిన్య • గోత్రజండగువాని
 నచ్చాంధ్రకవివరుం • డైనవాని
 దతచతుర్విధకవి • త్వకుశలుండగువాని
 నార్యానురంజనుం • డైనవాని
 మునువినకొండ సీ • మనువసించినవాని

నటద్రోణపురినిల్పి • నట్టివాని
 తే॥ మాఘమాహత్మ్యకృతికర్త • మంగభర్త
 యైనశేషాచలాత్తజుం • డైనవాని
 రాజత “ నిరోష్ఠ్య నృగచరి • త్రకృతికర్త,
 నబ్బరాడ్డనుమంతగా • వ నెడువాని॥

55

మ॥ అపుడే సన్నిలపింపఁగా బనిచి నే • య్యంబారఁ దోడ్పాటుఁచు బా
 యి, పకీరాఖ్యుఁడు, స్వగృహంబునను స • న్నింపారఁ బూజించిమీ
 విపులంపుంగవితా మహత్వమును నే • వింటిం గడుంగా భవ
 న్నిపుణత్వంబు నెఱుంగుదున్మముగృహం • దీవించిమన్నించుచు॥ 56
 క॥ కృతి పతినిజేయుడంచని యతిముదముననంద తెదరు • నవసీతనయా
 పతి సేవలఁదగుతనైకై జతజోడించికడుబత్తి • జయ్యనఁబలికె॥ 57

న॥ అనియిట్లుపల్కి కర్పూరతాంబూల జాంబూనదాంబ రాభరణాదు
 లొసంగి సబహుమానంబుగ బహూకరించి రామాయణకథాంతర్గ
 తంబగు “సుగ్రీవపట్టాభిషేకమ్ము, సవిస్తరమ్ముగఁగావించి తద్గ్రంథం
 బునకుఁ దన్నుఁగృతినాథుంగాఁ జేయవలయుననిపలుకుటయు నేనును
 నపరిమితానంద కందళిత హృదయారవిందుండైనై సంతసంబున నట్ల
 కాకయని మేతత్కృతినాయకధర్మంబయిన యేల్లగడ్డ పకీరయా

భిధాను కమ్మకులప్రధాను వంశానుచరితం బభివర్ణింపందలంచితి
చదియెట్టిదనిన 58

* కృతిపతివంశాభివర్ణనము. *

క॥ శ్రీమజ్జలజజశివము ఖ్యామరచయ సేవ్యమనఘమమలమునివర
స్తామధ్యేయంబఖల క్షేమంకర, “మచ్యుతాంఘ్రి” శివకరమెందున్॥

క॥ తత్పదకంజాతమున వి యత్పథ గామియగుగంగ • కనుజలగుచుశుం
భత్పదవర్తులుతద్విలసత్పదరత్న లైనశూద్ర • సంతతివొడవెన్॥ 60

వ॥ తచ్చూద్రసంతాన సంతానవృక్షంబంత శాఖోపశాఖా స్వితంబై
క్రాలుచుండు, నందుహారమధ్యనాయకరత్నంబుబోనికమ్మవంశంబు
బెంపుమీరుచుండు. 61

సీ॥ ఇమ్మహి నెల్లవం • శమ్ములకైకమ
త్యమ్ముమైదగువారు • కమ్మవారు
సమ్మతినెంతకా • ర్యమ్మై నెజల్పంగ
గమ్మగొంగలవారు • కమ్మవారు
బమ్మతానురకంటి • కొమ్మలకిక్కతా
యిమ్ములదగువారు • కమ్మవారు
నెమ్మిమైన్దబ్బం • దమ్ములుప్పొంగవి,
త్తమ్ములనిడువారు • కమ్మవారు॥

తే॥ దొమ్మిగెలువంగ • లనారు • కమ్మవారు
నెమ్మది నెనరుగలవారు • కమ్మవారు
తమ్మికంటిబత్తి • గలారు • కమ్మవారు
నెమ్మెలంగలగలవారు • కమ్మవారు॥ 62

శా॥ లింధుంబొల్తురు నెల్లగడ్డకులులా • ర్యస్తోత్రపాత్రైకకీ
ర్తిందుల్ దూగుచుసంపదాన్వితులు • సుస్థేమాభిరాముల్ కృపా
సింధుల్, బంధురపిత్రమోజ్వలులు, నీ • క్షీణప్రభావాఘ్య, లా
ర్యేందుల్ భోగసురేందులచ్యుతపదా • బ్జేందిందిరక్షేప్తులై॥ 63

తే॥ శ్రీమదైలగడ్డాన్వయః • క్షీరజలధి

పూర్ణిమాచంద్రుడైచాల • పొలుపుగాంచె

దానుగంగాధరాఖ్యండు • మానుగాను

క్షీరవారాశిశివుట్టి • చెలఁగినట్లు॥

64

శా॥ శ్రీగంగాధరపాదపద్మయుగళీ • సేవానుకూలుండు, వి

ద్యాగంభీరకవిప్రియుండు, విమతాహంకారహరుండు, క

ల్పాగ్రశేష్ఠసమానదానచణుండు • ద్యతీర్తివిస్తాగుండై

శ్రీగంగాధరుడొప్పెజాలమహాలక్ష్మీభాసితార్ధాంగుండై॥ 65

క॥ ఆజంపతులుపక్షీరయ

నాజనుపేరుగలకమ్మ • నాయకుఁగనిరా

శ్రీజలజాతుఁడుమున్నల

శ్రీజలజాంబకునిఁగన్న • చెలువున నెంతే॥ 66

చ॥ అతనిగుణమ్ములెన్నఁదర • మా! పరమాదరమానసుండు; దో

షితనిజబాంధవుండు గుణసింధువు, సింధువువిక్రముండు, బో

షితశ్రీతబృందుఁడాఘనుండు • శేషశయానుడులక్ష్మీబోలెనం

చితమతిలక్ష్మీబెండ్లియయి • చేర్చెయశోధనమెంతయేనియు॥ 67

ఉ॥ అంతపక్షీరయాహ్వయుండు • నాత్మసతీమణిలక్ష్మీయందున

త్యంతముదంబునన్దహిత • ధార్మికవంతులశౌర్యవంతులం

గంతుసురూపధారులన • ఖండచర్మితులనాజిధాని

కాంతుఁడువ్రాలెనందనుల • గాంచెనునల్వరఁజుట్టలెన్నఁగన్ 68

వ॥ అక్కుమారరత్నంబులెవ్వరసన. 69

సీ॥ గణనీయగుణమణి • గణవినిర్జితనదీ

గణనాయకుండు కులా • గ్రణిగణయ్య

దీనసంతానసం • తానభూజముదాన

కాసీనుడెన్నంగ • జానకయ్య

సరసజనమాన్య • వరగుణాభరణండు

స్మరసమానుడునర • సయ్యయార్థ

వినుతమహాపుణ్య • ధనుడుబహుళదాన

చణుడలఘుండు నెం • చహనుమయ్య

తే॥ యన్నలుపురందు హనుమయ్య • వన్నెగాంచె

గరముభక్తినిబెద్దల • గారవించె

వాగ్విజృంభణముననుగీ • వ్పత్తినిమించె

ధర్మగుణమునఁగీర్తియెం • తయువహించె॥

70

క॥ ఆనుహితయశుండు బుచ్చాం .

భామణిఁగేల్పట్టిపుత్ర • మణియుగముఁగ నె

ఘోషహితబెద్దకోటయ

నామహితాత్మకగుకోట • యాహ్వాయునెమ్మి॥

71

క॥ పేరులఁజెలుపులగుణములఁ దీరుల, నడవడికలనొక • తీరుగఁదగియ

వ్వారలుతమ్మెన్నఁగఁబెర వారలునయవినయములను, వరలిరిమైత్రి

ణ॥ కూరిమిమీఱనందుఁబెద • కోటయకైకొ నెనచ్చమాంబ నా

సూరివరేణ్యసోదరుడు • సుందరిగాఁగొ నెరాజమాంబ నా

భూరిగుణాఘ్రిలు, మహిత • పుణ్యలునాబలకృష్ణలిర్గుర

క్రూరచరిత్రరేవతిని • రుక్మిణిఁబెండిలియైనమాదిగ॥

73

వ॥ అందురాజమాంబాపతి కోటయాభిఖ్యగుణమణి గణమ్ములెట్టివనిన

నీ॥ పరునివేడఁగఁబోని • పద్మాక్షుడన్నచో

నతనివదాన్యత్వ • మడుగనేల

పెరకల్కిఁగోరని • సురవరుండన్నచో

నతనినడతచంద • మడుగనేల

కఱకందులెఱుంగని • కలువతేడన్నచో

నతనికళాశ్రీని • నడుగనేల

బొంకనిధర్మసం • భూతుఁడేనన్నచో

నతనివచశ్శుద్ధి • నడుగనేల॥

తే॥ లనుచుబుధులెన్నఁగిర్తిచే • నలరినట్టి

యేర్గగడ్డకులాంభోధి • హిమకరుఁడు

నైనకోటయ్యనెన్నంగ • నలవియగుచె

నలువకైనను • వేసోళ్ల • చిలువకైన॥

75

వ॥ తద్భామముచే ర జమాంబారత్న చరిత్రాదులెఱివనిన,

76

నీ॥ కొల్లికులాంబుధి • కుముదాప్తుడైనరా

మస్వామియేసతీ • మణికింద్రుడి

గొనములపెట్టె నాఁ • దనరునచ్చాంబికా

కలకంఠియేసాధ్యుఁ • గన్నతల్లి

లక్ష్మేహృదబజ్రో • లంబుబు వెంకట

రత్న మేపతిసోద • రప్రవరుఁడు

నబలాశిరోరత్న • మైనరంగాంబయే

రాజీవనేత్రిగా • రాలచెల్లి

తే॥ యమరఁగానేర్లగడ్డకు • లాభిచంద్రుఁ

డైనశ్రీకోటయాఖ్యున • ధాగలక్ష్మి

యే కలికియయ్యెంద్రదాజ • మేందువదన

గుణములెన్నంగందరమ ద్రు • హిణరమణికి ॥

77

నీ॥ క్రొత్తడితనమున • నెత్తువచ్చునగాని

సాబగునసీమెకు • జోడదెట్టు

సాబగునసీమెకు • జోడువచ్చునకాని

తాలిమిసీమెకు • దరమదెట్టు

తాలిమిసీమెకు • దరమువచ్చునకాని

సంపదసీమెకు • సవత దెట్టు

సంపదసీమెకు • సవతువచ్చునకాని

వెరవునసీమెకు • దొరయదెట్టు

తే॥ లనుచుబుధులెన్నఁగా వసి • ఘ్ననినెలంత

మరు నెలంత మరు నెలంత • హరినెలంత

జనకికోటయయధాంగ • మనః జెలగు

రమ్యగుణమణినికురంబ • రాజమాంబ॥ 78

ఉత్సాహము. కోటయాహ్వయుండు తనదు • కొమ్మరాజమాంబతో

నీటలరంగగలసిమెలసి • నిండుమదిని సుగుణపుం

బేటులనఁపుఁజోటులార్య • బృందగేయు లెందునున్

మేటులనఁగఁజాలునుతుల • మెఱయనలుపురంగ నెన్ ॥ 79

న॥ వారలెవ్వరనిన 80

ఉ॥ క్షీరసముద్రధండనమ • కీర్తిపకీరయ కీర్తిసీయ వి

స్తారగుణుండుపిచ్చయ యు • దారుండు వెంకటరామయాఖ్యుండు

ద్వీరధపుత్రవిక్రముండు • వెంకయనాముండు నల్వరొప్పిరా

వీరవరేణ్యులైనరఘు • వీరులునల్వర పోల్కి మైత్రిమై ॥ 81

ఉ॥ వారలలోఁబకీరయ ది • వాకర తేజఁబు బంధుబృంద ము

దారుండు ధైర్యవంతుండు ను • దారుండు సీతపరుండు గీర్తివి

స్తారుండు, భాగ్యవంతుండరి • దారుండు రాజమనందనుండు వి

స్తారగుణాభిరాముండు ర • సావిబుధోత్కృష్టోషియైత గెన్ ॥ 82

సీ॥ నలతేని నిండుంగ • ల్వలతేనిగమకుంచు

నెవనిసోయగమనం • బననియందు

మలసూడుమేటిచి • ల్వలసూడునగి మించు

నెవనిమహాభోగో • జవములెందు

నగరాజనాదిన • న్నగరాజహసియించు

నెవనిధైర్యప్రజ్ఞ • లెసంగముండు

కర్ణునిగోక్షర • కర్ణునినదలించు

నెవనితేగముభూతి • యిందునందు

తే॥ నట్టినుతమన్య నతిగణ్య • సధికపుణ్య

నేటగడ్డకులాంభోధి • హిమమయాఖ్యు

డైనశ్రీపకరయ నెన్న • నలవియగునె

ధాతకై నసరీస్మప • నేతకై న॥

సీ॥ చాటునఁబల్కు నా • చారమెన్నఁడులేదు
 ముందాడుటంతకు • ముందెలేదు
 యొప్పినచోఁజల్పు • కుండుఁబెన్నఁడులేదు
 ముందొప్పుటంతకు • ముందెలేదు
 యొకఁడలంతిగఁబల్కు • నోర్పుఁబెన్నఁడులేదు
 సందిచ్చుటంతకు • ముందెలేదు
 మెచ్చుచోఁగొంచెమ్ము • నిచ్చుఁబెన్నఁడులేదు
 బాటమెచ్చుంతకు • ముందెలేదు
 తే॥ అనుచుబుధులెన్నఁగి యెచే • నలనట్టి
 కలిమిఁగలయట్టి నెఱిగమ్ము • కొలఁపుజెట్టి
 కోటయాఘ్నినితొలిపట్టి • గొనఁపుఁబేటి
 యేఱగడ్డపకీరయ్య • కెవరుసాటి॥

84

వ॥ మఱియు నమ్మనీషిమణీకృతకార్యమ్ము లెవ్వియనిన.

85

సీ॥ వేయించెనెవ్వఁడు • విపులాండజావళి
 తోషింపఁగ్రొమ్మావి • తోపొకండు
 తీయించెనెవ్వఁడు • ఫృతి జంతుజాలమ్ము
 దగఁబాపికొననూయి • దగనొకండు
 వ్రాయించెనెవ్వఁడు • వరకవీంద్రులచేత
 బురుషోత్తమస్తోత్ర • ములనుమెండు
 చేయించెనెవ్వఁడు • శివకేశపులకుత్స
 వమ్ములునేత్రోత్స • వముగఁరెండు
 తే॥ నెతఁడు గొబ్బరితోటవే • యించెమఱియు
 నెతఁడు బండితసంతతి • నెసంగ నెనయు
 నట్టిరాజాంబికాపుత్రుఁ • డైనమేటి
 యేఱగడ్డపకీరయ్య • కెవరుసాటి॥

86

శా॥ శ్రీమద్వేములపల్లిలక్ష్మయకు ల • క్షీవంతురాలనర్సమాం
 బాముగ్ధాంగనకుంగుమారికయునై • సుర్యాదకుందాపునై

- రామారత్నమునైన “ముత్యమ” బకీ • రయ్యాఖ్యుడెంతేగొనెన్
 స్త్రీమాణిక్యములక్కినచ్యుతుడుముం • జేకొన్న చందమ్మనన్ ॥ 87
- వ॥ ఆముత్యమాంబామణి గుణమణిగణంబులెట్టివనిన 88
- చ॥ మణిగదపుక్కురాక్షులను • మంజులభాపలభారతీనతీ
 మణిగద కల్పినిందిరికు • మాద్రికదా తతశాంతిభూనతీ
 మణిగద శక్తిమానిమణి • మాతకదాపతిభక్తిబంధుస్వ
 ర్మణిగద యత్తిముత్యమన • మాననుగానజగాననేనెటన్ ॥ 89
- ఉ॥ ఆచెలిమిన్న నెన్నదర • మా! పరమాదరమానసాంబయా
 హాచెలువమ్ము నావినయ • మానయ మాభయమాముదమ్ము పెం
 పాచతురత్వమాకరుణ • జయాఘనమామనమాగుణమ్ము పెం
 పాచలదాననంపుఁబాలు • పాతఘికామెలపామెకేతగున్ ॥ 90
- క॥ ఆజంపతులిరువురకును భూజనములుమెచ్చఁబుతఁ • పుత్రికలెంతే
 జేజనను గలిగిరై దుగురోజనునిప్పటికిముద్దు • నొనఁగఁగలారై ॥ 91
- ఉ॥ వెండియువారలెన్నరన • వెంకటరత్నము బుచ్చికోటయా
 ఖ్యుండభిరూపలక్ష్మీయన • నెప్పిన వెంకటనర్పనూంబయుం
 గొండికచుక్కమాంబ కడు • గొండిక రాజమయొప్పిరెంతయే
 మెండుగ బాల్యచేష్ట నెల • మింజెలిపిండు దముంగఁగింపఁగాన్ ॥ 92
- తే॥ పొందుకాండ్రోనల్లారు • ముద్దుగాఁగ
 నుండితల్లిడుమట్టున • కొండునాక
 గుడిచిచదువుకొనుచున్నాడు • కొండువారు
 మించిపూబుట్టఁగ బరిమ • శించుఁగావె ॥ 93
- సీ॥ సేవాభిశోషిత • శ్రీరామచంద్రుండు
 చంద్రుండుగణనీయ • సాంద్రదీర్ఘ
 గవిబుధాంభోరుహ • కరపరమిత్రుండు
 మిత్రుండుబాంధవ • మిత్రతతికి
 నానతదీనసం • తానసంతానమ్ము
 తానమ్ముగుణసము • దాయమునకుఁ

బొగ్గొందిననిదాన • మునకునిదానమ్ము
దానమ్మునఘనుండు • తరముతనకు

తే॥ నెవ్వడయ్యెల్లగడ్డకు • లీనుడార్య
గేయకృతకార్యుడట్టి ప • కీరయమహిఁ
దతకళాసంపదమల సం • తానవృద్ధి
వరలె వరలుచున్నాఁడు • వరలఁగలఁడు ॥

94

మ॥ మఱియు నయ్యెల్లగడ్డ పకీరయాభిధానుండు

95

క॥ చేసెనుసత్కార్యంబులు చేసెనుహరికర్పణముగఁ • జేతలవెన్నో
చేసెనుపకార మొరులకుఁ జేసెనుబానమ్ములెన్నో • చెప్పఁగఁదరమా!

క॥ శ్రీమహిజామాతయురహి

నీమహిని బకీరయాభ్యు • నెల్లయపుడిటల్
శ్రీమహితకార్యసమితినిఁ

ప్రేమహితమ్ముమయిఁదిఱుగ • వేమరుజేయు ॥

97

ష ష్ట్యం త ము లు

క॥ ఈదృశగుణనంతునకు మృ

గీదృశమస్మధున కమల • క్షీణవిధునకు
సాదరునకుమత్కృతకవి

తాదరునకు “శ్రీపకీర • యాభిఖ్యునకు” ॥

98

తోటకము. నుతదివ్యగుణౌఘమ • నోజ్ఞునకుం

జతనై రునకంచిత • చితునకు

తతాంచితకీ ణవి • చారునకుం

దతకమ్మకులాభి సు • ధానిధికి ॥

99

క॥ కృతపుణ్యవిశేషునకును

కృతకర్మానుభవునకుని • కృతరివునకుం

ధృతవిమలగుణునకుం గర

స్మృతమత్కృతకృతికి నార్య • బృందహితునకు ॥

100

తోటకము. అనన్యైఃపరగడ్డకు • లాంబుధీచం .
 ద్రునకుం బుధబృందవి • నోదునకున్
 ఘనదానవినిర్జిత • కర్ణునకున్
 పెనుకల్కులముత్యమ • పెన్నిటికిన్ ॥

101

క॥ శేచర్లగోత్రభవునకు

ధీచరణాబజ్రవిచర • ధీయుతునకు నా
 రా

ధీచతురునకు గురుపాద • తీర్థహితునకుః ॥

102

వ॥ అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన “శ్రీమత్సుగ్రీ
 న పట్టాభిషేకమ్ము నాబడుమహా ప్రబంధంబునకుఁ గథావిధానం
 బెట్టిదనిన.

103

• కథాస్తారంభము •

క॥ శ్రీమైత్రయగబదరీవన

భూమధ్యమునందుయాగ • ముంజల్పుచువి

ద్యామహితుసూతుచేతన్

బ్రేమనుసత్కథలనెల్ల • వినివినివేడ్కన్ ॥

104

ఉ॥ శౌనకముఖ్యులక్కథల • సంస్తవముంబొనరించి సూత! సీ

జ్ఞానకళాసమేత! రఘు • సత్తము చెల్పియొరచి వాలి బీ

రానదురానరాల్చి కపి • రాజ్యమునేలినవాని శ్రీరుమా

జానికథావిధానమువె • నన్నినిపింపవెమారునాపుడున్ ॥

105

చ॥ మునివరులార! మీరిపుడు • ముచ్చటచేసినలాగు మున్ను శం

భునిఘరవేర్ణి నీమణి శి • పుంగనిప్రశ్న మొనర్ప నాహిమా

వనిధరునగ్గుటల్లుడు భ • వానికిఁగూరిమిఁబల్కె నట్లునే

వినిచెడఁమీకునక్కథ స • విస్తరమాగతి నాలకింపరే॥

106

వ॥ అని కొండరాచూలికిని గుండలికుండలుండువలికినవడువున సూ

తుండు శౌనకామలకిట్లని చెప్పందొడంగె

107

ఘేరుపర్వతవర్ణనము.

క॥ ద్వీపములమధ్య జంబూ

ద్వీపమృలరారు మిగుల • దీప్తిచెడునా

ద్వీపమునడుమను మేరువు

ద్యోపదమధ్యమునఁ గాలు • ద్యుమణి తెఱఁగునన్ ॥

108

శా॥ భూపద్మాంబునఁగర్జి కాకృతినిజం • బూద్వీపమధ్యంబున

దీపించుండపనీయ శైలము ధరి • త్రిధ్రావతంసంబు నా

శ్రీపద్మాక్షభవావతారమనఁగాఁ • జేజేల పెన్నిక్కనా

దీపింపందివిజాంగనామణులు నొ • తేనాడుపూదోటనాన్ ॥

109

విభూతి. లక్షయోజనోన్నతిం దక్షకన్యకామణీ

పక్షుకార్ముకోత్తమం బీక్షణీయమయ్యెడిన్ ॥

110

సీ॥ ప్రాజ్ఞుఖమ్మందున్ • భంగశృంగములతోఁ

గులుకుజరిర దేవ • కూటములును

దక్షిణముఖమునం • దక్షిణవృక్షాళి

గైలాస కరవీర • శైలములును

బశ్చినుముఖమునఁ • బర్వతశ్రేష్ఠమ్ము

లైన పవన పారి • యాత్రములును

ను త్తరముఖమునం • దుత్తుంగశృంగన

మన్విత త్రిశృంగ • మకరములును

తే॥ బ్రాచినినవాచిని బ్రతీచి • రహినుదీచి

ఘనపరి స్థరణమ్ములఁ • గ్రాలునగ్ని

గతివెలుగుచు శాత్రవా • గమ్యమగుచు

నఖలచిత్రాస్పదసురాల • యంబుదనరు॥

111

బ్రహ్మపట్టణవర్ణన.

క॥ పదివేలామడలనిడివి • బదివేలానుడలవినివి • బాటిలిసాగనై

యుదిరిజగిబాజ్జవేలుపు • టుదిరి నెలపు గ్రాలుచుండు • నొకడలమల్పైన్ ॥

సీ॥ పెరసత్తిబొమ్మల • పెండ్లిండ్లు సేయుచో
 వండఁగానిడుకడ • కుండనాగ
 నలకాలమనెడు వ్రే • జెలిదధిసమ్మనె
 త్తిననిడ్లతుదపెర్వు • పనటినాగ
 ముక్తికాంతామణి • మువ్వరంబలంగూడు
 మించుటద్దాలపై • మేడనాగ
 దఱిగారడీడుచి • త్రముగానొనర్చిన
 చక్కనినెత్తంపు • టిక్కనాగ
 తే॥ విశ్వరూపుఁడలఁదాల్చు • వెల్లపట్టు
 ముత్తెపుగొడుగుపైఁబాల్చు • పుత్తడిజిగి
 కొప్రమననలపొనుగట్టు • కొట్టకొనను
 రంజిలెడుడంబుననున్కిక్కి • పుంజగంజు॥

113

సీ॥ పూర్వదక్షిణముల • బురుహూతవితృనేతృ
 భర్మనిర్మితహర్మ్య • పట్టణములు
 పశ్చిమోత్తరముల • వారిధీశ భనేశ
 భర్మనిర్మితహర్మ్య • పట్టణములు
 నాగ్నేయ వైఘుతు • లందగ్ని కోణప
 భర్మనిర్మితహర్మ్య • పట్టణములు
 పవన భగ్నాశల • శ్వసనదుర్గాధీశ
 భర్మనిర్మితహర్మ్య • పట్టణములు
 తే॥ డంబుమీఁదదీయపు • రంబులందు
 మేటియైవిష్ణుశివపురీ • ధాటిమీట
 నాటినాటికిశ్రీవిద్య • నేటిలి కడు
 నీటలరునల్పపెనువీడు • సాటిదీటి

114

శా॥ విన్నేఁటప్పరిప్రాచిఁబాఱినసితా • భిఖ్యంబునీచింబడిం
 జన్నంజయుపుసంజ్ఞ నుత్తరమునం • జారంగభద్రాఖ్య న

న్నన్నా! దక్షిణమేగఁగానలకనం • దాఖ్యాతినిఁగాంచె నా
పున్నెంపుంగనియైనప్రోలిమహిమఁ • భూషింపఁగానేరికొ॥ 115

ఉ॥ హాటకరత్న సంఘటిత • హర్మ్యవిధూపలరమ్యవేదికా
ఝాటకనద్వివీలమణి • జాలసమన్వితకుడ్యశేహాసీ
ఝాటకవాటభర్మమణి • సంఘటితోజ్వలసాలపీఠికా
నాటక శాస్త్రశాలలఁ ఘ • నంబయిపాల్చెఁబురీవరంబొగి॥ 116

బ్రహ్మ స భా న ర్ణ న .

చ॥ అలపుటభేదనమ్మున మ • హారజతోజ్వలసాధరాజమం
దలపురుహూతురచ్చయగు • నందఁపుటోలగమందు నెందునుం
దలపునకందనట్టివిభు • తంగనకాంబుజపీఠమందుబల్
వలపులఁగుమృరించుచెలు • వల్కయిదండలవీనవనల్॥ 117

మ॥ ఒక వంకందివిజోత్తముల్ విపులమో • దోపేతులైకొల్వ వే
రొక వంకందటిసేవఘాటులుఁగుబృ • ద్యూహమ్ములుంగొల్వఁ గొం
డొక వంకంజటితల్ల జావళిసభ • క్తుక్తుల్ పిసాళింపనిం
కొక వంకందివిజాంగనల్ నటనముల్ • ప్రోద్యద్గతింజల్పఁగా॥ 118

క॥ మఱియుంబురాణపురుషులు
ధర్మశీరుహజ్ఞాముల్ల • తాసంచయముల్
నిరతంబుఁభక్తిగొలువఁగ
వరరూపములన్వహించి • వైభవమెసఁగ॥ 119

సీ॥ ఒక మొకంబొక వంక • సకలాగమరహస్య
ములుమహాముచులతో • ముచ్చటింప
నొక మొకంబొక వంక • సకలుషోషబ్రహ్మ
లకుస్పృష్టిమర్మముల్ • రహివచింప
నొక మొకంబొక వంక • స్వకుమారకులతో ర
మేశుతత్వంబెల్ల • నెచ్చరింప
నొక మొకంబొక వంక • నొగిగళత్రమ్ముతో
మెచ్చగానర్కోక్తు • లుచ్చరింప

ఆ॥ వె॥ చతురతన్యైలంగి • చతురాస్యనామమ్ము
సాధకకంబానర్చి • జలజజండు
కొల్వఁదీరిమివులఁ • గొమరారి దితిజారిఁ
జక్రధారిఁదలఁచి • స్వాంతమందు

120

ఉ॥ తారకయోగనిశ్చలతఁ • దాలిచి గాఢసమాధినిష్ఠఁడృ
క్సారసముల్ మొగిడ్చి యల • శార్ఙ్గధరున్మదినిల్పి ధ్యానమా
దారినిసల్పునల్వకనుదమ్ములఁజాతె॥ బ్రహ్మోదబాష్పముల్
నారిజపత్రముందోరఁగు • వారికణంబులవారిసంతలోక॥

121

ఆ॥ వానినేలపైని • బడసీకదోసిలిబట్ట జిత్రముగను • బుట్టెనందు
ఋక్షవిరజాడనెఱు • వృక్షచరుడొకఁ డాదికాలమందఁహార్యతనయ॥

క॥ ఆనందనుసజ్జననిచ యానందనుగాంచిచాలఁ • యక్కటికముఖో
నానందముననువనులశ తానందుండుఁడుమంచు • నాజ్ఞయొసంగె॥

క॥ హాటకనగవనములఁ బా

హాటమ్ముగమధుప్రమధుర • మాఘలములఁ దా
నోటికిఁదొరకినకొలఁదిని

మాటికినాతండుగొంచు • మనుచుండు నెడక॥

124

వ న వ ర్ణ న .

క॥ ఒకనాఁడతరుచరమఃశి సకలాటప్రలఁజెరఱాడి • చయ్యననలహా
టకిఁజైలో త్తరశృంగవి నికటమ్మునఁగొంచె సురవ • నీరాజమునాక॥

ఉ॥ సాలరసాలసాలసుర • సాలవిసీలతమాలజాల హిం

తాలపలాశ బాలవట • తాలవిశాలపటీరపాటలై

లాలవలీలవంగనవ • లాంగలలాంగలినారికేళ పా

లీలలితాద్భుతామృతద • లీతరుశోభితమావనీస్థలిక

126

మధురగతిరగడ

మఱియునలీరువని • మల్లె మొల్లల నెఱిగ్రొమ్మావుల • నీటగుహాన్నలఁ

బలుసాపెంగలఁ • బాగగునీడల నలునగుబాగడల • నవకాంచనముల

శ్రీకందములగు • శ్రీచందనముల మాకందములగు • మాకందమ్ముల

మారేడులనెలఁమాన్దీశలముల నేరేడులఁబలుఁనిమ్మలఁజిన్నలఁ
 బనసలననటులఁబలుదానిమ్మలఁ జనుపకములఁజెనుఁజామలనాసల
 కజ్జారమ్మలఁగమ్మనిరేగులఁ గొజ్జంగుల నాఁకుంఁదీవలనెల
 బోఁకలఁదీరగుఁబూరుగ్రమాకులఁ దాకలఁతేలఁదగువీరవాదులఁ
 దగినకలర్తులఁధర్మంబులనెల జగురులమొగడలఁజెలువఁపుటలరులఁ
 బిందెలఁగాయలఁబెంపులనింపులఁ గ్రందుగఁగ్రాలెఱుఁగాటఁపుందోపుల
 మెలఁగురమానుతు • మేలిమిహయముల

మలయునుమానుతుఁమాపులమాపుల

మేలిమిజపురులఁమెనపుచునెలఁతల మాలిమిచేతనుఁమాపులచిపురుల
 వావిరినొసగునెఁపంబునఁగాంతల మోవిగఁజుపరఁపుఁపునివహములఁ
 జీకటిచూకులఁజపురుంగుంపుల వీకఁగనుంగొనిఁవేగఁమమ్మల
 కాఁగలవనిపురిఁగలయవిదిర్చిల నాగకఁడమిలోఁనాడెఱునెమ్మల
 మాపటివేళలఁమండెఱునెండల కొపగఁజాలకఁనొక్కటఁదప్పలఁ
 గోమలతరఁపుఁగోకనదమ్మలఁ దామరపువ్వులఁద్రావఁగఁదేనెల
 కునుదిగ్గిప్రొద్దటుఁగుంకుటమనములఁ గనుగొనఁజాలకఁగడపుచురేయల
 క్రొన్ననలందు సఁరోవరలక్ష్మీల సన్నవపుల్లఁబకరమ్మలనెల
 ముంగురులనెఱినిఁబుచ్చినరీతులఁ జెంగుననెఱ్ఱనిఁజేజేకరముల
 చెలిమినిబ్రాద్దనఁజెండమ్ములుగలు వలునొక్కటదెరువగ నెమ్మోములు
 నందులనుండియుఁనలరెఱుమోతల గ్రందుగఁలేచెఱుభ్రమరనివహముల
 దెల్లనితమ్ములఁదెల్లనికలువలఁ నల్లనికలువలఁనల్లనినాచులఁ
 జలచరజంతులఁజలచరపక్షుల నలరాఁరెఱుకమఁలాకరచయములఁ
 గమలాకరయలఁగలసారసములఁ విమలోత్పలములఁబృథువనశలముల
 సారథములఁగొనిఁచక్కనినడకలఁ దీరుగఁదిరిగెడుఁదెమ్మెరపిన్నలఁ 127

ఉ॥ ఆవనజాననాత్మజుడుఁనాత్మవికారఁపుఁజేష్టలన్వనీ

పావనభూరుహఁవళినిఁబ్రాకుచుఁదేనెపెఱ్ఱి రేపుచుం

జీవనముల్ రహింగనకఁజిహ్వయు నెండఁగ నెంతోదప్పిచే

జీవనజాక రాశికయిఁచెంతననాంతరమాదక్రమ్యురె॥

ప॥ ఇట్లు క్రుమ్మరిక్రుమ్మరి
స రో వ ర వ ర్ణ స . 129

ఉ॥ బంగరుబాజవేల్పునుఁగు • బట్టికనుంగొనెఁమోలబాలసా
రంగరుతిప్రకీర్ణమక • రందయతోత్పలపంకజావళీ
సంగతసౌరభప్రకర • సంభృతిమందసమీరము న్మహా
భంగతరంగసంగవిధి • వాహనముం గమలాకర మ్మృగిన్ ॥ 130

క॥ మిన్నేటిచెన్నునంగడు కన్నులపండుపుఱింపఁ • గాసారమునన్
మున్నుతనుప్రతౌళన మున్నడపి పిపాసఁబాపె • ముదముననవలన్ ॥

చ॥ జలములగ్రలయంతమెయి • చాయసరోవరమందుఁదోపఁగాఁ
బలముగఁబొందికాంచి జడ • భావముతోఁబెఱికోలితన్నువే
చలమునబట్టవచ్చెనని • సక్రుధయైజలమందుఁదూకి యా
జలముల నెవ్వరింగఁనఁగ • జాలకయూరకదూతఁతంచెదన్ ॥ 132

ఋతువిరజండుస్త్రీయగుట.

తే॥ తలచిఘనవజ్రసోపాన • తతులఁజేరి
నిలచినంతసరోవర • నలవిహారి
రాగమునఁహరి నెదఁగోరి • రామయయ్యె

నాగనొక్కకులుకుటెల • నాగయయ్యె ॥ 133

సీ॥ గొదమతుమ్మెదరెక్క • గొదవెన్నునునుగొప్ప
పుండరీకమునవ్వు • మోముచెప్పి
కోఁజెమీలకుసిగ్గు • గొల్బుకన్గవయొప్పు
కలితశంఖమ్మునెల్ • గళిముమెప్పు
చెందమ్మిఘాండ్రబోల్ • చేదోయికపటెక్కు
కఱినాచునెంచునూ • గారుడెక్కు
ఓక్కవకవనవ్వు • చందోయినుండఁకు
నలువబాబాలబోల్ • నడలకుల్కు

తే॥ తలపఁగమలాకరమ్ములో • గలుగునస్తు
జంతుసంతతికలసియీ • చందమునను

మెలతరూపువహించెనో • మేదినిపయి

నాగదనరారునాయెల • నాగతీరు॥

134

ఉ॥ తమ్ములుపాణులేనుఁగుల • తమ్ములునెన్నడలెన్నఁజాలగు
తమ్ములుగుబ్బలంగజమ • తమ్ములుచేష్టలుకమ్మవిల్తుచే
తమ్ములుజూపులాత్మకు హి • తమ్ములుపల్కులుతేనెదిండిమొ
తమ్ములువెండ్రుకల్ సువిత • తమ్ములుమేలిపిఱుందులింతికి 135

క॥ నెలనోముమోముజిగివె న్నెలనవ్వెడునవ్వుజవ్వు • నెఱబంగరుగి
న్నెలఁగెబ్బగుబ్బకవతి న్నెలచందపుబలుపిఱుందు • నెలతుకకెతగుఁ

తే॥ సుందరముదరమునకన్నఁ • గంధరమ్ము
గంధరమునెన్నబడుఁగొప్పు • బంధురమ్ము
బంధురమునెన్ననగునడ • మంధరమ్ము
మంధరముగబ్బిగుబ్బల • సుందరమ్ము॥ 137

సీ॥ తనమేనిధగధగల్ • వనజాంబకునినైన
ఘనమోహవాల్మీలో • మునుఁగఁజేయఁ
దననవ్వుచకచకల్ • ననజాహితునినైన
ఘనరాగజలధిలో • మునుఁగఁజేయఁ
దనమేనిబుగబుగల్ • వినుకొమాగునినైన
వలపుఁటటబడంగఁ • దలపుసేయఁ
దనచూపుమిసమిసల్ • తద్వసంతునినైన
స్మరవికారమ్ముల • మనలఁజేయఁ

తే॥ దన్నునొకతూరికనులారఁ • దడవికాంచు
నెట్టియైగ తేజుండొము • నింద్రుడైన
మరునిబారినిదోయఁజాల్ • తరుచరమణి
రమణియైయందువిహరించు • సమయమందు 138

చ॥ నళినజుఁగొల్వఁగాఁజనియ • నంతపథమ్ముననేగునింద్రుడు
నళినహితుండుగాంచిరి క • నత్యనకాంగిగురంగలోచనఁ

నళినము భీన్నగోపమఘ • న స్తనిబల్లవపాణిఁదేవతా
నళినదృశోపమానమృదు • నవ్యశరీరిని మంజువాణినిఁ

139

ఇంద్రసూర్యలుతదీయకాంతంగాంచి ముచ్చటించుట.

ప॥ ఇట్టులాస్లవంగకన్యకామణింగనుంగొని దానిసోయగంబునకు నిరు
వురు మనమ్ములంజొక్కియున్నంతఁ శచీమనోహరుండు ఛాయామ
నోహరునకిట్లనియె॥

140

ఉ॥ ఆతెలిగంటిగంటివె య • హర్పతి ! దానియొడల్ హూయల్ మఱి
కేతెలిగంటికై నగల • దే! తలపోయగ నానొనల్ బెడం
గా తెలిగంటిసోయగము • నాచనుకట్టుపసందునున్న దే
నా తెలిగంటిపిండునకు • నాగుటాయూరులకింత యేనియు॥

141

శా॥ ఆమాటల్ వినిసూర్యుడిట్లనుమహా • త్యా! సిక్కునేమందిక
నీమాటల్ నిజమాయెయారసాబగు • న్నే గాంచిలో నెంచితీ
రామారత్నముతోడసిడయినయే • రామంగనంలేదహా!

యీమాద్యత్పిక వాణి నెట్టిమహితుం • డలంగదానోచెనో॥

142

క॥ ఆవిస్వర్గహపతులిరువురుఁ దనివినక సాస్లవంగ • తామరసాత్మ
మణిసాబగు నెన్ని మోహఁ బ్ధినినోలలనాడదనకి • దేసందనుచు॥

143

పంచచామరము. హుట్రూహుటినదత్తవంగ • యోషవాడిచూడ్కులన్
గటారులమ్మిట్రూర్తి భూవి • కాశకార్ముకమ్మునం
దటాలునంగదించి తేటి • నాలిలాగినాటెదా

జటూచిటూయటంచువారి • చి త్తముచ్చిపోవగన్॥

144

క॥ వేగంటిజూఁపిదినకరు వేగంటిది నేనుజూపి • వేసెనిమపులన్
వేగఁదమ్ముగుట్టడు వేగందన నేర్పుమీఱ • వెలదిమదిగనన్॥

145

చ॥ వలపులపాదుషాహింగలఁ • పం గలగుండువహించిలావుమౌ
వలపులువడ్డికింబఱవ • వాసపు తేజమునిర్గమించి యా
వలపులయిక్కయొక్కతల • పైరవి తేజముగ్రీవపైబడెన్
వలపులుదీరెనాపెనుక • వారికివారిజప్రలోచనా!॥

146

వాలిసుగ్రీవులజననము.

క॥ ఆగతిస్వర్గహపతులున ధోగతిగా శేతమా వి • ధువదనకిడఁద
ద్యోగంబెట్టిదియోన ద్యోగర్థంబుననుపుత్రయుగముయి చె॥

వ॥ ఇట్లుప్రపంచకళత్రంబువలనంగలిగిన పుత్రయుగంబునీక్షించి వాసవ
మిత్రులు గగనతలంబునుండి పంటవలంతికిండ్లి పుత్రత్రితయయైన
కళత్రంబుడగ్గరియందు నిందుండిట్లనియె. 148

చ॥ తెఱవ! త్వదీయశీర్షగత • తేజమువాలముఁ జేరఁగల్గె నుం
దరతనయుండువాలియను • నామముగాంచునితండటంచు బం
గరువరహాలపేరొక్కటిగఁత మునందిసిముద్దులాడి వి
దెరువున నేగెవాసపుండు • దివ్యవిమానము నెక్కివీటికి॥ 149

వ॥ అంతనర్యముండు 150

ఉ॥ ఏవిడుతేజమర్థిధరి • యించినఁగల్గినవాఁడువీఁడు ను
గ్రీవుఁడునాఁగనొప్పెనఁగుం • బ్రేయసి! పాపబిల్వోనశుత్వ మీ
పావనుఁడూనుఁ దేజుగల • నాఁడగుసుమ్మనిపల్కి సూర్యు డెం
నివడివాఁడైఁగుంకెను ను • తుండుదితుండయియుంటనోయన॥ 151

ఋతువిరజుండు మరలఁబురుషుండగుట.

ఉ॥ అద్దినమెల్లనప్పడఁత • యాత్మకుమారులతోడనుండి తా
బ్రాద్దలతూర్పునంబాసువఁ • బూర్వవధూత్వముఁబాసి యచ్చనం
గ్రుద్దినలాగునవృక్షచర • రూపముదాలించి పౌరుషమ్మువ్రా
నద్దిరచితమయ్యెనని • యాత్మకభస్మదిలోఁదలంపుచు
గ్రద్దనచొప్పటుంగదలి • కంజజఘామముఁజేరఁబేరిమి॥ 152

వ॥ ఇట్లుతత్పురవీధింజనుదెంచి బ్రహ్మసభాముఖంబుంబాడఁగని 153

మ॥ ప్రజగల్గించెడుతండ్రిఁజేరఁజనిరా • రాబాబు! రాతండ్రి! యీ
ప్రిజగత్పావనినాశియన్వయగు నీ • దేవుండుతాతంచు నా
త్మజులగుార్చివచించి దండములు బ్ర • హ్మగుార్చిపెట్టించి పం
కజగర్భాత్మజుడంజలి సలిపి స్ర • క్కప్రదతోనిల్వఁగా॥ 154

ఉత్సాహము. స్వాకృతిన్వహించికొల్పుఁ నాత్మజద్వయంబుతో
 వీరనిచ్చియున్న ఋక్షుఁడు విరజఃబ్రతుఁజూచి వే
 దాకరుండు బ్రహ్మనవ్విహర్ష ముప్పజౌతులక
 శ్రీకరాంగివాణితానుఁ జేరబిచ్చి పేరులక॥

155

తోటకము, తొడలందిడివేడుక • తోడనుము

ద్దడరంగడుగాఁజెఱు • నంటుచుఁ బ్రే
 ముడిజెక్కి లినొక్కుచు • ముద్దిడుచుం
 దొడివెన్నులదట్టుచు • దువ్విరహా!

156

మత్తకోకిల. ఆశిముత్తైపుటెత్తులొక్కొక • డాకుమారులకిచ్చి య
 వ్యాణిపుష్కరసంభవుండున • వాదివనలిచ్చి
 హనకీపతిపాదభక్తిబా • సంగునీతఁడటంచుఁ ద

ద్వానరార్భకులందు రెండత • వానిగూరిచిపల్కిరా॥157

క॥ అనిపల్కి ఋక్షువిరజుని గని వేలుపుఁబెద్దవలికె • గరుణాన్వితుఁడై
 తనయా! తెలిగంటితనంబునఁగన్న కొమ్మల్లతోడఁబోయివసుధకుక
 క! వనచరకులపతివయిమనుమనఋక్షువిరజఃకువల్కె • నబ్జభవునకుక
 జనకా! సరసింబడివోల, తినియితివేగఁబురుషగతిఁ • దిరిగితి నేలా! 159

వ! బ్రహ్మఋక్షువిరజుండు గాంధ్యగుటకుఁగారణంబతనికెఱింగించుట
 చ॥ అనఁగ హిరణ్యగర్భుడపు • డాత్మజగన్మోనిపల్కు, వత్స! యా

వనముననాసరస్సున, న • వారితవాణిహరలోల, హై
 మనగధనుష్కుదేవి నిజ • మానవతీతతితోడఁ డిగ్గి, జీ

వనముల బల్లు లాడఁగని • వారల మోసమునేయ నయ్యెడక॥161

మ॥ దితిసంతానముగామరూపములతో • ప్రేరూపముల్ దాల్చిత
 తృణసంతానములోనఁజేరి, తమిసా • చ్చుగ్రీడనల్పుంగ, నా
 పలిసర్వంబు నెఱింగి, యీసరసిని • చ్చుంజొచ్చువాఁడెవ్వఁడె
 నతియోపంబువహించునంచుఁ బలికెం • జాలంగఁగోపమునక॥ 162

ఉ॥ ఆవిధియంతయుండెలిసి • యాత్మజ! యాదటమేనకాత్మజ
 నేవిధిపూర్వకముగన • నింద్యమతింభజియించి వేడ నా

దేవికృపామతిన్ సరసి • దిగ్గినవానికి నాడురూపమెం

తే వెలయంగ నొక్కదిన • మేతగు నాపయినుండదగచనెన్ || 163

ఉ॥ కానదినావసానమున • గల్గితనమ్మదొంగినాడవ్రా

నూనుడ! లజ్జయేల యిది • చోద్యమె శ్రీహరికోర్కె యెట్టులో

జానలరారనట్టపుట • సాజమ కాపున నీవువేగమే

యీనవకోమలాంగుల ర • హింగొనిపోయి మహీతలమ్మనన్ || 164

శా॥ చెన్నారందొగరాచతాగములతో • జేజేలసాన్నారిము

న్నన్నా! రంజిలజేసె బ్రాహ్మకడునా • హా! దానిచెన్నంతయుం

గన్నారంగనగల్గువానికనులే • కన్నుల్ కడుస్వేడ్కబా

మ్మన్నారంతులకేల యేలికొనుమ • న్నా! నీవునీవారితోడన్ || 166

క॥ అనఋక్షవిరజాడిల్లను వనజజనకుజనక! నీదు • వచనముపేర్చిం

బానరింతుడత్పురంబేమనింబ్రబలినదొ తెల్పుమానామముతోన్

బ్రహ్మకిష్కింధకేగఁ ఋక్షవిరజనకాజ్ఞాపించుట

వ॥ అనినసకుమారుండైన కుమారునకు హరికుమారుడిట్లనియె. 167

ఆ వె॥ క్షీతిబ్రవర్షణాది • చెలువొందునాగిరి

రాజదండభర్త • రత్నఖచిత

గోపురములజెన్ను • గుల్కెడుగిష్కింధ

నాగవీరు నచటి • కేగుడీరు ||

169

క॥ పుష్కరభవ్రండీపగిదిబ రిష్కారమునేయభక్తి • ఋక్షవిరజాడా

పుష్కరభవ్రవీక్షాని శ్రీ కిష్కింధానగరమునకొ • గింబ్రీతిజనెన్ ||

వ॥ ఇట్లు ఋక్షవిరజండు జనకునివీక్షాని కుమారులతోడం దక్షిణాభి

ముఖుండై సత్యలోకంబునుండి పంటవలంతికిం దిగునపుళ్ళ మధ్యే

మార్గంబున.

170

ఋక్షవిరజండు బ్రహ్మజగిష్కింధకేగుట.

క॥ అలనిక్కపురజగముమొదల నెలమినిభూజగముదాక • నెన్ని జగముల్

గలవన్ని జగములగడచి యిలకున్విచ్చేసిమఱియు • నెంతేద్వారతోన్

ఆ. వె॥ మిన్నువాఁకఁగలసి • మెలఁగెడుతరగల
మెఱసిసకలనదులఁ • దరఁగఁగేళ్ల
జంటఁకాఁగిలిఁగొను • పంటముత్తైదువ
గంటలమొలనూలు • గాంచిమించి

171

చ॥ సగములనాసగములఁగ నందగుకందరమందిరములఁ
మృగములనామృగములుయ • ధేచ్చజరించుమహావనములఁ
ఖగములనాఖగములుద • గంజరియించునగావళిన్మహా
రగములనామహారగవ • రమ్మలయిమ్మలఁగాంచుచాదట॥ 172

క॥ పొడఁగనియెఁబదునొకండా మడలనలయమంతయెత్తు • మట్టుంగలయై
యడదుప్రవర్షణధరముం బెడగడరెడుగండశిలల • మెండగుదాని॥
ప్రవర్షణాచలరాజవర్షనము.

సీ॥ మఱియు నెయ్యదివేల్పు • మన్నెజుజడివాన
నడరింపఁగల్గవర్ష • ణాఖ్యదాల్చె
నెయ్యదిశ్రీరామ • కృష్ణలకలనాడు
నమరంగశరణాల • యంబునయ్యె
నెందుజరాసంధుఁ • డింతచిచ్చిడిరామ
కృష్ణలకెతయో • కీడునల్చె
నెందుగండశిలాళి • నిభపాళియనుశంక
గంకఁవైసింగముల్ • చెండనుడికి

తే॥ పొందుభంగంబుఁదమగోళ్లు • మొక్కఁపైవ.
భిల్లపల్లనాధరలెందు • వీణపాట
• బొడఁబడఁగలవిప్పి న • ర్పంబులాడు
• నాప్రవర్షణగిరినెన్న • నలవియగున॥

174

మ॥ అట్టిప్రవర్షణాచలరాజంబుదరియంజొచ్చి దానిలచ్చికచ్చెరువందుచు
నచ్చెట్టద్రిమ్మరి రేతేడఁచ్చొటుంగదలివచ్చి యచ్చెరువ. 175

కిష్కింధాపురవర్జనము.

మ॥ తిలకించె మణిపంచుంబితమహా • దేవేంద్రధామమ్ము ను
జ్వలభేయస్థసుగంధినీర విచర • వ్యాళాంగనానర్మవా
క్యలనద్వక్త్రీశశాంకమండలము ది • వ్యవ్వైభవాడంబరా
ఖలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగు కి • కిష్కింధాపురీరాజము ॥ 176

కి॥ ప్రాకారచిత్రమృగేం ద్రాకారములదిలకించి • యడలుననెంతే
బాకారిమదపుటనుగు వేకాటియవెట్టునంచు • భీతిచొలంగ ॥ 177

శా॥ రేరాతాలబరిండిమేడగమి • బేర్చిగ్రీడలంజల్పు జే
జేరాజెల్వలపిండునొందొరులతో • జెల్వారగానందు కి
రేరాతాలపసిండిమేడగమిని • క్రీడావనిపాళి యం
దేరాజన్యవధూతతుల్ దిరుగునో • యిష్టాప్తిమైజెల్లరే! ॥ 178

చ॥ నలపులకాటపట్టునళి • వారముపాలిటివేల్పుజెల్లు నా
నలపులరాజువేల్లువడు • వారలుద్రిమ్మరుమేలిచోట్లు మేల్
వలపులరాజుదంష్టకళి • లంబరియిం చెడువీపపట్లు బల్
వలపులతేనిసంగరపు • బట్లుపురింబుపువోటలెంతయు ॥ 179

శా॥ నేరేళ్లుంగజనిమ్మలుంగ్రముకముల్ • నిమ్మల్ వటాశ్వత్థముల్
మా రేళ్లుంగరవీరపాటలములు • మాదీఫలమ్ముల్ లన
న్నారంగమ్ములనానలంబననలు • ద్రాక్షే శిశువృక్షమ్ములం
బారంబుల్ సకలర్తుధర్మములదో • పుగ్రాలునందున్వనుల్ ॥ 180

మ॥ దరచక్రకాంబుజమత్యక్తచ్ఛవసము • ద్యత్సారరేఖావళి
వరథప్యార్థికికంకణాన్వితముల • పద్మాకరమ్ముల్ వలెం
దరచక్రకాంబుజమత్యక్తచ్ఛవసము • ద్యత్సారిరేఖావళి
వరథప్యార్థికికంకణాన్వితలై • పద్మాకరమ్ముల్ తగు ॥ 181

సీ॥ కోటలాతెఱగంటి • కోటలాగఱగంటి

నూటింగన్గననిక్కు • పాటిదోచు

బేటలాతెఱగంటి • పేటలాగఱగంటి

ధాటినన్నట్టునం • దముగదోచు

బాటలా తెఱగంటి • పాటలాధరలంటి

ధావజన్దగినచం • దానదోచు

దోటలా తెఱగంటి • దోటలాగఱగెంటి

పాటిమోదినభంగి • బరగదోచు

తే॥ మేడలా తెఱగంటిరా • మేడనాగు

వాడలా తెఱగంటితా • వాడలాగు

గోడలా తెఱగంటితా • తోడసాగు

జాడలా తెఱగంటిప్రోత్ • జాడలీగు॥

182

మత్తకోకిల. కోటలన్నియుమేలిబంగరు • కొంఠ్రంబురుజంగమి

బేటలన్నియుజంద్రకాంతపు • మేల్మిబంగరుమేడలా

బాటలన్నియుజందనాగరు • వాసనావళిమేలిబూ

దోటలన్నియుబూలమొగ్గలి • దోరగ్గాయలనొప్పెనుక్

సుగంధి. మేడలన్నియు బసిండి • మించుటద్దపూగమి

గోడలన్నియు బెడంగు • గుల్లు వెన్నుచూపులక్

వాడలన్నియుందగుక్ సు • పాశోరణమ్మలం

జాడలన్నియుందలం • స్వర్ణమీపురంబహా

184

ఉ॥ గీర్వరనందనుషిలు • భేచరదామసమానమైనయ

పుష్పర్వరమప్తైకాచితద • పూర్వపుస్తప్తైవిచిత్రకాశలా

బుర్వరనెందుగానమను • చుల్లమునంగునుబ్బుగాంచుచా

లుర్వరుముద్దుబిడ్డలకు • నింపుగదెల్పుచుజొచ్చెదద్దనిక్

185

జాంబవదాది వానరనీరులు వైవవశంబున ఋక్షవిధజజేరుట.

క॥ ఈలాగునొచ్చిస్వకులజు లేలాగునగానుపితు • రెటుజొత్తుబురిం

జాలగగనిఋక్షవిధజు డాలోచనసేయుచుండి • నచ్యుతుకరుణా॥

186

సే॥ ప్రాచిరుగియహీన • బలనంపదలతోడ

జాంబవన్నలనీలశితబలులు న

వాచిరుగియఖండ • గొనుటశక్తులతోడ

మోదద్వివదగంధమాదనులుప్ర

తీచినుండియశేషఃస్థినంపదలతోడఁ

దారహరిసుషేణఃదధిముఖులు ను

దీచినుండియభంగఃదివ్యప్రభలతోడఁ

గజగవయగవాక్షఃకపివరేణ్య

తే॥ లాత్మబలములతోడఁ దామరుగుదెంచి

ఋక్షవిరజనిగనియందుఁవృక్షచరవ

రేణ్యులండఱలోన గ్రఃగణ్యుడైన

జాంబవంతుఁడుబ్రాంజలిఁసల్పిపలికెః

187

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! తమఃదివ్యతరాహ్వయమెద్దియో భవ

త్సేవమహాప్రసాదమనిఁచేసెడునీపసిపాపలెవ్వరో

తావకధామమేయెడనుఁతామిటఁరాగతమేము యేమహా

పావకధాముడైననీటుఁనరపఁగఁవచ్చితిరేమొపల్కవే॥

188

క॥ నరసఃపుటాచారమ్ముం బ్రరుచిరసంపదయుఁబ్రహ్మఃనర్పస్సునుశ్రీ

పరమేష్ఠికులజులనిమొగ మరసినఁజెప్పకయచెప్పునాకార! భః॥189

చ॥ అనవుడుజాంబవంతునకుఁ నాతఁడువల్కుఁగవీంద్ర! భారతీ

శునకుఁసుతుండ ఋక్షవిరఁ జండనువాడ విరించియాజ్ఞమున్

ననములసంచరించుచుఁ బాసనుజక్కి సరోరుహాకరం

బునకటువ్రొయిక్రోలి జలఁ ముల్దగఁబాసినరోవరంబునన్

190

ఉ॥ నీడనుఁగాంచి శత్రుననిఁసీటనుదూకి యటేరిఁగాన కం

దోడనగట్టుజేరి యొకఁ తొయ్యలివై హరిమిత్రులీయఁ దో

డ్రోడన యొకొమాళ్లఁగనిఁ తొయ్యలిరూపమునూడ్చి కంజభూ

తోడనుఁదెల్ప నీసుతులఁ తో నిటువొమ్మన నబ్జజాజ్ఞచే॥

191

క॥ ఏలికొననరుగుదెంచితి వాలినిసుగ్రీవుఁగూడిఁపడిఁగిష్కింధన్

మేలిటవచ్చితిరీరలు బాళింగుంకఁజన నెనురఁవచ్చునదిక్రియన్॥

192

వ॥ అనిన జాంబవంతుండు

193

చ॥ జయముజయమ్ముఋక్షవిరఁ జా! విధిజా! కపిరాజరాజ! నీ

జయముజయమ్మునూతుఁవిధిఁ శాసనమీరలశాసనములన్

భయమునభక్తిమైదలల • పైఠరియించినతమ్ముమేము నీ
జయమునుఁగోరినెమ్మదులఁ • జల్పుదుమానతియిమ్ముకార్యముల్॥

క॥ అనవినిశుభదినసంబునఁ జనఁగాఁవలెమనమురాజునద్దంబునకా
దినము వెదకితగువారలఁ బనువుఁడుసమకూర్పనెల్ల•వస్తువజము॥
సితగజాదులకొఱకు జాంబవంతుఁడు స్వర్గపురమునకేగుట.

మ॥ అనగానంతటజాంబవంతుఁడుమహాహర్షాత్కృష్ట నీలుఁజ
య్యనఁగిష్కింధకుఁబాపి ప్రోలిఁగయిసేయందానువేస్వర్గప
త్తనరాజమ్మునకేగిగీష్పతికిఁమోదంబారఁగాఁమొక్కి సం
తనగా గార్యమువిన్నవింపఁసుముహూతఁబెల్లి కిష్కింధకు
జనరాజున్నిలుపంగఁగూడుననఁగం•దాజాంబవంతుండట॥ 196

చ॥ నడివడియింద్రఁజేరి రహి•వందనముంబొనరించి దేవ! తా
దొడితొడిజెప్పెఁగూర్చి దమఃశోడనుబల్కుఁమటంచుఁ వానరేం
ద్రుఁడుదెఱగంటిగాణగమి•రోవిరిబోఁడులఁవాయిదమ్ములం
గఁగువడిబంపుమంచు గృహఁగ నైనిపంపు మ వేగనావుడు॥ 197

శా॥ బౌరా! వానరరాజుఋక్షవిరజుండా! పూకుఁజట్టంబ కా
దా! రారమ్మని కూరుచుండమని త•త్తక్షేమలాభమ్ములం
గారాబమ్ముననగ్గి నేననిపెదం•గాదాయటంచప్పదో
స్తోరానేగెను దెల్లశారువెలబో•టుల్ గాణలుంజాణలు॥ 198
ఋక్షవిరజాదులు కిష్కింధలోఁబ్రవేశించుట.

మ॥ అటుగిష్కింధకునేగి యామరుదినంబు•దందఁజంగూడి యం
తటఁగై సేసి సపుత్రుఋక్షవిరజుఁగ్గంధేభరాజమ్ముపై
నటుగూర్చుండఁగఁబెట్టిదండవెలబోంట్లాడంగఁవాద్యమ్ములం
తటఁమోయబుంటభేదనంబుఁజొటి రం•దంబొప్పఁవారందఱు॥

ప॥ ఇట్లుతకుఁమున్న చెన్నుమీరఁగై సేయఁబడి “ నిత్యకళ్యాణమ్ముం
రచ్చశోరణమ్ము ” నైవెలుంగు శ్రీమత్కిష్కింధానగరమ్ముజొచ్చి
ప్రోలిసోయగంబునకచ్చెరువందుచుఁ బురవీధినూరేగి వియచ్చర
రాజరచ్చలచ్చినవలబుచ్చు రచ్చనట్లుండేరి ఋక్షవిరజుండు దాను

రాజుగను వాలియువరాజుగను జాంబవత్సుషేణాదులు ముత్రిసత్త
ములుగను దక్కు-వారలంతంతగొల్వ గొల్వదీరి పూజ్యంబగు కపి
రాజ్యంబు రాజనీతిమెఱయఁ బరిపాలింపుచుఁ సుఖియునండంబు
మీరనుండినంతఁగొంతకాలంబునకు 200

ఉ॥ కీవులుమీరఁయశానవశః కిషితఁధీరతనోలి వాలి సు
గ్రీవులుమీరఁవాదిగఁడుఁ బ్రేముడిథాతృజుడై ప్రియద్యులఁ
జీవులుగాగఁ జేసెయుపసీతులఁ జేసిమహీతలేశ నం
భావులుగాగఁ జేసెగఁడిమఁ విలువిద్యైలలోననిర్వృత్త॥ 201

క॥ అక్క-పిరాణ్ణందనమణు లుక్కు-పిరంగీతునుకెలుఁచుక్కు-ననెంజేఁ
జక్క-నిప్రోయాండ్రకునా చక్క-నిరాయలుతలంపుఁనర్వజులహా!
క॥ కలలోనైనంబొంకరు తలలోనాలుకలుముత్రితల్లజులకుని
యిలలోఁమార్తురకుం గుండెలలోఁగాలములువాదినిఁబోలలొరుల్॥
ప॥ ఇట్లు సంపూర్ణ పూర్ణ మాచంద్రు నిందసల్పు ఋక్షవిరజనందనులు
దినదినప్రవర్థమానులై యుండిరనిపల్కుటయు నటమీద వారలె
భృంగిలవర్తిల్ల రెఱిగింపుడని గట్టుదొరపట్టి రసారథుహెచ్చరిం
చిన నడువునశేస కాదిమహామురులు సూతునడుగుటయు. 204

ప్రళమాశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ శ్రీరాజాంబకుమారా! మా గాజనదాబ్జధన్తిమాన్యసుధీరా!
ధీరాజతోనుదారా! ధారాధరిదాహభోగ! ధనశ్రీరాజా॥ 205
ప్రభువకోకిల. సకలసద్గుణసంచయా! బుధఃజాలసన్నతసన్నయా!
సకలబాధుజనప్రియా! కవిఃజాలనంద్యశుభోదయా!
వికటశాత్రవహృద్భయా! హతఃభీకరాఘచయూ! మహా
హికకాచలట ధైర్యధుర్య! పఁరైఱగజ్జవకీరయా! 206

ఖిలబ ధము

క॥ సారతరధీరమాకర! కీరవిరధవిభశరీరి! కృతిహిత! పరచూ!
మారమణధక్తకామ! ప కీరచునామ! కులనామ! కృణవిరామా!

కందగీతగర్భితచంపకము.

వరకవసప్రియా! మహితః పై భవ! సన్మృదుమంజువాక్య! బం
ఘరహృదయా! మహావిషయః ఘర్య! దయామయ! వీరవర్య! శ్రీ
కర! భవకింకరా! సుకవికంజవనార్యమ! సూరివర్య! సా
దర! సునయాకరా! ప్రకటః ధామ! పకీరయభవ్యనామకా! ॥ 2(8

గర్భకందము.

కవసప్రియా! మహితః పై భవ! సన్మృదుమంజువాక్య! బంధురహృదయా!
భవకింకరా! సుకవికంజవనార్యమ! సూరివర్య! సాదర! సునయా! 209॥

గర్భతేటగీతి.

మహితః పై భవ! సన్మృదు • మంజువాక్య!
విషయఘర్య! దయామయ! • వీరవర్య!
సుకవికంజవంజవనార్యమ! • సూరివర్య!

ప్రకటః ధామ! పకీరయ • భవ్యనామ!

210

సూరినీన్యత్తము. పరిమకులపవిత్రా! • పండితాంభోజమిత్రా!

వరకవిజనమిత్రా! పై సందోహజైత్రా.

గురుతిరసుచరిత్రా! • కోటయాభ్యాతృపుత్రా!

స్కరగురుసునాత్రా! • ముత్యమాంబాకళిత్రా! ॥

గద్య •

ఇది శ్రీమదచ్చాంద్ర నిరోష్ఠ్య నిర్గద్య సృగచరిత్ర" కృతివిరచనాచాతు
రీభురంధర సద్యశోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలతాష్టంబసూత్ర
చతుర్విధకవితామతల్లి కాజ్జరాజాన్వయపయఃపారావారరాకా
తైరవమిత్ర సృసింహమాత్యచౌత్ర మంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత
రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన "శ్రీమత్సు
గ్రీవపట్నాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు
నందు ప్రథమా శ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః.

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

హనుమత్కవీయము.

(ద్వితీయాశ్వాసము.)

కం॥ శ్రీమత్కిష్కింధపుర ధామ! కవిస్తోత్రనామ! ధరణీతనయా
కామపదాంబుజసేవా కామ! పకీరయననామ! ఖరకరధామా! ॥ 1

కం॥ అటమీది బెఱుగువీనుఁ

త్కటకరుణంజంద్రధరుఁడు • కాళికిషీతిభృ

త్కటకముననుడువునడువున

నటసూతుఁడు సెప్పెమునుల • కాపైనికతఁ ॥

2

సముద్రమథనాదికధాసంగ్రహము.

చ॥ క్రమముగఁబాసవాల్ వొరలు • రక్కసులు సుధగోరిచాల సం

ద్రమనెడుకుండమందరధ • రమ్మనుకవ్వము. బెట్టి మేటిలా

గమనికీతేనిత్రాడుఁగడు • గట్టిగఁజాట్టికరమ్ముబట్టి ధై

ర్యమడరఁగామధిప మహి • తార్భటిబుట్టె విషమ్ముతోల్తనే ॥

3

చ॥ కలిగిజగమ్ములంగలఁచ • గానశికాక్షుడుఁడమింగె సంతనాల్

గలిగినసంయముల్ గొనిరి • గంధగజేంద్రమువెల్లగుట్టముం

గలిగిననిందఁడుంబలియుఁ • గైకొనిరిదిరయున్మృగాఙ్గుఁడుం

గలిగిరమేశువక్షుమల • ఖస్థలముంగయిసేసి రంతటఁ

4

కం॥ కొమ్మలొమేలిమిచివురుం

గొమ్మలొమరుకత్తలాని • కొమ్మలొజిగిల్

బామ్మలొపైడిమెఱుంగుం

బామ్మలొనావేల్పుటాండ్రు • పుట్టిరిజలధిఁ॥

5

తారవర్ణనము.

క॥ అవ్వామాక్షులలోనం బువ్వారుంబోడి తార•వొల్పును వలరా

గ్రొవ్వారుమదపుటేగ్గన మవ్వంపుంబువ్వబోండ్ల•మానికమనఁగఁ॥

ఉత్సాహము. పల్లవోష్ఠిజవ్వనంపుఁ బాలవెల్లిలోని తా

బేళ్లు గోడెమీలు నుళ్లు • బెంగరుళ్లు నుర్వు మీ

గాళ్లు కనులు లోతుబొడ్డు•గల్గిముత్తరుల్ నవుల్

త్రుళ్లుగాఁగఁదండ్రొడిబోలు•తోయజాక్షీనాఁదగఁ

7

సీ॥ కల్వలోపెనుమీను • చెల్వలోతుమ్మెద

చెల్వలోకఱిపుల్లు • చెల్వలోక్కొ

తేటులోకఱిమబ్బు • దాటులోనీలంపు

గూటులోకఱినాచు • దాటులోక్కొ

పండులోనున్నపైడి • గిండులోజక్కన

గండులోపొందమ్మి • చెండులోక్కొ

మించులోహఁందీప • సంచులోపవడంపు

సంచులోరిక్కల • మించులోక్కొ

తే॥ నాగఁదనరారునాయెల • నాగకనుల

తీరు గొనబారుపెన్నెరుల్ • తారుచనుల

సారు బెడగారుమెయిడాలు • తీరు కనుల

దీరుగాఁగాంచునిలలోని • వారికబల్॥

8

చ॥ తెఱవపిఱుందు నెన్నెసలు • దిన్నెలతోనెలతోనెదిచ్చెడుం

బరువఁపుగొబ్బలుం • శము • మందరముందరముఁ హాసిం చెడుఁ

స్థిగలమేరు నెన్నడలు • శ్రీకరినింగరినిఁ గలం చెడుఁ

హరువుగఁగెల్పుఁగాను రద • మంబరముంబరముపుమల్లికఁ॥

9

క॥ బేళ్లకన్నుంగవతా బేళ్లమీఁగాళ్లు గోళ్లు • పెంపులురిక్కల్

చాళ్లచొక్కఁపుమావిచి పుళ్లపదయుగముపువ్వు • బోడికినహఁహఁ !

సీ॥ తెఱవమేల్ తలకట్టు దీర్ఘముల్లై యొప్పు
 గుడిరీతి శ్రవణశఁక్కులికలొప్పు
 గొమ్ములలాగుకంఠములుగననొప్పు
 వానిదీర్ఘముచూశ్చివరుస నెప్పు
 నేత్వమైత్వముపాటి నెనఁగుహస్తయుగమ్ము
 నోత్వమ్ముగతిబామలొప్పియుండు
 ఋత్వమ్ముతోనాసి కెత్తువచ్చుటనున్న
 తో నెన్నె సల్తులఁ గూగుచుండు
 తే॥ నాభిసూపమ్ము నెఱుసున్న నాఁగ నెప్పు
 ఘనకుచములనుస్వారయుగమ్ము నెప్పు
 డెన్నునంచనఁజెలియొడఁలెల్లగుణిత
 పద్ధతినిఁదగెననిచేతఁపలుక నేల॥

11

ఆ. వె॥ “ఛా”నుమధ్యముమహిఁ ఛానుమధ్యమునవ్వు
 “దా”పిఱుందునగుఁగఁదా పిఱుందు
 “ఛా”ప్రకారమవుబఁ ఛా! ప్రకారము నెన్న
 “దాని”యెడనుతించు దానియెడను॥

12

తే. గీ॥ నెఱులునేరేడుబంధులు నిమ్మపండ్లు
 దోరఁపుంగబ్బిగుబ్బలుఁదొండపండ్లు
 గెంపువా తెఱదాకపండ్లింపుగుల్కు
 పల్కుమఱిపండ్లుమడమలుపడతిక హహా॥

13

చ॥ లలితవిలాససంపదలఁలక్ష్మీకేజెల్లెలు సోయగంబునం
 గలితవిలాసలైన నురఁకాంతలకు సహజాత సన్దేశో
 జ్వలితవిలాసలం గలశఁవార్ధికిఁబుత్రితరంబ యెన్న నా
 కలితవిలాసకాకె సరిఁకాకమఱొక్కతకల్గునే కన॥

14

క॥ ఈదృశవిలాసతత్సతి తాదృశశరధిజనియించితనతృడియెడ
 సాదృశ్యరహితమైనమృగీదృశగంటిననుపెంపొంగిరిగిరిచె॥ 15

తారనుమోహించి వాలి సుషేణులమెక్కేర్చియిబట్టుట.

క॥ ఈకరణిఁగలిగిదివిజని

శాకరని భవదనలందఁజాలనెఱినిర

త్నాకరమువెడలినచ్చెగు

శాకరుడగుపురుషుడనకుఁనరయుటకోనా॥

16

ఉ॥ అంతకుమున్ననచ్చటికిఁనైంద్రసుషేణులువచ్చియుంటఁద

త్కాంతకుగాంచి దానియెసఁకంపుటోయారము దానిచొక్కఁపుం

గాంతియు దానిసోయగఁపుఁగల్గియుఁదానిజగనడల్ హూయల్

భ్రాంతినిముంచుదానినెఱిఁవాల్ నునుజూడ్కులతీరునెంచుచు॥ 17

చ॥ పనివినిచెంతకయ్యెడనఁభంగనఖద్యుతినిద్యుదారమో

హినియపరావతార మణిఁహేమసమంభిత తారహారఁస

త్యనిచయవాక్ప్రచారతతఁతైర్ధికతాపవిదారఁసజ్జన

ప్రనిచయకీర్తనీయగుణవారనుదారుగాంచుచు॥ 18

ఉత్సాహము ఎదురుగానుబోయివారఁలిరుపురుజెఱినవ్వలం

గదురుమోములందదీయఁకాంతకేలుదామరల్

గునురుగాఁస్వహస్తములనుఁగోర్కెమీరఁబట్టిర్తా

యదురుబెదురులేకతమకఁమంతకంతకెచ్చఁగా॥ 19

ఉ॥ దాపలికేలఁవాలితనఁదక్షిణహస్తమునుఁస్వకీయమా

దాపలికేలునోలిఁదనఁదక్షిణపాణిసుషేణుని వలం

దాపలికేననెంతయు ముఁదంబుననిట్టులు వట్టినిల్వగాఁ

దాపలికేవృత్తతిరిగిఁతార సుషేణునితోడనిట్లును॥ 20

తార సుషేణునితోఁవాలితోఁబ్రసంగించుట.

మ॥ చేలిఁగాంధర్వమునం గొనందలచితేఁస్త్రీదక్షిణంపుంగరం

బలరంబూరుఁడైనవాఁడు పెడకైఁనంటన్వలెం దానికి

న్వలిగాఁదా పెడకైనిబట్టితివి తండ్రి! నీకికేనాలిఁగా

నెలమింబెంపుపట్టినాదునను నెంఁతేబెంపుమాకూర్చిమై॥ 21

మ॥ అనివాలింగని పూరుమగ్రణిమహాహ్లాదంబుతో నేలు న
 న్నునివార్యంబగుప్రేమ నీకడలి నీ కై కల్లగాఁ జేసెనెన్
 వనజాక్షుండతఁజేమిగాఁదలఁచెనో సావంతంబునం దట్టుతా
 వనజాతాసనపాత్ర! ఋతువిరజాపత్యంబ! నిన్గోరి జ
 వ్వనముంజన్నియవట్టియుంటిఁఫలియింపంగంటినాకోరికల్ ॥ 22

చ॥ జలిబిలితేనియల్ నుడులఁజిల్కుచుఁగుల్కుచుఁబల్కునాజగా
 కులుకులదొంటివాలిగనిఁకోమలిశేలఁగఁగంటించు నీ
 వలపులయిక్కఁజక్కని స్లవంగశిఖామణి వాలికిచ్చి నా
 కులముపవిత్తంతంజలిపిఁకొంటిసటంచుసుపేణుడుదగ్గ ॥ 23

తారావరారోహ వివాహము.

శా॥ చాలంజంకలుగొట్టికొంచునగుచుంజంద్రాస్యతారంజగా
 బాల్మిగైకొనిస్రోలికేగి వెనుకంబ్రాజ్ఞుల్ ముహూర్తం బొకొం
 డాలోచించిచనిప దారకు మహాహ్లాదమ్ముతోవాలికిం
 ద్రోలోక్యంబునుమారుమ్రోతలిడవాద్యవ్రాతముల్ మ్రోతకున్

ఉ॥ శ్రీసురుచిప్రహాసుడు సుపేణుడు శేషవిశేషశేముషీ
 భాసురుఁడగమోక్తవిధిబంధురబంధుజనాభిరమ్యమై
 భాసురవజ్రపాణివిధివంబుహసింపఁగఁజాలు వైధవం
 బైసురనంద్యమైతనరనాయెడఁజల్పెవివాహమెంతయే ॥ 25
 సుపేణుడు తారనత్రింటికనుచుట.

ఉ॥ చిత్తమువొంగనీకరణిఁజేసివివాహముఁ గూతునట్ల మేల్
 హత్తులఁగఁతలనులనునందఁపురోవిదిబొండ్లు లోనుగా
 నత్తఱినిచ్చిపుచ్చెరహింనందఁబునందగుడందఁముందుగాఁ
 గత్తులుదూసిపద్భటనికాయములోరలబాటుదీరఁగా ॥ 26

క॥ తారామనోహరుఁడుగాం
 తారత్నముఁగూడిగృహమునకునరిగినటుల్
 తారామనోహరుఁడు గాం

తారత్నముఁగూడిగృహమునకునపుడరిగెన్ ॥

వ॥ ఇట్లుగృహంబుజేరి

28

వాలి తారతోగూడి విహరించుట.

ఉ॥ చందురుతాలమేడలఁ బొసందగుకుందవననంపువాడలం

గందఁపుఁజెట్లనీడల జొగాజగతమ్మికోలంకుజాడలం

గందుదురంపుటాటలఁ జొకాటఁపుఁబాటఁబింతమాటలం

జందనగంధితార కపిఁచంద్రుఁడు వాలిసెలంగిరెంతయో॥

29

తార నీరుమోయుట.

ఉ॥ ఆకరభోరువీకరణిఁ నైంద్రనిఁగూడిమెలంగివేకటిం

జోకరహింగనెక్ మగఁడుఁజుట్టలు దల్లియుఁదండ్రహిని

బ్రాకటరీతిఁగాంచఁగ న్వవంశజులెల్లరుఁజాలనెంచగాఁ

వేకటకల్మియంచఁగఁడువేడుకనేయఁగదోడిచేడియల్॥

30

ఉ॥ చెక్కులు తెల్పులాయెనెఱిఁజేగడియాలువద్దుల్లనాయెఁ జ

న్దుక్కులునల్పులాయె మొగఁముంగడువెల్వలబోయె మంటిపై

నెక్కుడుగాఁగఁబోయె దమియేమిరుచిపకపోయెభోజ్యముల్

ద్రొక్కుడుసెందులాయె నడఁతోయరుహననకాయెడందగ్గ॥

31

తే॥ కొమకుజుట్టుముల్వుట్టిన • రమణిఁగాంచి

తియ్యనై యుమ్మి విషమైన • దేమిమింగ

నన్నుఁ బుక్కిటఁ బెల్లంబునంగిటఁ విష

ముంచిపల్కన్ను లిట్లనియువిదనవెన్గి॥

32

క॥ ఆనళినయననిరుపే దైనకపునుబలియద్రవివభులాగెంగడు బీ

దైనయతడడదొడ్గొడ్డైనఁబారుపువారుమనెదఁరాధరలోన॥

33

ఉ॥ కమ్మనిమోవినాన నెసఁకమ్మనరాయిగనడ్డపెట్టు రా

రమ్మనికొఁగిలింఁచఁగభరమ్మనిమెల్లగఁగొఁగిలింఁచు లే

లమ్మనికాముకేళికపులమ్మనియెట్టులొమాన్చివేయుఁ గో

కొమ్మనికమ్మవీడియముఁ గొమ్మనితాంతపుఁబూర్వుమైనెను॥

34

క॥ లలనామణికిపగిదిని నెలలన్నియుఁవరుసఁనిండి • నీళ్లాడెడునా

నెలలరుగుదెంచెవిందుల కలనాదముఁబుంచెకొడుగుఁగలుగునటంచ॥

కుమారోదయము.

- శౌ॥ ఈలింగ్రహపంచకంబురవితోఁ నేకంబుకానట్టిదా
మేలొలగ్నమునందుఁగాంచెఁగలహంసీయాన రామామనో
జ్జాలంకారు రమాకుమారసుమనోజ్జాకారదూరుం గపీ
ద్రాలంకారుఁగుమారుదిట్టిచయసం • వ్యాప్తప్రభావారుని॥ 36
- వ॥ మఱియు నాకుమారుతలకంబు జననంబునొందునమయంబున. 37
- క॥ ఆడిరిరంభాదులు రహిఁ
బాడిరిగంధర్వపతులు • బలియుండగునం
చాడిరిపెద్దలు వేల్పులు
కూడిరికురియుచును రాగ • కుసుమపుముసురుల్ ॥ 38
- మ॥ తనయుండుదృఢమైనవాడని ప్రమో • దంబారనాలించి ఖ్యా
తనయుండై యిది వినిర్మలారంబువులనే • తానమ్ముఁగావించి యా
తనయుఁగాంచి నువర్ణరత్నచయముల్ • దానమ్ములిప్పించె రాజ్
తనయుల్ మెచ్చఁగనిచ్చు భూసురలకుం • దాతృత్వమేపారఁగా ॥ 39
- తే॥ నిండువేడుకనిటువిందు • లుండరెండు
తలలు కుదురుగ నేర్పెడి తనరంగబది
దినములేతొందరయుఁ లేక • చనిన వెనుక
పురిటిన్ శ్రీనుబోసిరి • పొలఁతులెల్ల ॥ 40
- తారాకుమారునకు నామకరణమ్ము సేయుట.
- క॥ చట్టననంతలఁబెద్దలు పెట్టినమూర్తమునవాలి • బిడ్డకుసిరికిం
బట్టనరంగజాలు నెక నెల కట్టునరహిఁబారసాల • గావించిరహం! ॥ 41
- క॥ రంగదుడురాజమణిలన తొంగదుడుమహూగ్రతరర •ణావనికద్రూ
జాంగదుడువీడటంచపు డంగదుడనిపేరు బెట్టి • రాశిశువునకు ॥ 42
- క॥ జోజోతారానందన! జోజోతారావరాధ • నురచిరవదనా!
జోజోతపనీయాంగద! జోజోయంగదయటంచు • జోలలువేడ్క ॥ 43
- క॥ బంగారుతోక్తలోపల రంగారుఁగుమారునుంచి • రాజనిభాస్యల్
సింగారఁపుఁబవడఁపుఁ జేర్లంగారి మెలర్చనూచి • రహిఁబాడిరివ ॥ 44

వ॥ ఇవిత్తమ్మన నక్కుమారరత్నమ్మ బాలకాలానిధివిత్తమ్మన దిన
దినప్రవర్ధమానుండై వెలుగుచుండె దదనంతరంబ 45

వసంతర్తువర్ణనము.

ఉ॥ మాపులపంట పూవిలుతు • మాపులునోచిననోముపంట నె
త్తాపులఁజిల్లుకుంట పలు • తాపులుసిల్కెడుజాజితంట క్రొం
బూపులవింటిదంట నెర • పూనికకుందగినట్టిజంట బల్
సీపులఁగుల్లుతేంటదగ • డించెనునామనిదంటవచ్చెనొ॥ 46

సీ॥ కర్మశేషమ్ము భు • క్తమ్మొనర్చికొనసి
వసుధపైజేరు జీ • వప్రజంబా
జీవప్రజంబులో • జీవించిముదిసికా

యమ్ములనూడ్చు మ • ర్త్యప్రజంబా
మ ర్త్యప్రజంబులో • మహితులఁదేగ ర్త
పంపనచ్చురమేళు • భటచయంబా
తద్భటప్రాయహమ్ము • దాల్చువచ్చుకడాని
డంబుమీరినదుప్ప • టములడంబా

తే॥ నాగఁదగువంగపండుల • నలుపుమీరు
పాంథులకుఁబర్వనిపరుపుల్ • పగిదిమీరు
పలువితఁపుఁజెట్లగమ్మికిందఁ • జెలుపుమీరు
నామసికిముందురాల్ పండు • టాకుబాబు॥ 47

ఉ॥ డీలువడంగఁదోతఁ బిక • డింభకపాళిని దాదలాత్మ గే
హళులనుండసీక విర • హర్తలగుండెలుతల్లడిల్ల హిం
దోళమునాలపించిరల • ద్యోపురకాంతలు త్రొంచెదేట్లు వృ
క్షాళులఁజెల్లునల్లుకొను • నాగురివిందఁపుందేనెనానుచు॥ 48

సీ॥ మ వ్వంపుటెలమావి • మ్రాకుకొమ్మలుగీవి
నలరు పెండిలిపేరఁ • టాండ్లుగాఁగఁ
గిలుకుటెల్లునఁగుల్లు • చిలుకకోయిలపల్లు
కొమరారుబల్ వాయి • దములుగాఁగఁ

జేనియల్ గ్రోలి మ • త్తిల్లినతేంటమై
 కప్పువేలిమిపొవల్ • చొప్పగాగఁ
 వలపుమోపరిరాల్పు • బలుమల్లెపూచాల్పు
 నాలుమగలతలం • బ్రాలుగాగఁ

తే॥ సుమలతావళిమంగళ • సూత్రములుగ
 నలరుపొడితిన్నె పెంజిలి • యరుగుగాగఁ
 మాధపుడువనలక్ష్మీకి • మగఁడుగాగఁ
 నవనిఁబెంజిలిసే సెదా • నరుదుగాగఁ

49

తే॥ అనుఁగుటల్లుండయిన మాధ • వునకుఁగూతు
 రైనవనలక్ష్మీకిప్పించె • భూనితంబి
 నీమతల్లికానుక లెంతో • ప్రేమమీరఁ
 బచ్చనాకులునాఁబట్టు • వసువతెవలు
 పాదపములను నెచ్చెలి • బారుచేత॥

50

సీ॥ మవ్వంపుటీరపుం • బడకటింటనుమల్లె
 పూవుజొంపపుఁబాను • పుననుగొమ్మ
 గమిగ్రమ్ముతలిరు మొ • గ్గపులకల్ చివురుటా
 కులనులిగిల్కుప • ల్కు ననతేనె
 చెమ్మటల్ వలినాతి • తెమ్మెరల్ నిట్టూర్పు
 కిలిగిమాధవునితో • గాటపుడమిఁ
 బొన్న నేలకిపెన • గొన్న చెన్నునఁమారు
 పోరున నెంతయు • నారి తేరి

తే॥ కొలసినీర్తుంపరల్ చిట్టు • ములుగఁబూవు
 గుత్తులందగు తెమ్మెరల్ • గుబ్బ మొనల
 నల్పుగాగఁజూలాలిత • నమునఁగాన
 లచ్చికొమరుపిందెలబండు • లగ నెనహహ॥

51

ము॥ పరదేశంబుననుండుభర్తలమదిక • వాంఛించు నిల్లాడ్రు నుం
 డరులంగార్యపుటడుదీర్చిధవు మెం • టగుబంపుతల్లండ్రు లు

ర్వరజన్నంబులొనర్చువాండ్రుచలివేం ద్రల్ బెట్టుమొగ్గాండ్రు వం
దురుప్రయాండ్రునుగోడెకాండ్రునయిరం దుంగందువాల్తాకులక
వ॥ ఇట్టలూపేరుటామని యాములేనుగుగోమునమీరుచున్నంత నొ
క్కనాడు. 53

శా॥ వేగంటింబురుడించుతొడ్డికొలుపు • స్వీక్షించినుగ్రీవుఁడుం
గ్రీగంటందనమృత్రులంగనఁగ మం • త్రివ్రాతమాభేటకై
రాగంబూనె మహీశుండంచుఁబురి వ్రా • రాజిల్లఁజూపించఁగాఁ
వేగంబోయలువచ్చి కేమనుదు ను • ర్వీరుట్టు కేంద్రాజ్ఞ హా॥ 54

తే॥ దేవతాంశభవుండౌట • నావిభునకుఁ
వేటయాడంగమదిలోనఁ • వేడ్కపుట్టె
గామరూపంబుకలిగిన • ఘనులయంశ
మఖిలస్మష్టులనైపుణ్య • మందుగాదె॥ 55

ప॥ ఇట్లా ఖేటఖేలనాధురీణులగు కిరాటులు వేటకనువగు మరువిండ్లవం
టివిండ్లు రిపుభయదమ్ములగు భల్లమ్ములు తృణీకృతస్మరభల్లమ్ము
లగుబల్లమ్ములు హతవిమతస్వాంతమ్ములగుకుంతమ్ములు సమరజయ
ప్రదమ్ములగు తోమరమ్ములు ఖండితరిపుజాలమ్ములగు భిండివాల
మ్ములు వలలు నులులు జివురుగండెలు బోనులు పగ్గంబులు మొద
లుగాఁగల సాధనంబులతోడఁ బల్లజంజరువ్రేడ్డుకలనడరు సాగనై
నసిగలతోడఁ గోడె మొకరితుమ్మెదలనీడబుచ్చు మీనమ్ములతోడఁ
బట్టుధట్టులతోడ జట్టుబొట్టులతోడఁ గారు మొగిల్గ నాగఁజాలుజగా
యొడల్లతోడ సాగపాగాలతోడఁ గత్తిడాగులతోడ • ముతకదుప్ప
టులతోడఁ గుతుకంపుఁజప్పటులతోడ నేడనీడుజోడులేని సాగనూ
నివచ్చి వియచ్చరరాజు రచ్చలచ్చి నవలఁబుచ్చు రచ్చపట్టుజొచ్చి
యొకవంక వాది మొదలుగాఁగలకుమారరత్నంబులు కొండొకజాంబ
వదాదిమంత్రిన తమ్ములు తక్కువృక్షచరులంతంతఁగొలుపుదీరి దైవ
తశిఖామణులుగొలువఁ గొలుపుండునింద్రుండునుంబోలె మెఱయు
చుండు ఋక్షవిరజంగపిరాజరాజఁగాంచి సభక్తిపూర్వకంబుగ

నమస్కరించి యవరాజునకంజలింజలిపి తమ్మురావించిన సుగ్రీవు
నకర్చిల్లిమొక్కి వేటకాయితంబయిచనుదెంచితిరేయని చిన్నితే
డన సామి “సుగ్రీవాజ్ఞకు” చాటుమాటున్నదేయని యమ్మాయ
బోయకొలాపుబోయలిట్లనిరి.

56

గ్రామ్యపదయుక్తసీసము.

సూసినారయ్యోరు • సుందడిబొట్టిడు
తోకుచ్చుకొనియేడు • దోసిసంపె
గాసిగాడిడండి • కెగల్ మెకాల్ కంట్ల
బాలుచ్చుకొనిమొన్న • తోలుకొచ్చె
బాసిగాడిడండి • బాస తుందసియని
సెరబమెగాన్నొక్క • డిరుగ మొడిసె
మోసి నోడిడండి • ముట్టమెగాల్ బోడు
మానెంబుతర్వోత • మాలొపెద్ద
తే॥ యొండ్రతల్లిన్ని దోడండి • యిరిగాడు
బెబ్బులేటాడిలోతేడు • దొబ్బులేడు
పెగ్గెగ్గోడునాతోటి • నిగ్గలేడు
పులుగువేటన్నసిగడడు బుట్టబోడు॥

57

వ॥ అందు గొందఱుబోయలిట్లనిరి.

58

సీ॥ హరిణాబ్జభ్రష్టస్త • హరిణపాతమునైన
వలకులోజేయునీ • పదములాన
పరమేశ్వరీవాహ • దరణముబోనునైన
వశిబడజేయునీ • పదములాన
ధర్మగాభాయంపు • దంటనైనంబైన
బడిలొంగజేయనీ • పదములాన
కకుబంతములహస్తి • ఘటలబాహులైన
బట్టగాడాయనీ • పదములాన

ఆ॥ ఈసివంగిమిత్తి • యీమల్లెపూగుత్తి
 ఈపిరంగిగుండు • లేపిగండు
 ఈకడానికంటి • యీమగతాబంటి
 ఈతుపాకిమహు • యేనుకొతము॥

59

చ॥ కవిసెడుమీదికింబిండి • గజైలపట్టెడమోతతోడ బి
 ట్టవిసెడుగుండెపట్టులు మ • హర్భటిసూడగడంకదాకినం
 బవిసెడుజుండికుక్కలివి • పక్కులముక్కులజక్కనొక్కగా
 గవిసెడుడేగ బారులవి • కాంచుమటంచువచింపుచెంచులక॥ 60

వ॥ ఇంచుకంత క్రీగంటువారిచ్చిమోల • దిలకించునంతలోన 61

ఉ॥ పోకిమిమానికంపుఁమొగ • ముట్టునుబీలిగఱుల్ తలాటము
 న్వాణిమెఱుంగుఁబాణములు • నారసపురాబాది గత్తివిల్లును
 ప్పాణిమెఱుంగుముత్తియపుర • బక్కెరెబల్లమువాగె బన్నికం
 ఖాణిమిహొగల్గిడిని • గైకొనిసాహిణి తెచ్చెదెచ్చినక॥ 62

వ॥ లంతసుగ్రీవుండు 63

మ॥ మునుముక్ బుల్లుల రాచతాబామిడికం • బున్నూలతాగ తల్లం
 బునుసుప్పాణిమెఱుంగుముత్తిపుసరం • బుల్ మేల్మిచ్చొకట్లబో
 డునుహొంబట్టుజలుంగురెఁపెమునునీ • టుంగుల్కుకస్తూరిబొ
 ట్టునుమేల్ చందురుకావిదట్టియునునీ • టుంగోటుమైత్రావిచేక॥ 64

క॥ ఈలిందాలిచినెఱి గేలకొరీలవిల్లుగీక్కొల్పపాదిం
 గాలినిడికెంపుబావలు బాళినిసాంబ్రాణి కెక్కి • పైసంబయ్యెన్ ॥ 65

శా॥ పైసంబైననిజోగులర్కజుపురో • భాగంబునందశ్వరా
 డ్యానారోహణమాచరించి తమిడా • యం బోయలున్మాపులక
 వైసంబేర్పడబోనులున్వలలు రే • నందాచ్చిరాబెండ్లికిం
 తైసంబై చనులాగువోయెననికీ • వాద్యార్భటుల్ సెల్లగాక॥ 66

వ॥ ఇల్లుచనునెడ 67

మ॥ జముగారాబంపుడమ్ముగొట్టడదిస • జన్మందనంబు స్మదే
 భముగాఁదేచితనల్గిత్తపుతములో • స్పంబాఁగాఁగాంచి ॥

దమునంజాలంగసంతసింపుచటఁ జెం • తంబుటచేలఁ మహీ
జములందోటలఁబాటలంబయిరు లిఁచ్చంగఁచుపూజోడులఁ ॥ 68

వ॥ కనుంగొనిముందట 69

ఉ॥ తమ్ములవిందుకందు కను • దమ్ములనందముగుల్కఁగాంచె స్వాం
తమ్ములనబ్బరంపడి ము • దమ్ములఁజెందఁగబోయగుంపు నె
త్తమ్ములనుండిమార్గవిత • తమ్ములజారెడు నెన్మసాలఁ బా
తమ్ములకాగజారి నిహ • తమ్ములయైనకడిందిపదులఁ ॥ 70

క॥ ఏనికలమ స్తియేదుల్ మానికములనేయికడలి • మాద్రిగఁబాటం
బూనిక వెదురులముత్యల్ మానికములలాగుపరవ, మఱిఁజేడుగ నె

హిమవన్నగవర్ణనము

చ॥ మృగధరుడైనవానిఁ మునిఁబృందముకొల్వఁగ నొప్పువానిఁ మిఁ
సిగఁగలవానిఁ జందురునిఁనిందయొనర్చెడుకాంతివానిఁ బె
న్గనధునీతరంగములఁ నానెడుసౌదలవానిమేనకా
సుగుణయుతాత్మజాభిరతిఁ జొక్కిముదంబుధిదేలువానినిఁ ॥ 72

ఓ॥ కన్నతండ్రియసూయఁగన్నతండ్రియటంచు

సార్యయెవ్వనిగర్భమందుఁబుట్టె
రాజశేఖరుడద్రుఁరాజశేఖరుడంచు

బ్రాహ్మించియెవ్వనిఁపట్టిఁగొనియె
దానమేనగమనిఁతానమేనగమని

నవ్వుమేనకఁగూర్చిఁ నెవ్వఁడేరె
మొదవృషంటవలంతిఁయొదవుఁబుటవలంతి!

యన్నవత్సంబెవ్వఁడయ్యెనాడు .

తే॥ పల్లవులఁగూడిదై వతఁహల్లకేతు
ణలుస్మరక్రీడపాంతు కంఠదరములెందఁ
గూర్చిమై నెమకుదురట్టిఁగుబ్బలదొరఁ
గన్గొనియెఁగామురాబట్టిఁగట్టుపట్టి॥

క॥ ఇటుగనితత్కటకమునకుఁ దటుకునఁబోయినకలర్తు • ధర్మంబులను
త్కటపర్ణపుష్పదళఫల పటలావృతవిటపిబహుళ • వనముంగాంచె॥

క॥ కనిముదమునంది బోయలఁ

గనియిచ్చటమెక పుఁబనుపు • గలవెక్కుడుగాఁ

గనివానిత్రోవ నవిరా

గనివేట్రాడుమనఁవేడ్క • గదురుగఁవారల్॥

75

తే॥ వలలనొడ్డించిబోనులు • వన్ని మెఱుంగు

బలెములసీటెలంగొన • పములఁబరసి

పూనిరిమెకంపువేటకుఁ • బోయలంతఁ

బ్రాద్దుకొమరుండువారలఁ • బుడికొలుపుచు॥

76

బోయలతోగూడి నుగ్రీవుఁడు న్యుగములవేట్రాడుట.

ఉ॥ తాఁకఁగనిల్చుత తడిని • దట్టికరమ్మునఁ జల్లువల్వచే

జోఁకఁగ వలెపాటుడిపి • చొక్కఁపుటంగిబిగించి ప్లేషుధిక్

వీకఁగదల్చి భల్లములు • విల్లుజరీలునఁదూసి నెత్తముల్

గ్రీకఁగఁగ తలొని దుమి • కింపుచునేసికిరాటులార్వఁగా॥

77

క॥ సింగంబులక్రేళ్లురుకు కు రంగంబులమ త్తమధుక • రప్రకలితమా

తంగంబులయంగంబుల భంగంబులుకాగిగొట్టెఁ • బటుదోళ్ళక్రి॥

సీ॥ ప్రణతాద్రిహారుఁడుమా • రమణుండుశరణన్న

మనచుట్టముంబలె • మనుపవేడ

ప్రజలధర్మాధర్మ • పాశిఁదీర్చుయముండు

మనచుట్టముంబలె • మనుపవేడ

యెల్ల ప్రలఁబ్రోచు • నల్లజేజేచెల్లి

మనచుట్టముంబలె • మనుపవేడ

తమముఁబోదోలి చి • త్తమెలర్చుజాబిల్లి

మనచుట్టముంబలె • మనుపవేడ

తే॥ యనుచుఁద త్తస్థలమ్ముల • కరుగనురుకు

కరణిఁబరువిశుజింకలఁ • గానరములఁ

సింగములతేల్లనుగ్గాడి • రంగుమీఱఁ
బంతములఁబట్టుచాబోయ • వాండునార!॥ 79
లయగ్రాహి. దట్టమగుపూబాదలఁ • దిట్టమగుబోనులను
బెట్టికడుఁదాపునను • గట్టుపయినొక్కఁ
జెట్టుమెకమల్కిడగు • నట్టుకనుమల్పుచల
చెట్టుపయివానికల • గట్టుదొరచూల్ మేల్
తట్టువలువచ్చిరహి • పుట్టఁగనిబోనులను
గట్టిడిన యేడికలఁ • బట్టజనఁబోనుల్
జట్టుననుమూసిరహి • పుట్టఁదమరాజునకుఁ
గట్టచునిబోయగమి • పెట్టిరొగిముందుక 80
వ॥ అంతఃసతకానుజండు 81

ప్రగర్. ఖండించెగండుమైను • త్కటభయదఁపురిం
గరిబులంగొండ గొల్లం
దుండించెదచ్చికాళ్లం • చొడరుమెకములం
దుప్తశాద్దూలపజ్జీం
జెండించెగుప్పిపౌజం • జిటుతకఁగునులం
జెంజెబోత్రినజంబుక
వండించెన్గొనమెల్ల • న్వడినడి నెఱుగుల్
బండువంచుబ్బుజెందక॥ 82

క॥ ఉసికొలిపివిడువఁ గుక్కలు
పసివట్టుచుఁబాదలఁదూడి • పండులమందం
గసిమసఁగెఁసంతసమ్మునఁ
విసరుదుఁదమత్రోకలడివి • వెనఁదిరిగియఁహ॥ 83

క॥ అత్తైములనుంచి జేగల
మొత్తమ్ముల నెగురఁజేయఁ • ముసరిచదలునం
జిత్తమ్ములరంగఁ బులుగుల
మొత్తమ్ములనిచ్చి తెచ్చెఁ • ముగిందొరకడకుక॥ 84

వ॥ ఇట్లు మెకమ్ములవేటాడు కిహటులఁబోటించి వేటయందుఁజాల
బడలితిరింక వేటతమకంబులండింపుడని వాలితమ్ముండు పల్లకుట
యు నాచెంచునాయకులు 85

ఉత్సాహము. పురుగుఁ గస్తురంటిసంఘ • బుట్టతేనె చాఱు ప
ప్పును నలుంగుకొమ్ము సనర • పున్నెకాలు నక్కకొ
మ్మును జవాది మేలిపీలి • పులుగుగఱులు గప్పరం
బునుగిఁ బుట్టించి నెరకుఁ • ముందుఁ బెట్టి మొక్కినన్ 86

క॥ మన్నించినదనమ్ముల
నెన్నఁగఁమఁగ్రతితచేతఁ నిప్పించిరిహిం
దిన్నఁగఁబురమానకఱుఁగఁగఁ
దన్నఁగఁచరయాధఁపుంఁజెందందలఁచివెనన్ 87

ఉ॥ పిల్లులకుంబలెందిరుగు • బెబ్బలిపిల్లలఁ మేలిమూలికా
వల్లుల నెల్లుబిల్లలను • వల్లిమతల్లులఁదిర్వముల్లుతొ
భిల్లులపిల్లలంబునుగు • బిల్లులపిల్లలఁబల్ జవాదినం
బిల్లులనెల్లనల్లఁగొని • వెల్లుచొకానొకచోటఁవేడ్కమై॥ 88

సుగ్రీవుండు శంభరీపురీవనంబుజొచ్చి విశ్రమించుట.

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశాఁకా శుక • మంజునాదవిచిత్ర సరి
పత్తికి స్తుతిలర్తుధర్మవి • భానమానవహీజ సరి
పత్తికి న్ననపంకజాకర • పద్మబంధరగాన సరి
పత్తికి న్నెలవైతనర్చిన • వన్యమొక్కఁడుగన్గెనన్ 89

మ॥ కని తత్ఫలకలోకముంగరుణ దొ • ల్కొరబల్కి పిల్పించి పా
వనహాసీవనపాశిఁబాళిమెయి నే • భద్రదామ్యకాంతాళిగో
మునఁజెల్లాడెడుచోటులో కడిమినే • భూపాలుషీభూమిఁ సరి
తనగాఁబాలనఁజేయునో తెలుపు మ • న్నన్వారలుఁబ్రీతిమై॥ 90

ఉ॥ ఇట్టినివిన్నవించిరి ప్ర • హృష్టమనస్కులునొచునాజగా
పెట్టినిగాంచిదేవ! గుణ • సింఘ పుదారుడు గూర్చిగన్న యా

- పట్టినిరంతరంబుదన • మైదలిపిండుకడిందిపోడి మి
జట్టునుఁగూడిరాగఁ సొగ • సుంగులుకుంజరియించునీవనిక॥ 91
- ఉ॥ ధీరుఁడుభూరిభూమిధర • ధీరుఁడుసద్గుణవారుడర్థి మం
దారుఁడుభూరిభూషణుఁడు • దారుఁడుశూరుఁడువైర్ధిపీర సం
హారుఁడునీతిసత్పథ వి • హారుఁడువార్ధిగభీరుడైన యా
తారుఁడుశంభరీసమభి • ధానమునీపురి నేలుమం డెడిక॥ 92
- చ॥ వెలయఁగఁనిట్టువల్కి కడు • వేడుకనియ్యనిపండ్లుబువ్వులు
త్తులలరుఁదేనియల్గరిమ • తోనిడ్డిమొక్కినఁ బ్రొద్దుపట్టి వే
డ్కులలరఁవానిఁబుచ్చికొని • క్రచ్చరఁమన్ననఁవాఁబుచ్చి నే
టిలఁననదోటలోఁ బటకు • టీరములోనివసించి కూర్చిమై॥ 93
- ఉ॥ మూకలుజట్టుకొల్వ నెల • పూవుల తేనియలాని జట్టుపు
ల్గికలఁగట్టువీవనల • నెంతయువీవభటాభి తియ్యనా
దాకలపండ్లుతించుబువు • దండలఁదాల్చిముదభిఁదేలుచుక
మూకలతేఁడుబ్రొద్దురహిఁ • బుచ్చుచునుండిరి శైలనందనా॥ 94
- రుమానుమారిచెలులతోఁ వనవిహారంబున కేతెంచుట.
- ఉ॥ అతకుమున్న శంభరిపు • రాధిపుకూరిమిపట్టికూ రుమా
కాంత కుమారికామణుల • ఖండకళావిభవంబులక రమా
కాంతకు నెత్తువత్తురనఁ • గాఁదగి వెంటనురావ నేందిరా
కాంతకుదోహదంబిడుట • కాయనఁబోయెనుగేళిలోలయై॥ 95
- ఉ॥ తోరఁపువేడ్క నెచ్చెలుల • తోనిటు లింతులమేలుబంతి క
హ్వరఁపుటంటితోటకయి • పోవుచునుండఁగఁద్రోవఁబొంట్లు సిం
గారఁపుల్కుపల్కుల జ • గాడిగిచిందఁగఁబల్కి పల్కుక
హ్వరఁపుఁబల్కుకాంతినగు • మోములకు న్మొఱుంగీరౌబభా॥ 96
- లయగ్రాహి. సొమ్ములబెడంగు వద • నమ్ములహారంగును గ
రమ్ములమొఱుంగు కడి • యమ్ములపసం దం
దమ్ములగుకంచుకయు • తమ్ములగు గుత్తెఱుగు
చమ్ములచొకాటము ము • దమ్ములనిడంగా

నిమ్మలమెలంగెడు శు • కమ్మలజెలంగెడు పి
 కమ్మలవలెంబలికి • నెమ్మలవలె హం
 సమ్మలవలెనడచు • చుమ్మలకనవ్వల ను
 మమ్మలనుగోయుచు వ • నమ్మలకఱుంగ

97

ప॥ ఇట్లఱుగఁదదీయ వనలక్ష్యేదేవతామతల్లి చెల్లియలనంజాలు మహా

కుమారీమతల్లి నత్యంతకారవంబున నెడఁగొని గారవించితోడ్డర
 ననుపవచ్చు చేటివధూపటలంబునానెప్పు • కమ్మపొందమ్మిపుప్పొ
 డి దుమారమ్మలజమ్మిలేగు బొలసమిగిశోరవారమ్మల తాకు
 లకుసంతసింపుచు నాత్మీయకుటుంబినీనివహ విభ్రమభ్రమణమనీషు
 లయి తమనిద్దంపుటద్దంపుసాంపునింపు ముద్దునెమ్మెగమ్మల విదై
 మ్మజల్పు నీలంపుటఱుల నెఱులఁదఱుము ముంగురులుగూడవచ్చు
 మత్తమధుకరనికరమ్మల పెనుమోతలకు వారవార మ్మలికి
 పశుచు గరకమలమ్మల నెమ్మెగుల్క వానినడల్పుచు మఱియుటంబ
 ఫలాపేక్షాతురత్వమ్మన మధురాధరమ్మలఁజెనక వచ్చు శుకడింభ
 కమ్మలఁజోపుచు వెండియుఁదమగిల్కు తెలుంగులంబల్కు పలుకు
 లాలికించి స్వాంగ నారత్నంబులోయనుశంకంగూయు కోయిలపిండు
 డాయఁబల్కుచు సంతంతవనవతంసంబు డాయనఱుచెంచి తమదేవిం
 గాంచి నెచ్చెలులిట్లువక్కాణించిరి. •

98

చెలికత్తెలు తమదేవితోఁ బ్రసంగించుట.

ఉత్సాహము. క్రమముగాననంగునకును • గరణపటిమ కనకగం

ధములెఱుంగనివానికిష్ట • ద్రవ్యకలన చాలకా

• లమునుమాటలేనిమూక • లకునువాక్పటుత్వముం

• గమనరహితవర్గమున క • ఖండపల్లవాభి వృ

• ధిమహిమంబునిచ్చువనమి • దేహడఁగనుపైదే॥ 99

మ॥ ఒదవంబల్ నునుగెంపుసాంపుజివురు • హాంబట్టుటెక్కింపు సం

పదమాకందమనోజిరాజరథము • మత్తాళిపాళిగుణ

- పట్టినిరంతరంబుదన • మైదలిపిండుకడిందిపోడి మి
జట్టునుఁగూడిరాగఁ సొగ • సుంగులుకుంజరియించునీవని॥ 91
- ఉ॥ ధీరుఁడుభూరిభూమిధర • ధీరుఁడుసంగ్గణవారుడర్థి మం
దారుఁడుభూరిభూషణుఁడు • దారుఁడుశూరుఁడువైర్ధివీర సం
హారుఁడునీతిసత్పథ వి • హారుఁడువార్ధిగభీరుఁడైన యా
తారుఁడుశంభరీసమభి • ధానమునీపురి నేలుమండెడి॥ 92
- చ॥ వెలయఁగఁనిట్టువల్కి కడు • వేడుకనియ్యనిపండ్లుబువ్వులు
త్తులలరుఁదేనియల్గరిమ • తోనిడ్డి మొక్కినఁబ్రాద్ధుపట్టి వే
డ్కులలరఁవానిబుచ్చికొని • క్రచ్చరమన్ననఁవారిబుచ్చి నే
టిలననదోటలోఁ బటకు • టీరములోనివసించి కూర్చిమై॥ 93
- ఉ॥ మూకలుజట్టుకొల్వ నెల • పూవులతేనియలాని జట్టుపు
ల్గీకలఁగట్టువీవనల • నెంతయువీవభటాభి తియ్యనా
దాకలపండ్లుతించుబువు • దండలఁదాల్చిముదభిఁదేలుచు
మూకలతేడుబ్రాద్ధురహి • బుచ్చుచునుండిరి శైలనందనా॥ 94
- రుమానుమారిచెలులతోఁ వనవిహారంబున కేతెంచుట.
- ఉ॥ అతకుమున్న శంభరిపు • రాధిపుకూరిమిపట్టిసూ రుమా
కాంత కుమారికామఃఖల • ఖండకళావిభవంబులక రమా
కాంతకు నెత్తువత్తురనఁ • గాఁదగి నెంటనురావనేందిరా
కాంతకుదోహదంబిడుట • కాయనఁబోయెనుగేలిలోలయై॥ 95
- ఉ॥ తోరఁపువేడ్క నెచ్చెలుల • తోనిటు లింతులమేలుబంతి క
హ్విరఁపుటంటితోటకయి • పోవుచునుండఁగఁద్రోవఁబొంట్లు సిం
గారఁపుల్కుపల్కుల జ • గాడిగిచిందఁగఁబల్కి పల్కుక
హ్విరఁపుబల్కుకాంతినగు • మోములకు న్మొఱుంగీరొబళా॥ 96
- లయగ్రాహి. సొమ్ములబెడంగు వద • నమ్ములహారంగును గ
రమ్ములమొఱుంగు కడి • యమ్ములపసం దం
దమ్ములగుకంచుకయు • లమ్ములగు గుత్తపుగు
చమ్ములచొకాటము ము • దమ్ములనిడంగా

నిమ్మలమెలంగెడు శు • కమ్మలజెలంగెడు పి
 కమ్మలవలెంబలికి • నెమ్మలవలె హం
 సమ్మలవలెనడచు • చుమ్మలకనవ్వల ను
 మమ్మలనుగోయుచు వ • నమ్మలకఱుంగ

97

ప॥ ఇట్లఱుగఁదదీయ వనలక్ష్యేదేవతామతల్లి చెల్లియలనంజాలు కుమా

కుమారీమతల్లి సత్యంతకారవంబున నెడఁగొని గారవించితోడ్డర
 ననుపవచ్చు చేటివధూపటలంబునానెప్పు • కమ్మపొందమ్మిపుప్పొ
 డి దుమారమ్మలజమ్మిరేగు బొలసమిగకిశోరవారమ్మల తాకు
 లకుసంతసింపుచు నాత్మీయకుటుంబీనీనివహ విభ్రమభ్రమణమనీషు
 లయి తమనిద్దంపుటద్దంపుసాంపునింపు ముద్దునెమ్మొగమ్మల విదై
 మ్మజల్పు నీలంపుటులు నెఱులఁదటుము మ్మంగురులుగూడవచ్చు
 మత్తమధుకరనికరమ్మల పెనుమ్రోతలకు వారవార మ్మలికి
 పశుచు గరకమలమ్మల నెమ్మెగుల్క వానినడల్పుచు మఱియుబింబ
 ఫలాపేక్షాతురత్వమ్మన మధురాధరమ్మలఁజెనక వచ్చు శుకడింభ
 కమ్మలఁజోపుచు వెండియుఁదమగిల్కు తెలుంగులంబల్కు పలుకు
 లాలకించి స్వాంగ నారత్నంబులోయనుశంకంగూయు కోయిలపిండు
 డాయఁబల్కుచు సంతంతవనవతంసంబు డాయనఱుదెంచి తమదేవి
 గాంచి నెచ్చెలులిట్లువక్కాణించిరి. •

98

చెలికత్తెలు తమదేవితోఁ బ్రసంగించుట.

ఉత్సాహము. క్రమముగాననంగునకును • గరణపటిమ కనకగం

ధములెఱుంగనివానికిష్ట • ద్రవ్యకలన చాలకా

• లమునుమాటలేనిమూక • లకునువాక్పటుత్వముం

• గమనరహితవర్గమున క • ఖండపల్లవాభి వృ

• ధిమహిమంబునిచ్చుననమి • దేపొడఁగనుపైద్రీ॥ 99

మ॥ ఒదవంబల్ నునుగెంపుసాంపుజపురు • హ్లాంబట్టుటెక్కింపు సం

పదమాకందమనోజరాజరథము • మత్తాళిపాళిగుణ

చ్చదపాంసువ్రజచక్రముల్ దొరలనో • జక్షలాగమాహాబలం
బు దగంగొమ్మలుజల్లుపూలనశుకం • బుల్ దిర్వంగంటేచెలీ!! 100

ఉ॥ తీయనిపంచదార వెను • తీయనిరంతరమీవువల్క - నిం
తీ! యనిపార్యవాక్కనక • తీయనివింటిమనీనితేజ నీ
తీయనిపల్కుగొంచ బిగి • తీయనిబల్ తపమూనినట్లుమేల్
తీయనిపండ్లుదించునల • తీయనిమావినినిల్పెంగంటివే॥ 101

ఉ॥ ఓమ్మదుమవాణి! కాంచితివా • కో? కలకంఠముకండక్రొవ్వు నీ
దామ్మదువాగ్నివాసమున • హంకృతిమైబడయంగగోరి యె
తేమ్మదుపల్లవప్రతతి • దించుదపంభానరించికాంచి, వా
చామ్మదుమాధురీమహిమ • జక్కంగగూసెడుదియ్యమావిపై 102

సీ॥ నీపట్టినదియపో • నెలత! మాకందమ్ము
నీమెట్టినదియపో • నెత్తినశోక
మీవర్మిలింగన్న • దేమేల్మితిలకమ్ము
నీవెదవిడినదే • తావిక్రోవి
నీరాగసంపద • నిండినదిసియాఘ
నీవెదిచ్చినదిపో • హేమరాజ
నీవుకల్లుమియనేం • తేనలరువొగడ
నీనవ్వనదియచె • న్నైనపొన్న

తే॥ నీకులుకుబల్కుతేనెలెం • తేనినాని
నదియపోకర్ణికారంబు • నతివ! కాన
గనగ నేటికిభేదాన • గొనపుగోన!
కొనవె నూనమ్ములుద్యాన • వనములోన॥
రుమాదేవి భోంట్లతో బూలుకొనుట.

103

తోటకమ • వనితామణులవ్వన • వైభవ మి
ట్లనిదేవికినర్మిలి • నాడుచుగ
మ్మనిపెన్నెఱులొయ్యన • మచ్చిజడల్
ననలంగొనవేడ్కగ • ణంగిరొగి ॥

104

వృషభగతిరగడ.

చెలువ! చెలువఁపుఁజందనములవి • చిలువ చెలువలకునికిపట్టులు
 పలువ! పలువరుసలను బైటిడఁ • బలువపలువవటందు బెట్టులు
 కమ్మకమ్మరసాలసాల శు • కమ్మకమ్మనఁజిక్కున్ విని
 రమ్మరమ్మనుమమ్మలొదపుఁగ • రమ్మరమ్మననుంపఁగ్రోవిని
 కొమ్మ! కొమ్మలలాగకలరులఁ • గొమ్మకొమ్మలఁదపులుతమ్మెలు
 నమ్మనమ్మక చెల్ల! చెలిభవ • నమ్మనమ్మఁగఁదానిబూమెలు
 కలికి! కలికిమెఱుంగుఁదుమ్మెద • కలికికలికితెయెంతగోలపు
 పలికిపలికిపికాళినలె, గరు • పలికిపలికితెకాంత! బేలపు
 సారసారసచక్రహంసలు • సారెసారెకుఁబఱచెఁగనఁగదె
 ధీరధీర! మదాళిరొదఁదమి • దీరిదీరములండుఁదవినఁగదె
 నారి! నారికెడమ్మబంభర • నారినారిఁగలానికిడవలె
 దూరిదూరిపొదల్ నెలుతల • దూఱిదూఱిననల్ గొని తెబతె
 కానికానినప్రేమఁబూవిలు • కానికానియినినొసంగితిఁ
 బూనిపూనిడనాకుఁసిగ్గును • పూనిపూనిడకేమొఱంగితి
 నేల, యేలితీవతేవలె • నేలయేలనెహవగడగెదు
 మేలమేలనెబాలికామనీ • మేల మేలములెపుడునుడివెదు
 బా? బాలిక! గిల్లకుముషిక • పాళిపాలిటిచిపుఫలవిచెడు
 నా? నా? బలమ్మచుట్టవ • నాళిఁనాళిక నేతి బఱచెడు
 సళికినళికి కళికఁగొనకఁజన • సళికినళికినదంచునవ్వర
 కలికి! కలికితెవలుకచమ్మలఁ • గలికికళికిరుగడలఁగ్రువ్వర

105

• రుచుచెలులతోఁగొలఁకునంజల్లులాడనేగుట.

ను॥ వనజాక్షుల్ వనకేళినిపగిదితే • వల్మీరఁగాదేలిత
 ద్వనకేళింజగిమేరులు మొగములు • వక్షోరుహచ్చన్నకాం
 చనచేలమ్మలుకప్పఁగొప్పలు రజ • చ్చన్నమ్మలైయొప్పనో
 జనఁగైదమ్మలతోవిదిర్చికొనికా • సారావగాహెచ్చతో॥ 106

తే॥ పటచురాయంచసంచులఁ • బట్టిపట్టి

మెఱయుపుప్పొడితిట్టల • మెట్టిమెట్టి

కమ్మపూడేనెకాల్వలఁ • గట్టికట్టి

సొరిదికప్రంపుటనఱులఁ • జుట్టిచుట్టి

సరోవరవర్ణనము.

307

సీ॥ వెలిదమ్మిద్రమ్మరు • విరిద్రమ్మరులుముద్దు

మొగముపైముంగురుల్ • మురుపుజూపఁ

దరగయుయ్యెలలనె • తయునూగుజక్కవల్

తఱులపైజెందోయి • తెఱగుదోపఁ

గలువపూవులగుల్కు • గండుదుమ్మెదదిమ్ము

సాబగుఁగన్గవచూడ్కి • సొంపుఁజూపఁ

గప్పుడేరెనాచు • గప్పుచేపలగుంపు

సికపైనిమలైపూల్ • చెలువుదోపఁ

తే॥ నలువ తేజీలనడక నె • న్నడలుగాగ

బవడఁపుందీవెజిగిమేని • పసలుగాఁగఁ

దొనరుఁగెందమ్మితూండ్లుకెల్ • దోయిగాఁగ

బరగుకొలకులచ్చినిగాంచి • రరుదుగాఁగ

108

వ॥ ఇట్టులబ్బలికామణు లక్కమలకరమ్ము చెంతకుంజను నప్పుడు.

క॥ నమ్మినలమించుబోండ్లకుఁ దమ్మికొలకులచ్చికల్వ • తమ్మివలపులం

దెమ్మెరకుట్టనిచేతికి నెమ్మెదొలుకనొసగితాన • యిమ్మనిపుచ్చెన్

క॥ అనిచిన నమ్మినిబనివిని చనవుననక్కాన్కమోద • జనకమ్ముగన

వ్వనితలకిడివాడలయొడ లనకలవలపుటుడుగరలఁ • లలిగొనిచనియెన్

వ॥ ఈవంకఁగలంకఁదేరి నారీమణులు, సిరిదొలంకు కొలంకు తెలం
కునకుంజని

జల్మక్రీడాభి వర్ణనము

మ॥ మహిళారత్నములెల్ల మేలయినహొం • బట్టంచుపుట్టమ్ములన్

మహికట్టాణిమెఱుగుము తైఁపునరుల్ • మేల్కంచుకప్రాతమ

మృహిపైనూడిచిపెట్టి జిల్లువలు వల్ • మైనొప్పగాజుట్టి త
న్మహికాంబుల్ వెలిచెట్టుసారథమిళ • స్మిరంబులందోగఁగఁగఁ ॥

సీ॥ తమజడలకునోడి • తఱలుతీరునఁగప్పు

దేరెడునాచున • ల్ దెసలఁజేరఁ

దమనడలకునోడి • తఱలుతీరుననంచు

పదుపుసోపానాళి • పైకిఁజేరఁ

దమకన్నుఁగవకోడి • తఱలుతీరుననల్ల

గల్వలొక్కుమ్మడి • గట్టుఁజేరఁ

దమచన్నుఁగవకోడి • తఱలుతీరునఁదోనఁ

జక్కవకవలొక్క • చక్కిఁజేరఁ

తే॥ దమమొగమ్ములకోడిన • దారి తమ్ము

లిమ్ములనువీడి పెరయిమ్ము • లెమ్మేఁజేరఁ

దమకులుకుజూడ్కి కోడిన • దారిఁభ్రమర

నినహముల్ బర్వనెలఁతుకల్ • నీటఁదిగిరి ॥

114

వ॥ ఇట్లుజలంబులం దిగి

115

ఉత్సాహము. బాహువల్లరులనుబట్టి • పంకజాక్షులెల్లరు

త్సాహములనుసరసిలోని • జలములోతుఁగంచేద

ద్వాహునాళములనునీరు • బైకిఁజిమ్ముదుంపరల్

మోహమునఁగనంగనొప్పె • బోంట్లజల్లులాటకుం

దేహముబ్బిమరుఁడుగురియు • దివ్యకుసుమరాజనా ॥ 116

తరల. తరళలోచనలంబుకేళిని • ధాటిఁజల్పఁగఁవారిసుం

దరలస త్తనుకాంతులొప్పెఁగ • నంగఁదత్సరసిఁఫణా

• ధరలతాంగులు వారిసుందర • తావిభూతిఁవహింపఁబం

ధురలసత్సరసిందపంబుల • నుంబానర్చినమాద్రిగా ॥ 117

సుగంధి. చంచలాక్షియోర్తుపద్మ • సారథమ్మురేఁగఁదాః

బంచశాఖోమ్మగాల • సాళిబీకినూకియో

మించుబోడియోలయంచు • మేలమాడిదూకనం

దించుకన్ సుగంధినిట • నీదితాకెదన్నిహ!

118

చంచరికావ క్రాలుంగట్టిలీల • వ్రాలుపూద్రమ్మరూమేల్

లీవృత్తము. చాలుంగన్తోజోపం • జంచరికాళులేచెం

గ్రాలుంగంటుందంపుం • బ్రష్పరద్వక్తముల్పై

జాలంగ్రాల్మద్రాళు • సాటిమైధాటినెం తే • 119

శోదకము. ఓటనిదల్లిలితోబకపం జ్ఞిం • బాళినిసీక్రియఁమానిను తెల్లం

గేళినిజల్పియకిల్పిపరీతి • హళినిగట్టున • కైచనిరందన్

చంపక కుల్కుచుచారుతీరమున • కుంజనిసార్ద్రపటమ్మలూడ్చినాం

గర్భిణి గొల్కులపట్టపుట్టముల • గొబ్బునదాల్చినువర్ణ భూషలం

త్పలము. దల్కుటాడభ్యైబెట్టిన్ప • నందనమున్గము సేసి తేనెలే

యొల్కుగఁమాటనిచ్చిరిన • వోత్పలచంపకమాలలా మెకున్

చెలులురుమనలంకరించుట.

ప॥ మఱియును.

122

శా॥ అంతంగ్రోవులమావులందగునవో • ద్యానాంతరంబుదుగ్రం

దంతంపుంబనిపైడిమేడకును దం డందేనియల్వాడకుం

జెంతంగ్రొంబువుజప్పరాన నెలతా • చిన్నారిమేల్లిన్నెపై

గాత్రంలారుననుగుబట్టినిడి వొ • క్కాకెంపుతావీటపై • 123

శా॥ గోటంగస్తురిబాట్టఁదీర్చి నుడుటం • గోటారనెమ్మేనఁ బ

న్నీటంగల్పించదనంబలది బల్ • నీటారఁగాహొన్నగల్

ధాటింగన్నడఁబెట్టి గాగరను నం • దంబాపుఁగాఁగట్టి మేల్

శాటింగంచెలమీదుగాఁదిగిచి మె • చ్చంజానఁగై సేసిరా! 124

రుమాదేనిజెలులు నెత్తమాడఁ దాను పాటఁబాడుట.

శా॥ కాంతారత్నము లిట్లునల్పంగరుమా • కంజాక్షితానిట్లను

గాంతారత్నములంగనుంగొని రహిం • గారంపుహొన్నీశైయం

గాంతామోదపునె త్తపుంబలక వే • గందెండుపొండుదటీ

కాంతారమ్మునఁబ్రాద్దఁబుత్తమన న • క్కాంతామఁబల్వానిఁదే

సీ॥ గవిసెనడలించి • కలికికై నిడినక
 డానివీణియఁగేలఁ • బూనిపైడి
 బొంగరంపుంగవ • బోనిగుబ్బలగుబ్బ
 కాయలఁగదియించి • కడఁకఁదీవె
 పదుపుజక్కన్కొనర్చి • పలువంపు నెఱిగోళ్ళ
 సుతిఁగొల్పినాఁప • గతిఁదనర్చి
 నదిగమపథనిస • సారములొలయ నెల
 గించుకెత్తిపలుకు • సంచునరవ

తే॥ బలుకఁబలుకుఁ తేనియల్ • జలుకఁగలికి
 కోయిలలుబల్కు-గతి నెఱిఁ • గొమ్మవాడఁ
 మ్రోళ్ళుననలెత్తినీళ్ళుమొ • గిళ్ళుహత్త
 నోలినంచలుపరగఁజ • ట్రాటుకరగి ॥

126

సీ॥ ఇట్లుబాడుచుఁగొంద • తేణీదృశలతోడఁ
 బంగారుపలకపైఁ • బరచినారె
 “లెత్తినచోనెవ్వ • రేనప్తమైనను
 బంటకాయ్ నిజం • పంగవలయు
 నూ నాయమారయు • చోమధ్యవర్తులే
 మాటాడవలెనొడ్డు • మాటలాడఁ
 దగ” దనిచాటించి • తరుణి!పందెమువేయు
 మనిపురికొల్పిత • ప్పాడఁగినిసి

తే॥ సారెకెఱుగించుచంతత • సారసాక్షి
 నాగుమనితానుసారెల • నలవరించి
 బరులుగెలిచినచోద్రుళ్ళ • కుండుడంచుఁ
 బందెమునువేసెదారుని • పట్టిపట్టి ॥

127

క॥ దుగదిగయు దిగయుదుగయుం •
 దిగతిగయుందచ్చినతయఁ • దీవంచేని

త్రిగలాదిగాఁగఁగఱితకుఁ

దగబాదెములువడెమదినిఁ • దలఁచినకరణిన్ ||

128

క॥ అన్నిటిఁబంచఁగనిండీ

రన్నిటిఁబంచినవెనుకను • నాడుడనుచు నా

కన్నియలఁగెలిచెదారుని

కన్నియకన్నా కుమిన్న • గానాడియహా ! ||

129

ఉ॥ విత్తఱియై తైఱుగుసర • వింగరకౌశలమారనాడెదా

నత్తఱిచి త్తమందురహి • నందఱునందరుదండఁగాణలుం

దత్తఱిలంగఁడెందములఁ • దండీగహఁయినిఁగొల్పుపాటచే

నత్తఱినర్కజంఘ గఘ • హఁయినిఁగాంచె బలాభితోనహా ! || 130

సుగ్రీవుఁడు రుమాదేవిపాటవిని చెలికానితోఁముచ్చటించుట.

చ॥ పారినమృతంపుఁజోనలకుఁ • బొందునువీనులవిందుఁ బూవుఁడి

మృత తేవకమృతమోతలకుఁ • మవ్వఁపుఁగోయిలకూతకుంబూరిం

బారిఁగనఁగ్రందునైన న్వన • ముక్ విని బ్రహ్మముఁగన్నవానితో

సరిగముదమృతంపిరవి • జాతుఁడువల్కుచు నేన్తకానితోన్ ||

ఉ॥ మ్రోతయొకండు బిక్కటితె • మ్రోలనువిటివె మేటితేటిరా

మ్రోతయొవేల్పుటాండెలుఁగు • మ్రోతయొకిన్నరకన్యవెల్లుమేల్

మ్రోతయొ గండుఁగోయిలల • మ్రోతయొమాట మిటూరిపిణెబల్

మ్రోతయొనావయన్య! కర • ముంబరమామృతమయ్యెడుంబల్!

ఉ॥ నావును “వాలితమ్మునకుఁ” • నర్కసఖుండను దేవ!వల్లకి

రావముపోల్కినేక్షితివ • రప్రియకన్యకయో వనమ్మునం

గ్రావములుంగరంగమధు • రమ్ముగఁబాడెను పడవయ్యకా

క్రేవఁముదమ్మునంబ్రమద • కేకిగణంబెలుఁ గిచ్చెవింటివే || 133

చ॥ అనవినివేడ్కఁబల్కినను • హస్కరనందను డావయన్ముతోఁ

బనివినిసిపుతర్కృమముఁ • బాగుగనారసివచ్చితేని నే

బనివినికాంతుఁడత్తరుని • బ్రాయపుడెక్కననాతడంతఁవే

చనిచనిపూపాదరదరుల • చిక్కనుకానుకచోటసిటుమై ||

134

ఉ॥ ఒక్కరసాలసాలమున • కోరశరీరముఁగుంచిపొంచి తాఁ
జక్కఁగఁగాంచె జక్రసదృ • శస్త్రనిజారుసరోజలోచనంఁ
జక్కెరవింటిజోదనుఁగుఁ • జక్కెరబొమ్మయొడల్ హోయ్యగడుం
జక్కఁగఁగన్నదానిఁగడు • చక్కనిదానిని మోహనాంగిని ॥ 135

సర్వసఖుండు రుమాదేవిచక్కదనంబుసుగ్రీవున కెఱిఁగించుట.
చ॥ కనివినిదానిసోయఁగవు • గల్గినెఁబాట యెయారమాటలోఁ
గనివినితప్పఁగ న్వైరపు • గంటికినింపగు డబ్బురంబుతోఁ
బనివినిరాఁదెచ్చి యిటఁ • బైఁదలికిదగులమొగ్గనర్తు నం
చనివినుపూవుటన్గుజ్జోఁ • కయ్యదీ తెల్పఁగనేగ నాతఁడు ॥ 136

మ॥ చనిసుగ్రీవునిఁగాంచిదేవ! పెనుకా • సారావళి నాక జ
క్కని పూదేనియకాల్వలంచనక జొ • క్కంపుంబాదల్ నాక జ
క్కని క్రొమ్మాపులునాక వేచనిపొడం • గంటిగురంగాక్షిఁ బ్ర
క్కనిలింపంగనలోయనం జెలులు జ • క్కంగొల్వవీణంగరం
బనివార్యంబుగ మీటుచాటగొన జే • పారఁగఁజూపన్నువ ॥

క॥ సరవరకన్యలనలకి న్నరవరకన్యలబలాది • నారులదర్శి
కరవరకన్యలనలఘే చరవరకన్యలఁగలారె • సకిఁబోలునకుళ ॥ 138

చ॥ మృదుగతిఁ గ్రొమ్మెఱుంగుజగి • మేటిజమేటసటంబసందుగాఁ
మెదిపి ప్రతాపపుణ్ శిఖిని • మెట్టి బుట్టంబును దమ్మిదిమ్మనాఁ
జదరఁపుదాకటం దిటపు • సమ్మెటఁగెమ్మి మరుండునన్నతో
నెదిచి నేర్పుమైఁగిలికి • సృష్టియొనర్పఁగఁబోలుఁబోనఖా! ॥ 139

హే॥ మొగము సర్వమ్మునుననేత్ర • యుగముపేరు
మొరముస్థర్వమ్ము నవపయో • ధరములనదు
గవునుసర్వమ్ముగ గనమ్ము • నవుననంగ
నబలసాబగునశేమా నె • యభిను తింప

140

సీ॥ చిపురులు మఱివెట్లు • జిన్నితాబేహ్మి జు

క్కలు దుతారలు ననం • టులును నినుము

తిన్నెలు నలత్రాచుఁ • దిట్టలు నుళ్ళు ద
 రగలు బంగరుబొంగ • రాలు జింద
 మలతూండ్లు బెసరగా • యలు దాటిగింజయుఁ
 దొండపండులు జిల్క • తుటుముమల్లె
 మొగ్గలు నూనల్ • ముత్తెంపుజిప్పలు
 విండ్లు శ్రీలద్దాలు • విరిదిరుగుడు॥
 తే॥ బాటు లఱనెల నీలంపు • బాటులుదుటు
 దనఁపుగొక్కారుగఱిసీరు • ద్రావుడులు నె
 లంతయంగకములకింత • కాంతినొసంగ
 లేకపోనిదానికి నొడల్ • జిగినొసంగు॥

141

సీ॥ ఇంద్రనాగమ్మ నా • కేంద్రమ్మనిందించుఁ
 గతిమెప్పు కప్పునూ • గారుచొప్పు
 నబ్జరాజవిరాజితా • బమ్మ హసియించుఁ
 గందోయిపెంపు మొ • గమ్మసొంపు
 కీరవాణినినాణి • కీరమ్మనెగ్గించుఁ
 గుల్కుబల్కులతీరు • గొమ్మసారు
 మృగరాజమునురాజ • మృగమునునదలించుఁ
 గవునుమేల్లళ్ళు • త్రే • తుణఁపుఁబెళ్ళు
 తే॥ జక్రతుల్యతేబరగుగు • చంబులందుఁ
 దృల్యచక్రతేబరగునె • త్తుంబిటుందు
 నమరనారోహణావరో • హణములందుఁ
 జానసాబగెన్ననగునయ్య • జగమునందు॥

142

క॥ చక్రములునితంబులుచక్రములుపయోజగంధి • చారుకుచంబు
 చక్రయుగమ్ములుకరములు చక్రధరునై నదానిశక్యమె పొగడన్॥
 ఉ॥ తామరవిందుకంద! కను • దామరలుండుటకున్ ఫలాబుగా
 దామరకంటిఁగంటిదగు • దామరకంటియునీకుఁ నీవునా

తామరకంటికిందగుదు • తామరకంటిని నిన్ను గూర్చునా

తామరకంటివానిదిక • దామర యేమనిపల్కుదుంబలీ! || 144

చ॥ అనవినిమిత్రపుత్రుడెద • నంతమెఱుంగని యుబ్బుమోహముం
గని వనితామణింగనులఁ • గన్గెననువ్వీళులూరుచు రయం
బునఁ దనపొందుకానిఁ దెరు • పుంగనిపింపుమటంచు నాతడ
వ్వనిదనముందుద్రోవను జ • వమ్మునఁగన్బరుపంగదాఁజనెన్ ||

శా॥ పూవుండేనియకాల్వలీయవియ పూ • వుందీవెపందిళ్ళుఁ గ్రొం
బూవుం జప్పురపుక బిడారులివియశా • పుష్పెల్లఁజవ్వాజ నె
త్తావుల్ గుప్పివి కస్తురియ్యదిటుబోఁ • దాకల్ గడున్మెండు నీ
త్రోవల్ కావల మల్లెపూబాదధరిం • ద్రోవొండుగల్గట్టువూన్ ||

చ॥ సుఖపుగ నేగవచ్చు నల • సుందరికేళి విహార వేళలం
గిలుకు తెలుగునంబలుకఁ • గెవ్వననార్పుచు వచ్చుకోవెలల్
చిలుకలతావుమావులవె • చేడియ పూబాదరిల్లునల్లదే
చెలువవుటన్ను మన్నియిదె • చెప్పెడిదేమదె పూవుఁబోడియున్ ||

సుగ్రీవుఁడు నర్మసఖునితోవచ్చిరుమంగంచుట

చ॥ అనిచనువొప్పఁ నర్మసఖు • డాడుటకున్నను కల్కిమన్నిపై
నునిచినపైడిపంటికన • యుక్ మశిగత్నపుఁ దోరణాద్ధులుం
గని చినరాయఁడాత్మనిది • కాదగుమంగళసూచకంబటం
చనిచనునవ్వలన్ ఘనులు • నారయుచుండుసులక్షణమ్ములన్ || 148

వ. అంతఁదదీయమార్గంబున నేతెంచుచుఁ నర్మసఖుండు, రాజసుందరు
లున్న యెడ, కథిపులేతేరఁవారు నాటితేటిన్ ప్రౌఢులుగాని కతమ్మున
జంకుదురేను శగక నంకించి పలుకుటయుఁ సుగ్రీవుడక్కంబుగ్రీవల
క్తుఁ గనుచాటుగఁ గుఱంగట నొక్కచక్కనిపోకలమాకున కోర
గాఁజెలికాని కేలూని హూయలుమీరఁగాఁ బొంచి నిలుచుండి

సీ॥ పట్టుతైకఁబగిల్చి • పైడివల్వనదల్చి .

మెఱుగు గుబ్బులడంబు • మిట్టిపడఁగఁ

బావఁజామించిబైఁ • బన్ను చేలంబొంచి
 పగువంపుచోడలడాల్ • బైటవడఁగఁ
 జెవిచక్కిలాల్ తూరి • చెక్కుటదాల్మిరి
 పైశికమ్మలతేఱ్ఱు • బక్కులిడఁగఁ
 దలకట్టునెడబాసి • మొలఁపట్టుబడఁద్రోసి
 పెన్నెఱుఁ పిఱుదులఁ • బేఱెమిడఁగఁ
 తే॥ గాఁగరాకుచ్చెల్ కాళ్లఁ • గంతులిడఁగ
 నెలుఁగుకిన్నెరపాటలోఁ • నిమిశిమడఁగఁ
 మెలఁతగమిలోనఁ గిన్నెరఁ • మీఱుచుడుగి
 కాత్మకింపగురుమఁగ న్నె • నతఁడుగడుగఁ॥

150

రుమాదేవి సుగ్రీవుఁజూచుట
 తే॥ అంతఁశశికాంతవేదికా • భృంతరమున
 నంతమెఱుగని కౌతుక • స్వాంతలైన
 కాంతలంగూడి యారుమా • కాంతవెడ్డఁ
 దఁత్రిఁగొనగోటమీటుచఁ • వింతతోఁ॥

151

పీ॥ ఎలజవ్వనమువాని • నెలచందు వలకందు
 దలపందుఁదెగడు నం • దంబువానిఁ
 జఱునవ్వలరువానిఁ • జెందమ్ము లందమ్ము
 లందొమ్మిఁగొనుకన్ను • లంగలానిఁ
 బరువమ్ముగలవానిఁ • బంగారు రంగారు
 కంగారు చేలఁమై • గప్పువానిఁ
 విలునమ్ములుగలానిఁ • విప్పారు చొప్పారు
 గొప్పదేరురముతో • నొప్పువానిఁ॥

తే॥ వలపుఁగస్తురినామమ్ము • పాలుపువానిఁ
 చిన్నవయసుజెలువల • పించువానిఁ
 గూర్చియుత్తవిరజునన్గ • గుఱువాని
 గాంచె గనులారఁజెలినూతఁ • గన్నవాని

152

ఉ॥ చూచిభయాద్భుతములు వి • జోహంగ వెన్నకుముందులాగఁగాఁ
లేచి స్వపాదపద్మయుగ • తీమఁచినూపురరావమొప్పఁగాఁ
ద్రోచి నెలంతలం గలికి • తొంగలిరెప్పలనోరగాంచుచుం
బూచినయొక్క పోతనును • బోదియమాటఁన కేగె సంతలోక॥
సుగ్రీవునకుఁడుమ చెలులు మర్యాదలుసేసి వారితాకకుఁ

గారణమహుండుట

- ఉ॥ నెచ్చెలిపిండునిండుకొని • నెచ్చెలితోఁజనుచెంచినట్టియా
పచ్చగురాలరాయనుఁగు • బట్టికిఁమొక్క సభ క్తిగూర్చునం
బచ్చులగడ్డెట్టి చెలి • బ్రక్కనఁగూర్చినఁజేసి దప్పకల్
బుచ్చ ననంటిదొన్నియల • బువ్వులదేనియలిచ్చి మెచ్చుగా॥
- ఉ॥ తీయనిపండ్లు క్కెరకుఁదీయనివానినిదెచ్చి పుచ్చి కొం
డియనివేడ్కనిచ్చినినుఁడియనఁవారలు వానిమెక్క యా
తీయనితేనెదావి నెనుఁడియనిప్రేమలనుండఁగాంచిరం
డియనిజోంట్లఁబిల్చి వినుఁడియనియోర్తుకవల్కువారితో॥ 155
- ఉ॥ ఎక్కడివారిలోతమరు • నిందుని గిందుని నెన్ను సీఘనుం
డెక్కడివాడొహరిటకు • నెక్కడినుండియువచ్చినారొమా
కెక్కడివారికిందెలియ • నింపుగఁబల్కుడటన్నవేడ్కమై
నెక్కడివాఁజూక్షులకు • నర్కజు నెచ్చెలివల్కునేర్పున॥ 156
- క॥ అజనందనుడగు ఋతువి
రజనందనులగడవాడఁరణ్యమునఁగిరా
టజనమ్ముతోడఁజని మో
దజనకముగఁవేటఁబిలిపి • తానిటువచ్చె॥ 157
- క॥ వేచ్చిత్వదీయోద్యానముఁ జూచ్చిచరింపుచుఁవనమ్ముఁసాంపర్కలిలా
హెచ్చఁగఁగన్గొనుచునునీ వచ్చనిగుఱ్ఱాల్ వజీరుఁపట్టియునెంకే॥
తే॥ పద్మినీజాతిభామల • బాలిఁగాంచు
నాతెడొటమీపద్మినీ • జాలినాతి

గాంచవచ్చెనీకంజాక్షి • గన్న తేని

పేరు నీమెపేరుంబల్కు • డీరుదమిని॥

159

ఉత్సాహము. నావుడిట్లువల్కుంబద్ధ • నయన మిత్రపుత్ర సు

గ్రీవునేస్తకానిఁగూర్చి • పీతిపూర్వకమ్ముగాఁ

దేవ! శంభరీసమాఖ్య • దేజరిల్లునీటుమై

శ్రీవరాంగికిల్లనంగ • జెల్లుపురవరంబిట॥

160

ఉత్సాహము తారుడనుమహీవరుండు • దానినేలు నామహి

దారుడలరఁగాంచెనీ సు • ధాకరాసనస్థహ

తారకేశకీర్తిరిపు వి • దారణుండు వార్ధిగం

భీరుడకలుషుండు నిండు • బేర్మిమీర నెంతయు॥

161

వ॥ అనియిట్లు సుగ్రీవునుద్దేశించి

162

ఉ॥ నేడుగదాలభించెఁ దరు • ణీమదనా! మిముఁగాంచుభాగ్యముల్

నేడుగదా సుధీవినుత! • నీవిటరాఁసమకూడెనన్ని యు॥

నేడుగదానశించె నెఱి • నీనునుజూహ్నులను త్తమచ్చటల్

నేడుగదాదుదీయ తరు • ణీమశికోర్కిఫలించెమేల్ భి!॥

163

సీ॥ మృగవిలోచనరుమా • వృత్తాంతమీరితె

వినుపింపరవిజండు • వేడ్కగాంచె

నావెన్మనుదనుండు • నలరుటమ్ములరుమా

సుగ్రీవులమనమ్ము • స్రుక్కజేసె

నాపైనిసుగ్రీవు • నాలోకనమురుమ

పైనామెచూపర్కి • పైజెలంగె

నామీదనాయిర్పు • గాత్మలమోహంపుఁ

వెల్లిపాల్వెల్లినా • వివిబాంగె

తే॥ సంతలోశంభరిపురీశు • కాంతబిల్వఁ

గాంత! రారమ్మటంచొక్క • కాంతచీరఁ

స్వాంతముప్పొంగనారుమా • కాంతవ్రామె

దల్లికడకును సుదతీమ • తల్లికడకు॥

164

చెలులు సుగ్రీవునాజ్ఞఁగైకొని తమదేవితో నింటికేగుట.

చ॥ ఇటుజెలివ్రావుచుండఁ దరు • ణీ! కరుణానిధి యర్కనూతి ప
ల్కిటుజెలువారఁగైకొనక • యేచనఁజెల్లునయంచుఁనెచ్చెలుల్
తటుకునఁగాంతఁల్ని నృప • తల్లజ! మాచెలిమీప్రియమఁ మీ
పటుతరమానసాబ్జమునఁ • బాయకనిల్పుమటంచుఁయామినీ
విటుసమవక్త్రఁగొంచుఁ గడు • వేడుకతోడను బోయిరాదట
ఉ॥ కాంతనివాసభూములను • గన్గెనుచున్ ఘనమోహవాఙ్మి
నెంతయుఁదేలుచున్ సచివు • డేయెడఁదోడుగఁగూడరాగఁగ
ర్ణాంతవిలోలలోచనకు • నై యటుదేవకుఁజూచుచున్ వివ
స్వంతుకుమారుఁడేగె నిజ • పట్టణమార్గమునంబురమ్ముకై ॥ 166

ఁంచచామరము రుమాకుమారివోవుచట్లు • బ్రాద్దుపట్టికయుఁనా
త్మమాటిమాటికిన్విరాళి • శ్చైర్యమెల్లఁజాఱన
క్కుమారురూపశేఖయాత్మ • కున్కుదమ్ముగొల్పినా
హిమాంశువక్త్రవెన్కూచుఁచిమ్ముఁజేరెనంతలో
సూర్యాస్తమయవర్ణసము.

క॥ తనయునికికేగెనెచ్చెలి తనయునికినుకఁవిరహాబ్ధి • దాఁద్రోసియిదే
యనికినుకసూనెనోయనఁ దినమాఁకికృముకపాయఁదీగతిఁగాంచె ॥

తే॥ వరుణదిక్పామినీమణి • వంటసేయఁ

వార్ధి కూపమ్ములోనీటి • నర్థిదీయఁ

సాంధ్యరాగరజ్జపుఁగట్టి • జాఱవిడిన

హోన్ను బిందెనాఁవార్ధి • సూ • ర్యుంపుగ్రుంకై ॥

169

తే॥ మదనున్నిప్రతాపశిఖిఖా • మండలంబా

ననరమాదేవికెంపుదు • వ్యలువడంబా

మునికులపురక్తశాటీన • ముదీయకాంతిఁ

యోయనఁగఁ సాంధ్యరాగంబు • నొప్పియుండెడి ॥

170

క॥ మందోష్ణతఁగ నెదమ్ములఁ విందుంగలువొరలుపక్షి • వితతులుగగన
మ్మందుఁబఱతెంచెనిద్దర జెందెదమ్మి మృగత్పష్టఁజీర్ణంబయ్యె ॥

తమచ్చటాభివర్ణనము.

సీ॥ నల్లత్రాచుంబేర్ల • నుల్లసిల్లెడుశంభు
గవ్వగుత్తుకసాంపుఁ • గాంచిపోరి
కమ్మలికస్తూరిఁ • నెమ్మేననలఁడిన
మాయబోయతమేని • చాయఁగేరి
నెమ్మిపించమ్మలఁ • నెమ్మిమైదాల్చిన
మాధవుతనుకాంతి • మహిమఁదూరి
కమలనాభునిభుజా • గ్రమునఁదాండవమాఁడు

భూకాంత నెమ్మిని • పాలుపుఁమీటి
శే॥ కలితకాదంబ కాళింది • గరిమఁదీటి
నవతమాలావృతాంజన • నగముఁగీటి
• రోదనీగన్వకమునఁ బే • ర్కొనియెఁమేటి
కటికిచీకటిమ శ్లేఢ • ఘటలుధాటి॥

172

తారకావళీవర నము.

శే॥ గీ॥ భక్తవచ్చునటంచుఁ • బడఁతికోర్కిఁ
బూసిఁజొడికట్టినకడాని • పుట్టుముపయి
వెండిపూలనఁజుక్కల • పిండుదోచె
దత్తితప్రభయనఁబాచి • ధవళమయ్యె॥

173

చంద్రోదయవర్ణనము.

శే॥ గీ॥ పూర్వదిగ్భామినీవక్త్ర • పుండరీక
మోయనంగఁసుధాకరుఁ • డదయమయ్యె
నమ్ముదితమృగమదతిల • కమ్మనంగఁ
లలితకాంతిఁజెల్పఁగెఁగ • శంకరేశు॥

174

ఉ॥ అప్పుడుపుష్కరస్థలి మ హత్తరభంగల సత్ప్రయోధిగా
నొప్పుడు ఘేనతారకలు • నెక్కుటగ్రాలును శేషశయ్యనా
నొప్పుడునోషధీశుఁడు ఘ • హోద్ధతితోడఁరమాధపుంస నా
జొప్పుడుచుండెనానడిమి • చుక్కయుఁనల్లగఁజూపఁగెన్నఁగఁ॥

175

చ॥ తోవచెలివేడ్కబొంగ నల • తోయజములైతచేముడుంగజ
క్కవలకుంగనంగ శశి • కాంతమణిప్రతతుల్లరంగ బొం
ధసరముల్లులంగ రతి • నాధుడుగండుమయింజెలంగ బ్రా
గవిఘ్నేపై నెసంగ గన • నయ్యె నిశాసతితాబూసంగగణ॥ 176

మత్తకోకిల. కౌముదీధనకాంతవస్తుబు • కాయపుకవిటపాళిబల్
దీమున నైలతక్కునుచ్చిడి • తెల్లవోవగఁజేసి యెం
తే ముదమ్మునఁబడలన్నిటిఁ • దెల్పొసర్పగలేక కళ
బ్రాహ్మచేడ్వొక్కొక్కగుసీరన • వ్రాలునుగోహిమాంబుపుల్
రుమాదేవినంగ నానందు.

శా॥ ఆలోదాగుననుగుబట్టి రవిపుత్రాకారచేష్టాచులక
లోలోమాటికి వేడ్కపైదలపుదుక • హాళి మేడబూసెబ్బగ
న్యాలోకమ్ములు లేక నొక్కతయ యుం • డంగాంచిబూవిడివాఁ
డాలోలాక్షిజకారుఁడె. వికళేపరంగు గురంగేక్షణా॥ 178

స॥ కొంతవర్కుమారి కామణి ప్రయత్నాతామశివోకన్తు బిరహస్యం
బున నిట్లనెయె. 179

సీ॥ వలరాచరాచత • మ్ములకునుయ్యెలగుట్ల
యనఁదగుననికె • నలుగలేల

యజ్ఞగిన సేమాయె • వర్యచూత్తూఁబునా
నన్దగుఁడలిదోడ • వచ్చెల

వచ్చినసేమాయె • మచ్చునెలాలోక
నమ్ములునాన్పెయె • గ్రమ్మలేల

గ్రమ్మినసేమాయె • గ్రమ్మరనాఁడునా
హృదయమెఁజేడన్య • రింజలేల

సే॥ తక్కుఁగినసేమాయె • నమ్మికాటి

కొమనుఁజమ్ములఁకొమ్మున • గ్రమ్మలేల

గ్రమ్మగానాతఁడెంతో • గ్రూఁగిడిను

సనవియోగాబ్ధిలోద్రోసి • చనగలేల॥

క॥ అనినే స్తక తైత్తోన మ్రొనిటాడి మిఁగారివాడి • మొఱుగుటలుగులం
గనికరమతిపట పెడుమారుని నిందింపంగదొడగెఁ రూక్షోక్తులతో॥

మన్మథదూషణము.

ఉ॥ పుట్టితివాదిదంపతుల • బాజ్జనుశుక్తినిముత్తైపుంబలెం
బట్టితివాభవాది సుర • వర్జులనేనిగలంచుకైదు పు
గట్టితివౌజయధ్నజమ • ఖండవిరాగులఁ గెల్వఁగా నిలం
జుట్టితివౌదిశాకరుల • శుద్ధరదాభియశోబిసంబులక ॥182॥

క॥ ఇటువంటివాడెవయినీ వెటువంటిఘనంపుఁగార్య • మిదియంచునిశా
విటువంటిమోముగలనకి విటువంటివెతంగుడిసితి • వించువిలుదొరా

శా॥ తోడంబుట్టినదానిగేహపదవిం • దోడంబారింగొన్నతేం
తోడంబుట్టినదాదిగాఁమెలఁగు నీ • తోడంబారిన్నిగగుం
దోడంబుట్టినదానిగాపుమనదో • ధోనయ్యయో!యబ్బుగాఁ
దోడంబుట్టినదానిన్నమెలగం • దుర్మార్గచేట్టతధర్క ॥184॥

క॥ ఓవలరాయడ! ద్రుహిణుడు నీవలనంజరుగువిరహిణీవధగనికా
యావలను“మార”నామముఁ దావలనుగఁజెల్లఁజెల్లఁదానీకదియుక॥

చంద్రదూషణము.

వ॥ అని గోవిందనందను నందందమందలించి విన్నందునం దొగవిందు
క్రందునంగా యురేయొడివేడిమింబోడిమింజెడి తత్తోపనకోపం
బున నాక్షపాకరుఁగేలంజూపుచు నేపున నిల్లనియె.

క॥ ఓచంద్ర!“రాజ”నామము • నేచతురాస్యుడిఁజెవిరహిణీసంహరణం
భేచతురితయనునీకహహా! • చతురతగురునివద్ద నద్దిచదివితో ॥187

క॥ రాతిరిదిరుగుటచేడల • నేతటినేచుటసిరిచెలి • కెగ్గించుటచే
ధాత“నిశాచర”నామము • దైతేయులకుబలెనీకు•దానిడఁదగు రా. 188

క॥ కొందఱిటి మతియనిరి వెఱినందఱిమాటమన కేలయందువిరహాలక్
మందింపదద్దరితమిటుపొందినదంచువినుఁగందుపాలుపున నెంతే 189

దక్షిణానిలాదులధూషణము.

క॥ బాలామణియాలాగునఁబాలానిలశుకపికాళి • పాళికడిమిమై
బాలార్పగ్రమముగాబరి • శీలసముగఁవానినిండ • నేయగదొడఁగె

సీ॥ తక్షకాద్యహిరాజ • భక్షణీయుడవైన

దక్షిణానిల! యేల • తగనిపాటు

కొమ్మపల్కులునేర్చి • కొమ్మద్రిమ్మరివైన

కొదమచిల్కా! యేల • యదరిపాటు

నొడ్లపంచలఁజేరి • యొడ్లుబెంచగవైన

• గండుఁగోయిల! యేల • మండిపాటు

నిమ్మలఁగనకగం • ధమ్మలఁగలనైన

నెరుగనియళి! యేల • యెగిరిపాటు

తే॥ పంచబాణనిరధ • హయబల్గుణముల

మంచుఁబొంగకుడిమీరు • నట్టులైన

ద్రవ్యంబకుఁడుపాసనాదైన • మగుటనాకు

మీరుమీరాజుననుఁగెల్వ • లేరుచుమ్మి

191

న॥ అనిమందసమీరికుమారుఁడూరి చిలుకలనలుక దొలుకబలికి వనప్రి
యమ్మల నప్రియమ్మలాడి మదాళిపాళిదూలించినవిని రుమాకు
మారికామణికామె చెలియిట్లనియె.

192

చెలికల్లుతమతమదేవితో సుగ్రీవుఁడవిరాళిబుంగియుండెనని

విన్నవించుచునూరార్చుట.

సీ॥ వినుమురుమాసతి! • వినుకెంపుకొమరుండు

నీదండబాసిసి • పైదమినిను

నెదదలంపుడుదమ • యిమ్మునకుంబోయి

ఘనవిరహగ్నిలో • గాగ్రికాగి

నేస్తకాఙ్గాఁగూడి • నెఱిఁబూవుదోటకై

చనియొక్కయెలమావి • చక్కఁజేరి

యచోట్టవిహరింపు • చెచ్చటగనుగొన్న

బచ్చవిల్తునిసేన • పెచ్చురేగ

అ॥ వె॥ వానిదాడికచట • దానిలువంగలేక

మనికికేగనచట • మరుశిషువుల

గ్రుమ్మ “ముల్లుపుచ్చి • కొట్టడచిన”చంద

మయున నిన్నుగూర్చి • నాత్మదలచి

193

ఉ॥ పానుచుబల్కుకేగవెఱ • పాయనుబాళిని గాంచకుండుట
పాయనుబల్కువితమఱ • పాయను న్నగుణాబిడేల్పు తె
ప్పాయనుమేరమిరుటొఱ • పాయను నారతనాలమేలి కు
ప్పాయనుమేలుగూర్పుమిక • పాయనుపాయుట్ట నేరుపాయుక॥

చ॥ షడతిరో! పిల్వకేగవెఱ • పామరపాపారపాటవేదనా
జడధి నిటూచిత్రోచ నలు • చా పెలుచాఖలుచాయుగూర్చి
మడచి దడల్పబోసమయ • మా నయమా దయమాచి వేదనం
గడపుము నాకుఁదోడవుము • కాపుముకాపుముకాపుమర్చిలి॥ 195

మ॥ అనిత్వ త్కేళిశుకంబు థాత్పరమణీ • హస్తాబ్జకీరమ్ముగూ
ర్చినిజూడం జనివచ్చుచోదెరువున • స్థేలంఘం గిష్కంధలో
మనికిన్నాదుస్థాకకోర్వకడలం • బాటించి నానంచుబా
ళినాతోసనెవాడు నీవలె విరా • శింబ్రుంగుచుండెంతె! 196

క॥ కావుననతనికినియెడఁ భావముకలదునునేను • బలికెదనతెడఁ
నీపుండుచోటికినిరహిఁ రావలెననియుండునట్లు • రాడనిచెలి! 197

క॥ నీతండ్రికిఁజెప్పిదయా స్వీతుండతఁడుజెవిఁబెట్ట • వేమరువానిఁ
బ్రీతిఁబిలిపించికార్యముఁ జేతికినందంగనేన • చేయుడునుమ్మా!

ఉ॥ ఇట్టనికేలమోముఁబలు • తెల్లికురులేకడకొత్తిపల్లుజ
మిట్టలఁజక్కహత్తి నెఱి • మేసిరిగండముఁమెత్తివీనులం
బిట్టగఁగప్రమెత్తి కను • మీలహిమాంబులవిత్తినాడు
గట్టగ? యోచ్చుకొమ్మనుచు • నాతుకయక్కుననొత్తి తేర్చుగ॥

ప్రభాతకాలవర్ణనము.

క॥ ఇక్కరిణినుండఁగోడలిఁ

జక్కరిహింగొమరుగూర్చు • జనుడెంచెదనం

చక్కర్తసాక్షి వంపడ

టుక్కుననచ్చునసిగ్గరధ • టుండోనాగ్గ

200

ప. ఆఖండలదిగ్దేదండయానమసి కుండలంబోయనఁ దూర్పుగొండఁజు
క్కపొటుక్కునంబొడుచుటయు

చ॥ కొలకులఁమోసెదూమ్మదలు • కొక్కొక్కొక్కోయనికూసెగోల్లుది
క్కులకొగిఁడాసెడకటులు • కోకములా రినిబాసె నెల్లం
క్కలజిగిమాసెమన్మఘుడు • గార్కుక మెక్కుడుదీసెగల్వలి
క్కలవెతమేఘేదమ్మిచెలి • కాంతున్నికెకలుసేసెనెమ్మెయిన్

ఉ॥ అవ్వలదూర్పుగొండపయి • సంబంజమిత్రుడుగల్వజేడుదా
నివ్వలగుంకుమెట్టపయి • నెంతయుఁజూడగ నెప్పిరా!పవల్
జవ్వనిజేడువచ్చునసి • చక్కగఁగొప్పఁగుటించిచూడఁగా
: ప్పులవివ్వల న్మెఱుగు • టద్దములింపుఁగనిల్పెవోయనఁ

203

చందాస మయవర నము.

తే గీ॥ కలునపూబోడిఁగూడినీ • తొలఁగుబావ
రాదలఁచెజమ్మటంచుడ • ద్రమణికెరుగఁ
బలికిన్నానమ్మలశ్రమదీరి • బళ్ళిమాబ్బి
జబ్బునేగినగతిగ్రుంకె • జలధివిఘ్నఁడు
సూర్యోదయవర్ణ సము.

204

తే గీ॥ ఓలినతపేరిపచ్చగు • త్తొలజతన
మచ్చినరధంబుదొడలేని • మల్లండ్లకఁడు
దోడితేనెక్కిహరిదోచె • దూర్పుగొండఁ
బ్రాగిశాకాంతచేతిహఁ • స్పంతినాగఁ

205

• తారుడుకొమార్తె మనంబెరిగి ఋక్షవిరజనకుఁవాతఁ
నునంపుట.

శా॥ అంతందారుడనుంగుబట్టిన్పాదయం • భాప్రొద్దుచూల్ పైనన
త్యంతంబుండుటనామెకూర్చిచెరిచే • త్తవిండుఁగన్యామణీ

స్వాంతంబెట్టులొయట్టునల్పుటయక • జంబంచుదానెంచుచు

స్వాంతంబందునబాడితప్రతతిచి • ల్వంబుచిన్లపీతిమై ॥ 206

క॥ ఓప్రాజ్ఞులార! వినుడీ • నాప్రార్థన ఋక్షవిరజ • నందనునకునే
నీప్రాయఃపుణెలిరుమనిసి, నాప్రాక్తనదురితములన • గొంచికొనియెడ
న॥ అట్లుకావున 208

శా॥ ఓమంతముగపీశ్వరాశ్శమగుకి • స్కింధాపురంబీరట
ప్రేమబోయి కప్పీద్రుఋక్షవిరజా • వీక్షించికార్యంబొగి
దామంతతనెరుంగజేసిరహినా • తండిప్తపడ్డన్వేధ
క్షేమబాప్తముహూతముందెలిపి • చేయుండుమీరంతట
పండితులు బెడ్లిరాయ భారమ్మునకై ఋక్షవిరజునికడ
కేగుట.

వ॥ అనిచెప్పి పుచ్చుచు వారలత్యంతాదరమ్మున • గిష్కింధానగరమ్ము
నకుంబోయి ఋక్షవిరజ కపిరాజరాజుగొంచి వారలంతకుమున్న
భక్తిపూర్వకముగ నెదుర్కొని కొంపోయి కూర్చుండగద్దియలిడి
కుశలం బడిగి

చ॥ శతశ్శతినందనా! వినుము • శంభరిపట్టణమేలుదారుడ
దతధృతిశాంతనృహిపు • నందనయైనరుమాకుమానిసి
సుతుఁడఃపనగ్నిగోదినది • సుమ్మదికావున నాదునిండుసీ
సుతునకుఁబుత్రిసిందలచి • సూడిదమమ్మిటకన్వేనాపుడ

సీ॥ ప్రాజ్ఞులారా! మాకు • నంతకంటెనుశుభ
కార్యమొందున్నదె • కన్యనిత్తు
మంచుఁబుట్టించిన • యాతరునకుఁదెల్పుడ
రుదెమ్మటన్నచో • నాత్మజుగొని
వత్తుమెంతేనన్న • వల్లెయంచనివారు
సుముహూర్తమెల్లుండి సారిదిమీరు
విచ్చేయుడనిపల్కి • వెళ్లితారుంగాంచి
జరిగినవృత్తాంత • సరణిదెల్పి

తే॥ వత్తురెల్లుండి పెండ్లికి • వారలంచుఁ
బ్రాజ్ఞులెరిగించివెళ్ళిన • రాజనంతఁ
బట్టణంబెల్లగై సేయఁ • బంచితగుప్త
యత్నముననుండెనక్కడ • నలరివారు

212

ఋక్షవిరజండు సుగ్రీవునివివాహంబునకుం దఱలి
శంభరీపురికివెళ్ళుట.

మ॥ మదినింతంతనరాని సంతసమునం • బ్రహ్మశ్రృజంశాద్యులం
బదిమందింగుళివృద్ధభాంధవతతిం • బ్రాధించి రప్పించి ప్రో
లిఁదివంబుంబలె నంతకంటెమునుబా • శిస్మిరఁగై సేయఁజే
సిదినేశాంశజు వేడ్కఁబెండ్లికొమరుం • జేయంగఁము తెదవల్ ॥

ఉ॥ స్నాతకముంబానచ్చికొని • స్వందనసామజ ఘోటకాభిషే
నాతతబంధువర్గములు • నార్యులురాగనమ స్తవాద్య సం
ఘాతఁపుమ్రోతలుండెనలు • గ్రమ్మసి తేభరాజముం
ప్రభాతయుఁదాను నెక్కి తన • ప్రక్కనుఁబ్రాద్దుటనుంగుఁజ్ఞుడు ॥

తే॥ కూడరాఁఋక్షవిరజుడు • గొమరుండైనఁ

లెస్సకుత్తుకవాని పెం • డ్లికినిజనియెఁ

గాణలెంతయునాడఁరో • కలుకులాడఁ

బ్రాహ్మణుల్ వేదమంతంతఁ • బలుకదోడ

215

క॥ ఈకరణినివాద్యార్భటిఁ లోకములద్రవంగఁవిబుధ • లోకములఁగో
జోగజ నెశంభరికిఁసుగుణాకరుడతఁడర్కుఁడుదయ • మందకమున్నె ॥

తాదునిమంత్రులు ఋక్షవిరజాదుల దోడ్తెచ్చి

విడిదిలోదించుట.

ఉ॥ అంతకుమున్న శంభరి పురాధిపుఁ • డంపఁగఁనచ్చి మంత్రుల
త్యంతకుతూహలమునఁచు • హావిభవమునఁగొంచుఁబోయి య
భ్యంతరమందిరంబునన • వారలఁడించిననుబురోహితుం
డంతముహూర్తఁపుంగడియ • లాగమనంబగునంచుఁబల్కుంగ ॥

ప॥ పదంపడి విద్యాహయగ్రీవుండునైన సుగ్రీవునకుఁ బుణ్యాంగనాజ

నంబులునలన మంగళస్నానంబు నిర్వర్తించి ప్రాంచితదుకూలాం
 బరంబులగట్టించి సువర్ణమణిమయాంగదంబుల బెట్టించి కస్తూరీ
 తిలకంబు నళికంబునదిద్దించి శ్రీచందనంబందంబుగ నొడలనలదించి
 నెండిబెత్తంబుల ఝళిపించి వట్టనభటచయంబు లోరలఁబాగుదీర
 భాసురాశీర్వాదనాదంబు బాగుమీర మంగళవాద్యార్భటాలు
 డంబుమీరఁ బెండ్లికొమారు సితగజారోహణుగావించిమోదించి
 పురవీధివచ్చు నెడవరునకుఁ బురంధ్రీరత్నంబు లొసంగు కర్పూర
 నీరాజనంబులందికొని వినాహమండపాపరి స్థలస్థితకనకకలశంబుల
 నుపలక్షించి శుభలక్షణంబుగానెంచి తదీయకారపార్శ్వంబుల
 నూతనజామాత్రాహ్వనంబుంబొనర్చు నై వాహికమంట పలస్కీ
 కరపల్లవంబు పొలుపుఁదెలుపుచు నానతంబులయి తూగాసుర భా
 తరుపల్లవంబుల వోకకలయు నంతంత నృత్యగీతాది వినోదంబుల
 విలకింపుచు ఋక్షవీరజామలేతేరనంత నక్కడ • 218

మ॥ అలరుబోండ్లరుమాకుమారిజలకం • బాడించినోర్ ప్రితే
 చలదూర్చెత్తికురుఘటించి నెఱికి • లుంగంబుహొగ్గాగ రా
 మొలగట్టించిలుంగుఁజైకదొడ్డికొం • బొంజేలనోజీగజె
 న్నలరంగారచియించిఁగన్న గతెగల్ • హత్తించికస్తూరినో
 తిలకంబుగలు సేయవచ్చెజెలివే • దీపీమరుకొస్సిగుఱోక • 219

న॥ ఇట్లునేస్తకత్తియలుదోడ్చిగ వారికయిదండలనూని రుమాడేవనచ్చి
 న నక్కడ తారుసు. 220

వె వాహికన రనము.

ఉ॥ ముద్దలపెండ్లికొమ్మమూను • మున్న నెదుర్కొనివాడు మొక్కి నొ
 గడ్దనబెండ్లికొమ్మవిక • గమ్మనిదీవెనలిచ్చిమృత్రులు •
 వద్దయుగూడరాసకల • తాళమ్మదంగరవంబులెల్ల గా
 బెద్దయుదోడితెచ్చినెఱి • పెంజిలితిన్నియనియైనెల్లనిక • 221

మత్తకోకిల. ఇట్టశేషవిశేష వాద్యము • లెల్ల మోగధనాంగనలు
 నెట్టకేధయించునాడన • నేకబాధువుతెన్న హాసం

బట్టుపుట్టుపుదోయిమేల్మధు • పర్కమిచ్చి సిరిన్నెటిం
బట్టుపుట్టుపుదారికిచ్చిన • పాలనందు, నక్షిమగాఁ
బట్టియూరుమఁధారవోసెను • బాళిదారుడునర్మికిన్ 222

క॥ హాళినిజెందగవిందులుబాళినిబ్రాల్లంపనుండు • పట్టికివరుచే
దాళినిగట్టించగఁదెరయోలినిదగ్గరకువంప • నొగిదంపతులున్ 223

చ॥ ఒకరొకరింగనుంగొనెడు • చో! వరుచూక్కులుకల్కిముద్దునె
మొక్కుమునమోహనంపువల • పుంగబరింజనుపూలబంతులం
బ్రకటతరోరురంభలను • బర్వెదదీయవిలోకనాస్థిలో
జకచకనేగుచేపలన • జానవిలోకనముతతగౌగనన్ 224

మత్తకోకిల. కట్టెనర్థిలిదాళివారిధి • గల్లుచిందఁపుంగల్మినే
నట్టె కొన్నగుకంఠసీమఁవ • రాంగుళీయరుచుల్గొనాల్
పెట్టెయూరుమకంఠహారపుఁ • బెంజగ్గాసితోడఁదా
నట్టెయేకముకాంగఁజోకన • హస్కరాత్మజఁడెంతయేన్ ॥

చ॥ అడుగులుతొక్కులాడ నన • దొకపునల్లలనాడఁముంగురుల్
ముడివడిమోముగూడ నెద • ముత్తైపుటెత్తులుదూగిఁగూడ న
ప్పుడుదమవారజూడఁ మిను • పూపుకొమారునిపైనిప్రేడ న
ప్పుడతుకదోసిలెత్తితల • బ్రాలనుబోసెనుజూపుచున్నెటిన్ 226

మ॥ వలెవాటంసమునుండిజారఁసగులా • పైఁరోమ్మునంబోరఁగ
న్నులునందంబుగ నెట్టివారఁముఖసిం • ధిరొమ్ముజాల్వారఁబ్రో
గులడల్ జెక్కులగ్రేళ్లువారఁనపుని • గుల్మోముపైజేరఁగాఁ
దలఁబ్రాల్వోసెరుమాకుమారిపయిమా • ర్తాండాత్మజుండర్థిలిన్

క॥ ఆజలజనయన పైట్టిన లాజలఁవేలిచెనతఁడన • లప్రీతిదమిన్
ధీజనముశమీశుచ్చములోజననేక మొన్నంగి • యొనరించుశిఖః ॥

క॥ ముడివెట్టఁజెఱఁగులింతులు
ముడివెట్టఁబడంతికన్ను • బామలనునానన్
ముడివెట్టఁదేరినారిని
ముడివెట్టఁజాలు మరుఁడు • బూవింటరహిన్ 229

న॥ మఱియునాదంపతులు 230

శా॥ పేరంటాండుఘటించుకొంగుముడులం • బ్రేమమ్మునందాల్చి క
 న్నారంగాంచయరుంధతీధ్రువులను • న్నాహాధినాథునను
 స్కారంబర్చిలిజల్పి పెద్దలోగ్నిమా • ర్కండేయనంతాయువో
 ప్సారంబల్కి శుభాక్షతంబులిడవ • వ్యానిందలందాల్చిరా!
 తారుడు గూతున శివున కరణంబిచ్చిపుచ్చుట.

క॥ నాకబలితుడగఁ గ్రమముగఁ 232
 నీకరణిగ నైదుచినము • తెలమినడువఁగాఁ
 లోకమెరుగంగజల్పి గు
 నాకరుడగు తారుడల్లు • నకుఁసంప్రీతి ॥

క॥ అరదంబులులక్ష మద 233
 ద్విరదంబులుధద్విగుణము • దీప్తాశ్వములుం
 ద్విరదంబులకుం ద్విగుణము
 నరదంబులకుం ద్రిగుణము • నలభటులనిడె ॥

క॥ రత్నములమఱియుఁగన్యా, రత్నములనువేయికనక • రజతములసతీ
 రత్నములలరఁగఁగన్యా, రత్నమునకునల్లునకున • రణమిడె బేర్చి
 క॥ మఱియుంగూతున, కట్లన కఱగొఱలేకుండఁసకల • మగువస్తువులఁ
 నఱిసొసఁగిహోన్నుపట్టుం, జెఱగులదువ్వల్వలిచ్చెఁ జెన్నలరారఁ

క॥ విందులకుఁశబదివిదుల, విందులకుంజోడురాగఁ • వేడుక వైట్టె
 విందులఁదేజునఁదమ్ముల, విందులనంజాలుఋక్ష • విరజాదులకుఁ
 వ॥ ఇట్లాసంగి జారబూనదాంబరా భరణాదులిడి తారోర్వీతలేశుండు
 ముద్దుపట్టి నొద్దంజేర్చి యక్కునం జక్కనొక్కి ముద్దాడి చుబుకం
 బుఁ దువ్వచు నిట్లనియె. 237

సీ॥ పెనిమిటిమదిగని • పెట్టిపోగదవమ్మ
 యత్తమామలకెదు • రాడకమ్మ
 యాశుఁబిడ్డలకడ • నణగిమెలఁగుమమ్మ
 యేరాండ్రయెడదగ • వెరుగుమమ్మ

పిన్నపెద్దలనతి • ప్రీతిఁగనుమమ్మ
దాసీలపైదయఁ • దప్పుకమ్మ
భర్తమిత్రులనతి • భక్తిమైగనుమమ్మ
భర్తశత్రులకంటఁ • బడకుమమ్మ

తే॥ పురమువారికెల్లఁ • బూసలలోదార
మట్లుగృపకుఁబాత్ర • మగుముకొమ్మ
మమ్మునెదనుదలపు • మాయమ్మరవ్వయుఁ
రట్టులేకజోక • బ్రతుకుమమ్మ

238

చ॥ ఎరుగవునట్టిగోతవీటు • లేడ్వఁగఁజెలునపిచ్చిదాన! నే
వొఱలిననామనంబడలు • చున్నదిసిదువియోగవారిధిం
దరమభరింపఁగదయిన • తమ్మునిబంపెదఁగాదకూడ న
త్వరముగ నెల్లిచేనయినఁ • వచ్చెదనమ్మగపొమ్మటంచటఁ

239

క॥ ముద్దుంబెండొకొమార్తెను,
ముద్దుంబెండిలికొమారుఁ • మొగిదారుఁడుదా
నిద్రఁపుటద్రఁపుఁబల్లకి
నిద్రనిడిపుచ్చెవేడ్క • నొతేవిభుతఁ

240

వ. ఇట్లు సబహుమానంబుగా నెల్లబదుగులంబుచ్చును వారలతివైభ
వంబునఁ గిష్కింధానగరంబునకు నరిగిరని పల్కుటయు జరువాతి
వృత్తాంతంబు వినగోరుటయు

241

ద్వితీయాశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ స్తుతిజనకధర్మగుణశో, భిత! హరిపత్నీదృగంధ • వీయూషరతా!
శ్రితజనసంరక్షితమ, త్కృతసత్కృతినహితతతవి • తీర్ణరవిమతా!

భుజంగప్రయాతగర్భితీ న్రగ్విణి.

నిరదాభద్యుతీ! నిశ్చలోద్యద్భుతీ! స్ఫూరభాస్వన్నతీ! పాలితాస్త్రత్కృతీ!
ధీర! మారాకృతీ! దివ్యభాస్వత్కృతీ! సారలక్ష్మీభృతీ! చారుకీర్తి! ధృతీ
(తుదిరెండువర్ణములు మొదలనిడిచదివినభుజంగప్రయాతవృత్తమగును)

అందోళికా బంధము.

క॥ ధీరవరగేయచిత్తా! ఘోరకలుషవేషభాషః॥గుణిక్పత్త!శరత్
ధారాధరగోరధరా • ధారాజత్కుందకీర్తితత్పర!వరధి!

245

మాలినీవృత్తము.

స్మరవిధునిభవేషా! సత్యభాషావిభూషా!

ధరణివిబుధపోషా! ధర్మకార్యాభిలాషా!

వరమతిజితశేషా! వందనీయార్యతోషా!

అర్థిబలవిజగీషా! స్వాస్వయాంభోజపూషా!

246

గద్య

ఇది శ్రీమదచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్గద్య సృగచరిత్ర"కృతివిరచనాచాతు

రీధురంధర సద్యశోబంధుర కాంక్షిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబనూత్ర

చతుర్విధకవితామతల్లిశాబ్జరాజాన్వయపయఃసారావారరాకా

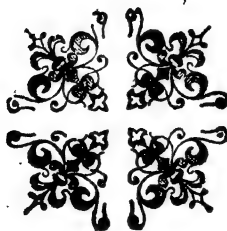
కైరవమిత్ర సృసింహమాత్యపౌత్ర మంగాంబా శేషా

చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత

రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమత్సు

గ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు

నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

హనుమత్కవీయము.

(తృతీయాశ్వాసము.)

క॥ శ్రీమత్సుమకులార్జున సోమ! వివేకాభిరామ! స్తుతిజనకగుణ
స్తోమ! మహాకావ్యసతీ కామ! పరీరయనసోమ! ఖరకరధామా! 1
క॥ అటమీడితెఱగువినుఁడు త్కటకరుణంజుద్రధరుఁడుగాలికియీతిభృ
త్కటకముననుడువునడువున నటసూతుఁడుసెప్పెమునులకవలికతవినఁ
ఋక్షవిరజుఁడెల్లరత్నో నిల్లుసేరుట.

వ॥ అట్లు ఋక్షవిరజుఁ డెల్లవారలతోడం బురంబుఁజేరి. 3

శా॥ శ్రీరాణిచెడుకోడలింగొడుకు గూ • ర్మిస్త్రిరహాన్వల్లకీ
లోరాణించగనుంచి వాద్యరవళి • లోకమ్ములట్టిబుగ్గ
నీరేజాక్షులుమేడలన్నిలచి యెం • తేలాజలంజల్లుగా
నూరేగించి గృహప్రవేశమటనా • ర్యోక్తిన్నివర్తించినఁ॥ 4

ఋక్షవిరజుసభకుఁ బుత్రయుతుఁడై వాయువువచ్చుట.
ఉ॥ అంతటనొక్కనాఁడు ద్రుహి • నాత్మజుఁడాత్మసభ న్వనాటల
త్యంతముదంబునంగొలువ • నాత్మజులిర్వురు గోత్రభిద్వివ
స్వంతులరూపతేజముల • బంగరుగద్దెలగ్రాలగా సభా
భ్యంతరసీమకొక్కరుఁడు • వచ్చె గుమారకరగ్రహాఢ్యుడై 5

వ॥ ఇట్లు వచ్చిన 6

ఉత్సాహము. ఆశుగాఘ్యుడంచు జూప • రాత్మలందలంప డ
త్యాశువేగముననవచ్చి • నట్టివాయుదేవున
త్యాశదోడి తెచ్చియాస • నాదులిచ్చిభక్తినా
కాశనిల్చి కేలుమోడ్చి • యతనిగూర్చియిట్లనఁ 7

క॥ పాలుజలుకు చెక్కులజన

పాలుబుజాలహానుసాలు • పముజందెముమో

కాలుందాకెడుచక్కని

కేలుంగలముద్దుకుట్టకేల్వట్టి • వెనక॥

8

ఉ॥ ఎన్నడురానిపెద్దలిపు • డింటికినచ్చితిరేమిచెప్ప నా

పున్నెము “గువ్వగుటపయి • బుష్కరవాహినివారె” నన్న మీ

రెన్ననిటలనచ్చితిరొ • యీపసిబాలకుఁడెవ్వఁడొక్క నా

కున్నెఱిదొల్క బేర్కొనుము • కుంతితరీతిఁగురంగవాహనా॥

9

వ॥ అనిన పృథదశ్వుం డతనికిట్లయే.

10

ఆ॥ నామఁబుత్రుఁడితఁ • డేకాంఘ్రిరుద్రుండ

టంచుఁబల్క వింద • నాద్యులద్ది

మట్టులుండనిమ్ము • నబ్జసంభవపుత్ర!

మీనిపుట్టపువను • బేర్కొ నెదను॥

11

హనుమజ్జననము.

సీ॥ తనదైవ్యకనకాక్షి • దానవారులకెల్ల

కోర్కొమైపెట్టని • కోటగాగఁ

దనకేసఁజుమాన్య • దైత్యమత్తేభమ్ము

లకుఁగుఁడెలోనిగా • లమ్ముగాగఁ

దనతపోమహిమమ్ము • మునితల్లజలకెల్లఁ

బరగంగనొజ్జమే • ల్బంతిగాగఁ

దనకేలుగొమ్ములు • దైవతాండజములు

కూడిమాడగనిల్వ • నీడగాగ

ఆ॥ నమరుకేసరికిని • నంజననాఁగనృ

నిచ్చిపెండ్లిసేసె • నెలమివాని

మాతులుండువ్విక • మాతులుండొక్కండు

కుంజరుండగంకపి • కుంజరుండు॥

12

క॥ ఈసరఃశిఃబెండ్లియాడిన

కేసరితత్కుంజరసుత • కేళినిమిపులం

భాసురముగఁదానెన్నే

వాసరములుగడపెఁ గాంత • స్వాంతమువొంగె॥

13

ఉత్సాహము. వసుధగాపురంపుటుత్స • వంబునకునుగారణం

బుసుతుడేనటంచునెంచి • బోటిగూడిబహువ్రతం

బుసలిపియుఫలంబుదానఁ • బొందజాలకననునా

త్సనతిగొల్వనాజ్ఞనిచ్చె • బైన్యముశుపుదంబొగ్గె॥ 14

క॥ ఈగతిఁబనుపఁగనానున దాగతియనదాగతియనితగననుభక్తి

శ్రీగతినినంజనానతి యుగతియగువరకుమదినినలరుచుఁగొలచె॥

ఉ॥ అదటఁదత్తపమ్మనకు • నాత్మనుమేచ్చిమహేశ్వరాజ్ఞనా

స్వాదరసంస్థితంబును • హోగ్రునిజేజముదెచ్చియిచ్చిన

మీఁదటనంజనాబ్రముఖ • మేనురగర్భమునంభరించె నా

హ్లాదముతోడనాతట • లాఘ్యనినీతనిమెక్కయేడహో॥

16

ఉ॥ అంతటదేవదుందభులు • నంతటమ్రోగఁగవేల్పుటాండున

త్యంతమునాడవేల్పులుల • తాంతములగురియింపఁక్కనుల్

చింతలబుంగునినుల • చింతలపంగుబభాతభానుని

గాంతులమీరునినుచు • గాంజరిగర్భమునుండివెల్వడె॥

17

సీ॥ మెఱుపుతీవలకాంతి • మించునెమ్మెలువాని

బొందమ్మినగుముద్దు • మోమువాని

బాలుసారుమొసలివా • ప్రోగులుగలవాని

గపిలవర్ణంపుమేల్ • కనులవాని

వీక్షమైమోకాలు • దాకుచేతులవాని

దెల్లనిమేలిజం • దెములవాని

దెల్లులసిల్లిన • పేరుటురమువాని

డ్డబైనచేతిక • డ్యములవాని

తే॥ మంజురుచిపుంజగుల్కుహా • స్మంజవానిఁ

గ్రాలుహంబట్టుసాలుబు • జాలవానిఁ

బుడమిబుడిబుడినడకల • నడరువానిఁ

గాంచెగన్నారదల్లిదా • గన్నవాని॥

18

హనుమంతుడుదయభానురాహులం బండ్లన్నిమింగబోవుట.

తే॥ అప్పుడాచిన్ని కుట్టనినక్కుజేర్చి

సాక్కిచెక్కులుముద్దాడి • చుంచుదువ్వి

చిన్నితొడి! ఫలమ్ముట • నెన్నియేని

దెచ్చిపెట్టెదనిటనుండు • దేయటంచు॥

19

మ॥ పలుమూర్తిట్టులుబుజ్జగించినకివ్రా • వంబాలుడాపైనిద

వ్వలబ్రాహ్మరిధర్ముపైబాడముమి • న్నువ్వంజపానూనకా

తులగ్రాలందిలకించివేడ్కనొకపం • డుంగానెదందల్చి ప

క్షులరాజుందులకించువేగమునగోర్కుల్మీరదూకెన్వడి॥ 20

ఉ॥ ఈపగిదిదివాకరుని • హెచ్చినయాకటిపెల్లునందగం

బాపడువట్టగాజునెడు • పట్టునదజ్జవమారగాంచి లో

లోపలసిద్ధసాధ్యసుర • లోకముబెగ్గిలియాడుకొంద్రునీ

పాపడెవంకొనూర్చుపము • బాతెడురెండవరాహునోయన॥ 21

క॥ వినుమానికముకడకీ యచువునజనునపుడుపిల్లఁడాతనిదీప్తిం

మిలుకుననితరగచినుకుల వెనువెంటంజలుకుచుండెనిచదాకరిహి॥

నీ॥ పాదసంఘటన • బ్రహ్మాండభాండంబు

పెళపెళరవమున • బీటవార

నూరుసంఘటన • నూర్వలోకసుల

గుండెలుతటతట • గొట్టుకాడఁ

బాహువేగమ్మున • బయలబ్రాకెడువిమా

నమ్ములొక్కుమ్మడి • వమ్ముగాగ

నాలవేగమునబే • లాలహోలికతార

కాసమూహములునోక్క • మొగిరాల

క్రొమ్మెలుగునప్స మేనిని • గుదిలకించి
మొక్కఘోగాననిమిషాఖ్య • పొక్కిరమరు
లెల్లనితఁడేదియుంగాంచ • కేప్రమీర
బాలభాస్కరునట్టెనో • శైలచారి

23

వ॥ ఇట్లు బాలభానుఁబట్టునప్పుడు

24

సీ॥ వీనిపోషిమి పెక్కు • విభుదాకెననిచాయ

బెగిల్లి నెటికలు • విరచిపరవ

మృత్యుంజయస్తోత్ర • మెలమిబరింపుచు

వాలఖిల్యలు నెక్కు • మూలకొడుగ

నార్తిముక్తాయుధ • హస్తలైచండాంశ

పారిపార్వ్యకులొక్క • ప్రక్కజనఁగ

దీనిత్రాడియెడదెగిన • దేయఁచాయ

దిట్టినశేషమం • దేహులరుగ

బద్ధినీకాతుజేతుల • బట్టుమోము

పైన బెట్టును వేషిమి • బట్టజాల

కవల బెట్టును జేతుల • నడచుగినిసి

కొట్టుమిట్టాడుతుధనుసీ • కుట్టవాఁడు

• 25

భుజంగప్రమాలము. స్లవంగేంద్రచంద్రుం • బ్రహంచోపకారుం

డవంచర్యముండాక్ష • గంబందునుష్టం

బువేజూపకుండింద • పుల్ రాహువాలో

నవేగంబబర్వంబు • శావచ్చితాకె॥

26

క॥ ఆగ్రహముపెల్లరేగఁగ నాగ్రహవల్లభునిబట్టి • నట్టిడినా నూ

ర్యగ్రహమువ్రాలెనారా హుగ్రహమీహనుమబట్ట • నూహించుటయు

వ॥ అంత

28

తే॥ అల్లయెఱపండుబోనా • డినల్లపం

డిదంచురాహుద్విపేంద్రమ్ము • నెంచిపట్ట

గమ్మని క్కేసరికికోర • కాంతిగొంచి

భీతిమై సైంహి కేయుండు • బెల్లరచుచు ॥

29

మ॥ త్వరతోనచ్చుటవాసివాసపునిచెం • తంజేరితద్వారలా

పురుహూతుండరుదందదెల్పనతడా • పుల్లదిక్పతుల్ కూడరా

స్వరుహస్తుండయినాల్గుకొమ్ములనుదే • భంబందునారోహుడై

సురలిర్వొకలగుల్పవచ్చెనకు • శుభ్రతాపాస్యడై ॥ 30

ఉ॥ ఈగతివచ్చితమ్మిచెవి • కీవలరెండవచాయరాయడో

నాగమెలంగునీళ్లవగ • నాయకుగన్గొనికొమ్ముటేనుగుం

బైగవియించిదిక్కులు • బ్రద్దలుగాబటుసింహనాదము

వేగమజేయునీనుడు • వేగమయాతనవీడియుగ్రుడై ॥ 31

క॥ పండువిడబడుదొరకెడు • బండుపుగానాకునేడువహ్వయనిపా

పండునవుటనదిదెల్లి • పండుపుగానెంచికారు • పైకిందుమికె ॥ 32

క॥ కేసరికొమరుండునిర్రర • కేసరికొమ్మలమెకమ్మ • గెరలుచుదాక

వేసరిసితకరిదానిది • యేసరియనిపాతె బాహునిండుండటకు ॥ 33

ఉ॥ తెల్లనిశారుపైకురుకు • భీరవరేణ్యునివీనేవిధిం

గల్గనిగెల్పుటపుతన • కైగలవజ్రముదీసివేసినం

బిల్లనిచెక్కుదాకుటయ • బెట్టుగనీతగుండెలెంతయో

ఝల్లనిశూర్పుకొండబడె • సారెకునుబ్బగ సైంహి కేయుండు ॥ 34

హనుమంతుడొద్రవజ్రహతిమూర్ఖులు వాయుదేవు

డాత్యమూర్తినుపసంహరించుట.

ఉ॥ పడ్డకుమారుగాంచి కడు • వందురుచంద్రునిదూరుచాతడి

బడ్డకుజేసినట్టిపని • బెట్టిమనమ్మునలోకమంతట

జడ్డనామయాపునుప • సంహరణబాసరించి మెటనే

బిడ్డనుదోడికొంచుజని • పెట్టితిగోత్రగుహంతరంబున ॥ 35

మ॥ ఇట్లులేను గుమారునిగూడి గుహనుండినంత

36

నీ॥ వ్రేలిమియాజకుల్ • వ్రేల్చుగాజూచిన

చేతులుజూచిన • రీతినుండె

వేల్పులులేపదా • న్లేచుదిన్యవి

మానముల్ లేచిన • మాద్రిమండె

మునికదంబమున్నన • మునకునీటనుముంచు

నంగముల్ ముంచిన • యట్టులుండె

బశుపక్షి మృగముఖ • ప్రాణిలోకముభూమి

బెట్టడుగుల్ బెట్టి • నట్టులుండె

బ్రామినుకు బెట్టెయొకచోట • బాదుకొనియె

వేదపాఠముల్ జరుగక • భేదపడియె

బాలగారోక మెల్లగ • గోరుపడియె

నాడుమూర్తినుమపవెతె • బాదుకొనియె॥

37

ఉ॥ మెండుగలోకముల్ మిమక • మిన్నికవానినిదొట్టివేలుపుం

దండునుజోగిపిండును ప • దంబులుపాటుప్రేక్షకీర్ణముం

బెండువడంగడిన్నగ • మెట్టగ రాకను నెట్టకేలకా

యండభవాశ్వుశోడదమ • యాపద బెల్వంగ నేగి రెల్లరుక॥

38

ప॥ ఇట్లేగి

39

తే॥ కాలుసాగక నెట్లెట్ల • నేలకొఱగి

మొక్కుచాలప్రయాసమై • మోములెత్తి

ఫాలమునగప్రసాధ్యాన • గెఱిదోయి

జేర్చెలుగురాక వేల్పుల • జియ్యకనిడి॥

40

శా॥ వాణీనాథ! సృజించిలోకముజగ • త్రాప్తానుజగత్రాప్తానుగా

రాణన్నిల్పితివాతడలొకొ జగ • త్రాప్తామునూర్పంగనీ

ప్రాణిశ్రేణులకార్యనిర్వహణము • పుంగాకపోయె జగ

త్రాప్తానుగ్రమ్మరనిల్పవేకరుణనీ • బన్నంబువారింపవే॥

41

ఉ॥ నావుడుబ్రహ్మనల్కు సుర • నాకులకోసురలార! యంజనా

దేవికిసార్వదరస్థివ • తేజమువాయువొసంగబుట్టె స

ద్భావుడువానరుండొకఁడు • వాడుప్రభాతవిభాకరుకృత్యుధఁ

వావిరిపండటంచుజని • పట్టినయంతనవచ్చెరాహువుక॥

42

సీ॥ వచ్చినక్రోధుడై • వానిదాకఁగఁబోయి
 వాడెదిరింపఁగా • వారివ్రాఁయి
 లేఖన భునిజేరి • లెమ్మి కేమున్నది
 రవిబట్టెననుదోలి • పవనిభుడొక
 డన్నసి తేభమ్ము • నతఁడక్కివచ్చిశ
 తారమ్మగొనివాని • దాకనేయ
 నదివానరునివామ • హనువుదాకినవాడు
 మూర్ఖిల్లిపడియెదూ • ర్పుమలపైని
 శైలమునబడ్డబిడ్డను • చంక బెట్టి
 గుహనుదూరిన్వన్ముర్తిని • గుంచెబవనుఁ
 డింద్రుపైఁగిన్కనద్దాన • నింతపుట్టె
 “కాకిబిడ్డకాకిముద్దు” • కాదెచెప్పుడ॥ 43

క॥ వాయువత్రిజగత్పాణము
 వాయువత్రిజగద్బలమ్ము • వాయువఖలముఁ
 వాయువధికుండుదివిజుల
 వాయువచరించునెల్ల • ప్రాణులయందుఁ॥ 44

ఉ॥ కావుననామహాబలుని • గ్రక్కునగ్రాధనసేయనిప్పుడే
 పోవెలెరండటంచురహి • బూర్వనగమ్మునుజేరితద్గుహఁ
 తీవినిలవచ్చితమిడె • కుక్కునీకుమారుతోడ నెం
 తేవినయమ్మునంగొమరు • నిందగ్రమొక్కగ జేసి యాపయి॥ 45

అ॥ నేను మొక్కినిల్వ • గానల్వయునునీదు
 కానుపేదియితడ • కాదయంచు
 వాణిచెక్కువీలు • పాణిమవ్వఁగలేచె
 బట్టివానవాడు • పైరువ్రాలె॥ 46

వ॥ ఇవ్విధంబునంగౌంజరిగర్భశుక్తిముక్తాఫలంబు మూర్ఖదేయున్నంత

అ॥ పద్మసంభవుండుపట్టిని • దొడపైని
 బెట్టిచుంచుదువ్వి • ప్రీతిముద్దు

లాఘుచుండియంత • వేకుకమూర్తి

వెలిచివజకుసుకము • గలుగ జేసి॥

48

బ్రహ్మదు లాంజనేయునకు వరంబులొసంగుట.

మ॥ పవనున్నన్న లరించిపద్మజాడుదే • వశ్రేణితోనిట్లును

దివిజవ్రాతములార! యీకపివయం • దీవించివేర్వేగ నీ

దువరంబులకృపసేయుడీస్తవగచంద్రుండోచ్చిదైత్యవళిం

దివిజశ్రేణికినొహిమేలొసగెనుం • దివ్యత్పతాపాఘ్యుడై॥ 49

వ॥ అనినవేల్పు పెద్దపలుకులాలకించి యెల్లవేల్పులు వల్లెయని

పల్కుటయు

50

క॥ తనవజ్రముహనువునదా

కెనుగావునహనుమదాఘ్య • కేతగువజ్రం

బుననింక నెపుడునొవ్వం

డనుచువచించె బురుహూతుం • డందఱుమెచ్చు॥

51

సీ॥ ఆత్మదండమ్మున • నాత్మాత్మముననొవ్వ

బహుభాషాయువు • బ్రహ్మయిచ్చె

నాత్మశూలమ్మున • నాత్మాత్మములనొవ్వ

ఒడన్ప్రభావమ్ము • మృదుహాసంగె

నాత్మాపాశముమ్మత్తు • వాత్మదండమ్మునె

న్వంజేయవనినను • వర్తినల్కె

నాత్మతేజమునశ • తాంసమ్మువిద్యలి

వ్వంగలననిగ్రహ • భర్తవల్కె.

నాత్మపాశాంబువులనెవ్వ • డనియెవయలు

డాత్మశిఖిలనశించడం • చనియెనగ్ని

యాత్మగదబడడనైశ్రీదు • డఖిలశత్రు

కాండములద్రుంగడనివిశ్వ • కర్మపలికె॥

52

క॥ ఒక్కొక్కవేల్పునవ్వల నొక్కొక్కవరంబువేర • నొసంగనాతో

నక్కనకగర్భుడిట్లనె నక్కడిజేజేలుజోగు • లందఱువివరగ్

53

సు గ్రీ వ ప ట్టా భి షే క ము

పంచచామరము. సదాగతీ! భవత్పుతుండు • శౌర్యైర్వైర్యధుర్యుడా
 పృథాకునైరివాహభక్త • బృందనంద్యమానుడ
 ల్లదానవేంద్రరావణుంగ • లంచమించు జానకీ
 ముదాశ్రయుండు రామకార్య • మున్నటిచుముందిక ॥ 54

క॥ అనిమత్కుమారునింబాడ గనినత్సా! నీకుముజ్జగంబులనొక శుం
 గనసాధ్యముకాదిలే దనగొడువేమున్నదంచునబజాఁడరిగె ॥ 55

ఉ॥ అంతటనాత్మజాతునకు • నైదురపిల్లచున్న కౌంజరీ
 కాంతకునప్పగించిసుతు • గ్రక్కుననేనరుగంగనీతఁడా
 చెంతలనుండునమ్మరుల • చేలములాదిగనచ్చివారివౌ
 స్వాంతములంగలంపగని • వారలుసక్రంధశాపమిచ్చిన ॥ 53

క॥ ఆపట్లనీతఁడుపశ్చాత్తాపముగనుమొదిదోడఁతాఁడంబాకరుం
 డేపలుకవెలియుచ్చుచువల రోపలబడప్రలిభంగిఁబొంగిచరించె ॥ 57

హనుమంతు డర్యమునొద్ద వేదశాస్త్రాలుచదువుట
 ఉ॥ ఆడటనొక్కనాడితఁడ • హస్కరుఁడిచ్చునరంబుదల్చి న
 మ్మొదతవిద్యలంగఱవ • బుద్ధిని నొందినీశుజేయె
 తేదనువచ్చుకారణము • దెల్పినమస్కృతినల్పగానతం
 డాదరణంగనుంగొనిము • దాన్వితఁడైనటుగూర్చియుల్లను ॥ 58

ఉ॥ పావననాకడజనున • వచ్చితివ్రాసకలాగమంబులం
 ద్రోవనెటభ్యసించెదుక • చుంగొనముందరనిల్వరామగా
 నేనడిగానటుంగగను • నీమన మొక్కటిగాగనిల్చినే
 యీవిధమెల్లనీయెడద • నొందినచింపుమునీవునాపుడు ॥ 59

నీ॥ వికసితవదనార • విందుడైవడుగుపూ
 ర్వాద్రినొక్కశుగున • స్తాద్రినొక్క
 పాదంబునిడిమధ్య • భాగంబునందేహ
 ముచుబెంచెచుద్రివిక్ర • మునకునరిగ
 నదిగాంచిలోకమ్ము • లడలెదతత్కర్మసా
 షీముదమ్ముమనమున • జెందెనంత

నిజరూపుననుబద్ధి • నీవల్లభుని తేరి

కెదురుగాఁదానిల్చి • చదలుతెరుపు

నంగునడిగానటుంగుచు • నాగమమ్ము

లాదిగావిద్యలెల్లదా • నభ్యసించె

గ్రహాధారణశక్తికా • గ్రహపతితన

దెందముననుబ్బునబ్బురం • బొందుచుండ॥

60

క॥ కడుపాటగుడిచినడను నమగుగురుండుదెలుపజదు • వసునిపుణిలలో

గడుపాటగుడువకెండను నమగుగురుండుదెలుపజదునగంగలిగెఁభో!

క॥ మేటిగదావిద్యలలో బేటిగదాగుణములుకు • పృథ్వీస్థలిలో

నూటిగనడతనకీతడ సాటిగదాముఖవిరజ! సారస్వతీజా॥

62

న॥ ఇట్లెల్లవిద్యలంగఱచి కుమారుండున్నంత నిటకేనుదోడ్తెచ్చితి

63

ఉ॥ కావునవీనినిచ్చగొని • కావునమనీసుత్తులట్లుప్రీతిమై

నీవునసేకొమాట్లునవి • నీతినిజూడకుడీకుమారుసు

గ్రీవునకాస్థుమ్రోయగు • గృత్యవిరోధియునానుమూదుని

తావుననువుమీరునుని • నప్పకసల్పుబహిష్కారము॥

64

వ॥ ఋతువిరజదెంగట నీటగుమారునించి సమీరుండుజనుటయునంత

క॥ ఒకసాదాతరుచుచు మణి సకలవసేచరులుగొలువ • సభదీరిస్వయం

త్రికదంబునన్మొలిగని ప్రకటంబుగనిట్టలనయెఁబ్రాజ్ఞులుమెచ్చె॥

ఋతువిరజదగ్రనూనురాజుచేసి తపంబునకేగుట,

శా॥ ముక్తీచాతములార! మజ్జనకుడం • పన్వచ్చికిష్కింధ స

స్కంత్రివాతిముగోల్వవృక్షచర సాం • బ్రాజ్యంబునవానిదు

స్తంత్రంబుజొరసకసల్పితినిని • చ్చుంబెద్దకాలంబు స

స్కంత్రింబంజపియించుకోప్ప సుతుసాంబ్రాజ్యంబునన్నిల్పకె॥

67

ఉ॥ పొందితిన్లెల్లసౌఖ్యములం • బూసితిగట్టితిదొడ్డితినిని

బాహితిబుత్తులంగనితి • బుత్తులుబుత్తులనెత్తగంటిని

సాందితి మెద్రుకల్సరిసె • నోపికదగ్గను బండ్లునూడెనీ

బొంది తిరంబుగాదుగద • పొందెదవిష్ణుదలంచితత్కృప॥

68

ఉత్సాహము. కావునంగుమారురాజు • గాగనిల్పిరాజ్యముం
 బ్రోవుమంచుదపమొనర్ప • బోదునేనుదీనికిం
 గానలసినవస్తుసమితి • గ్రచ్చరంగణించిమీ
 రానలన్మహూర్తమొక్క • డరయుడంచుబంచిన॥ 69

ఉత్సాహము. కీవివారువస్తువులను • టిల్లజేసిప్రాజ్ఞులెం
 తేవిధించిపల్కనాడ • నేటయినదినంబటం
 చావిధినుతుండగ్రనూనునాత్మగద్దెనిల్పెబల్
 కీవిప్రదీపనల • లింజెలంగల్బీతిమై॥ 70

క॥ ఆవెనుకజన్నిదొంటు గ్రీవునియువరాజు జేసిగీశమణినిన
 “స్వావనినెచ్చెలి”గాగను మీవనియాజ్ఞనిడివనికి నేగదలచితా॥
 వ॥ పావనిసహితులయిన కుమారులందీ యందుపావనులయిన హను
 మత్సుగ్రీవులు విశగ్రనందనుండగు వాలికిల్లనియె. 72

క॥ ఒండాడుముకలనైనను రెండాడుములుచన బట్టి • లేపనకపుడే
 చెండాడుముపెద్దలగని కొండాడుముపూజనల్పి • కూరిమిపుత్రా॥ 73

సీ॥ కనదలంపకుపర • కాంతనునెన్నండు
 కనదలంపుముపర • కాంత నెపుడు
 వినదలంపుకసత్య • ముచుజెవి నెన్నండు
 వినదలంపుముసత్య • మునుసతంబు
 జనదలంపకుదుష్ట • జనజాడ నెన్నండు
 జనదలంపుమునిష్ట • జనులజాడ
 మనదలంపకురిక్త • జనగోష్ఠి నెన్నండు
 మనదలంపుముభక్త • జనులగోష్ఠి
 మనుపనెంచకుదప్పున్న • ననుజునైన
 మనుపనెంచుముదప్పున్న • మన్నువేల్పు
 బభిరముటువంటిరాజుగా • నలయుజుమ్మి
 కెల్లపుడటంచుబ్రజలాడ • నేలుచువని॥ 74

- చ॥ వదలంగనీకునూర్పదులు • వచ్చినపోయినసత్యవాక్యముఁ
మెదలంగనీకుమిన్నోరగి • మీదనుబడ్డనధర్మపదతిం
గదలంగనీకుస్తోత్రజన • కమ్మగుస్వాజ్ఞకపిప్రముఖ్యులం
బాదలంగనీకుదుష్టరిపు • భూముల నెల్లపుడిపుత్రకా॥ 76
- క॥ ఆయుమునకుదగినట్టుగ • జేయుమువ్యయమెపుడు నీపుశిష్టులగన్నం
డాయుమునాచికిదానము, సేయుమునీకున్నదాన • శివుజెందుమదిఁ
- క॥ రాదుజర లేదుమృత్యుని, పాదుకొలిపిమదినిరెంటి • బడిబడిగొనుమీ
నాదుతలసీడ్చికొనితా, బోదొరగె నుమృత్యువంతుబుచ్చుమొకండుఁ
- ఉ॥ పోడిమిగొన్ని సీతులిటు • పుత్రులకుందెలియంగ జేసితాఁ
బాడిమెలంగుమంచునల • పావనికిందగదెల్పి,యెంతయుఁ
వాడిమినేగెధాతృజుఁడు • భర్తనగమ్మునకుందపంబుకై
కూడిమెలంగిరైర్దియును • గుంజరపోత్రుఁడునర్మి-యాదటఁ 79
- క॥ తలలో • నాలుకవలెబూసలలోదారంబువోతె • జక్కముపురుబె

[వాలిసుగ్రీవులు తపంబున కేగుట]

- ద్వలలోనమ్రతగపిబలములలోఘనతనుమెలంగి • పొగడతగనిదా 80
- శా॥ ఇంద్రద్రాక్షాతృజులంతనొక్కదినము • దీశానుబంచాననుఁ
సాంద్రామోదమునన్భజించితమవాం • ఛల్దీర్చికోనెంచి
స్త్రాద్రప్రక్రియచుత్రిసత్తములపై • స్తామ్రాజ్యమున్నిల్పిత
తాంద్రాద్ధసర్వులుశీతశైలమునకు • తాహమ్ముమైనేగిరా 81
- మ॥ చనితచ్చితనగమ్ముపొంతనొకచో • స్నానాదికృత్యాశీదీ
ర్చినిరాహార్యులునైకుశాసనములం • జెల్వారఁగానిచ్చిభ
క్తినిలింపార్చితపాదపద్మయుగళుం • దీప్తాగ్నినేత్రుండయా
భిభక్తావనదక్షుయోగిజనహృ • ధ్యేయుఁ శివుంశంకరుఁ 82
- (శివుఁడువాలిసుగ్రీవులకుఁ బ్రత్యక్షమై వరంబులొసంగుట)
- ఉ॥ నెమ్మదినిల్పిధ్యానమును • నిశ్చలబుద్ధినిసల్పినత్తపం
బిమ్ములనుక్కవత్సరము • నెంతయుజేయశివుండుమెచ్చిమో

దమ్మునవచ్చెదత్కపిసు • ధాకరులుండినచోటికిగతిం
బొమ్మక సేలభక్తుసులం • భుండనజంద్రధరుండవేల్పులన్ 83

మ॥ ఒకచాయంబ్రమధప్రజంబనయమ • త్యుల్లాసతంగొల్వవే
రొకచాయన్మఘవాచిద్దిగమణము • ఖ్యుల్ భక్తి సేవింపగొం
డొకచాయన్మనిముఖ్యులెల్లనిగమా • ర్థొక్కుల్ ప్రశంసింపనిం
కొకచాయంద్రిదశాబ్జప్రతనయనల్ • ప్రోద్యదగతింబాడగాన్ 84

క॥ బంగారుమువ్వపల్లముఁ బొంగారునువర్ణశృంగ • ములుగై సేయన్
రంగారుగిత్త తత్తడి సింగార్ముగులుక నెక్కి • చెలఁగెడువాడున్

క॥ తలజాలున్మోలదోలు న్మలప్రోలున్మొనలవాలు • మంచఁపుగోడుం
గలకేలుజందుతాలం దలపించెడుడాలుగలిగి • తననినవాడున్ 86

సీ॥ ధరణీరథమువాడు • దరబృందశరబృంద
నరకుండనదృశసుం • దరమువాడు
స్మరణీయుడగువాడు • స్వరుధారి
శరచారిధరధారి • గొలువగాదగినవాడు
గరినిద్రుంచినవాడు • హరిచెల్లిసిరితల్లి
దరిబెల్లి • దవుగుల్కదనరువాడు
ఖరునిమెంచినవాడు • గరమందుశిరమందు
హరిణేందు • లధరించియలరువాడు

దచ్చిరూపులవాడు • ప్రాతమగవాడు
పొడలదుప్పటివాడుబెం • జడలవాడు
పేర్నిగలవాడుబుస్కుల • పేర్లవాడు
తోచెగపివరులకుముందు • బూచితేడు 87

వ ఇట్లు సాక్షాన్నిటలాక్షుండు తాత్పర్యోహణుండయి సాక్షాత్కరింప
ఋతువిరజాత్మజలారక్షోవైరివీక్షించి రక్షరక్షేతివాక్యంబులనిట్లని
సుతించిరి. 88

“వాలిసుగ్రీవకృత శివస్తవమ్,,
కందద్వయగర్భిత నిరోష్ఠ్యసర్వలఘు
సీసము.

శ్రీతజనహితకర! శీతిగళ!నతహిత! నగభరశర! హరి • ణధర! గిరిశ!
హతగజ! శశిధర! హర! ధృతిజతధర! సిరిగలభశి చెలి! క్షీతిగ!ననయ!
హరితనయహరణ!హరిహయకరి,హయఃఘనయశ!శిఖరిజ•కలిత!నదయ
శరధిశరధి! ఘన • చరిత! శిఖరిగృహ! ఖలజనహర!యహి • కటక
అ॥ వె॥సరసహృదయత్రిదశ•జనహితకరహరిసనకజనకధనద•సకలత్రిదశ
నతచరణసరసిజ! • కృతిహితకర! శిఖనయన! త్రిదశశరణ! • సరకహిరణి
[ఈక్రిందిసన్ద్యములో బెద్దయక్కరములు చదువఁ గ్రంథకర్తానామ]
మేర్పడు

స॥ అభవ!శుభాకార! • యాశ్రితోద్ధార!దూ
ష్టాఠాతిసంహార! • యగవిహార!

వరభక్తమందార! • వారాశిగంభీర!
ధామనిరితసూర! • దైత్యమార!
న్యస్తాహివరహార! • నగధీర!శారదా

బృయసమశారీర! • భయవిదూర!
రాజకళాధార! • రతిరాజదార!నం
జ్ఞుమిండి తెగసూడ! • శుభవిచార!

హతకటపహార!గజదైత్య • హార!భాను
మండలివిహారశరధార • మహితభూత
రాజితప్రేతభూవిహార • రమునినాయ
క్రనుతగుణవారప్రణుతప్ర • కరసురగర్వి
ముక్తిపదకందము

శ్రీమాభిరామ! • సోమా!సోమార్ధధరాభువనగ! • సురరిపుభీమా!

భీమా!దుగా-కామా! • కామారీ!కాతరోప • కార!నమస్తే 91

గోమూత్రికా బంధము. నిరోష్ఠ్యకందము

శ్రీనగనాథా!రాధా ధీనసఖా!రాజధార! • ధీరసతాజ్ఞా!
దీనజనాథారా!కం ధీనసవారాధ్య!ధాత్ర్య! • ధీనసతాజ్ఞా 92
అంబోభికా బంధము.

క॥ ధీరవరదాయకా!కం ధీరవహాయనాయకాన్ని • నేత్రక!గంగా
ధారాధర!గోరధ!రాధారతసఖచంద్రఖండ • ధర!హర!వరధీ! 93

ఛత్రబంధము శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యచంపకము

కడకడతేడ!జంకగయి • గల్గెగ!గ్రాలొడయండ!దండనా
లడరొడయండ!యొండనక • నల్లన జేదొగినాగిత్రాగినా
తడ!జడలండగంగదగ • దద్దదనర్చతడా!తనంతనై
యడరొడయండ!యెన్ననఖ • నన్నన నేల్మయ!రాయ!నాయనా! 94
నాగబంధము.

చ॥ శ్రితహిత!భూతనేత!క్షితి • చింతిత!రక్షితకోణనేత!సం
తతవరదాత!భూతకర • నారదవర్ణిత!నాగహర!ప్రాం
చితగుణవార!ధూతదర! • శ్రీరత్నీత!భూతభావనా
సితనగజాతనేత!శివ • నేవసతత్పర!క్రూరమారకా! 95

ఖడ్గబంధము.

క॥ సారతరధీరమాకర!సారదరమణీయకాంతి • భాసుర జేహా!
హరివృష రాజివాహా!దారితశుకవాహా!జన్మ • దాహా!నిరీహా 96

శైలబంధము.

క॥ శ్రీకమలాక్షీహృత్ప ద్భాకరరవికీర్తనీయ!హతభయ!రతిరా
డ్భికర!సునయ!దయాకర!శ్రీకర!సకలసురముఖ్య!కృతిముఖగేయా!
చక్రబంధము.

శా॥ రక్షోశిక్షణదక్ష!దక్షసవనా • రణ్యోగ్రదావాన్ని!సం
రక్షోంభోరుహసంభవాండ!సకాలామర్త్యాన్ని • తాంఘ్రిద్వయా!

కుక్షిక్షిప్తమహాజగద్విసర!య • త్సుద్రోజ్యలన్మానసా!

సాతాత్కారద! దారభగ్నకుజనా • సంసృత్యయాగ్న్యంభసా! 98

ప్రపంచవర్గీయ కందము.

శ్రీవిశ్వేశ్వర! శైలో ర్వీవాస! శివాసహాయ! • విషసంహారా!

శ్రీవృషవాహారోహ! శ్రీవరసంసేన్య! శర్వ! • శివ! శూలి! హరా 99

అచ్చాంధ్ర నిరోఽప్యకందము

రేరాతాడల్ • రాజేజేరాతాడాలటిని • జెన్నా రెడిరాయా

కొరానెచ్చలి • కాజా రారాతాడిగిత్త • డాల్ రాజేజే 100

దండకము. శ్రీపార్వతీమానసాం భోజహంసా! నిశాఢ ఖండావతంసా!

ప్రసేవ్యాబ్జభూ బహ్ని బహ్నానతంసా! లసద్భక్తతాబ్జాగ్నిహంసా!

సమస్తాఘవిధ్వంస! గీర్వాణులుం బూర్వగీర్వాణులుం బాలసం

ద్రంబు భాండంబు శైలాంబు కవ్వంబు నాగేంద్రు నిం ద్రాడు

గా జేసిద్రచ్చుంగఁ దొల్ల లోకంబు పెల్లకులంబొంద ఘో

రార్భటింజేనువుట్ట బిజ్జోజాదిదేవాళివేడు గరంబందు నేరేడు

బం సుబలెంగటిగాబట్టితత్కాలకూటుంబునున్మింగవామింగి యీ

రేకులోకాలు లోకాలు సంచటైతొల్కాల రోజుల సారార

గాగుత్తుకన్నిల్పనా! లోకముంగూర్చిమైదేల్పవాసర్వసర్వంస హాచక్ర

మరేందు చక్రంబు లంబండిగా వేదముల్ గుట్టపుంబిండుగా

బ్రహ్మసూతుండుగా వేలుపుష్పదండుగా గొండసింగాణిగా

గుండ్రొందుండు బెన్నాదిగా నమ్మనంతుండుగాసంద్రమమ్ముల్

పొదింగా దగంజేసి బెన్లెన్లమైపోయి ముప్రోళ్ళిదున్నాడవా

వెన్లగోపమ్ము నున్వీడవా ముస్మృకండాత్మ జండాక్కడుం

బట్టినిన్మానసంబదుధ్యానం బాగింజల్పుచుండంగఁ గాలుండు

• బొదున్న పైనేక్కి వేవచ్చి పాశంబునతందగిల్చిడ్వ లింగం

బసంబుట్టి డాకాల నాకాలునిండాచి భూదేవు పట్టిం బొరింగా

నవా దేవదేవా మహేచ్ఛంగృహదీర్చి నీదాసులస్మమ్ము రక్షిం

పు రక్షింపు రక్షింపు దేవా! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః 101

సీ॥ భువియైచరాచరం॥ బులభరించె నెవండు జలమైదగంబా॥ లలి నెవండు
శిఖయై హుతము భుజింపగల్గె నెవండు నురుతై తెలివినిడె॥ మహి నెవండు
దివియై వధంబిడె॥ దివిజులకు నెవండు విధుడై భగణము నేల్॥ వెన నెవండు
రవియై తనుచ్చు॥ లవిరియించె నెవండు యజ్వయై వేల్చు హ॥ వ్యంబెవండు

నజనియందును బరమాణు వందెవండు

నుండు భేదంబు లేకని॥ త్యుండెవండు

నాదిమధ్యాంతరహితుండు॥ నగు నెవండు

నాశివంక గుడవునీవు॥ నౌదుమెండు

102

మధురాక్కర॥ స్మరహరణ! సజ్జనవిచార!॥ సంస్మృతిభారహర!

దరహరణ! తారధరధీర!॥ దారుణపాపహర!

నరశరణ! నైగమవిహర!॥ నాకపవైరిమార!

వరకరుణ! వైజనదూర॥ వస్తితగోకుమార!

103

తోటకము॥ శరణాగతవత్సల!॥ చంద్రధరా!

కరుణాకర! శంకర!॥ కామహరా!

ధరణీధ్రధనుర్ధర!॥ దైత్యహరా!

స్మరణీయతమోజ్వల॥ మృతపరా!

104

క॥ వాలియు సుగ్రీవుండును జాలియొదవజల్పినట్టి॥ స్తనమునకెఱే

కాళీయు శతీశుండగు వాలియు మదిలో నమిగుల॥ బొక్కియిటులను

క॥ ఓకొమారులారయి రలునాకొఱకై సలుపుతపము॥ నకుమెచ్చిలీమీ

మీకోరిక లెఱిగింపుడు నాకొలదివరమ్ములిత్తు॥ ననవుడు వేడ్క

వ॥ అంత నవ్వాలి సుగ్రీవు లిట్లనిరి

107

ఉ॥ ఓమహితప్రభావ! యొరుండు॥ ఓకొడుమాపయికైతి వచ్చినే

నామహితప్రతాపుబల॥ మందున గంబోగిమమ్ముజెందున

ట్లీమహితావకాంక్షిపయి॥ నెప్పుడుధక్తి ననుగ్రహించిడు

గ్రామహిళామనోంబుజవి॥ కతన! కావుముసాదరమ్మున

108

వ॥ అనవుడట్లకాంగలదనిపల్కి దివిజసేనాపరివృతుండయి మృడానీశుం

డంతహితుండగుటయు వాలిసుగ్రీవులు లభమహేశ్వర వరప్రసాదా

మోదులయి నిజపురంబునకుం జనిసుఖంబుండిరంత నెక్కనాడు

(రావణుడిండ్రజుపయిఁ దండెత్తివచ్చుట)

శా॥ పాలస్తావ్యయవాద్ధిచంద్రముడుగీ • రాణాభియాత్యన్వహ
యాలుంకారుడురావణాహ్యాయుడులం • కాశీశ్వరుండుగ్రహ
తీర్థలాలోద్భవమత్తపట్టదముల • క్షీణాధవైరుండుశౌ
ర్యాలంకారుడుదైత్యశిల్పితనయా • స్వాభాజమిత్రుండొగి 110

శా॥ ఆశాశీశులనెక్కడెగలిచెము • న్నంతంతనమ్మొదిగాఁ
గీశాశీశునివాఁలిబోరగనుగి • ప్రింధాపురిజేత
తీర్థశాఖలోదనుమూగిచూడగనుది • క్వేదండముల్గల్గనొ
క్కాశంగొట్టికవాటింబులికినీ • పైబిట్టగజుల్లిన 111

క॥ ఆరావముకీర్తివిజిత తారానరతారుడైన • తారుడువినిప
ల్గొరావణవల్కుమునీ నీరావడమునకుగతుము • నెటుకపడంగ
వ అనినతారునకురావణుడిట్లనియె. 113

క॥ వాలియసమానవిక్రమ శాలియనంగివినినేను • సమరక్రీడా
శాలినగుటచచ్చితిఁద తేలికినతనినెదిరింప • తెల్పివ్వధము 114

చ॥ అనపుడురాక్షసేశ్వరున • కాతడునల్కుసురద్విషేంద్రత
ద్వినుతబలాధ్యుడేడ!భవ • నీయబలమ్మదియేడ!నీకునా
యనఘనకెన్నహస్తిమన • కాంతతమున్నదితారతమ్యమె
గనుగొనవానిదాకుమొన • కాడెంకడివరకెందునీభువి 115

ఉ॥ ఆశరనాధ!యావరకు • నాతనిదాకినవాడొకండునే
నాశమనాలయమ్మునకు • నైచననట్టికులేదునీపున
• ట్లశలనన్నిటిన్విడచి • నట్టులుదోచెడుపొమ్మవాచివా
• రాశికిన్నానకృత్యమొన • రంజలుపంజనెవాడువెండియు 116

సీ॥ ప్రకటేశాత్రవగర్వ • పర్వతచ్ఛటపక్ష
పుంభజగ్నోగ్రదం • భోళివాలి
వికటదానవరైత్య • వేణుశుష్కారణ్య

పాళిదాహకదావ • కీలివాలి

నికటవైరిసమూహ • నిర్భేదనైపుణ్య

చణవికసితబుద్ధి • శాలివాలి

ప్రకటరిపుచ్చటా • భయదప్రతాపాగ్ని

కీలాద్రివిజతాంశు • మాలివాలి

యట్టిమతిశాలివరశీలి • యైనవాలి

నమరపాళికినేనిసుం • తైనదేరి

కనఁగరాదనదీలపగాఁ • జనునెయ్యెరుల

దానికేమిచనుము నింద్ర • తనయుకడకు

117

క॥ బవరమునకుఁజారందరి సవరనిహంఁదేరినెక్కి • సాగినజేజే

తొవకంటులెడమకన్నుం నొవలదఱుఁగాదెరావ • ణుండిదివిసఁదో!

క॥ అనుచున్నతారుగర్వంబునగనిపదినోళ్ళొన • పుచురావఁబడ

వ్వనిచారిదూరివేగంబున దక్షిణవాద్ధిజేరి • మొగిఁదానిదరి 119

సీ॥ జలములగ్రూకిని • శ్చలహృదిదర్శన

నాసీనుడైనిల్చి • నట్టివాని

సలిలఘాతతామ్ర • కలశంబుడంబుమయి

నడరభాగుడిప్రక్క • నిజినవాని

దలిరువెన్నెలలఁగో • దులదూగుస్వచ్ఛంపు

మడుగుగప్పినగెం • పుటొడలవాని

భూతిత్రిపుండ్రముల్ • భూరిరుద్రాక్షమా

లలుదాల్చిమిప్రలఁజె • లంగువాని

త్రిపద గాయత్రిమంత్రంబు జపమునేయు

చుడుగకరగన్ను మోక్షుఁగోనెప్పువాని

సూర్యభగవంతునకుభక్తిఁ జోబగులిడి

యదయసంధ్యను వార్చుచునుండువాని ॥

120

చ॥ మఱియుడినాధినాథుబలె • మవ్వఁపుఁదేజుననొప్పువాని జ
 క్కఱపుపుబోడిదాల్పువిలు • కైవడిపెల్లగుమేనివాని బం
 ధురతర బాడబాగ్నిగతి • దోచెనువాలమువానియామ్య ది
 క్తరుణప్రతాపతుల్యముఖ • తామరసమ్ముగలానివానిని ॥ 121

మ॥ కనిసామాన్యపుఁగొమ్మడిమ్మరిగ హృ • త్కంజంబునందెంచియైం
 ద్రిని మాయాబలకౌశలంబునన దో • ర్వీర్యంబడంపంగనా
 నని వంచించిస్వపుష్పకంబుడిగి ము • స్వామాత్యులంతంతగ
 న్నొనిమెచ్చన్మహిమెల్లగానిడుచు న • ధుల్పొంతకుంజేరగా ॥ 122

మ॥ అడుగుల్ చప్పుడికింతవిన్నడఁగనిం • ద్రానిదృగంతంబులం
 గడకంగ నైనిమాయఁదన్నఁగెలువం • గావచ్చెనంచైద్రదిలీ
 డుడుగండ్డిబలునాల్గు సంద్రములముం • తొండొండగతుంబులం
 దిడినేనంచుమనంబునందలచియెం • తేనిష్టమెనుండఁగ ॥ 123

(వాలిరావణగర్వంబడంచి పరిభవించుట)

ఉ॥ మెల్లఁగఁగాలునేలపయ • మెట్టుచుబల్చిమదిక్కు జేరి యా
 ప్రల్లదుండెల్ల నెమ్మెయి ని • ప్రక్కకునొత్తిగిలంగజేసి మె
 న్మెల్లన జేతులాఘునుని • మీదికిజూచిననాతఁడేనుగుం
 జల్లగబట్టు కేసరిపనందన • చంకలనొక్కివానిని ॥ 124

ఉత్సాహ॥ పాముఁగాలద్రొక్కిపట్టి • పాఱుపక్కిరాయడ
 ట్లముగ్రుంగరాక్షసేంద్రు • నంగకమ్ములన్నిటిం
 దీమసముననొత్తిపట్టి • దేవసిద్ధసాధులీ
 తామసునకునిట్లుగాగ, • దగునటంచునునుబృనా
 భీమబలుఁడువేచెదివికి • పట్టపొల్కిఁబుట్టున ॥ 125

వ॥ ఇల్లొంద్రుపట్టి విహాయసమార్గంబునంబడమటి • కడలిదరికరుగుడంత
 కుమున్న. ॥ 126

మ॥ స్తనితరుల్ వలెబెబ్బులుల్ వలెబ్రహ • స్తాదుల్ మొగిల్ తెన్నున
 ప్రనువాలింగ పునడ్డగించి వెనుకం • దద్వాలజంఘానిలం
 బునకుందూలికలట్లమేఘవటలం • బుల్ పొల్కిఁజీకాకునొ

- దినభోమాగ్గమునందుదిక్కుకొకడై • నిల్వంగలేకేగితా 127
- క॥ ధారుణిరేణువుగొనిచను మారుతముంబోలెవాలిమాంసాశినిటుల్
జేరిచివశ్చిమజలనిధి పేరిమిమ్మెగుంకులాడివిధ్యుక్తముగ్గ 128
- ఉ॥ వాలితదద్ధియందుజరు • పంగలనత్కియలెల్లజల్పి తా
నైలబిలాశనుండిన మ • పంబికినేగిముణింగి, రావణుం
గేళినిజంకలందు నిటి • కించియ, బూర్వసముద్రనాయకుం
బాళినిజేరి, గుంకులిడి • భక్తిజపమ్మొనరించి తద్విధి 129
- చ॥ ఇటుజతురబులందు గృత • కృత్యుడునై పురుహూతనూతి; త
త్కుటిలునితోడవేగదన • కొట్టికకుంజని; వానిదద్వని
దటుకునజంకనుండి విడి • తతణమెర్గనివాడపోలెనో
పటుజవ! యేడనుంజిటకు • వచ్చితివేమని పల్కరింపగా 130
- శా॥ వీతాహంక్రియై, దృగంతములజా • బ్బిల్లంగఁబామ్మంబువుల్
వాతాకంపితవృక్షమట్లతనువా • పాదంబుస్వేదాన్వితం
బై, తూలందతభీతి; గద్గదనినా • దాన్వీతుడై పిశ్రపా
జాతుండైంద్రికివల్కునిపు జననీ • జాతుండనైతంబొగి 131
- ఉ॥ నీవెమహాబలాధ్యుడవు, • నీవెకృపామృతవారిరాశివి
నీవెనునిశ్చలాత్కుడవు, • నీవెమహాధృతిశాలి, వెన్నగా
నీవె ప్రతాపసింహుడవు, • నీమహిమంగనుగొంటినేడు నా
కీవె వివేకసంపద, గ • వీశ! యడంపవె మన్మదాంధత 132
- ఉ॥ తారధరంబునెత్తితి, స • దాశివుచేతను ఖడ్గమందితి
వీరవరేణ్యులందివిజ • వీరులగల్పితి, నట్టిసన్ను నీ
సారతరంపుగక్షముల • చాటునమాటి చతుఃపయోధులం
వీరముమీర ముంచితివి; • భీమపరాక్రమ! నీమ్రమోలనా
శూరత, లావు, నెన్నవృధ • నూ;మఱిసిగ్గుఘటించారుల్ విస 133
- వ॥ మఱియు 134
- క॥ మారుతవేగం, బల్లయ నూరుననుజరయము, నమ్మ • నోవేగంబుం
గేరుభవజ్జవ,మెన్నగ నారూఢిలవంబు పెనగ • నవివచ్చునెకో 135

క॥ సుర, గరు, డోరగ, నర, ఖే; చర, కిన్నర, సిద్ధ, సాధ్య, సంఘంబులలో
పరికింప, నీకు సరిపోతరివిక్రముఁడొక్కఁడుగలఁడాజగములలో॥ 136

క॥ ఇచ్చకముగాదునుమ్ము, వి; యచ్చర రాణ్ణాందనమణి! యఖిలజగములం
దెచ్చటఁగన్నను, నీకెనవచ్చునుండున్న జూపవచ్చునొకనినే॥ 137

క॥ శాకన్నపు; నర్కజులె; నీకనుగుండమ్ముగుట్ట • నేను, నిరువురం
బేకము; పొందుజలుపుదము; నీకల్మియనాదుకల్మి, నేనీ, లెంక॥ 138

క॥ పురుషూతతనయ! యిమ్మహినిరువురముంబాలునిరు, నెట్లెట్లపుడు
దిరువుదముకలసి; చూపరులిరుబొంధుల కాని, చిత్త, మేకంబనఁగ॥ 139

చ॥ అనపలుకంగ; నల్లెయని • యైంద్ర, పులన్ధ్యకులాబ్ధిచంద్రుఁడో
డొనిపురమేగి; తమ్మునకుఁ • గొబ్బనరావణువార్తదెల్పి, కూ
ర్చినిదశకంఠ; దమ్మునికి • మిక్కిలిగొని, భూరిభూషలం
గనకపటమ్ములిచ్చె, రుచి • గల్గిన విందొనరించివేడ్కమై॥ 140

క॥ హరిపతికెనయనదగునాహరిపతికడ నెక్కమాస, మటువుచ్చియు, నా
సురపతినిజపురికిరెనెనుసురపతిసురుఁడనుపఁగా, న, సురబలములతోన్ 141

సీ॥ కెరిలవచ్చునిపుశి, ఊంపనేర్చుటకాదు; కేల్మొప్పునిపుశి, ఊంపనేర్చు
నాత్మశత్రులగర్వ, మార్పనేర్చుటకాదు; తెలివినట్టిరిహి, దేర్పనేర్చు
శివదూషణులనుభం, జంపనేర్చుటకాదు; శివభూషణులనురం, జంపనేర్చు
దాష్ట్యలవెతలలో, దూర్పనేర్చుటకాదు; శిష్టలహితులలో, జేర్పనేర్చు

పెద్దలనుశ్రద్ధతోఁగాంతు, బెరిమనెంతు;
భీరులనుగూర్చినలంఠ్రు, బేర్చిబెంతు;
నాత్మబలములరహిగాంతు, నరులనొంతు;

• పద్మసంభూతపాత్రులు, బ్రాణిమింతు॥ 142

క॥ ఈకరణి, నగవిదార, వి; ఛాకరనందనులునసుర, బంపి, సుగుణ ర
త్నాకరులుయశోవిజతసు; ఛాకరులనిశూరులెన్న, దనరిరివిభుత॥ 143

వ॥ ఇట్లు వాలి సుగ్రీవులు నీరక్షీరంబులభితి గలసి సుఖంబుండునంత
మఱియు నొక్కనాడు 144

(నిశాముఖంబున వాలిపై దుందుభి దురమ్మున కే:గుట.)

సీ॥ దుందుభినాముండునున్న రక్కసుడొండు; మాయావి తమ్ముండు.
మయునుతుండు శంకరోర్విధర • సంకాశ తేజుండు; మహితసహస్ర
సామజబలుండు నెమ్మిమిరశిపుండునిల్చినవరముండు; సంతబ్రహ్మ
త్తుండునై యతండు జోకమున్నరుండు • చోటికి నెక్కండు; నరిగి
నాతోరండుననికనుండు

నపుడుసాగరుండు • నక్కటానీతండు; క్రొవ్విచివ్వనొండు • గోరిగండు
మిరివచ్చెజుండు • మేనినినిమనండు; నింకతడవునుండు • టెట్టులెండు॥145

క॥ లోలోనబిట్టలనుకొని; శ్రీలోలాక్షీగురుండు • చెచ్చెర చెంతం
ద్రైలోక్యవైదిదుందుభి; నాలోకన సేసిపల్కు • సతండుప్పొంగ॥146

క॥ ఏనెంతవాడనం, చని; కూనెదనీతోడనీమఃహోగ్రార్భటిదో
డ్రోనెంతవానికల్గుకును; గోనెరయగ జేయదే వి•లోకన సేయ॥147

ఉ॥ కావున సేనునీకు సరి•కాను, బలాఘ్యుడవిపు, కొండరా
తావున కేగువేగము, యంతండు భవానిగురుండు, నమ్మహా
దేవుననుంగుమామ యల•దీప్యవతీపరిసేవితుండు, నీ
లావున కామహామహుని•లావున కీడుగ దాతలంపగ॥ 148

క॥ అనినచ్చబలికిపంపిన; బనివినిపలలాసి కాంచె • బర్వతపతిని
మునిరాజుపరివృతుని, గుణ; భిని, మఃభినియుతుని మేన • కారమఃభిని॥149

క॥ కనితద్గండోపలముల, ఘనశృంగమ్ములవ కావకలుగాఁబగులం
గనుదాకితదాశ్రయులగు, మునులకతితో భవండు • మొగిగావించె॥150
మ॥ ఇటుగావింప, నుమాగురుండు దెలిమే • సేపారిగావచ్చి త

త్పటుగాత్రుంబాడగాంచి, దుందుభికృపా • పాథోధివే; నీవు, నా
జటిరాడాశ్రయుశృంగభంగ మొనరించు • జెల్లునానావుడ

క్కుటిలుండాడటులేనిసూపగదె, నా • కుందీటుగా నెక్కన్కి॥ 151

మ॥ అనిన హైమవతీగురుండతనికీట్లనియె. 152

క॥ ఋక్షవిరజాగ్రమానుండు ఋక్షవిభుసమానయశుండు • పృథుకిష్టింభా
ధ్యక్షుడతిబలుడుజతప్రతి పక్షుడహీనుడగువాలి • పాలికరుగుమి॥153

- చ॥ అగినవాలి నీదయిన యాహవకాంక్షనుదీర్చు, వైకులం
దజీగినవాడు, నింద్రుని నాదగువాడన, బోయెనైంద్రుని
బరగినవాలిజేర, జనివానిపురోపవనమునందు, గొం
తరగినదాకనాన్చి, మహితార్భటిగూర్చె గుజాళిగొమ్మలన్ ॥ 154
- క॥ దుందుభిరక్క-సుండలసుర; దుందుభివర్షంబుదములఁతో నెనగా, దా
గ్రందుగరపముటుసేయగ, నైంద్రస్వదారయగుతారం నదికిమరునన్ 155
- తే॥ గీ॥ ఉండిస్వాంతఃపురమునం వోలితద్ర; వంబు చెవిబడనాలించివాలు
గంటల్లఁ తోడఁజనుదెంచి ర కాసిఁతోడఁబల్కు; మహితవర్షాబ్ధరవ
ము సమమ్ముగాన్ ॥ 156
- ఉ॥ క్రందుఁగఁగన్నుఁగానక సంగర్వుడనై యిటులారెచ్చెదల, రో
దుందుభి! నిన్ను నే నెరుగుదుం; ధరణీస్థలిగాన్ని నాన్చి నీ
పుండువయేని, యాయెడను నుండక వేచను, మేడకేసి, మే
నందున “బ్రాహ్మమున్న బలుసాకును నేటితనంగరావోకో!” 157
- ఉ॥ నాపుడురక్క-సుండు కపి నాయక! కాంతలమోలదంభముల్
నీవిటు చిట్టుగొట్టదగునే, మొనకాడ నెనివిసీ! కడు
న్లావుగలాడవేని, నిశి నాకిపుడే చనుదెమ్ము చివ్వ, కీ
వావిధిగాదయేని, నళి నాక్షులగూడుము వ్రేగునంతకున్ ॥ 158
- వ॥ అదియుచుంగాక నింకొక్కటివినుము. 159
- ఉ॥ ఇమ్మనకీగు, మర్ధితలికిమ్మునభీష్టము; లాండ్రమంచి డెం
దమ్మున గొగిలింపుము, ముందమ్మున నందఱజూచికొమ్ము, రా
జ్యమ్మున సీసమానుని రయమ్మున నిల్పుము, రమ్మువెన్గ యు
ధమ్మునకీవు, నీదగు మందమ్మునడంచెదఁబోరి, వెండియన్ ॥ 160
- ఆ॥ పానమత్తు, జత్తమాన నెత్తమ్మాడు; వాని, నిద్రమత్తు వాని, మించు
బోడ్లకేళిఁగలఁముంబుచ్చువానిని; గూడిదుర మొనర్పఁగూడదెపుడు 161
- క॥ మఱియు, ననాత్తాయుధు, నుక్కఱి, వెన్నిచ్చినవిధిరుం నంగవిహీనున్
శరణన్న వానిదాకిన బరగంగా, భూణభూత్యం ప్రాపించెంద్ర! 162
- ఉ॥ నాపుడుమందహాసవదనమ్మున నైంద్రస్వదారఁదార, డ

జీవనజాతనేత్రలు వసించెడు తావునకంపి, గండుమై
దై వతశత్రుగాంచి, సమదమ్మున బల్కెదవోరిరమ్ము నా
లావునునీవుగన్గోసఁగఁలాడవయేని దురమ్ము సేయగన్॥

163

క॥ అనిమున్ను జనకుడిచ్చిస; కనకంపువరాలపేరు గంళముననిడి, పో
రునకువడిగవిసె; మాంసాశనకులపుంబాడబాగ్నిసముదుందుభితోన్॥
మ॥ పటుఘోంకారము సేయు మత్తకిరిపైఁ బాహాబలంబార ది

క్తులులల్లాడఁగ గుప్పళించెడు మృగేంద్రంబుం దరంబెంచితా
నిలులాదుందుభిదాకి, శృంగముల నెం తేపట్టి వాపోవదోఁ

పటుతెంద్రప్రసవించె ముక్కనుదరీ భాగంబునన్ రక్తమున్॥ 165

వ॥ అంతట సప్పట్టువప్పించకొని, పొట్టకొవ్వనందుండ రక్కసుం,
డిలాతలంబునకుఁ గుప్పించి దుముకుటయు, నింద్రుపట్టి, ధట్టించి నెట్టి
పట్టి, మోకాళుల, మోచేతుల, బాదంబులం ద్రోచి తాచిన, వెన్నెక
వాడు మగుడ నెదుఁచి పోరుటయు

166

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షల మతకరులనవాడు బోరమాత్సర్యమునం
దితిజబలమడగై, నిర్జర పతిసుతుబలమెసగె నుదయభాస్కరుఁగిదిన్ 167

ఉ॥ హేనబలుండువాడగు, డహేనబలుండగు వాలికాంచి, దో
హోనవిషాణయుగ్మమునుఁసుల్చి, స్వముష్టిబలంపుదాకుం
దాశవులిల్కుమార్చిజతంనమ్ముగ గాళులువట్టితిప్పి బీ
రాన నెకామడావలసం వ్రాలగవైచె; లసద్బలమ్మునన్॥

168

(మతంగముని వాలికి శాపంచిచ్చుట)

సీ॥ వైచిన, సద్దిసమీపమ్మునగలయుశ్యమూకాదినమతంగమునితపోవ
సమ్మున వ్రాలివృక్షముల జంఝానిలమ్ముగూర్చివలాగుంవమ్ముసేసి
తద్రక్తహాథూమిదడుపఁగా, నవ్వాని; కోపించియెవ్వాడొంకుమతియగుచు
సీలాగుసేసెనాంపాలసుడిది మొద; లీపర్వతముద్రొక్కవానిశీర్ష
మట్టెబదినూరుఖండంబులం గుచుజచ్చు నదియకాకుండ; నాతనియాపు
తెవ్వరచొటుజొచ్చిన నారీతి; నగుదురనియె నదియెఱిగివాలియచొట్టి
కరుగడయ్యె॥

169

వ॥ అనిఁవిని వారలటమీద నెబ్బంగిబ్రవర్తించి రెఱింగింపుమని దుర్గ,
భర్గు నెచ్చరించునట్టు, లవ్వెట్టిచెవులతపసి జెట్టిగ, జన్నిగట్టులోక్కపె
ట్టున నిటలపట్టిక గేలుదోయిమెట్టి మ్రొక్కియడుగుటయు 170

ఆశ్వాసాంతము.

వృత్తకందదివదగర్భితసీసము.

సుజనసంస్తుత్య! వి•శుద్ధసత్వగుణ! వర్షాబ్దాభదానాధ•గా శ్రీతాస్త!
సుజనసన్మాన్య! య•శోనిశారమణ! స్వఃజ్ఞాన్యాభభోగాకరా!•దయాబ్ధి!
భువనజాక్షీమఃశి•ముత్యమారమణ! శుంభద్యైభవప్రాభవా!•కృతిహిత!
భువనజాక్షీస్మర! భూసురాదరణ! శఃశ్వద్రాజమాంబోద్భవా!•ఘనమతి!
కమ్మకులవార్ధిచంద్రచా! కమ్మగోన
పు, రతనాల•కల్పిగలాడ!•పురుషవర్య!
నెమ్మిగలవాడ! సత్త్వి;•సమ్మదకర!
స్తోత్రజనక! సత్కులబాంధవ!•నోర్బలాభ్య!
శైలబంధము. 171

శైలబంధము.

క॥ పరక్షిర్దసియ! రమణీ! స్మర! న్యాయాబ్జితధనాభ్య!•మాన్యాభ్యధరా!
వరకవిరచితకృత్రిప్రియ! ఖరకరనందనవీర్ణ! ఘనసద్వర్ణ! 172
మాలిని॥ కవిపికనహకారా! కాంచనోర్వీద్రధీరా!

సవినయగుణవారా! శౌర్యశైర్యప్రచారా!
ప్రవిమలమహిసారా! రాజమాంబాకుమారా!
కవిభరణవిచారా! కల్పవృక్షోపతారా! 173

శ్రీమత్సగ్రీవపట్టాభిషేకము

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమద్వైష్ణవభక్తస్తోమసుధాధామ! కావ్యః శోయజనేత్రీ
కామ! దయాగుణజిత లక్ష్మీమహిళాకామ! శ్రీపఃకీరయనామా! 1

క॥ అటమిది తెలుగువినుడు; త్కటకరుణజింద్రధరుడు; కాళికిటీతిథ్య
త్తటకముననుడువునడువున; నటనాతుడు సెప్పెమునులకనలికతవినక
(మాయావి కిష్కింధాపురీ ద్వారములోజేరి గర్జిలుట)

ఉ॥ శీవులుమీరఁ బావనిగడిందినుగంటిమిఁగూడివాలి ను
గ్రీవులు నెప్పటల్ల దమఃగీమలనుండ; నెకప్పు నా, లన
ద్యావులు రాత్రిమైమఱచిఁపండినవేళ, మయాత్మజుండు మా
యావి, లనద్యుండు మహిఃతార్కటి ద్వారమునాగిగర్జితఁ 3

శా॥ ఆగర్భావమాలకించి ఘనరోపావేశమేవారగా
వేగంబానువుడిగి, వానిపయిఁదోర్వీర్యంబునందూకబో
గాఁ, గంజాక్షియుఁ దమ్ముడియెడలఁబోఁగాఁజెల్లదంచెన్నఁ, చా
నాగృహతఁడు; శరార్పుంగవునకఁకట్లడంగధర్మంబొకో॥ 4

ఉ॥ దుందుభిపూర్వజుండుడఁదిఁదోర్బలమారగ దాకినట్టి సెం
క్రందనసూతికూతగవిక ర్తనసూతియరింగె గాంజరీ
నందనుబట్టఁబున జనంబులఁగావఁగఁజెట్టినుందరీ
బృందమునందడంచి వినికృత్తవిరోధినరూఢియర్కిదాఁ 5
(వాలి నుగ్రీవులు మాయావిందాకుట)

ఉ॥ అట్టులువ్రావిబెబ్బులులఁ యట్టులుదాకిరివాని నాజగా
జెట్టులు, తాకగాభయముజెందకవాఁడును హుమ్మటంచుదాఁ
జెట్టులుబిట్టపీడినఁచేదిటవారఁగవారినేయ, బెం
గట్టులుబెల్లగించి భుజంగర్వమునందగ వారునూకిరా॥ 6

క॥ వారిరువురదానొక్కండఁగారినిగూల్పవలెనంచుఁడై తేల్చెందుండు॥
వారిరువురతనిగూల్పఁగఁ బోరిరిసమబలిమిజాలఁప్రాద్దుజయేచ్ఛ 7

ఉ॥ అంతటవాఁడు కొంతవర • కాత్మబలంబడఁగఁ, వారిన
ల్లంతట బాఱదోలి మహి • తార్భటిబాఱఁగ, వాలియుఁ రుమా
కాంతుఁడు దోన వెన్నడిరి, • కల్వలరాయనివెల్లుదోడ్వడఁ

బుతమెలర్పవాఁడు నొక • పర్వతరాధ్రహజోచ్చైః బల్వడిఁ 8
తే॥ వల్లరీచ్చన్నదుర్గమ్మువరబలమ్ముజొచ్చియుటకన్మోటింగినసోకునడవ
వలయునంచెంచి, వెన్నంటివచ్చుముద్దుదమ్ముకుట్టుకుశక్రనందనుడువలికె

చ॥ అనుజాడ! యీగుహఁముఖము • నందువసింపుమునీవు, నేనునీ
దనుజునడచినచ్చెదము • దమ్మున, నేనిటబెద్దనుండ నీ
వనువుగఁజేయఁగావలయు • నా! రణమంచనినాడ నాహవం
బున రణకోవిదుల్ బొగడ • బోరఁగలేవను శంకఁగాదునూ! 10

మ॥ అనివాక్కుచ్చివిన భ్రాతపల్కువినియ • య్యర్కాత్మజుండన్న! నీ
వనినట్లద్దిన రేసురద్విషులమా • యల్ పెక్కులొక్కండవీ
వనికింబోవఁగఁజెల్లదేనునట సాహాయ్యంబుగావత్తు నీ
కనిసాహర్దము భ్రాతృభావమునునే • పారంగఁబల్కెండగఁ 11

(వాలి తమ్మునిగుహఁముఖమున నిడి లోపలికేగుట)

క॥ అనిపలికిన నవ్వాలియు ననుగుండొడిపదయగము • లానజమీయం
చినజాగుహఁముఖముననిల్చినడచె, రాకాసితేని, వెన్నంటిపడి 12

చ॥ ఇటునిబిహంధకారచయ • మెల్లడబర్వభయప్రదంబునై
వటుతరమాగుహఁంతరయ • భంగురభంగిగమించి వానినో
కుటిలుడ! పోకుపోకుమని • ఘోరతరంబుగ నార్పుచుండదా
ర్భటిగుహమూర్తుమోతలిడవాసవ • నూనుఁడురోసిరోసిన్ 13

వ॥ ఇట్లొక్కయేడుదాటిసంత వానిగాంచితాకిన 14

తే॥ కిరఙ్గప్రస్థరుండయి • కర్పురేంద్రుఁ,
దుక్కుననువాలిరొమ్మున • నెక్కుపెట్టు
బెట్టవజ్రాభనూవాని • పేరుటురము;
నడచి పడినూరుఖండమ్ము • లయ్యెనదియు 15

క॥ మెటరి రక్కసుబిడ్డిటి! పోటుననన్వాహిడువ • భూమధ్యమునన్
 బోటుననగ్గున రక్తము, మాటికినాసావివరపు • మార్గములవడిన్
 న॥ ఇట్టితేతరజయకాంక్షలకయ్యిరువురుంబోరుచుండిరంతిక్కడ 17
 శా॥ భ్రాంతింజెంతమెగాలు గ్రో • లవడిరా; రక్తప్రవాహంబులం
 తంతస్సేనముతోడవచ్చె విమతా • హంకారనాదంబుల
 త్యంతబున్దివవచ్చె, మ్రోగగుహయుం; • దద్వాలిరావంబు ర
 వ్వంతైన స్వినరాకపోయె, రవిజం • డార్చి వెసంబ్రంగగార్ 18
 తే॥ అంతసుగ్రీవుండేడాది • యైనగాని
 యన్న రాడాయెబ్రతిపక్ష • లార్భటిగుహ
 మించె నిదియేమియక్కటా • యంచెడంద
 జంతచేదలపోసె నొ • క్కింతసేపు.

19

[సుగ్రీవుడన్న నిహతుడయ్యెనని పురంబుజేరుట]

ఉ॥ ఇటుదలపోసి వాలినసు • రేచుడడంచెటంచునెంచి త
 త్కుటిలుడు రాకయుండనెక • కొండను తగ్గుహవాత్రదోసి, త
 త్పుటిజవుడైనన్నకుయ • ధావిధివిడ్చితిలోదకాలు, న
 ప్పటికనులై నలాగున స్వ • భ్రాతృసతీమణినూరడించెదాన్ 20
 క॥ ఈకరణిదిగుంచేత, బ్రభాకరతనయుండునుండ • స్వసచిపులెంతే
 నీకరణిరాజులేక, ప్రభాకరతనయ! నిలువంగ • వచ్చునెయంచున్ 21
 క॥ పూజ్యంబగుతద్వానర రాజ్యంబునకర్కజుండ • రాజనితత్స
 మాజ్యంబునోసగిరర్మిలిసోజ్యాధరతనయ! వార, లొప్పుగ నెంతే 22
 ఉ॥ ఇక్కడ నర్కసందనుడు • నీవహినుండగఁ; దానవేంద్రుతో
 నక్కడనబ్బలారిమతు • డవ్వహినస్త్రు సుశస్త్రపాశుల
 యొక్కుడు ప్రస్తరోద్విజము • లెంతయుగైకొని సక్రమంబుగా
 నొక్కడు ప్రాణిపోరియవి • యొక్కడు లేమిమహాగ్రహంబునన్ 23
 శా॥ ముష్టాముష్టిని, నాముటనుగుల పా • ల్పందీటి, పంచాశ్యవి
 స్పష్టాహంకృతిభోర, శక్రసుతుభా • స్వన్మృష్టిఘాతమ్ములన్
 భ్రష్టంబైనకలాంగకంబు లలస • ద్రక్తంబులంగక్కగఁ
 బిష్మంబులెనయ్యె వానిమెయిదో • ద్వీర్యంబడంగన్వనన్ 24

ఉ॥ ఆపయిరాక్షసేంద్రు బల • మంత యడంగులెఱింగిపోగి, తా
రావతివాలి, దైత్యుని స్వ • రత్న సహనసువక్షమందు బెర్
నోపముకోస్వముష్టివటు • గ్రుమ్మగ, ముక్కులనోరవీనులం
బావపుసోకునల్లనోగి • మాటిక్కిగక్కుచువీడ బ్రాణముల్ 25

తే॥ కులిశహతిసేలఁగూలినఁకొండవోలె;
మసువనుతుముష్టిఘాతంబు • మయునుతు నెద
దాకినూనినఁగొండ బ్ర • ధ్దలయిఘూర్చి
తెనుమ్మగమ్ములు భీతిచే • తనుదొలంగ 26

ఉత్సాహము॥ అశరేంద్రుడిట్లడంగ • నతనిచుట్టలెల్లతా
రేఖఃజుట్టుముట్టనగ్ని • నేచిచుట్టుమిశుతల
ట్లాలదరుమోత;వారి • నట్టెయొక్కరొక్కరిం
గీతభర్తదుతకాతు • గీముజేర్చెనుక్కునన్ 27

ఉత్సాహము. రాక్షసేంద్రువానిబంధు • రాజియద్ధమందుగీ
శక్షపాకరుండునిట్లు • జావమొత్తివేడ్కమై
నాక్షణంబునందతన్గు • హముఖమ్ముజేరహ
ర్యక్షవిక్రమండునర్కి • బ్రక్కనిల్వకుండియున్ 28

పంచచామరము. గుహముఖంబునందుద్డ • కొండగక్కినట్లు త
స్సహబలుండెరింగివాని, • మాటికర్కాయర్కబా!
సహాయమేగుదెంచినప్రచాలనిల్పియుందుని
ర్యహిన్మొఱిగి తేలనయ్య • పల్కకేనుబిల్వగన్ 29

క॥ అనియరచియరచిగుహవా! తనుగ్రుక్కినకొండగాళ్ళ • దాచికినుక ద
మ్మునిదూతుచు, వానవనం, దనుడరికెపునగంబునకుశర్వాణీ ॥ 30
(వాలి మాయావిఖండించి పురంబుజేరుట)

ప. ఇట్లు పురంబుజేరి పట్టాభిషిక్తుండు, సింహాసనాసీనుండు, మంత్రిపురో
హితాచార్య బంధుజన పరివృతుండునగు నర్కనందను జూరచురంజూచి
ప్రళయసమయసముజ్వంభితదానసావకుండునుంబోలె, మండిపడుచు, గ
ట తటములదరంగ నీనికలనిప్పుకలుప్పతిల్లఁ గ్రోధాంధకార మగ్నుమాన
సుండై, పలుగురాలం దిరగలింబోసెత్రిప్పినచోప్పున బండ్లుగొఱకుచునభా

జనంబుల నెట్టికొనిపోయి నమూపించి యిట్లనియె.

31

శా! ఓరీవృక్షచరాధమా! కవులులేరో! పెంటరారో! మదా
జ్ఞరీతింజరియింపరో! మదమునంజండా! నిపోల్కివా
లేరీ యిట్లనరించిరే; యహహ! నిన్నేమందురా! తమ్ముడం
చేరితినినుబల్కరింపదగు నిన్నీ యెంతకేజాబుదా! 32

భుజంగప్రయాతము-కులద్రోహి! నన్నింతకుం దండముంచెం
ఖలాత్ముండవంచెంచకన్యావ్వరాజ్యం
పులక్ష్మీ భవదబ్బహువుంజేచ్చి; దుగ్ధం
బులంగ్రోల్ వారిత్వేడి-ముం గ్రక్కకున్నే 33

క॥ ఉన్నాడవుమత్తురమున! మన్నాడవు నేను బెంప-మమువలెసుకముల్
గన్నాడవునాద్రవ్యము! దిన్నాడవునిట్టిడవుటఁ దెలియగ నైతి. 34

చ॥ వారివారి నిన్ను తమ్ముడవంటంచుగుహముఖమందనిల్పినే!
నరిగిననమ్మి యెంతపనియైన నెనర్చితిహంతకారి! నే!
సరగునవత్తునంచు నెక శైలముతద్గుహవాలనూకీలే!
పరమకీరాత! చూడుముభవనృదమార్పకయున్న వాలినే! 35

వ॥ ఆని మహాగ్రహంబునం జౌరందరివలుకుచున్న సంతకుమున్న
వర్కజండును. 36

సీ భక్తి మైయెదురుగాఁబర తెంచిసాష్టాంగదండప్రణామంబుదగ నెనర్చి
మాపుణ్యవశమున నాపుణ్యజనునిమాయావిద్రుంగించి తేయాన్చి పేర్చి
దిక్కుమాలినకీక దేవంబునకుమాకు; దిక్కులువచ్చి తే దితిజనోర్చి
తెలివట్టుగొడుగుభక్తి నిబట్టెదనుగొమ్ము; కడకమ్మెనీద్రుక్కందల్చి
తే! మంత్రులేగొల్వనిల్వముమహిమజేర్చి!

అబలంగేలిదేలుశయ్యకునుదాల్చి!

మతియునీలినిబల్కుముమమ్ముగూర్చి!

ద్రుంచివచ్చితిగాదె శత్రువునదిల్చి! 37

సీ! మాయన్న యీవన్నమాటచొప్పుననొక్క;

వత్సరంబుండితిఁబర్వతగుహ!

ముందునట్లుండఁగాఁబాలనుపిండులకేక;

లంతంతజెవినినయ్యె, నీదు ।

పలుకొక్కటియువినబడకపోవుటకాక ।

నైత్రుటేరులుగుమానిండబాటె ।

పిమ్మటమదిజెయ్యె బెట్టితిప్పినలాగు ।

నుండెనేమని పల్కుదుక్కజీయపు ॥

తె॥ డసురవచ్చునటంచుగుహముఖమున ।

గ్రుక్కియొకకొండగ్రుడ్లనీర్దుక్కికొంచు ।

వచ్చుననుదేర్చువాల్లేమివచ్చుదాఖ ।

మప్పుమనరణ్యరోదవంబయ్యెజమ్ము ॥

38

వ. ఇవిధంబున

39

క॥ పనవిపనపి కిష్కింధకు । వనటమొగంబునననేను వచ్చినరాజ్యం ।

బుననిల్పిరి, సచివాని? । కనుగొన్న నునట్టులుండఁగావలెనన్నా ॥ 40

సీ॥ ఈపురాజపుగమ్ము, నేయువరాజుగా; నెలమిమైనిల్పెదం నెప్పటల్ల ।

రా॥ లేకున్ననంరాజకహాసని; సామ్రాజ్యముననన్ను సచివులెలమి ।

నిల్పిరి; రాజ్యము నేగోరినదికాదు; తమియింపుచురలరాజ్యమగ్రహింపు

నీకనుజుండవై నీపైనిద్రోహమ్ము; నేనేలదలతుననింద్యచరిత ।

గీ॥ నీపదములానం మఱియుదండ్రపదమాన !

నీకు మొక్కదనన్నింకనీశ్వరుంఁట,

పాలముంఁట, మదీయప్రాప్తంబునీదు ।

చిత్తమెత్తెనగానియోజిష్టతనయ ॥

41

వ. అనిపాదపద్మంబులవ్రాలినసూర్యపుత్రునవలద్రోచిపదరియదరిపడిలేచి

ఉ॥ అంతటమగ్రతన త్తములనైంద్రగనుగొని మంత్రులార ! నీ ।

హంతకుడెంతైనదగు నందరెంగినదేకదాకృపా ।

వంతుడు నేయునేనుటలం బ్రాత్రున, కీకుటిలాత్మనిర్దయక ।

మంత్రియుతంబుగానిపుడం మత్సరము న్వెడలంగద్రొబ్బడి ॥ 42

(వాలి, మంత్రియుతముగాఁ దమ్మునివెళ్ళదరుముట)

క॥ ౯ నిమంత్రియుతముగా, త! మ్మునిబురివెడలంగనూకిపోకంతటన ।

య్యనఘుజతురభివలయితః | ఘనభూమండలముద్రిప్పైః కనికరమరగాః ||

ఉ॥ త్రిప్పినక్రాంజరీసుతుడః | త్రిప్తమదమ్మున నిట్టపల్కునః |

జెప్పెద, లెస్సకుత్తుకవః జీరుడః | విన్మలఋశ్యమూకమః

దిప్పకువారి ప్రాడుతనుః | “దిట్టటచేత, “మతంగమాని” నే |

జెప్పెడిదేమి, దేవరయః | జత్తమునందలపోయగాదగుః. 45

(సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూకముఁజేరుట).

క॥ అనిపల్కుతీరిగిజ్ఞున | వెనుకకుజనిఋశ్యమూకః పృథివీధ్రంబుం |

గనిమంత్రిజనముతోనట | బనుపడసుగ్రీవుఁడె భయరహితుండై ||

న. అనినవిని వినయపూర్వకంబుగఁ గుండ్లలికుండలునకు గొండరాచూలి

యిట్లనియె

47

క॥ నాధాహనుమంతుండతి | మేధానిధి, విక్రమమునః మృగ రాణ్ణిభుజః

వేధాభుడాగమాశ్య | క్రోధాత్పుండకపాదః రుద్రుండంచుక | 48

శా॥ మీరేపల్కితీర్థోక్కనాఁడు నిటులీ | మిత్రాత్మజుక వాలిబత్ |

గాఠింపందనలాఠ్రజూపక, నమోః ఘటాంతమైనందుడెను |

భూర్జిబాహుశాపమేచఁ దనలాః | పుందాకెరుంగండోవా |

దీర్ఘతింజమభంగిచూడగతమోః | యాశామెరింగింపవే || 49

ఉ॥ నావును శంభుడిట్లునువి | నాయకమాతకుదేవి! తల్లన |

ద్యావులు, నైంద్రినర్కినతిభక్తి సమానముగాగఁ గొల్పెముక |

గావుననిర్వృంతు నెఱిఁ గల్గినవాడవుటం గపీంద్రుపై |

లావునుగల్గియుండనబఁలంబునుజూపకయుండెనెంతయేక. 50

క॥ ఈలీలదమ్మునుండగ | వాలిమతంగమునిశాపభయముననటవో |

జాలకలావఱినిలిచె, బ | లాలియుబోకుండె; నిట్టులరిగెదినంబుత్ || 51

న. ఏతత్సనుయంబున.

52

(పూర్వరామాయణ కథాసంగ్రహము.)

మ॥ సరయాతీరధర్మిభర్మవిధుపాః పాణాభినిర్మాణ బం |

ధురసాధాంతరభేలనాసర, నధూః స్తోమామలాకార సుం |

దర సంవీక్షితలబ్ధహీనహితకాంతారత్నసంతానభా |

సురగీర్వాణనికేతనంబగుచుడాః శోభిల్ల సాకేతముక | 53

క॥ అవ్వీడేరెను, సాబగుల! పువ్విలుతుడు సమదశత్రుఁ భుజబలహారణం ।

డవ్వనజాప్తకులీనుఁడు! నెవ్వడిగలదశరథుండు, నెగఁజువిభూతి ॥ 54

అ॥ సంతతమ్ముబంధుసంతానమునకునం; తానభూజమట్లతాదలిచ్చి ।

ఇలను బెద్దకాలమేలినంతా నేచ్చు; శిష్టులాన • నిష్ఠినేయునపుడు ॥ 55

ఉ॥ వేలుపుటేడలోనయిన • వేలుపుల్లెదు, లంక నేలు తో ।

ల్వేలుపుటేడు, లోకములవేల్పుల బెట్టినబాధఁ దెల్పి తో

ల్వేలుపుటేడ ! మమ్మిపుడు బ్రీణిమమ్మునుటన్న బుల్లుడాల్ ।

వేలుపుటేడటంబనిచి - వేల్పులవానినడంఁచు నెచ్చతో ॥ 56

వ. నేతదిష్టినగ్ని పురుషుండొసంగిన పాముసంబున లీనంబయిదాని దశర

థుండంగనలకిడవారుగర్భంబులదొల్చి సుపుత్రులంగనిరి. వేలుపులవాన

రబలంబులుగా బుట్టనంతకుమున్న నేమించినాడుగావున. 57

సీ॥ సరయూతటమ్మున జరియింపగా నెంచి • విరజాతటమ్ముపై వేడ్కనూని

సాకేతపురమునజోక నిల్వదలంచి • వైకుంఠపురముపై బాళిమాని ।

తోడబుట్టినటింపజూడగామది నెంచి • శయ్యాయుధములదాల్చుంగమాని

తొక్కనక్కాకేఁజాలదేలదలంచి • జలధికవృత్తతోడి చెలువుమాని ॥

గీ॥ వనచరులగావ నెంచి దేవతలవీషి! మర్త్యతనుడింప నెంచి యుర్త్యతవిషి!

అరిదరేష్వాసనంద కా • ద్వాయుధాభి రాముడయ్యెడదశరథ రాముడయ్యె

చ॥ హిమగిరిరాజకన్యపరియించెను ముత్రము • భారతీనతీ ।

రమఁజునిగన్న వేల్పు వల • రావగ వానెదత్తమ్మితేటి, వే ।

దమముఁడు, గల్మితొయ్యలిము • దమ్మున నోచిననోముపంట దై ।

త్యమదవిభేది కోసలనుతాప్రియపుత్రకుడై ప్రవర్ధిత ॥ 59

వ. ఇవిధమ్మున శ్రీమన్నారాయణ పరబ్రహ్మంశంబున గౌసల్యాగర్భ

శుక్తిముక్కార్తృరబునాబుట్టి రాముండు తచ్చయ్యాయుధాంశంబుల కై

కేయీసుమిత్రలకు జన్మించిన భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులంగూడి, తల్లు

లకుం దండ్రకిం గరమ్ముముద్దుగొల్పుచు బాలకళానిధివసువునం బెరుగు

చున్నంత. 60

క॥ కౌశి! సహోదరు, డల । కౌశికసంపూజతాంప్రీ • కమలుండంహః ।

కౌశికదివాకరుండగు । కౌశికమునివచ్చెనొక్క • కాలంబందు ॥ 61

చ॥ భవనము జేరవచ్చు మునిఁబ జ్జీరఘండాగిఁదోడి తెచ్చిమా ।
 భవనము చెందె బావనతః॥ వచ్చిన కార్యము దెల్పుడన్న నా ।
 నవనముఁగా వసమహితం నంతటిబాపుమటన్న తేడు నా ।
 నవనముగా వబంపఁగ వెంసఁజని, రారఘురామలక్ష్మణుల ॥ 62

క॥ ముని వెంటజనుచు రాముఁడు ।
 దునుమాడెందాటకాఖ్యంతోయజనేత్రి ।
 దునిమెను బాహుని వెండియు ।
 వననిధిలోమాటవానిఁ బ్రభాతనుగడిమి ॥ 63

క॥ జన్నముమనిషీచిన! బన్నముగలిగించెమాకంటంచునమరులుం ।
 బన్నమును బాపిమాబా । బన్నముచేద్యేషి నెనయునతివనరయుబా॥

చ॥ అనిమునులాడనీచగిదిఁ నయ్యమివర్యునితోడ వారునా ।
 జనకునిపట్టణంబునకుఁ సంభ్రమతం జనుచుండిమధ్యదీ ।
 రనితమి బాదరేణువునఁ రాతినినాటఁజేసిగతమాం ।
 గననుతినల్పమొక్కజెలిఁగాంతుని జేగనంపియాదట ॥ 65

వ. ఇట్లువిశ్వామిత్రునితో రామలక్ష్మణులుజనకాగారంబునకుంజనిరంత.

సీ॥ ఆత్మసుహృద్ధర్మ మణగించుమారాము
 హృదయమొప్పెనయంచునీశ్వరియన ।
 నెవరిధర్మమువారఁ లెసగింపనాదిదం
 పతులొర్పులేరనిఁ రతియుననఁగ ।
 మధ్యర్త శివునివిల్ మడగించుచప్పడె
 ప్పూకువిందునంచు భూపుత్రియనఁగ ।
 నెఱినాకితందుబెండ్లికొమారుడైన శ్రీ
 జనకుబోలనయంచు జనకుడనఁగ ।

తేగీ॥ నీధనుర్ద్రవనంబేరిఁకెరుఁగజేసి ।
 బోరుబొసగింతుననిచివ్వబువ్వలేపసి ।
 బయలుబాతరలాడగాఁబొలితేర్ల ।
 తేనితొలిచూలుశివునివిల్ విఁజచెలగ ॥

- క॥ జనకుండంతటరాముని జనకునిరానించిత్రజనకంబుగశ్రీ
జనకుండుకంబరాంతక జనకునకయ్యిందిరావిశాలాక్షీవలె॥ 68
- క॥ కమలాయతాక్షీనీతాం బనుహంతే భవముతోఁగిమాంకన్యాంతు
భ్యమహంసంప్రదదే"యని క్రమతందాధారవోసిరామున కెలమి
ఉ॥ ముద్దుకొమాఁజైకర్మిలిని ముత్తైపుటత్తుల, జీనిచేలలం
బుద్దులవెన్నె చెప్పియిడి భూవకుమారుడురాముతోడబల్
ముద్దులమూటగట్టునొక పుత్తశితేరున నెక్కజేసియా
ప్రాద్దుకొలంపుఁజందురుని బుచ్చెనుతన్నిధిలేశుఁడెంతయే॥ 70
- వ॥ ఇట్లుసబళుమానంబుగాజనకుండంపంజనిరంత. 71
- క॥ శ్రీకరుండగురఘురాముడు జీకరహింజనుచునడుమశ్రుతిపారగురా
డ్డికరునిఁజామదగ్నిగుణాకరుగర్వంబడంచీయరిగెంబురికి॥ 72
- చ॥ పురమునకేగిపక్షిరథ భూరమణాజ్ఞాదలంధరించిసా
దరమునముద్దుతమ్ముడును భారుణినందనకూడరాగన
త్వరమునరామచంద్రవసు భారమణుండువనమ్ముజేతనా
పురమున నెల్లవారుగను వొక్కుచువృద్ధమహీశుదూరగా 73
- వ॥ ఇట్లుజాయానుజోపేతుండైచనిచని 74
- క॥ ముంగలగాంచెచురాముడ భంగతరంగానుషంగ వాక్తురగంబు
రంగదపాంగంబుకజ సంగతభృంగన్యహేళసంగంగంగ॥ 75
- వ॥ కనిగుహుండనుకిరాతపతి సహాయంబున నేతన్నదీలలా
మంబునుత్తరించి చిత్రకూటంబుదాటి దండకా
రణ్యముంబ్రవేశించి జాయానుజోపేతంబుగ నున్నంత॥ 76
- క॥ నెరవాడిగోళ్లరక్కసి ఖరనాసాత్రపణ యుగ్మ కముగోసివెనె
ఖరదూషణాద్యమరసంహరణంబొనరించిరామమహిపతినిలువ 77
- తే॥ చాలుపేరింటిపూజోడి చక్కదనము
శూర్వనఖవర్జనముసేయఁ జొక్కిరాక్ష
సేంద్రుడునుబాహునన్నస్వర్ణైకముగ నె
న్చిపంపించెనీత సంతసపంగ॥ 78

పంచచామరము. మృడానిభ ర్తకేలదాల్పు. నేణపోతమెన్నున
 క్కడానిలేడిదెమ్మటంచుఁ గాంతవల్క నెందునే
 న్గడానిలేడిజూడమంచునంగదోడువిన్నన
 ప్పడానిలింపులెన్న లేడిఁపొంతనేగెరాముఁడు॥ 79

క॥ సారంగమునేలియునీ సారంగమునేయుఁజెట్టుఁచాలనిశివుకై
 సారంగముగుండఁగఁడ త్సారంగముగూల్చెరామఁచంద్రుఁడుగడిమి॥
 చ॥ మృగమునుద్రుంచివన్యమృగఁబృందముదగ్గనిపాటరాముఁడా
 జగములతల్లినిన్విడచిచయ్యనవచ్చుసుమిత్రనూతిఁజె
 ట్లగములగాంచికుందుచునిఁలాతనయామణివోలిబాధి
 న్నగములఁజెట్లనారసి మనమ్మునఁజింతిలుచిర్వరున్వన॥ 81

క॥ రోయుచునీతమవార్తజ ట్లాయువెటింగింపగానెడందనలరుచుం
 డాఁడుకబంధునికరముల వేయుచునసిధారశబరిఁవిందొగిగొంచు॥

క॥ రంపులురొంపులు లేకని లింపులనది పెంపునంజలింపుచుఁడమ్ముల్
 కంపులతుంపరలందగ పెంపులడంపునలపంపఁబ్రేముడిఁగనికా॥ 83

క॥ కనితద్విమలోదకములఁ గొనితడవకుదానిపెంపుఁగొనియాడుచుద
 ద్వనితరుచయంపునీడలజనితపథశ్రమలడపుచుఁజరియించునెడ॥ 84

(సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులంగంచి భీతిఁబట్ట)

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనోజ్ఞాకారములవారి గర్జాంతదీర్ఘాంబు • కములవారిఁ
 జటులపోలికజుట్టు • జడలఘట్టలవారిఁగమనీయమైనవిక్రమమువారి
 పీకమైమోకాలుఁదాఁకు • చేతులవారిఁ బలువిండ్లుమూపులఁబరగువారిఁ
 బాలుపారురాచోవులఁజెలంగెడువారిఁగావిధట్టలబిట్టుఁగ్రాలువారిఁ

గంబునుందరమంగళ • గళమువారి

డంబుమైగుల్కువిప్పటు • రంబువారి

నద్యగణనీయశుభలక్ష • ణములవారి

రామలక్ష్మణులంగంచె • రవిజుడపుడు

85

మ॥ కనిభీతుండయినల్లగుండెనలువ • క్కల్ గాగనిప్రవ్వద్రొ
 క్కినచందంబునఁడత్తరాననెకచ • క్కింబాదమొక్కింతసే

- పునుపంజాలకదేవకయ్యనఘులం • బ్రోద్యద్ధనాకారులం
గనుచున్నోమునవిన్నవాటోదవజో • కళలోనదర్శించుదాన్ 86
- మ॥ మునివేషంబులదాల్చినారు, విలున • మ్ముల్బూనినా, రుగ్రధం
గినిగాన్నింపుచునున్నవారు, ననుర • క్తిందిర్వుచున్నారు,న
న్ననిగెల్వంబురుహూతసూతిమునిరా • డాకారముల్తోడ,బం
పనితే తెంచిరివీరు కాకశరచా • పంబుల్మునుల్దాల్తురో! 87
- మ॥ మొకముల్ జేపురిలంగనీకపులుసం • ఖోభంబునన్నారెవ్వు
క్షుకదంబంబులఁచూర్ణచంక్రమణముల్ • సాగింపుచున్నారునా
కొకలాగున్నది నెమ్మనంబునికనే • నుండంగరాదెందటం
చొకఁడయోచననేగ, బావనియున • చోజొచ్చియందిట్లనున్ 88
- ఉ॥ ఏటికివానరేంద్ర! మొగ • మేదియెకాంతివొంటియున్నదీ
వేటికిభీతవృత్తి నటి • యించెడువానికిబోలెదోడె,దిం
దేటికిభీతిశక్రసుతుఁ • డేనితదాశ్రితులేనిరారు,ని
చోటికివేరొకండుమను • జుండరుదెంచిమనంగనేర్చునే 89
- ఆ॥ అన్నవిన్నదనమునాన • నమ్మునదోప
నర్కివల్కునిట్టు • లాంజనేయు
లోడ,గనుమువత్స! • దోర్బలశాలురు
నిరువురుసరసిదరి • దిరువురురదె 90
- ఉ॥ అందనవద్యులస్మరశ • రాసనహస్తలవారిగన్ననా
కందినగాయయెంతయువ • కావకలైచననేమిచెప్పసం
క్రందననందనుండనువ • గామునివేషములూనివచ్చినా
రిందనకద్దికావనిన • నేటికివారికివిష్టునమ్ములున్ 91
- ఉ॥ ఐననుభిక్షురూపమున నమ్మహానీయులచెంతకేగి,నీ
దైవవచశ్చమత్కృతిని • నామహిమాఘ్యులరాకకుంగతం
జైననెఱింగిరమ్ముమన • మావలకార్యముజూచికొంద మ
త్తైననునంబులోనిదుడు • కాగునునాకుఁగప్పింద్ర! వెండియున్ 92
- ఉ॥ అక్కడివాలివంపనిట • కామహానీయులురారయేని,వా

రెక్కడినుండివచ్చిరా,మ • తెక్కడికేగఁదలంచిరాక్కొని
ట్లెక్కడిభూములారయగ • నేలాకొనివిదియెల్లదెల్లియే
ఇక్కడికట్టెరావలెన • హీనజవమ్ముననంచు బంపెదాన్

93

వ. ఇట్లు పుచ్చినంజవంబుననేగి

(హనుమంతుఁడు భిక్షురూపమున రామలక్ష్మణులం జేరఁబోవుట)
క॥ ఘనకపిరూపమునూడిచి, వినయముమీరంగభిక్షు • వేషంబునన
య్యనఘులపాలికరిగిభ, క్తి నమస్కారంబుజల్పి • కేటోద్ధృవెనన్
తే॥ మంజుసామ్యామలోక్తుల, నాంజనేయుఁ
డిచ్చమచ్చికనచ్చుగ • ముచ్చటించి
యామహాత్ములకిట్లను • నాత్మమతము,
నర్కసూనునిమతమును • నచ్చవడంగ

95

సీ॥ శ్రీకరులార! సర్వభృతశరాసనులార! మీరెవ్వరిటకేమి • కారణమున
చనుదెంచినారురా, జర్వి దైవతతుల్యులరు, మునిరాడ్వేషులరు వ్రతులరు
కోధహీనులరు, ధీరులరు పావృణ్ణీలమేఘభర్తాభమా, మేనులరు, శు
భాకరులరు, జగ, దారాధ్యులరు, మనోజ్ఞాకారులరు సద్గు, ణాకరులరు
సరసపంచామహత్పర • స్తటమహోర్వి
నురుతరాతురుతవెదకు • చున్నవారు
తమ్ముగనుగొనిపక్షిసం • తతులువాఱ
దేహకాంతివృక్షమ్ములు • దీప్తిమీర

96

ఆ॥ దివినిదిరిగితిరిగి • దివివీడిక్షీతిబ్రీతి, సంచరణముగడక • జల్పవలయు
నంచువచ్చినట్టి • హాణాంకమార్తాండు, లంచునెంచువాడ, నాత్మలోన
ఉ॥ భూరిసువర్ణరత్నమయ • భూషణబంధురతారహారవి
స్తారసువర్ణవస్త్రహారి • చందనధారణయోగ్యభవ్యశా
రీరమునారచీరలభ • రింపంగనక్కటమీరలీసర

స్తీరపుఁజెట్లఁబెంబాదలఁ • దిర్వేదరేలాకొనాకుఁబల్కరే?

98

క॥ పరమేశ్వరశరాసన, శరధులకెనయైనవీక్షి • శరధనుఁషుధుల
శరములమూపులఁదాలించి, వరముని వేషములదిరుగు • వారెవ్వారో

సీ॥ ఏ నెన్ని వితములం నెచ్చరించినమీరుబల్కురాత్మచర్మిత్రంబల్కువాడ
వినుడయ్య! ముగ్ధిపుండనువనచరపతిభాత్మవంచనచేతంబడలి, నాడ
కడకసిబుశ్యమూకమునకుమంత్రిసంయుక్తుడై వచ్చి నెం మోమునీడ
గూడనిల్చిభవదకుంతితన్నేహమ్ముజేయనన్నిటకన్పంజేరినాడ

నతనికర్మిల్లిబెగ్గడ • నై నవాడ

వాయుపుత్రుండనంగనే • వరలినాడ

కామరూపసంచారతః • గ్రాలినాడ

బర్హహనుమంతుడనుషేర • బరగినాడ

100

తే॥ సూరపుత్రునిహితమునే • గోరిభిక్షువేషమునవచ్చినాడనో • వీరవర్యు
లారయనిహనుమంతుండు • నూరకున్న రాముడాత్మనలరిసుమిత్రజునిక
(ఃయె) 101

క॥ వారిజభాంధవతనయుని, కూరిమిప్రెగ్గడయవీడ్డ • గుం, దమ్ముడ! యి
ష్టేరికయిమనమునివ్వని జేరితిమో వారెమనలః • జేరిరికంతు 102

సీ॥ ఒప్పుగామెప్పుగా • నిప్పుడీకపిచంద్రుం నకునిపుబ్రతివచ • నమ్మునిమ్ము
చతురాగమమ్ములు • చతురతఃబరియింపలేనివాడిటువల్కు • లేడునమ్ము
సర్వశాస్త్రమ్ములు • సర్వమంత్రంబులు, సీతంజెడింగిన • దేనిజమ్ము
ముల్లోకములంగల్లు • నెల్లవ్యాకరణముల్ తమ్ముడా! యీతని • సామ్మును
(మ్ము)

సంస్కృతమునవీని • సాటిముల్లోకమ్ము

లందొకండులేడు • లతణమ్ము

నందుఁగూడమిన్న • యన్ననీజేలాగు

నిత్తువితనికెన్న • సుత్తరమ్ము

103

క॥ కొతుకపిలంబితమంబూ, కృతము, నబధమ్ముతోసు • లెటలేక, విచా
రతనిడనిమధ్యమస్వర యుతసంస్కృతవాగమృతము • లొగి జెవినిడఁజే
తే॥ తమ్ముడా! వీనివాగమృతమ్ముజెవినిగ్రమ్మునేపాటిఘనపాప • కర్మఁడని
తన్నుజంపంగఁగత్తి సెంత్తంగనిమ్ము; కృపనుగావంజెఘనతర • ధృతిఁదనన్ది
క॥ ఈదృశసచివరేణ్యుని; సాదరమునఁజేరబట్టి • నట్టిన్మపట్టె

వాదమునకెట్టిమార్పుదురాదిపురుషులవచ్చిరేని • గాలకచనశా
వ ముటియు నిట్లనేక విధముల హనుమంతురాముండు బ్రశంసించి
పలికిన. 107

(అత్మచరిత్రలక్షణుఁడౌజనేయుతో ముచ్చటించుట)
శా॥ ప్రాజ్ఞుడైనసుమిత్రసూతివలుకుం; ప్రాజ్ఞప్రశంసార్హుకా
వ్యజ్ఞంబుడితవద్యుఁగౌంజరిసుతుం • గన్నారవీక్షించి, స
ర్వజ్ఞ!త్వత్ప్రభుశౌర్యదైర్యములనె • ప్పన్వించుమేమాకబం
ధాజ్ఞారీతినివచ్చినారముజుమీ • హర్షంబుదైవారగా 108

క॥ ముటియుభవత్ప్రభువాక్యము తెఱగునజెప్పెదమటన్న తెమ్మెరముద్దుం
జొఱయు నెదనలరియాలె, స్పటితిగలానిజయమెడద, నలరఁదలఁచుచు
క॥ జగములనే లంగాఁదగు, జగజెట్టులెప్రాదుపట్టి • సఖ్యంబెదన

చ్చుగఁగోరివచ్చి నారట; జగముకనుకొమారు చేత • సాగకయున్నే
వ. అనితలంచి కేనడిశోరంబు, సుమిత్రాత్మజుంఁగాంచి, దేవా! భవద
గ్రజుండు, మీరు, నీపంపాతలుంబుర నేలగుమ్మరవలసి వచ్చెనని పలికి
న హనుమంతునకు లక్ష్యంబు డిట్లనియె. 111

సీ॥ ధృతిమంతుఁడర్యమ, ద్యుతిమంతుఁడ

క్షీణధారణావంతుండు • దశరథుండు

ధర్మవంతుండరి • ధర్మహంతుండు

స్వధర్మపారీణుండు • దశరథుండు

శౌర్యవంతుండు, బల్ • వీర్యవంతుండు,

సాధార్యవంతుండుశ్రీ • దశరథుండు

భాగ్యవంతుండు, పా • భాగ్యవంతుం,

డనదృశబలాద్యుండుశ్రీ • దశరథుండు

నట్టిదశరథునకునీతఁ • డగ్రనుతుండు

రామనాముండువినుతప • రాక్షసుండు

భూతసంతాపహరుండు • భూతహితుండు

జనకవాక్యపరుండు • జననుతుఁడతండు

క॥ ఈలక్షణవంతుసతిమ హాలక్ష్మీతుల్యసీత • మాంబయసుమ్మి
నే,లక్ష్మణాఖ్యుడ౯సుయశోలక్ష్మీవంత!సర్వ • శుభగుణవంతా
వ, అనిమజీయు నిట్లనియె. 114

ఉ॥ కాశ్యపిగోలుపోయి:యల • కాశ్యపినందన,నేను,గూడరాఁ
గ్కాశ్యపినాధుఁడీవివిన • కాశ్యపికింజనుదెంచి,యిందు ద
త్కాశ్యపిజాత,నేగోలువఁ • గారహినుండిన.నొక్కనాఁడు, ద
త్కాశ్యపిజ్హరించెనొక • దైత్యుఁడు,నన్నయునేనులేనిచోఁ

ఉ॥ ఉర్వరనందన న్వదకు • చుండనొకానెకచోటమాకుగం
ధర్వుడొకండుశాపమున • దానవరూపముదాల్చిపిల్చి,తె
ల్పుర్వరకన్యజాడనల • యుగ్రకరాత్యజుడంచుబల్కిస్తవః
పూర్వరమేగవచ్చితిమి • ప్రొద్దుకొమారుడ, మాకుదిక్కుగఁ

ఉ॥ లోకశరణ్యుడు,ద్రిడశ • లోకశరణ్యుఁడు,సద్యశుండు,ద
ల్లోకదృగన్వవాయనృప • లోకములందఱలోనమేటి, ము
ల్లోకములేలువాఁడుశ్రీత • లోకవిచారుఁడు,రాఘవుండు,నీ
తాకమలాయతాక్షికయి • ధామసిద్ధిప్రియసూతిఁజేరెదాఁ 117

క॥ ఎవర నీయువీక్షణ, మావంతజగమ్ములందు • నలమగజగములే
దావర్ధిల్లునొయతఁడి, చచ్చేవచ్చిరవిజనిశరణు • జొచ్చెనుజమ్మి

క॥ శ్రీరమణీమఃశిముఖసర;సీరుహ మధుపానమనను,జెందకఁదృష్టిఁ
ధీరమునిహృత్కమలమధు;వారంగొనుకప్పుదేటి•యర్కజుజేరెఁ

చ॥ అనవినివాయునందనుఁడు • హంసకులాభరణమ్ముగాంచినం
తనననులక్ష్మణా!దివిజ • నాయకసూతికుబుద్ధి,నంగనా
జనములసంపదల్గొనివె • సందరుమంగభవత్సమీపముం
గొనకొనిచెరెనర్కజుఁడు • కుంతితప్రేమలగాంచిరే రహిఁ 120

(హనుమంతుఁడు రామలక్ష్మణుల నర్కజునొద్దఁ జేర్చుట)

క॥ అనిరామచంద్రునకుఁమ్రొక్కి,నిలచిశ్రీరామచంద్ర • కీతపతిని బే
ర్చినిగనజనుదెండీయన, వినిలక్ష్మణుడనియెరామ•విభునకుభక్తిఁ
శా॥ అన్నా!విన్నపమాలకింపు,మితఁడ • త్యాగక్తిభాషింపుచో

- నన్నం దాననమందు, నెమ్మదిబ్రస • న్నత్వంబెకాన్వించు, నెం
దెన్నన్మోసముదోపదింత, యటుతా • టుంగంగనా, వీనితో
- నన్నన్వల్లెయటంచురాఘవుడునె • య్యంబారఁగాఁబల్కినకా
క॥ ఆపయిఁబావనిభిక్షుక, రూపమునూడ్చికపిరాజ • రూపమునెంతే
జూపట్టమెరసివారిని, మూపులపైఁదాల్చిరవిజ • ముంగలఁబెట్టె
ఉ॥ పెట్టికరమ్ముబట్టియను • బ్రేముడి, నోరవిపట్టియీజగా
జెట్టిముబంతి తేర్లుగల • జెట్టికిదొల్లటిపట్టి, రాము, శి
ష్టట్టునదాయవచ్చెనిను • భ్రాతసుమిత్రజాతోడ, నీపునుం
బిట్టుగఁబూజనల్పురఘు • వీరున కీయనఘుండుగండుమై 124
- చ॥ జనకునియాననజనక • జాతయుఁడమ్ముఁడుగూడరాగ, ని
న్వనమునుజేరిరావణుఁడు • వారిజలోచనసీతమ్మిచ్చిలిం
చినవనమెల్లనార్యుఁడుఁ • జేరినిక శరణమ్ము, నీతఁడ
న్వనజహితాన్వయాబ్ధిహిమ • భానుడుజమ్ముది నేతనందనా!
క॥ రాముఁడు, నిర్జిత భార్గవ, రాముఁడు, మండితగుణాభి, రాముఁడు సీతా
రాముఁడు, దాగుణపాపవి, రాముఁడు, దైతేయమదవి, రాముఁడు, సుమిల్లా
వ. అనిన వినిరవినుతుండు, హనుమత్సందేశంబున రామలక్ష్మణులవల
ని భయంబు, దిగనాడి, హనుమద్రచితతాళపత్రచిత్రాసనంబున, వా
రినిర్వర సభక్తి పూర్వకంబుగఁ గూర్చుండబెట్టి, పూజించి మ్రొ
క్కి ప్రక్కనిల్చి యిట్లనియె. 127
- క॥ ధీరులని తలలోకా, ధారులరనివిబుధగేయ • ధర్మగుణమహో
దారులరనిదైత్యమదవి, దారులరనిపలికెహనుమఁతగియుండెనటుల
క॥ ఎక్కడిదశరథగాముం, డెక్కడిరవిజుండున్నహ • మ్మనయఁడనకుఁదా
నిక్కడికివచ్చెనటతమి, యెక్కడిదో! నాదుభాగ్యం మేమనవచ్చుకా
క॥ కాకుత్స్థతిలక! నాతో, నీకుంజెలిమియొనరింప • నెటిగలదేనిం
నాకయి బెట్టుమనీకయి, నాకయినిదెచాచినాడఁనరనుతచరితా!
[రామ సుగ్రీవులగ్నిసాక్షిగాఁ జెలిమి చేయుట]
క॥ శ్రీకరుఁడురాముఁడాపలు, కాకర్ణించితనకేలు • ఖరకరసుత్తుగై

జోకనిడె బళంసింపుచు, బ్రాకటముగనర్పి మైత్రి • బరిరంభించెన్
 వ. అప్పట్టున నాంజనేయుండు శుష్కంబులందెచ్చి వహ్ని రగిల్చిన, దశర
 థాదిత్య నందనులు, నిరువంకలనిల్చి, విద్యుత్ క్రమంబున, నగ్ని హో
 త్రంబూజించి మ్రొక్కి, నేస్తంబుగ్ని సాక్షిగా జలిపి, యొకరొకరివా
 చినట్లు, గడవుగొన్నట్లు, మేనం బులకాంకురంబులు జాదుకో నిండుమ
 తింగాంచుచుండ, సుగ్రీవుండు, రాముంగాంచి, దేవా! నేస్తంబునీయట్టి
 జగత్ప్రభువు నర్చిలింగలిసి నల్పితి, నింకమనయిరువుర సుఖదుఃఖంబులు
 నై క్యంబుజెందె, ఘనంబట్లకదా! కార్యంబులట్లు నెరవేర్ప వలయుం
 గదా! యని, యిది యభావిఫలసూచకంబనినట్లు, లొక్క ఫల పుష్పదళ
 సమాకీర్ణంబయిన శాఖ శాఖంబెరికివయిచి రామునందు గూర్చుండబెట్టి
 తదాజ్ఞ, దానునమ్మహిజాని నొరసికూర్చున్న హనుమంతుండు నట్లొ
 నర్చి లక్ష్మణుం గూర్చుండఁబెట్టి తానుగూర్చున్నంత సూరపుత్రుండు, బ
 క్తిరథపుత్రున కిట్లనియె.

చ॥ నరవరనందనా! త్రిదశ • నాయకనందనుడంగనంగపీ

శ్వరవరరాజ్యలక్ష్మీని, • వారితబల్మహరించినన్ను
 త్పురవరమందునిల్వకయ • బొమ్మనివే వెడలంగనూక నీ
 ధరవరమందునిల్చితీగ • దావగదాయగఁదాపరింపఁగన్

133

తే॥ ప్రెగడలు నేనునుసురులు • బిగియబట్టి

వాలిదర్పంబు వెన్నంట • వచ్చియుండు

నుంటిమిభవత్కృపామృతం • బొడలజల్కి

భక్త వత్సల! కావ వే • పగఱఁదోలి

134

వ. అంత రాముఁడిట్లనియె.

135

మ॥ భయముంజెందకుమర్కనందనభవ • ధ్రావత్ ధరంగూల్చి వి
 స్మయముంజెందఁగపీంద్రులెల్లగుస్వరా • జ్యంబందునిన్ని త్వదన్
 జయముంజెందుదు వేటికీవడలనీ • జాయామఁశింగూడెదీ

నయముంజెందుమునీవుచూచెదవుగా • న్నాడైనదోపాండితిన్

136

తే॥ ఇట్లు సేయనినాఁడుమ • మ్మెలమిఁగన్న

తండ్రిపాదాబ్జములకేను • దప్పువాడ
జమ్మునేనేలలక్కణు • డిమ్ములగొని
కేలిమైదునుమగలేడొ • వాలిగీలి

137

వ. అయ్యెడ

138

ఆ! వనజకనకవహ్ని • భాసురములగుసీతావనాటరాజు • దైత్యరాజ

వామనేత్రములుజు • వంబుననదితెడ, రాధరేంద్రపుత్రి • రమ్యగౌతి

139

వ. అనినవిని

సీ! మన్ననబల్కున • మార్గార్థాండపుత్రుండు

రాముతోజగదభి • రాముతోడ

మన్మంత్రమణిహను • మంతుండెఱింగించె

ననఘమీరిటువచ్చి • నట్టిజాడ

తమ్ముండుసీవువ • నమ్మునదిరుగాడ

సీతతోసుగుణన • మేతతోడ

మాయాబలమ్మున • మానియైరావణు

డవనిజగొంపోవ • నామెజాడ

తెలియకెల్లడరోయుచో • దిటవువీడ

వెలయనంతగబంధుండు • దెలుపుజాడ

నాదుపుణ్యవశతమీరు • నన్నుగూడ

నరుగుదెంచితిరడలకు • డరయువాడ

141

క! ఉండినస్వర్గపురంబున, నుండినబాతాళమునమహా • స్వీస్త్రిలిపై

నుండినదెల్ల వనిజ కాకుండినరవిపాదమాన • యురుగుణధామా ॥

ఉ! వేల్పులుప్రాతవేల్పులొక • పెట్టునరావణుదిక్కురానొలో

వేల్పులతేడుసీతసల • వేల్పులబోనపుటంటిండాపసి

కోల్పులులందుబెట్టనియ • కుంతితవహ్నినిడంగనీమహా

నల్పులమంత్రులంబునప • నాజెలిదేనముదబ్ధినీదనా

143

[సుగ్రీవుడు రామునకు సీతజాడ నెఱింగించి]

తదాధరణాదు లొసంగుట

చ॥ నలుపురుమంత్రు లేనునొక • నాడిటనుండఁగనాకసమ్మునం
బలువడిబోవురావణుని • స్వర్ణ సుపుష్పకమందు మెక్కతే
చెలువలమిన్న రామగుణ • సీమనతావనలక్ష్మణావెతం
బిలువఁగఁబల్క రేలయని • బిట్టగ నేడ్వఁగఁగంటిమెంతయేన్ 144

ఉ॥ ఇప్పుడెఱింగితిఁదశర • భేష్వరనందన! యామెసీతగా
నప్పుడెసీతమమ్ముగని • యాభరణమ్ములఁజీర చెంగునం
జప్పునముడ్చిమాకడవె • సంబడవై చినఁడాచినాడని
యొప్పులకుప్ప వేమొకను • మోషికతోడుతఁడైత్తునాపుడున్ 145

తే॥ గుడ్లనిగ్గుక్కికొంచురా • కొమరుడర్కి
యేలకాలవిలంబన • మిందువదన
భూష లేవనఁదెప్పించి • పూషజుండు
ని వెకనుమటంచుముందుంచ • నెసగువెలను 146

ఉ॥ వానినిగాంచిరాఘవుడు • వారణయానఁదలంచియట్టహా
మానినియంచుదుఃఖమున • మాటికినాటలపాటనూర్చెన
వానినితోమ్ముచెక్కుగవ • పైనిడిపుట్టలనాగుబ్రాములెం
తేనినిటూర్పునూర్చుకర • ణిందరిదమ్ముడునర్చి కుండఁగన్ 147

వ. అంత నాహొన్నగలతేగల ముద్దుతమ్మునకుంజూపిన రామ! నిత్యం
బునామహాదేవి పదపద్మమ్ముల కంజలిజల్పునేగి కాంచువాఁడ నేను నె
ఱుంగనే హొన్నందియలు మొదలయినావానినని కొంతవడిదుఃఖించి
యన్ననూరార్పనంత రాముండు సుగ్రీవా రావణుండెందుండెనో తెల్పు
మాయఘమలి ఖండించి దేవిందోడ్డైత్తునన రామునెట్ట కేలకుప్రాద్దు
పట్టియూరార్చి యిట్లనియె. 148

[సుగ్రీవుఁడుసీత దెచ్చుట పొంపుప్రతిజ్ఞఁదీయుట]

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! భవ • దీయసతీతిలకాపహారిచా
చేవయుశక్తి యుంగొలము • జెన్నగువీడు నెఱుంగనైననా
లావరిఁబుత్రమిత్రయుతు • లాఘవమారనశింపఁజేయుచున్
నీవరవర్ణి నీమఃశిని • నీదరిఁజేర్చునినాఁడువీడుసు

- గ్రీవుడపద్మినీధవుని • కింబ్రయపుత్రుడనీకుమిత్రుడా 149
- ఉ॥ నీవునుదమ్మగుఱ్ఱుడువ • నింజరియిం చెడుపట్టునకరమా
దేవికిసిడువచ్చెడున • తీమణిముచ్చిలినట్టియానశ
గ్రీవునిగూల్పినీకనిన • రీతినటంపనినాడువీడును
గ్రీవుడపద్మినీధవుని • కింబ్రయపుత్రుడనీకుమిత్రుడా 150
- ఉ॥ నావిమతుందురంబునన • గించినతింగొనిరాజ్యమేలుచున్
నీవిమతున్ధరాస్థలిన • నింబడ మొత్తి పడంతిదేగబల్
రీవినినీకుడోడుగను • డీకొనకుండిననాడువీడును
గ్రీవుడపద్మినీధవుని • కింబ్రయపుత్రుడనీకుమిత్రుడా? 151
- ఉ॥ చేవదొంకనలమది • చేడియకైదురపిల్లనేలయూ
పావనిబంపిసిద్ధుని • భామినియుండినచోఁకటింగి ని
న్నావనితాళిరోమణిర • యంబునగూర్చనినాడువీడును
గ్రీవుడపద్మినీధవుని • కింబ్రయపుత్రుడనీకుమిత్రుడా 152
- ఉ॥ నేవనితందొంకనెవ • నింజరియింప నేవీడువీడనే
లావరివీపునావురన • లాతులుమాన్మెడువారెచూడునా
లావవసిసుతంగొనక • లంతిగ వచ్చిననాడువీడును
గ్రీవుడపద్మినీధవునికిం • బ్రయపుత్రుడనీకుమిత్రుడా 153
- వ. ఇట్లు పలికిన నాలించి నూతునకు శౌనకాదు లిట్లునిరి 154
- క॥ సూతానుజ్ఞానకలో పేతాధవిజుండుతనదు • పెంపెన్నెడునే
లాతారాపతిదాడికి నాతటిలావతించనండ • యదియేమన్నన్ 155
- వ. అనిన సూతుండిల్లనియె 156
- చ॥ ఇటులడుగంగగ్గరికి • మహేశ్వరుడన్నటులేనుబల్కెదన్
జటివరులారవిన్దగుని • జమ్మగవాలినిభానుజుండుము
న్నటులేదురింపజాలకయ • యాగగ లేదుస్వకీయుడంచుదా
గుటిలతబూనకుండెనతి • గోల్పడిపూ నెవిరోధమన్నపైన్ 157
- ఉ॥ కూరిమిసేస్తి తద్విధిని • గొమ్మనురోయగబంపుదంచుద
స్థేరిమిదేర్పరాఘవుడ • నెందపనాత్మజవిన్దునింకనే

నోరిమిక్కినిల్లుదటియొక్కడు • గాంచిరిపు హరించినా
 కూరిమి పెండ్లముంగలయఁ • గూర్పుముతేర్పుమునన్మదబ్ధిలో
 క॥ ఈకరణి రాఘవ్రండు, వి భాకరతనయుండుగూడ • భాషణముల, నీ
 తాకరభోరుకొఱకును, ను మాకరభోరుకొరకురహి • మాటాడిరొగి
 వ॥ అంత నమ్మార్తాండ సంతానంబు మార్తాండకులాభరణంబున
 కిట్లనియె.

160

సుజనమైతి ప్రభావము.

నిరోష్ఠ్య శ్రీదశరథరాజ • శేఖరనందనా!
 నీనము. నిర్రనేతకే • నిజజెనంగఁ
 జాలనట్టిడనైతి; • స్థైర్యశాలిసహీన
 శక్తిశాలినినిర్మ • సుగ నెనసి
 రహినిర్జరాధికా • రతనై నఁజొదెద
 నన్న నారాజ్యస్థి • తెన్న నేల
 నీయట్టిజ్యోతల • నేతనెచ్చెల్లియెన
 నందలేనట్టి దె • దై నఁగలదె
 తే॥ నెటిజెయినెవంద జేర్చినే • నిద్రజెంది
 తేని “యెని” గల్గిదికి యి • తేనినర్క
 సంతతికి నన్యహావచా • సంతతికిని
 షీతిగలిగింన్ని నాళ్ళెల్ల • సిరిదగంగ ॥

161

క॥ ప్రాణులకన్నిటికన్ను బ్రాణమపేరచనన్తు • వగదాధరలో
 ప్రాణన్నేహితుడనన్తు బ్రాణసమానుఁడునుమాత్రప్ర • వరుడెన్నంగ
 క॥ తనధనమునెచ్చుపడిన దనపుణ్యమువ్యయమైనఁ • దనువపునడగినం
 దనసుఖముజగదునిన దననెచ్చెలికార్యమునన • తగునర్తింపక॥
 క॥ నిఱుపేదయొ • హతయొ
 నెఱసరియొ • విజయ • నిజవయో యం
 దఱదోషియొ • విషయ

నటిగలచెలి పరమగతిగ • ణింపంగరామా!

164

సీ॥ గూఢంపువర్తన • కు నయోమయపుబేటి

మేలకీళ్ళెరిగించు • మేటిచేటి

పాలుపారఁగాబ్రాద్దు • బుచ్చు విప్రవినోది

వైరివారణముగూల్పు • గజభేవి

గొప్పకార్యమునమ • కూర్పపరునవేది

పాయనిలేమిముల్ • దీయనూది

సౌఖ్యదుఃఖములదూ • చగలట్టి తక్కెడ

యాపదలణగింప • నొషధపడ

తే॥ ఆత్మపోషణకుంబెట్ట • నట్టికోట

శంకలందీర్చి నడపింప • జాలుబాట

యైజనావళికుపకారి • యైనసుజన

మైత్రిమించినదొకడేది • త్స్మృతలమున ॥

165

ఆ॥ అర్కిపల్కులెల్ల • నాలించిశ్రీరాముఁ

డంజనీసుతుండు • ననుగుదమ్ముఁ

డైనలక్ష్మణుండు • నాలింపవానివే

భంగులొక్కమొగిని • బ్రస్తుతించె ॥

166

(సుగ్రీవుఁ డన్నకుఁ దనకుఁగల్గిన విరోధకారణము దశరథుల

తెలిగించుట.)

తే॥ మఱియురామునకర్కసం • భవుఁడువలికె

వీచువెడలంగగొట్టె నా • వెలదిబట్టె

దర్శుచుసాగెనువాలి, గో • త్రమునఁబశ్చితి

నార్తనాథునిరామ న • న్నరయుఁబెట్టె ॥

167

సీ॥ రాజువాలిగయువ • రాజునునేనుగా

నుంటిమికొన్నాళ్ళు • నంటినతమి

నంతటనన్నెన్నో • యనరానిమాటల

నొక్కుమృడిగనాడి • యొక్కనాడు

ప్రాణానకెనయైస • ప్రాణేశ్వరినిగొని

చెఱసాలనావారి • నటవద్రోచి

పదపడినా'తల • ప్రాణమ్ము తోకకు

వచ్చులా"గేడ్డింప • జొచ్చెనన్ను

లే॥ విడక నాపైనిజంపంగ • వేసెంగన్ను

చక్క నెన్నేయుసాయముల్ • సంతరించె

బన్నె నెన్నేనియుక్తుల • జెన్నటిమదిఁ

జెప్పవశమటె యాపాపి • సేయుటేడు ॥

168

ఆ॥ పంపబంపనాదు • పైకిసేనలవారి

జంపజంపనరిగె • జాలకాల

మందుచేత సీర • లరుదేరమేమెల్ల

నళుకవలసె భీరు • డళుకకడొక్కొక్క ॥

169

క॥ జనచరవరేణ్యుడగు నీ,

హనుమంతుండుమొదలైన • యాత్మసచ్చి లి

వ్యసమున జతగాచిరుగఁగ

మనుచుంటిని రామచంద్ర! • మలయిలుగాగఁగ ॥

170

క॥ నిలిచిన నిలుతురు వెలలిన,

వెలలుదురమ్మంత్రవరులు • వెంటనె జతగా

బలుపాట్లువడిరి నాకయి,

కలునను నాప్రాణమిపుడు • గాచిరిసుమ్మి ॥

171

ఉ॥ హాళిని నెన్నికప్తముల • నందితినో తెలుపంగజాల పే

సాలినిలేను సీకిపుడు • సంగ్రహఘక్కిని బల్కినాడ న

వ్యాళిని వానిసేన నిల • పైబడగూల్చినగాక నాదు కాం

తాళినికూడి కూర్కెదనె • హాయినిరామ! యదేటిమాటలే ॥

172

క॥ చిట్టలమినకప్తమ్ముల, చిట్టలనటబలుకనలసె • నెంతయనీకీ

పట్టనసుఖయోదుఃఖయొ, నెట్టనన్నే హితుడదీక్కు • స్నేహితునకట

కవిరాజ వినివోశ్రీరఘుఁ వీరుఁడునర్కజుఁ వేసటమాటలఁ వేమరునా
 విరా॥ తనికనుసూర్యసుఁతా! మునునీకుశఁతక్రతుసూతికిఁ తంబుననుం
 డిన నెలుగల్గఁ ఁ డిందివిరోధముఁ డీకొనబల్కిపుఁ డతెలియఁ
 మనమునశోకముఁ మానుముధీరుఁడుఁ మాటికిగుండుటఁ మంచిదొకో
 కవిరా మొగినిబలాబలఁముల్ మది నారసిఁ మోసలకార్యముఁ బోణిమిగా
 జవిరా॥ దగినటుజూతముఁ తావతరీఫకఁధృవిననాకు నెఁదంగినుకెం
 తగనొజెలంకెనుఁ దామరనీరటుఁ నామదిచంచలఁతంగ నెనీ
 పగతుడనాపగఁవాడనినమ్ముముఁ వానరనాయకఁభావములో
 క॥ ఎన్నఁగవిలుమోపెట్టక, మున్నవచ్చింపైంద్రిదైవైరఁ మునకుఁగతంబుం
 బన్నగరాణ్ణిభశరమా, సన్నంబై నరిపునడచిఁశరధింజొరుంజూ ॥
 ప॥ అనిన సమ్మాటలకు మార్తాండనందనుండలరి యిట్లనియె. 177
 సి॥ బ్రహ్మకుమారుండుఁ బ్రథమవృక్షచరుండు

నగుఋక్షవిరజనీ ఁ కమరనాథు
 నంశంబుననవాలి ఁ యర్కాంశమునెనేను
 గలిగి తగ్గిడికిముద్దు ఁ గొలుపుచుండ
 మజ్జనకుఁడుతపోఁ మార్గంబునమెలంగఁ
 దలచిపెద్దకొమారు ఁ దనదుగదై
 నిలిపి పిన్నకొమారు ఁ నెలమినన్యవరాజు
 గానిత్పి చ నెహొన్ను ఁ గట్టుకడకు
 గీ॥ నేనుభక్తినిగొలువగా ఁ నియతినేతె
 వృక్షచరరాజ్యమెంతేని ఁ నివలవాలి
 యవలమాదురదుష్టద ఁ శవలననల
 మఁచునిఁహనుఁడు మాయావీ ఁ మదముఁగి ॥ 178

చ॥ ఒకయెలనాగకయ్యు పగఁ నూని మదీయపురంబువాకిటం
 బ్రకటముగాగ నార్వవిని ఁ వాలిజతారి తదీయనైత్తుపై
 నొకఁడురుకంగ నేనరిగి ఁ తొయ్యనగూడ సురాభియాతి య
 ట్లొకగిరికందరాన జోరఁ నోడకనన్నటనిల్పి వాలియు ॥ 179

చ॥ వెనుచ నెనంతనేను కనిపెట్టి • యొకబ్రదుకుండవచ్చె న
 పెనుగుహవాతనెత్తురు స • ఘనముగా నటదానవార్భటుల్
 వినఁబడెవానిపల్కొక • డు విన్నడకుండె నెఱులకించినం
 బనవుచునేను నవ్వెనుక • వాలినశించెనటంచు నెంచుచుక ॥ 180

మ॥ పురముంజేరి తిలోదకాలాసగి నే • భూరివ్యధన్తగ్గ ద
 ద్వరమౌతుల్ కపిరాజ్యమందునను ని • ల్పన్వచ్చెమాయన్న స
 త్వరతం దద్రపుబుత్రమిత్రముతు జ • వ్వంగూల్చి రాయన్న! ని
 ర్జరవైరిం దునుమాడివచ్చితె యిదే • రాజ్యమునేల్కొమ్మక ॥

క॥ “బడ్డవిరిగి యొక్కమ్మడి, బడ్డపగిడి” నాదుపైన • బడితిట్టినను
 జడ్డనవెళ్ళదరమె నే, “గడ్డముబట్టిబతిమాల • గా” వినడయ్యె ॥

క॥ కొట్టెచు తిట్టెను బురికడ, నెట్టెచునావారినిజెఱ • నెట్టెచుదిప్పల్
 బెట్టెచు నాభార్యను జే, పట్టెచు నిర్దయతనిండ్లు • పట్టిక్షితిశా! ॥

క॥ నన్నింతకష్ట పెట్టిన, జన్నపుగాపరి!యెమర్ప • జాలకగాదే
 నన్నకదాయని దురముర. కున్నడువకయుంటినంచు • గోడెత్తుగక

క॥ వినిరాఘపుండురవినం,దనునకుబల్కొర్కనంద • నా! నీవెతలె
 ల్లను నావెతలేటికడల, నినుఁగాచెదనన్ననర్కి • నెఱిఁజేసికనుక ॥

క॥ శ్రీరామచంద్ర!వజ్రకు, మారాగ్రణి బలపరాక్ర • మమ్ములువిని మీ
 రామాఢిసేయదగినటు, నేరుపుమైసేయవచ్చు • నియతిననియనుక ॥

క॥ కొండలగై కొనియచ్చన, గండ్లుంగానాతఁడాడు • ఘనబలుడసేతక
 గొండాడనెల్లవారలొ, కంఠభయంబన్ననవ్వు • గదభీలేమిక ॥

వ॥ మఱియును 188

ఉ॥ తూరుపునల్లదమందుఁ గొల • దూలగన్నాన మొనర్చి వార్చి యా
 పై రహిదక్షిణాభికి జ • వంబుననేగి కడంకగ్రుంకి త
 ద్వారిధిదాటి పాశిదిగ • పాంపతిముగ్ధి యుదీవివార్ధికి
 గోరికనేగి క్రుంకులిడి • గొట్టునవచ్చును మన్నికూర్పకుక ॥ 189

క॥ దినదినమిటుసూర్యోదయ,మునకుంబూర్వంబువోయి • మొగిగన్జము
 నా కనఘనచ్చుచు గైదం డవఱకుఁబలిమెరుకపడవ • నక్షితిజము ॥

న॥ వెండియు,

191

సీ॥ తొలివేల్పుసొన్నార • తొలుచూలునకుమున్న
తద్భ్రాతృపైరిభ • తనువుదాల్చి
దొడ్డకేకనువేసి • దురమునకుంజీర
మాయన్నరేనాకఁ • దాయఁదాకి
కొండలదరువుల • గొంతసేపటువ్రారి
దానిశృంగముల • బూనికేల
నేలగొట్టియడంచి • నిగిడియోజనదూల
మువిసరివేయగా • మునిమతంగు

గీ॥ నాశ్రమోర్విజములు • నడగంగబడిదాన
నెల్లజాలుకొల్పె • నల్లవాక
దానిగాంచిమ్మాని • తత్కారణంబెంచి
వాలీయిందురాగ • గూలుననియె

192

క॥ ఏతత్కారణమునఁగపి, నేతయిటకురామగాన • నేనిల్చితిన్
సీతాపతి! యీతావున, నాతారేకునుకునోడి • హాళిగదురగాన్ ॥
క॥ దానవుక శేటరంబిదె, మ్రానోకొండోయనంగఁ • గ్రాలుంగనుమా
పైన సతతాడులంగను, వానినిగై వంచిపండ్లు • వాలిభుజించున్ ॥
ఆ॥ పూసగుచ్చినట్టు • వాసవనందనుబలపరాక్రమముల • బల్కినాడ
నీకువానినెట్లు • నిర్జింపగూఁడునో బల్కునాకురామ! • బ్రధనభీమ॥
క॥ నావుకులచ్చుననగి ను గ్రీవుడ! యితడేమిసేయఁ • గీశవరేణ్యు
లావుమెయిదుస్కంధులడని, నీవు మదిన్న ముదన్న • తేజివరేణ్యు
మ॥ ఒకహస్తమ్మున దాళన ప్తకము నే • రొప్పొరగావచ్చి కొం
డాకహస్తమ్మున పండ్లుకుల్చితినునో • హానాగగవ్యాధుల
ట్లాకబాణమ్మున సప్తతాళముల నే • రొప్పొరదున్నాడి గొం
కకఁ బాదమ్మునదై త్యుమందుభి మహా • కాయమ్ము నెక్కుకునన్
క॥ ఇరునూరువిండ్లదూరము, నిరుపమగతిమీఁపెనేని • నేనమ్ముదున
చురుగుణుడునర్కివలుకుచు, గరుణానిధిరాముగాంచికడలొంగియనున్

క॥ వాలివిని ర్జితదానవపాలి, విధూతరిపునైన్య • పాళివితతదో
శ్శాలి వికాసితవిక్రమ, శ్శాలివిభుతకోడియుంటి • శైలంబండు ॥

క॥ అని కన్నీరున్నించిన, గని రాముఁడప్రాద్దుకూనఁ • గరుణదోలుక వే
డ్కునిలపుమర్కజ! నీరిపు, దునిమిత్వదీప్సితముదీరు • తున్నే ననియెన్
[రాముఁడు దుందుభిక భేదరముఁ బొటవేలఁజిమ్మి
తాళన ప్తకం బొకమ్మనంగూల్చుట.]

మ॥ ఇటులూరాచ్చిదివాక రాత్మజునిరా • జేంద్రుండుతత్కాయముం
బొటవేలన్వడియోజనంపుదశకం • బుంబాటిగామీటెద
త్పటుసత్వుల్ కపికుంజరుల్ వొగడఁగాఁ • దాఁదూలికంబోలెను
త్కటసత్వుండగునర్కిదానిగనిజో • కన్ రాముతోనిట్లను 201

ఉ॥ రామతదీయకాయమును • రప్రభుసూనుఁడుజమ్మునాఁడుప్రా
ద్దామతరంపుమాంసమునఁ • ద్వక్కునేరక్తముఁబ్రపూరితం
బై మఱియుండెవాలియు • దదాహవమందునడస్సియుండెని
స్థామఱిసట్టిశుష్కముగ • దాయిదికావుననమ్మనిన్ని కన్ 202

క॥ అప్పుడుమాంసోపేతం, బిప్పుడుమాంసరహితంబు • నీరిరువురలో
జెప్పుడులావరియెవ్వరో, ఇప్పుడునేనెరుగనేర • కట్లుటెన్నపా 203

క॥ ఈకార్యకమునచిల్కిడి, యాకర్ణాంతముగదిగిచి, యగములొకే
నీకంబుడమింగూల్చిన, చోఁగొశికిశిష్యులొకే • పోయెక్కువికన్

ఉ॥ అనవినితొటకాంతకుడ • హస్కరసూనుఁడునమ్మునట్లుగన్
ఘనతరకార్యకంబొకఁడు • గైకొనికాంచనపుంఖమార్గణం
బునుఁదొడిబిట్టులాగినగ • ముల్ గురిజూపివడిన్విడంగుణ
స్వనమున నెల్లదిక్కులు • బ్రస్కుటరీతినిమారున్మోగఁగన్ 205

శా॥ అతండమ్మవిడంగనిట్లదియఁదా • శ్శారొండునంతలంభా
పాతంబై చనజేసియంతటవడిం • బాతాళగంగందగం
జేతంబుబృగస్నానముంజలిపియా • శ్రీరామునమ్ముల్ పొది
నీతంబారఁగఁజేరెఁజూపరులునెం • తేవేడ్కఁగొండాడఁగాన్ 206

క॥ ఈగతినగముల్ గురినిడి, వేగమనేయఁగఁదాళ • వృక్షములేడుం

దూగిపడగాంచిరవిజఁడు, భోగిశయానుంఘాయంచుఁ • బుద్ధిందలఁచెన్
వ. ఇట్లతండు 208

ఉత్సాహ పాణియుగముమోడ్చిచక్ర స్వపాణిసముడవయ్యయం
చాణిముత్తైపున్నరులుగల స్త్రీ ట్టరు పేటరమిలం
భోణిమిగనుసోక మొక్కి స్త్రీ భూమిజామనోహరా !
వాణిమెఱయగెల్తువీవె స్త్రీ వాలిగీలిలక్కయే 209

క॥ అనిపలువితములరఘురా,మునిదోర్విక్రమమువొగడిఁ భూమిశననం
గనికరమునగనిగావవె, వినిహతుగావించివాలి, వేగమయంచున్ 210

క॥ భూతేశనదృశబలునిను, సీతేశపడసి నాడ • స్నేహితుగానా
భూతేశుడెత్తియిటరా, సీతేలదనన్నవాలి • నేలాతలపన్ 211

క॥ అనిబ్రస్తుతించిరాఘవు, డనివాలివధించగల్గు • ననినెమ్మదిలో
నననమ్మినిల్చెననిప, ల్కిననవ్వలికతనుదెలుప • గెరిలించుటయున్
అశ్వాసాంతము గోమూత్రికాబంధము

క॥ తారధరాధరధీరా! శారదనారదవిభాళి • సమవిమలయశా
ధీరవరాదర!వీరా!సారఘనాంబుదశుభాజ్ఞ • సమవిపులదశా 213

చతుర్విధకంద గర్భితమణిగణ నికరము

ధగధరపదరత • దయగనువరధీ వరకవిజననుత • వరగుణశరధీ
స్వరుధరవిభవను • జనహితధరధీతరళనయనస్మర • ధనదవితరణా 214
మాలిని నరకవిజనరాక్షా • వైరిసందోహాక్షా పరమకృతిపరీక్షా • భక్తసంచారదీక్షా
హరకమలదళాక్షా • రాచుచ్చ మాల్యధ్వపక్షా • ధరణిదివిజపక్షా • దైవపాదాబ్జకాక్షా

ఇరిక్రిమఁదచ్చాండ సిరోష్ఠ్య నిగద్య నృగచరిత్రకృతికరచనాచాతుర్విధగంధర సద్య
శోబంధుర కాండీయగోత్రి కలితా పస్తంబమాత్ర చతుర్విధకవితామతల్లికాబ్జరాజాన్వ
యపయఃపారావారరాకాక్షాకవిత్ర స్పృశిహమాత్యపిత్ర మంగాబాశేష
చలామాత్యపిత్ర శుభీజనపిత్రేయ హనుమంత రాయనామధేయ ప్రణితం
దైవ శ్రీమత్సుగ్రీపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబునందు

చతుర్థాశ్వాసము.

• శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము •

అపంచమాశ్వాసము

క॥ శ్రీముత్యాం బామణిముఖి, తామర సాసితమదాళి • తలజ రాజాం

బామణిగర్భజసద్గుణ, ధామపకీరయసనామ • తపనసుధామా

క॥ అటమిది తెఱఁగువిను, డుత్కటక రుణంజుద్రధరుడు • గాళికిషీతిభృ

త్కటకముననుడువునడువున, నటసూతుఁడువలికెమునులకవలికతవినన్

[సుగ్రీవుఁడన్నంగెడిపితమ్ము గావరఘురాము వేడుకొనుట]

ఉ॥ అంజలిఁజల్పిరామునకు • సర్కజుఁడప్పుడురాఘచంద్రనా

నెంజలివాపినాకునయి • సర్జనానుకసూతిఁదవ్వుచ్చరా

గ్నింజవికుర్విగూల్చిక్రృప • సింహగదేయనివేడినన్మదిన్

రంజలిరాముడిట్లునగ • రమ్మలగుచ్చికవుంగిలించితాన్ 3

క॥ భేదముడుగుక్కింధకుఁ, బోదముపదచిల్వమింద్ర • పుత్రునిఁద్వరగా

వాదమునకుజలుపుముహరి, నాదముఁదద్వారసిమ • నభయగలంగన్

[రామసుగ్రీవాదులకిఁక్కింధపయినెత్తి వెడలుట]

సీ॥ మిత్రాత్మజుండును • మిత్రాత్మజుండు

మున్నున్నుగామార్గమ్ము • మొగినిజూప

నలనీలపవమాన • నందనతారులు

బ్రక్కలభటకోటి పగిదిదోప

స్వర్ణభూషితశరా • సనము

లర్కాభ బాణమ్ములుర్వీశచి • హనుములుజూప

బ్రతపుష్పఫలప్ర • భాసమానోర్వీజ

నగనదుల్కనుపండు • పుగనుదోప

దేవతాస్త్రీజనోపేత • దేవఘాతముల

కుసుమమంజరీకుంజ • పుంజవాత

చళితపుష్పదళాంతర • స్తానచకిత

భృంగఘాతకుసుమగంధ • బృందబిభృత 5

క॥ దరచక్రమత్స్యరేఖల, సరిసౌర్వికకంకణముల • జానగుపచ్చా

- కరములఁజూలినపద్మా, కరములనుత్తుంగశృంగ • కలితాగములన్
చ॥ మదజలభారలన్ద్రుప • మండలితృప్తి నహించివాదముల్
పదపక్షిసేయఁగర్ణములఁ • బాఱఁగఁదోలుచుఁబాదఘట్టనన్
బెదరిమృగాశివాఱగ • బృందముమీటచుగ్రేస్మవాఱగా
మదగజబృందముల్ సరసి • మండలితీరములంజరింగన్ 7
- ఉ॥ తొండములంజలంబులన • ధోగతిబీల్చినమీపనాగముల్
గండములందుగుంభములఁ • గ్రక్కునజిమ్ముచుదన్యణాశవుం
గాండములంబెకఱ్ఱితమ • కైమెడలంగయిసేయుచున్ భుజా
దండములంస్వవంశజుల • దాకుచుఘారివిహారమర్చిల్ 8
- క॥ హత్తి పదుపుజరుపఁగమద,
మెత్తి పదుపులగుచుఁగూడి • యేదులుగుమ్ముల్
మొత్తి పడద్రొబ్బిరాల్చిన
ముత్తైపురాసులనుతేడు • బారిగనుచవలన్ 9
- [రామునకుసుగ్రీవుడు గదలీవన ప్రభానంబు దెల్పుట.]
- క॥ కదలీతరుష్కండంబుల
బొదలెడువన మొకడుగాంచి • భూమిపుడర్కిన్
ముదమునగనిపల్కునై
మృదికవ్వనిముదముఁగొల్ప • మఱిమఱివేడ్కన్ 10
- సుగంధి సూర్యరశ్మిజ్జోచ్చనీక • జోకనిర్లుగమ్మనో
సూర్యపుత్రకాకడంక • జక్కలంటుగొమ్ములన్
దైర్యమారనేరుచొచ్చి • నన్ముదమ్మనిచ్చునీ
యార్యవాసయోగ్యమైన • యంటితోటయేరితో 11
- తరల అనగనర్కజడిట్లువల్కుట • యాణమర్మిలిజల్పుచుం
జనకజావరమున్ను • సన్మునిసప్తకంబనిలాశనం
బునజలాంతరమందునిల్చిప్ర • మోదమారమహావ్రతం
బునొగినల్పిదివంబుజేరి • భూరితేజములందగన్ 12
- చ॥ సురపరులేనినిర్జరని • ఘోదనులేనిబ్రభీతినివ్వనిన్

జొరరరుదారనేఖగము • నున్మృగముంజొరదేగనేరమిం
మఱియుచుగీతవాద్యరవ • మర్దళరావమువిస్సనాబారిం
బారివలిగాలివీచునిట • బొల్చుచువహ్నులుమూఁచునెప్పుడు 13

క॥ గగనముననలమితధూ

మగణముజలముగ్గణంబు • మాద్రిగ నెప్పుడు

జగదీడ్యమగుచుమెఱయు

భగణంబులనంటికప్పి • భాభీప్రదమై

14

చ॥ అనఘచరిత్రనీవనుజ • డమ్మునిరాజులకిష్టమొక్కుండ

ట్లొనరుఁపగానరోగతను • నుండురటన్ననుసానుజుండునై

జనకసుతాధిపుండురహి • జాగిల్లిమొక్కిహుటాహుటిం వెనక

వనచర రాజపట్టణవనమ్ముల • జొచ్చిరియందతాదటక

15

(సుగ్రీవుండన్నంజివ్వకుగిబిల్చుట)

ఉ॥ అప్పుడుమంజుకుంజనిచ • యూవుతమైనవనాంతేరంబునం

జప్పుడుగాకయుండక్షితి • జానియుదమ్ముడునుండసర్కజం

డప్పువిధానినూత్రిబళ • యూంబుదరావమునీడవుచ్చుబల్

గొప్పరవంబునంబిలిచె • గోటకుముంగలనిల్చిచివ్వకు

16

చ॥ అదివినివజ్రపుత్రుండుద • యాద్రినిఁదోచుదినేశుభాతినె

మ్మదిగినుకండురంబునకు • మందుచురాదుములపుఁగయ్యమెం

చఁదగినచురలిర్వురకు • సాగెనభంబునసౌమ్యభౌముల

ట్లదరఁగజేయదిక్కిటులు • నాత్మమహాహవసింహనాదముల్

17

క॥ కరికగిగిగిహరిహరి, బారిబారిదాకినటుదాకి • పోరిరివారల్

మఱిమఱిరవరులిరువురు, సరిసరియనిపొగడమ్ముప్పిసంఘాతములక

వ॥ ఇట్లుఘోషించున్నంత

19

ఉ॥ లానెరాఘపుండుకర • లాఘవమారఁగఁగార్మకమ్ముండై

జేనదలిర్పరాల్చిరహి • జేసయునజ్యమువారలశ్వినీ

దేవతలట్లరూపమువ • జేజునదుల్యత్రగాలవీడును

గ్రీవుండవీడువాలియని • కేసయునెంచగలేక భేదముక

20

(సుగ్రీవుఁడాహవంబున కోడిమరలఋశ్యమూకముంజేగుట)

ఉ॥ అంతటబాణమున్విడువ • డయ్యెమహారమఁబుడునర్కజం
డింతటిలోసురేంద్రుడుతు • నేటులనొచ్చిపాల్చిరాముడ
ల్లంతటనుండగన్గొనక • నార్తినిబాఁజెనెవాలిదోలఁగా
నెంతటివానిజేరినన • దృష్టవిహీనుఁ బుట్టిసిరుల్ 21

ఉ॥ ఈగతిఋశ్యమూకమున • కేగినవెన్నడివాసవాత్మజం
జేగతి నేరకందుజొర • స్వీర్యతవానికిఁబల్కునిట్లుని
స్సీగతిలేకభీతినిట • జేరితివేయనివానరాధమా
మాగతిబోరెదేమడగి • ముటివిపొమ్మనిపోయెనింటికి 22

సీ॥ రామలక్ష్మణులప్తు • రహిఁగొంజరిఁజ
దొట్టికోతులరానిజో • గులనుమించి
ఋశ్యమూకాద్రికి • నేకెంచిరవిపట్టి
మోలనిల్వనతండు • మోమువాంచి
ప్రదతోశ్రీరఘు • వీరునితోఁబల్కు
నగచరపతిదాక • నన్నుబంచి
వైరిచేజంపింప • వచ్చినలాభంబా
కింతలేదీరికి • నిటుచించి

నదియొకండునెనర్చిన • యదియొకండు

నైననాపటివాడె • ద్దియెనయొండు

సేయనెర్పనె, “కంచయే • చేనుమేయ

కాపికేమియెనర్పనో • కానలేయ 23

[సుగ్రీవుఁడన్నందునుమమికి రాముందూరుట]

ఉ॥ ఎత్తి కుదించివంచిపడ • నేసితిగోడనుమంటిసుద్దలా
గిత్తటిరామనిన్ననగ • నేటికినాదురదృష్టమేర్పఁగా
నత్తటివాలిగెల్వగల • మాయనితేలగబల్కునయ్యయో
ఇత్తటివాలినేబిలుతు • నేబలహీనుఁడుగెల్పుగోరునే 24

ఈ మూలిగెడినక్కపైతాడి • బొండ్లమువడి

నట్లువానికినోడినే • నద్దిల్య
 లేనిపోనిబెడదనిడి • శేనికేమ
 టుండునోరామ! సరసగు • శాభిరామ!

(రాముడు వాలింజుపమికిఁగారణము నుడుపుట)

- క॥ వేడినిటూరుపుచూర్పుచి, టూడినిలువగాంచిరాముడనునన్నా నే
 నోడినిలువ లేదాగ్రహ. మూడిచివినుకారణమిడు • వొగివిడువమికి
- క॥ ప్రాయమ్మునరూపమ్మునఁ, గాయమ్మునవేషముననకంఠరనమునఁ
 నాయమ్ముగ నొకడీరట, నాయమ్ముగడంకగనకే • నాయమయేయన్
- క॥ సరిసరియంగకములమీ రిరుపురుగ్రాలంగనందు • నింద్రతనయునే
 నెఱుంగఁజాలకీగతి, మెఱుగుజిల్కువిడకుంటి • మీయన్నపయిన్
- ఉ॥ మాటలతోడఁబోదుగద • మత్కరమ్ముక్త శరమ్మునేరినే
 దూటులుసేయకందనువు • దూపునునేవిడువంగనిర్వరం
 దూటులుసేయనోఘనుని • నుంబడమొత్తునెయంచుగొంతులోఁ
 బాటిలవేయకుంటి రిపుఁపై శర మోర్చుముషిత్రరత్నమా! 29
- ఆ॥ ప్రొద్దుపట్టినేసి • రూపుమాపినపాపపురాజమార్పలేదుఁపొండుపాయ
 మనిద్రప్రాజ్ఞలిట్టు • లాలోచనముసేయ, కేజలుపఁగనవ్వ, రేజనమ్ము
- క॥ ఏచునుసీతయుఁడమ్ముడు, మానుగనికేలుఁడమ్మి • మాటుననిలువం
 గా నెంచివచ్చినారమ, కా నెమ్మది నెంచుమీపుఁఖరకరతనయా! 31
- క॥ నమ్ముమునావచనమ్మర, యమ్మునజనిమరలబిల్లు • మగ్రజననికి
 నెమ్మినిగురుతుగనిడుకం, రమ్మునగునుమంపుటెత్త • ణంతునువానిక
- క॥ అనిసామిత్రినిగనిల, చ్చరయచెగజపుష్పలతక • చక్కంగబూచె
 గొనితెచ్చిదానిసుగ్రీ, పునికంఠమలంకరింపు • ఘోగుర్తుగనాన్ 33
- క॥ విభిలత్కణుండునద్దా, నినిదెచ్చికినేశసూతి • నెఱిగుత్తుకవై
 చిననతఁడువొలిచెనరిదిగ, ఘననక్షత్రగణయుక్త • ఖరకరుకరణి
- చ॥ మఱియుబలాకికాచయన • మన్నితమేఘముపైలైబొల్పితె
 స్పృశితిగలాడు, రాసువును • హాదరణోక్తులఁదేరివేడ్కన

త్తటిఁదనమంత్రిన త్తములు • దాశరథుల జనుదేగఁదోడన
న్నెఱిగలవీశుజేరఁజనె • నెమ్మదిరోసముమోసులెత్తఁగ

35

వ॥ ఇల్లెల్లవారు గిష్కింధాపురవనమ్ముననున్నంత

36

నీ॥ లెస్సకుత్తుకఱేడు • లెస్సగానఱ్ఱెత్తి,

నలుదిక్కులుక్కునఁ • గలయఁగాంచి

జంఝానిలోకేత • చండభాస్వన్నీల,

జలదగర్భాభగ • ర్జలనునించి

బాలభాస్కరుభాతి • భాసిల్లురాముని,

జూచికిష్కింధను • సారిదిఁగాంచి

శ్రీరామచంద్ర! కి • మ్మింధాపుఱికివచ్చి

నారమీపువ్విజ్ఞ • సారెకెంచి

సఫలముజేయనిద్దియె • సమయమయ్య

లతలకెల్లవసంతకా • లమ్ములీల

చేరదీసిననన్నర • ట్టింపుమయ్య,

యన్నరాముండువల్కున • య్యర్కజనకు॥

క॥ ఎమ్మెగులుకి సేదగుకంఠమ్మనలత్కణుడొసగిన • నవసితగజపు

ప్పమ్ములమాకలిచేసీపెమ్మెయిలుతుయతనూన్య • నానూనబలే

(రాముఁడింద్రజందునుమాండుటకైక్షణజ్ఞనల్పుట)

ఉ॥ నీరమణీయవక్షమున • నిఘ్నరముష్టిమొత్తి బిట్టుని

ఘ్నారపుబల్కువల్కుహరి • నూనునిభానుజ! నీపుసూడనా

క్రూరపుల్గులొనతని • గుండెలుబద్దలుసేయకున్నవీ

డారఘరాముఁడా!దశర • థాధిపుత్రుఁడ!నీకుమిత్రుఁడా

39

ఉ॥ నీరమణీమణింగొనివి • నీతినిరాజ్యమువెళ్ళదోలివి

స్తారమదంబునంగడువె • తన్నినుగుడ్డినజిష్ణునూతినా

ఘోరరణావనిందగిలి • కూల్పకమిన్నకయున్ననాఁడువీ

డారఘరాముఁడా!దశర • థాధిపుబుత్రుఁడ!నీకుమిత్రుఁడా

40

ఉ॥ ఘోరతరంపుదాశ్శనాక • కోలఁగూల్చినరీతిఁదైత్యశా
రీరముఁగాలజిమ్మినటు • రెచ్చిలుగాసవసూతినాజిఁ
గ్రూరపుభల్లముంబరపి • కూల్పకమిన్నకయున్న నాఁడువీ
డా!రఘరాముఁడా!దశర • భాధిపుబుత్తుఁడ!నీకుమ్మిత్తుఁడా 41

ఉ॥ ఓరుపుశాలివీవిటుల • హూ!దురపిల్లఁగఁజెల్లునాక డ్డ
నేరుపుశాలివాలిధర • నింబడగూలచి నిన్నుదబ్ధిపి
చీరఘమందుఁగల్గిదరి • జేరిచియూరెఱిగింపకున్నవీ
డా!రఘరాముఁడా!దశర • భాధిపుబుత్తుఁడ!నీకుమ్మిత్తుఁడా! 42

ఉ॥ ధీరతముండుకార్యములు • దెల్లముగానెరవేర్పుఁగావునం
ధీరతనూనుమీవునుదృ • తిన్విడనాడినవాఁడుగూలునా
శూరతమున్వధింతునిను • జోటనిగూర్తు సేయకున్నవీ
డా!రఘరాముఁడా!దశర • భాధిపుబుత్తుఁడ!నీకుమ్మిత్తుఁడా 43

క॥ ఈపగిదిబలుకురామమ, హిపలివాక్యములకలరి • యునతనయుఁడుతా
రాపతిపేరాచరమున, కాపట్టునసింహనాదమ • త్తయొనర్చె 44

ఉ॥ అండజరాజవాహతన • యాండమునతయుబిట్టగల్గుమా
ర్తాండజసింహనాదమున • దద్దనచారినమూహముల్లఘం
గుండెల్లుబద్దలెచనెగ • గుర్పొసపన్మెయిబోయచేడియల్
పిండులుగాఘృతొత్తువడ • నెల్లిరిగిములుజేరఁగావడి 45

తే॥ అఖిలభూతభయప్రదం • బైనకర్మ
సాక్షిసుతుసింహనాదమ్ము • శ్రవణగుహల
భిన్నముల్నేయవాలిదో • ర్విక్రమంబు
భిన్నమైపోయెగ్రోధము • పెల్లురేగె 47

క॥ నవరోషహరితాంగుం, డవుటనునెఱసంజకాంతి • నలరెడుహరిజం
డవుననగ్రహణరవిగతి, నవతేజోహినుడగుచు • నవముగఁదోచె

ఉ॥ ఘోరతరంపుద్రవమ • కుంతిరీతిఁజెవింబడంగఁదా
(తారయుద్ధమున కేగవలదని భతకకుసితఁ గఱపుట)
రారముఁబుద్రుల్లిపడి • రామలవీశిరదాశీదీయచు

జారుపదాబ్జఘటనర • సాస్థలిబ్రద్ధలుగాగదమ్ముపైఁ
బోరునకుగ్రభంగివడిఁబోన • సుషేణతనూజయడ్డమై

49

క॥ కల్యమునఁదోచునుత్పల, కల్యాణింబోలెతారకడువెతతోడఁ
మూల్యములవేణిదుఱుము, చహల్యాజారునికుమారు • నటుగనవలికె

ఉ॥ నాయక! వేగినంతటజ • నందగుఁజవ్వకుఁగాదయేనిమీ

జాయకఖండదుఃఖములు • సారసమిత్రునికూర్చిసట్టిదా
జాయకపారసౌఖ్యములు • సంభవమాననినామనంబులో

బాయకతోచుచున్నదిభ • వద్ధృదయంబుననెంచుడిరలు

50

చ॥ అనికపుడేగఁగానవజ • యంబాదవంగలదద్దియేమనక

వినిచెదనాలకింపుఁడుర • విప్రియసూతిత్వదీయదోర్బలం

బునకునిలంగలేకజని • మున్నటుదోర్బలమారఁగంతలో

న్యనమునగొంకఁకేనర • ఁబనిపిల్వగళఁకపుట్టెడ

51

ఉ॥ అక్కపిమఘ్యుడిక్కరణి • నక్కడనుక్కునబెక్కుఁకట్టి

ట్లక్కఁఁకొక్కదిక్కఁకయ • నక్కతమొక్కటిచిక్కునక్కటా

యొక్కడనుక్కడిక్కరణి • నిక్కడయుక్కటిరెచ్చివచ్చునే

బెక్కురునుక్కుడొక్కగల • బ్రెగ్గెడలండనువచ్చునచ్చు

52

ఉ॥ పుట్టువుతోననేర్పుమెల • పుంబలుదెల్వయుఁగల్గియుండెనీ

యట్టిహినెన్నియిక్కటః • నాయనద్రోచినసీపునన్ననం

చెట్టుననంగఁజాలఁడున • హించెనదెంతయునేనెఱుంగుదు

గట్టిగదొడ్డయండగని • కానియతండనికేగుదేరఁదా

53

సీ॥ ప్రాణేశతచ్చరి • త్రంబెల్లఁనియుంట నంగదువలన • నేననెదదంట

యైతిరుగఁగనర • ణ్యముననాతనికంట వేగరుల్బీతిమైవినిచిరంట

శ్రీమదయోధ్యాపు • రీపతిసుతులంట దాయలకేరిక • జేయులంట

లలిరామలక్ష్మణ • ఖ్యలఁగ్రాలువారంట వడినర్కికూతగావచ్చుంట

వారిలోరాముడనువాడు • బలియుడంట

మార్తరనునాఘనుఁడుమచ్చ • మాపునంట

కరుణనెట్టిరుశరణన్న • గాచునంట

ధరణివారికిసిడెరు • దొరకరంట

54

క॥ సాధుజనకల్పవృక్షమ, సాధుజనప్రసాదభయమఃసమ్యక్కరుణా

పాధోధి కీర్తినిజ్ఞత, పాధోధవిధిగ్రహనేత్య • పాత్రమనాథా! 55

తే॥ కన్నతనిమాటజెల్లింపఁగానతఁడు

తమ్ముగుఱుఁడుకూర్చిఁజేసెన్దమ్ముగూడ

రావనమ్మునకేఁజెంచెరమణి గొన్న

పుణ్యజనభర్తవెడకుటఁపొందె నిటకు॥ 56

సీ॥ అరుదెంచెనత్సుగఁకర తేజఁబువలె

లాభ్యుండెఁతదమూఁగూడఁడతులు

డొరఁఘరాముతోవైరంబుబూనుట

గొఱియగోత్రమ్మునఁకొన్నయటులు

హరిణపాతమ్మునిఁహమ్ముఁడొకఁజోక

గరుడిబిచ్చకదాసిఁగడగినటుల

నిన్నెత్తిపాడచితిఁనెనలఁపకు

ప్రాణేశఁసేపైనిఁబానినటులు

బలుకుచుంటినిగినలుఁబలుకఁబోకు

డెలమినాపల్కు నొప్పుఁజ్జలుపమికు

జయముగూడనమపుడల్లుఁశ్రద్ధతోడ

నాత్మరిపులగెల్చినవోకరులఁడ॥ 57

ఉ॥ నేరమునుమ్మి యాజిధరఁజీవరచంద్రమున గ్రస్తానుతో

వైరిమున్నెనేసెకయుఁపాయముజెప్పెద రాముడధిమం

దార్ముగానగోరుశరఁణమ్ము పడంపడి యానరాజ్యమి

పారముదమ్ముతోనొసగుఁస్వానుజుబిల్చి యడంపుకోపమ ॥ 58

చ॥ మనవియొనర్తు నేసెకటిఁమంచియొచ్చెడయొ నాకుఁదోచున

ట్లనఁచుచిత్రి మీమదికిఁనయ్యదిలెస్సగునున్న జేయనా

జనకసుతామనోహరుని సఖ్యముగోరుదుగానివైరమున్

మనమునగోరఁబోకుమది మానుముమానుముమానుమెప్పుడున్

శా॥ తమ్ముండొక్కడకాదనీకు మహిలో దాడుండతండెన్న నీ
తమ్ముండొక్కడకాదనీవయిపు బాంధవ్యంబు నీబుదునీ
తమ్ముంబోలినవానిజూపతఁడు నీ • దాయానతై నీదుర
క్రమ్ముంబుచికోనేక దాజననమందంగలై నీతోడుతన్ ॥ 60

శా॥ నీమేల్ గోరెడుదాన నేననిమదిన్ నీకుండు నేన్నాపయిం
దామేనాడఁడుమెన్న రేని మఱిమఁ ద్వాక్యమ్ముమీకిష్టమేన్
సామీ! తమ్మునిపట్లద్రోహపుటెడందన్మాను మన్నన్న! నీ
వేమీతమ్మునిజల్కజూడ నెరుమాఁ తేలాప్రశంసింపఁగన్ ॥ 61

స॥ మఱియుది నేశఘృష్టితతిన్ నుగ్గెడుచెదొవకల్కిపోల్కినీ
మఱదఁబునీదు గేహమునఁ మ్మాటికిఁ బెన్మిటి లోదలంపుచు
వఱలగఁజూడఁబాడియ లవమ్ముకృపామతి లేదెనీకు న
తైఱవనుజూచియైన గృపఁ దేర్పుముతమ్ముని మాన్పువైరమున్ ॥ 62

క॥ కరమునగరమునుపుము నృప
వరసుతుతో నైరమూన • వామూయనిమ
చ్చరముడుగువినము నిర్జర
వరసుత! నామాటచనఁగవలదిపుడనీకిన్ ॥ 63

క॥ కలకంఠితనదుహితమిటు వలకగఁబెడ చెవినిబెట్టి వాలివిసడహఁ!
నలువలిఖితమెటుదప్పును నిలగూలఁగనున్న వాడుఁ హితమేలవినున్

క॥ తారసఖకాంతినిర్జిత తారసురూపజతథషణఁ దార సుమేధో
దారనిజదారిబల్కశ తారధరాత్మజఁడుబనరితాఁగినుకననున్ ॥ 65

భార్యమాటలు పెడచెవింబెట్టి వాలి యుద్ధమునకేగుట
ము॥ అబలారత్నమ! యిట్లులాడఁడగవౌనా! సోదరుండాయతం
డు బభా! యేమనబ్రహ్మచారత యనికిందోశ్చాలియైవాఁడువి
ల్యఁబలార్యంశజఁడోర్వగావలయుఁగావై రంబుమౌనాడి యె
న్నఁబలాఘ్యుండగు శూరపుంగవునకుఁ ప్రాణంబుపైతీపాకో? 66

క॥ కైదువుచునువనివానికి నైదుపదియొనర్పజాలఁనట్టిదికి సభి!
వేదికరిపరిభనంబెద నేదికడకునోర్చుకంటఁమృతిమేల్ పోపొ॥ 67

క॥ త్రాణంగలాడటవాడని జాణయటదురానకంటఁచైవీచెనటేక
త్రాణంగలాడంగానట ప్రాణమునకునోడియోర్చువలెనట కంటే॥68

క॥ తనకపకారముజేయని మనకపకారంబుగామఁమహిపుఁడునేయం
దనకమరు నెద్దికామిని!మనకతండటుజలుపడచుముఁమహితుండవుటన్

సీ॥ లావణ్యనతి! నీవులలనామణులునంతి

పురమునకరుగుఁడుఁ పొండునీకు

నాయెడఁగలభక్తి నాకుఁ తెల్పితివింత

వట్టున నెఱుఁగుఁడుఁ నెఱుఁలెన

ననికేగినీదేవఁరుచిభుజగర్వంబ

డందినచ్చెడజూపఁ నెంచనమ్ము

హీనుగర్జలవిని యేసహింపఁగఁజాల

నగుముమజ్జయం బెదనుగోరి

బ్రాణములనొట్టుబెట్టెద భామ! యన్న

ఘనమనోన్యధనాదుని గాఁగిలించి

ప్రీతినిబ్రహ్మక్షీణించియా ద్రినివెలంది

నోయెఁగాతలుదాచుంతి పురముఁజేర॥ 70

న॥ ఇట్లుయ్యిందిందిరాలక కుంకునంగంది యారెలుంగున విలపించుచుం
జనినంత హరివిభుండకృత దురాగ్రహంబున బురంబునిగ్గమించి

సీ॥ ప్రళయోగ్రోషనం కలితుడైనిట్టొర్చు

విడుచుచుతాత్రవ విక్షణేచ్ఛ

ఘటదెసల్పరికించి తిలకించెగాంతిని

రతభామడైనను గ్రీవునిచ్చ

తిలకించిపైఁజేల దిట్టమ్ముగాఁజుట్టి

మొలఘజాస్ఫాలన మ్ముంబొనర్చి

ముష్టిపైకెత్తిలో • మొటమరించినగిన్న

విరతేరసవ్వాలి • పైకెదిల్చి

యదగుబెదరులేక • యంశుమాలితనూజుఁ

డన్నపోల్కివచ్చె • నరుదుగాగఁ

దనకుచెమరువచ్చు • తమ్మునిగన్గొని

యూగహమ్ముతోగి • యైదైనల్కె॥

72

వాలిసుగ్రీవులొండురుల ససేక్షేపించుట

ఉ॥ ఇంతకుమున్న నీపడిన • యెక్కుబుబన్న ముదల్చుకొట్లునా

చెంతకువచ్చి తేమనియె • సిగ్గొకంబుతయు లేకపల్కరో

హంతకుఁడా! శతారమును • హాసమునేయు మదీయముష్టిని

న్నంతకు జేర్చుజమ్మిపుడ • హంకృతిబోవిడిరమ్మునాపుడు॥ 73

ను॥ పిడుగుంబోలిననాదుముష్టియునిదే • భిన్నంబుఁగావించుని

న్నడుగుదాటగనిమకోరి! మహితా • హంకారవాక్యమ్ములీ

పుడుగుదేకముగాగ మ్రోగిననునీ • యుదేకమేనార్తుజూ

చెడుగుబల్కులతో బ్రయోజనముని • స్సీ! లేదుపో దుర్మతి॥ 74

వాలిసుగ్రీవుల సమరప్రారంభము.

ఉ॥ అంతటసక్రుధ్ వారిహా • యాత్మజుడటైస్వముష్టిఁగొట్ట మే

నంతటనల్లబెల్లురల • నర్కుసుతుండుక శాఖశాఖతో

జెంతలజూపరుల్ వెగటు • జెదగదిర్దిరదిప్పికొట్ట మే

• నంతటతాచిలెన్వడక • నైంద్రిభయంబునఁ దద్దగిల్లగ॥ 75

సుహాస్రగ్ధర, రవిజోర్వీరుడతిన్ని • రరపతిసుతుఁడా, రంభమందట్టిభీతిం

దవలెంతేసాచలిచె • దరణిప్రళయవాతాహతిండులులీలం

సవికల్పాత్పుండునయ్యె • జగతిసడుగులా • సాగకేపోయెనహ్వ!

రవిహంగంబైపయిని • రరపతియునధైర్యంబుజెందంగలోన

సుగంధి. వాయునైనతేయవేగ • నంతులుం బనిప్రభా

కాయలుం బలాధ్యులె న • కంథరాశ్వభానుజుల్

జేయుచుండి యుద్ధమట్టె • జేరిద్యోపధమ్మునం
జాయరేయి రాయలట్టె • జాలగ్రాలిరెంతయ్యే॥

77

శోటకము॥ వరదోద్బలముండుట • వానికిబం
ధురసత్వముపెచ్చెను • దొండరతో
సరసీరుహబంధుజు • సత్వమున
త్వరతందిటపుం • జెడి తగ్గించన్॥

78

పంచచామరము॥ బలారినూనుముష్టిఘాత • భగ్నదర్పడయ్యుబ్రో
జ్వలాంగమందు రోషమట్టె • వర్ధిలంగరేగిత
ద్బలారి జోచ్చియర్కిలాఘు • వంబుబాహుసత్వముం
గలాడటంచు జూపరెన్నఁ • గాదురంబుజులైనా॥

79

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షల మతకరులందీటిహరుల • మాద్రిగవారల్
వితతమ్ముగఁబోరిరిముష్టితతుల గాహుపులనుతనుపఃటిమమెఱయంగా॥
చ॥ ఇరువురు నొక్కొక్కరి మ • హీస్తలి నీస్తురు నీచ్చితొక్కనెం
త్తిరువురు బాదఘట్టనమ • హీస్తలి గ్రుంగఁగదాతు రుక్కుమై
నిరువురుముష్టి మొత్తుదు ర • హీనజనమ్మునఁదాక్కునుందు ర
య్యిరువురకిట్లుసాగె నమ • రేశ్వరవృత్తులపోల్కియద్ధమా॥

81

వ॥ అంత నవ్వాలి ముష్టిఘాతంబుల

82

క॥ పులిపులియైమైదురమున బాలబాలరారోమకూప • ముల్లరక్తము న
వ్వల వలనఱిరివితనయుండు దెల తెలపొవుచెదజంకి • దెనలంగాంచె॥

(రాముండు వాలిందునుమాడుట)

చ॥ అపుడు కృపాపయోధి శర • ణార్ధి జనావనదిక్షుండగ్గనం
- శపుండు నిశ్చలత్వై త్యుండు క్ష • మాతనయ్యుత్తడు సత్యసంధుండు
ర్విపుండు శ్రితాదరుండు రఘు • వీరుండు నర్కజుపాటుగాంచి తా
శపుడు హరిక్షపాకరున • కన్న ప్రతిజ్ఞనుదీర్పనెంచిలో॥

84

వ॥ వానపనందనుండుమున్ను ముక్కంటివలనం బడసిన వరమ్ముందలంచి
శా॥ వేలీలంజని వృక్షమూలమున నీ • విస్మరగాఁబొంది ప్ర
త్యాశీఘండయి క్రూరనారసమొకం • డమ్ముల్ పొందిదూసి డా

కై లీలందగువిటగూర్చి గుణమా • కన్ఠాంతమున్ లాగి దృ
గ్గీలక్ష్యంబరిబోరనిల్చి చదిపెం • ధీశాలి వార్తి లలితా ॥ 86

శా॥ వక్షో భాగమునందు గ్రూరశరము • న్వైశంబుమై నాట రా
మక్షోణీశుడు వజ్రవజ్రమునగూల్ • త్పౌధేంద్రుడోనాగ యు
గక్షోణింబడె వాసవాత్మజుడు స • త్వంబుతమున్ దగ్గిపో
గక్షో వైరిపుడై ట్రిబుంగ నెదమా • ర్తాండుండు నుబ్బుంగనక ॥ 87

క॥ ఈలీలవాల్చివాలిన నోలి నెఱిందొఱసె నేల • యొక్కటనహహా!
గ్లా లేనిబయలుపోలిక వ్రాలియునురువిడచుడాలి • అంగడతండుక
ము॥ మఱియుందండ్రిడినట్టి భర్తమణిదా • మశ్రేష్ఠ సంపన్నత
నెఱిసేజంబుబరాక్రమంబు నెకయిం • తేవొరంగండు నా
నెఱి దండన్మోడదాల్చి సంజతటిగ్రాల్ • నీలాంబుదంబుంబలెక
మఱిగ్రాలెక దెరగంటిరాణొడుకు శుంభ • ద్రాజబింబాసనా! 89

క॥ మువ్వన్నె మెకముపోలికమువ్వన్నెల వెలిసె వాలి • బాన్ను సరముతో
నవ్విమలతనుద్యుతితో నొవ్వంజేసిన తనుద్యు • నుతభల్లముతో ॥

ఆ॥ సింహికాత్మజుండు • జక్కబట్టివిడంగఁ గాంతిదొరగియున్న • కర్మసాక్షి
వోలె దవ్వధింప • జాలరిగననున్న వాలిజేరవృపుఁడు • వచ్చెనపుడు ॥ 91

క॥ తనుడాసినగుణరాశిని ఘను రాము సుమిత్రసూనుఁగనులారంగఁ
గనుగొనిమృదువునుధర్మాబునుకటువునుగాగ శక్ర • పుత్రుడువలికె
(వాలి తన్నుదునుమాడిన రాముండుఁబుట)

శా॥ రామారాజలలామ! నీవఱల ధ • ర్మజుండవంచుం బుధ
స్తామారాధిత విగ్రహుండవనుచుం • దోశ్శాలివంచెన్న సు
త్రామాదులే వినియుంటి నట్టిడవు నా • తమ్ముండునేబోరఁగా
నేమార్గోముననుండ జెండితివి న • న్నేధర్మమంచెన్ని యో ॥ 93

ఉ॥ నీమొగమేను నామొగము • నీపు నెఱుంగము నెన్నడుంగటా!
రామొకనాఁడుపోరికప • రాధము లెవ్వియుజేయలేదు శా
భామృగ రాజునేనట జ • గత్పతివీవట రామరామ! ని
న్నేమనువాడ నన్ను బడ • నేసితివిందునురేను నితి ॥ 94

క॥ మాయకుండవంచెఱుగ న

మాయకుండవటచు దలచి మాయురే! యనికిం

డాయగులకాంతవద్ద న

మాయంగనయ్యె గీర్తి • మాయంగనయ్యె॥

95

తే॥ తృణపరిచ్ఛిన్న కూశసం • దీప్తిమగుచు

గపటమునివేషధారి వై • క్రాలు సీదు

వర్తనమెఱుగకే నిట • వచ్చినాడ

సార్తినడికాన సీచేత • జచ్చినాడ॥

96

సీ॥ ఎల్లగుణమ్ముల • కిల్లితంజేనన్న

పెక్కురు పల్కులు • మొక్కువ్రాయె

నెల్లధర్మమ్ముల • నెఱిగినవాడన్న

పురుషవర్మలనుశి • పొల్లువ్రాయె

నెల్లసమర్థర్మ • మెఱిగినబలియన్న

ప్రాజ్ఞలమాటలే • వట్టివాయె

నెల్లభూతమ్ముల • నెక్కటిగనునన్న

సజ్జనవాక్యమ్ము • సన్ననాయె

తే॥ పోరు వెట్టుట యాహవ • భూమిజొరుట

నగముచాటునఁ బొంచుట • ననుదునుముట

నిట్టిదుర్మత మెట్టులు • నెట్టిబయట

తిరిగెదవా సీపు శ్రీ గామ • తెలుపునట॥

97

క॥ భూరమణఘ్నుఁడు గోఘ్నుఁడు

చోరుఁడు న్నాక్తికుఁడు విప్ర • సూదనుఁడు సత్తీ

దారుఁడు నగ్రజునిన్విడి

డారంగొనువాఁడు స్వగురు • తల్పుడు మఱియు॥

98

తే॥ ప్రాణిహింసాపరుఁడు మి • త్రహరణుఁడు

సూచకుండాదిగాగ్లు • సీచులెల్ల

చారవము మొదలైన నా • రకములందు

ముఁగుదురు నీదుకొంపయు • ముఁగునే మొ॥

99

తే॥ వద్దనూ!యన్న పనిసేయ • వద్దనిరిల

పెద్దలెల్లరు నమ్మాట • వృధయెఱాను

నార సర్వజ్ఞ నిజదార • తారమాట

లాలక్రింపకపోతినే • గణిపోతి॥

100

క॥ కానిబుధవర్మలిహిహి మానిసిబువ్వ తెగఁజేడు • మఱిసేయవలెం

గానిధరణీశుఁడొనరుప గానిటతగదవఁగ నెట్లు • గామహిమ నెదో॥ 101

క॥ వైరినిబలవంతుడఁడని బారినిబడిపోతి నే • వరత్రుటిలోనఁ

సారిని జూపన మాయలమారీ! నిన్నతఁడుసాల • మన్ననసేయఁ॥ 192

క॥ సుగ్రీవుఁడేల యల్లదశగ్రీవుని వానిపురము • జానకి నీపా

దాగములదెచ్చిడ నెకంబుగ్రీవా! నాకొకింత • మున్న తెలిపితే॥

వ॥ ఇట్లు విగతతేజుండ్లై శరషాతి జ్వరపీడితుండ్లై నోరెడివాలియూర

కున్నంత.

104

(రాముఁడు వాలింజంపుటకుఁ గారణమతనికిందెట్లుట)

క॥ తతధర్మార్థోపేతము హితపుంగటువునగుపల్కు • లిట్టులుపురుహూ

తతనయుఁడువఃకదను సంతతమూరకచూచుచున్న • దతమచ్యువుతో

ఉ॥ కాంతిదొఱంగియున్నదిన • కాంతునిపోలిక యుద్ధధారుణీ

కాంతను గొగిలించి వెత • గ్రాగెడివానికి బుద్ధుధారుణీ

కాంతుఁడు ధర్మసంయుతము • గాఁగపినాధ! బుధానిసేవ నీ

వింతయు జల్పమింబలికి • తీవహి వానరచాపలంబునఁ॥

106

సీ॥ వనములు ఫలపుష్ప • వనములు విమలజీ

వనము లియ్యిలయుని • త్వృకులదియ

నగముల ఖగముల • మృగములనలవారె

కరుణబెంపఁగ ద్రుంపఁగ ర్తలరయ

ధర్మగుణశ్రీల • ధర్మగుణశ్రీల

నిజమఱియొకడు • నేర్పుమెఱయ

ధరతుండు పుణ్యలా • ధరతుండు సర్వస

ర్వంసహానేలు సూ • త్రాణవెలయ
తమ్ముజేనుదదాజ్ఞ స్వ • ధర్మవిజయ
సిద్ధికై వచ్చినారము • సిద్ధమిదియ
శిష్టరక్షణముందుస్వ • శిక్షణమయ
భంగిలీలల జలుపఁగా • వలయునయ్య॥

107

ఉ॥ ఈవనగామతంత్రమునె • యెంతయు ముఖ్యముగాదలంపుచుం
బావనమైన ధర్మముఁ గ్ర • మంబుఁగఁ బోకడఁజెట్టి దుష్టసం
భావనమైనత్రోవ నస • మానిముఁగాఁ జరియింపుచుండి నిక
భావనసేయకే పరుల • బల్మరుదూరగ నేల గర్వివై॥

108

చ॥ వనచరవర్య! ధర్మపథ • వర్తులకుం జనకుండు నగ్రజం
డును గురువద్యుడుం నెఱిఁ గ • నుంగొనదండ్రులుజుమ్మి సోదరుం
డును బ్రియశిష్యుడుం దనయు • డుంవనపుత్రుని యట్టివారలీ
ఘనతరధర్మముందెలియఁ • గాఁదరమాదరమంబు ముఖ్యమా॥

109

మ॥ వినుమా నిందునుమాదు కారణమునే • విన్నింతు నీవుగనుం
గొనుమా లోపలిచూపుతో ననుజన • న్ను బెండ్లముం గోడలం
చనుమానింపకఁ జెట్టబట్టితివి కా • మాంధుండవైయట్టినిం
డునుమాడందుఁరితంబదెట్లో కలగుం • డుంజెందకంబల్కుమా॥

110

క॥ తనతనయతో ననుజతో దనతమ్మునిభార్యతోడఁ దారక్రియచే
తనతలపకదిగిన జింతనఁదగనట్లుకయడునుమఁదగు నెన్ననినే॥

111

సీ॥ త్వత్పాలితములైన • వనములై ట్వుకుల

వైననవన్నిమా • వౌనకాద

కుజనసంహరణంబు • సుజనసంభరణంబు

తేనికి సహజంబు • లౌనకాద

పైదలిగొనితమ్ము • బైగుడ్డతోవెళ్ల

నడచినయది నిజం • బౌనకాద

తనతమ్మునిల్లాలి • దవిలినవానిశా

సింపనానని మునుల • చెప్పలేద

చెలిమి సీతమ్మమ్మోనేను • చేయలేద
చంపునును నిన్ననిప్రతిష్ఠ • సల్పలేద
యాడితప్పినబిట్ట త • ప్పొనకాద
యరసియిందొక తప్పున్న • నాడరాద॥

112

శా॥ పాపంబేపునజేసి మానవులు భూ • ప్రశేషిచేదెల్లి త
తాపంబెల్లనడంగస్వర్గపదవిం • దామొందుదుకో పుణ్యుల
క్షేపట్ల నృపుచేత జోరుడు నటుల్ • హింసనైసం జెదిమున్
బాపంబంతయువీఘ • బుణ్యముతనుంబ్రాపింపగా నేమొకో॥ - 113

ఉ॥ దోషము నేసినట్టిని దున్నకమిన్నకయున్న జేసి ద
ద్దోషము జెందుజమ్ము నటు • దోషులదున్నరె మున్ను జేంట్లు ద
ద్దోషములందొకంగ నల • ద్యోపురిజేరరె వారలెల నీ
దోషమునెంచి నే నిపుడు ను • స్మృతిదప్పెదియో వచిపుమా॥

క॥ మాతాతయైనయలమాం ధాతయతియొకండుదనదుఃస్వర్గమువిడంగా
నోతారాధిప! యాతని యాతతగర్వంబడంపఁడ! యతులెన్నక॥

తోటకము॥ ఇద్దియట్టులుగావున • నేలిక నే
రిది యేమనరాదు ను • మీ! మఱియుం
బదరందగదింతయు • మానసమం

దుండగందెలియందగు • దుష్టులెల్ల॥

116

క॥ సాధుజనావసమునకు నసాధుజనహరణమునకుని • జంబుగఁదారా
నాధ! తిరుగుదురు నిర్జరు లీధరణిమర్త్యతన్యధేచ్ఛాగతులై॥ 117

క॥ ఈపగిది రామచంద్రుడు తేపకుదనుమందలింపఁదెలిసియపుడు దా
రాపతిగుందుచుబ్రహ్మత్వాపముజెందె నృపవర్ణుఁడబదరుటకై॥

ఉత్సాహ॥ నేలతోడ! నీదుపల్కు • నిజమువే యికేల ని
జాలదూలనాడినాడ • సాధ్యమానసన్నుబోల్
కూళమిమ్ముబోలు ఘనుల • గుణములెటుగ నీకిదే
కేలుమోడ్చి మొక్కువాడ • కృపదలిర్పఁగావుమీ॥ 119

శా॥ దేవా! నీవొకమర్త్యమాత్రుడవె య • ర్థిందై వత్రశేఖలం

గావంగా నిలమర్త్యరూపమునగ్రాల్ కం • జాయతాక్షుండవం
చేవంగల్గజేసె నామనములో • నీరల్ వితంబారయ్
నీవాక్యార్థములట్లుదోచెను నిదే • నిక్కంబటంచెన్నదన్ 120

క॥ పాపమతిజేసినాడం బాపములెన్నెనివాని • బాటింపక నా
పాపములడపుము ఖండితపాప! ముదంబునననన్ను • బాలింపగదే 121

ఉ॥ అంగదజెందనాత్మసతి • కై కనకాంగదతారహరకై
యంగదజెందనాపడుట • కై హితబాంధవమృతిపాల్కికై
యంగదజెంద, నాదయిన • యంగదువేటి ముద్దుపట్టికై
యంగదజెందువాడ నను • ధాధిపనందన మాటిమాటికై 122

క॥ వగవగ, వగవగ నెట్టులొ, మగ మొలకయులేక లేక • మాకుదయించె
దగజేత బెంచుకొంటిమి వగతున్నా పాటువిన్న • వగచునటంచుక

క॥ ఇంతప్పుడెత్తుమజీగిన నాతప్పటదనుకలేమ • నలనిబెనుపగా
నంతప్పుడబాత్తువుటిగె, నీకెంతప్పటికైన విడడ • దే చనవుమెయి

తా॥ తాకుందప్పెరుగండు, ముందువెనుకా • ధారంబులాలేవు, దా
నాకుంగూడుపనెంచుమాలిమినినెన్నంజిన్ని పాపండు దం

శ్రీకుందుంగనునంచు దల్లడిలెదే • బ్రేమంగనుంగొమ్ముము
మీకుంగూరుచుదల్లిదల్లకలికపై • మీరేసుమీవానికి 125

క॥ ఉంచుముకృప, నెజిజూక్కులనించుముపైరవిజునట్ల • నీదయనీళ్ల
ముంచుముపాలనుముంచుము, పంచుముదంబునననీ • దుపనులగృహభీ

క॥ సీతమ్ములగనినట్టుల నాతమ్మునినంగదుని ఘృణామతిగనుడి
సీతమ్ముగదారయెడల నాతమ్ముడు మెలగునట్లు • నయవరగనుమా

క॥ అడ్డమునచ్చి నెలంతుక గడ్డమువట్టిబలిమాల • గా వినకీయరా
బడ్డకతమ్మైన సీగతి జడ్డనప్రాప్తించెరామ • చంద్రా! కంటే 128

వ. అనిపిలికి ప్రార్థందరి పునఃపునరభివందనంబులం జలిపియారకున్నంత
క॥ శ్రీరఘరాముండ్లిట్లను జౌరందరి! మదిసడలకు • బడిలపరపుహృ

త్సారసము నీవైనర్చిన నీరసపుబనికి చికిత్స • నేజల్పితబో 130

క॥ నీకొనురుడబలుడనియును నీకొమగోలయని • మదిని • నీనడలకు ఖా

నాకొలదివారిసరయుదు నీకొలదూలెనికయేల నీవెదవగవళ 131
 క॥ అనవినివాలియురామా! ఘనశరపీడితుడనగుచుఁ గాఁజులబచితిన్
 మనముననుంపకనయ్యవి ననుగాపుముకరుణమెఱయఁ నాకేళబలా!
 తే॥ అంతవాసరనాధుండునాశుఁగపరిపీడితాఖండ వేదనాన్వీతుడగుచుఁ
 గంటకప్రస్తరావృతఁకదనధాత్రిబడిపొరలుచుండెవామొండిబాధచేత
 తా రా వి లా ప ము.

సీ॥ ఆపైసరఘురాముఁనాశుగహతినిజ వల్లభుండగువాలివడుట దెలిసి
 ఘోరదుస్సహదుఃఖభారయైతార సపుత్రయైవానరుల్ మూగిబలసి
 వెంటరాకిష్కింధవెడలెనెం తేవేగఁజుననంతగపియూధపులును జడిసి
 కార్ముకహస్తుని కౌసలేయుని రాముదిలకించి నాలుగుదెసలునరసి
 గీ॥ సింగమునుగాంచి భీతిచే జెదరిపాటు

మృగములనుబోలెపాఱగా మెలతమిన్న

కొంచెయిట్లనెపల్కునో కపికులేర్చుదు

లార! నావాక్యములువినినారెయనుచు.

134

ఉ॥ మొన్నటిదనకవేల్పుదొర ముద్దులపట్టినిగూర్చిగొల్చి మీ
 దున్నతిదక్కిలైలగుహలొక్కటజొచ్చగ బాడియానొకో
 చెన్నటి భానునందనుడు • జీరెను నన్నను రాజ్యకాంక్షమై
 నన్నతవం దొలంగి చన • నాయమ నాయనలార! మీకిటన్. 135

చ॥ అన విని వారలిట్లనిరి • యామెకు యుక్తిగ జీవపుత్ర! నీ
 తనయుని గాచికొ మృతడ • తారకమాచుమిసీకుముందు; నీ
 ఘనతరయుద్ధధాత్రిజనఁ • గాఁ దగ దేగుము రాజధానికీ
 వనచరరాజుగుల్పెరఘు • వల్లభుండల్లద్రైకాల్ యముంబలెన్. 136

సీ॥ బృందారకేంద్రుండు • వృత్రాసురునిగూల్చు

వసువున రాముండు • వాలిఁగూల్చె

వాలిపాటునుగాంచి • వానరులెల్లరు

కాలికొద్దినడచి • ప్రాణినిచ్చి

రవధానమునదిర్చు • మంగదురాజ్యంబు

సంకునిల్పవ్వల • నతనిగొల్చి
 నిల్తురీవానరుల్ • నీవువేగమచని
 గవకులకాపిడు • కడిమిబొల్చి
 యిందునిల్వంగఁగూడ నీ • వెందులకన
 శక్రసుతుఁడున్నినట్టిగు • శౌర్యకలన
 బురము జొరిరేని యూరక • పోరు లలన
 లందఱం బాధపెడుదురో • యబ్జవదన!

137

శా॥ ఆమాటల్ విని తారవల్కుఁబతి దుః • భాయాసమగ్నాత్మయై
 ద్యోమాణిక్యరుచిప్రకాశుడు కపీ • ద్రుం డాదితేయాధిప
 శ్రీమాణిక్యమ యాసనంబున బే • ర్చిన్నైక్క నర్జుండు స
 త్రామాపత్యమె పోవనేల పెర • వారల్ నాధుసేజేరెడన్॥ 138

మ॥ అనిదుఃఖంపుచు తొమ్మునెమ్మొగమీనున్ • హస్తద్వయిన్మోదుకొం
 చనివార్యంబగు బేనుహా! కపివరా!హా! • హృద్వరా!యంచు ధై
 ర్య నిలింపాడిని శాస్త్రవేదిని;నవా • ర్యప్రాథమోదాత్యవా
 లిని సంతతటగాంచి తల్లడిలి వె • క్లే దగ్గరంజేరెడన్॥ 139

మ॥ ధృతిమై మాంసముపొంటె కేసరియు మ • ర్ద్దింపంగగూల్ దంతయు
 న్నతి యుద్ధావని ధూళిబ్రుంగిన మె • యిన్బాణాగ్నిచేగ్రాగు ద
 న్నతి బాణాసనబాణహస్తల ధరా • పాలావతంసంబుల
 బ్రతిభావతుల రామలక్ష్మణులన • మ్మార్తాండజంగన్లెనెన్॥ 140

ఉ॥ వారిసత్తిక్రమించి నిజ • వల్లభుపాదతలమ్ముజేరి గై
 జారినపైటచేతముఖ • చంద్రునిగప్పిడి పట్టువీడి తా
 జారిన కిలుభామ్మగతి • సాశ్రువిలోచనయై ధరంబడె
 జారినభ్రాతృపత్ని సుతుఁ • జయ్యనంగన్తోని కుందనర్క-యన్॥ 141

అలసగతి॥ నెలతయిటువారి కడు • నిద్దరనునెంతే
 దెలిసినటులేచి స్వప • తిన్ బ్రయతనూజం
 బలిమినిగవుంగిటను • బట్టి విభుమైపై
 నలసగతి దుఃఖమున • హా! యనుచువారెన్॥

142

ఉత్సాహ॥ ఆహవంబులందు నెట్టి • రైన లెక్కనేయకే
 బాహుళక్తి బోరి వారి • బట్టికూల్పజాలు నీ
 వాహవంబునంబడంగ • నగడుదోచె నామహా
 త్సాహముడిగెనిక నేమి • నల్పుదాన నింద్రజా! 143

సుగంధి॥ ఎన్నడైన నీదుమాట • కే నెదిర్చియుండ నీ
 కన్న బిడ్డయట్టిజేము • గప్టమోర్చి పిల్వంగా
 మిన్నకుంట బాడియాన • మేదిసీత! నీకు న
 న్నన్న? చెప్పుతేసుగంధి • లాంబువాయనా? కటా! 144

జలధరము॥ ఇమ్మహిదొర్లు చేడ్వ గన • కేనను నీ
 రమ్మటియున్న బెంజలధ • రమ్మట్టుగా
 ల్చిమహిగాగిలివ్వదల • వీల్చియు నీ
 వమ్మక చెల్ల! యెల్లెప్రియ • మామెపయిక్ 145

సీ॥ అడగెనా నేటితో • హరినాథ! నీతోడ
 వసులగ్రీడించెడు • నై భవంబు
 మడగెనా నేటితో • మన్నాథ! నీతోడ
 మంజరీతింబల్కు • మధురిమంబు
 తొలగెనా నేటితో • దులలేని సీరూపు
 భంగి నెన్నగల నే • ర్పరితనంబు
 మలగెనా నేటితో • మత్తరుణులు కేపు
 మాపునన్మన్నించు • మానితంబు

నెల్లసవతాండ్రలోననే • హేచ్చటంచు
 గర్వపడుదాన నాదైన • గర్వమొంచు
 టకును దఱినంచి చూచి త • డాల్చుతులువ
 వాడునై నీకు మృతిగూర్చె • పాడునలువ 146

క॥ నీవంటివిభుడువోవుచు నీవసుధంబలుగుతాల • నిలుగులంగా
 భవదాభిన్నంబై యెద యావలనాశంబుగాదో • హరిహయపుత్రా!

దోదకము॥ తమ్మునిభార్యము • దమ్మునగొంచు
గ్రమ్ముగవానిబు • రమ్ముట వెల్లం
దొమ్మినిగొట్టిన • దోసమునే భు
క్తమ్ముటులాయనె • ధారుణినాథా!

148

మ॥ త్తకోకిల॥ మత్తకోకిల సుస్వనమ్ముల • మానిసీమణులెల్లరుం
జిత్తమేమియు నిల్వకేడ్వంగ • జిన్నికుట్టడనంగదుం
డుత్తలంపడ మిన్నకుండెద • పూరడింపంగరాదెసీ
విత్తళిన్మము దేర్పకేగిన • నేరుదేర్పంగ లారికన్॥

149

వ॥ అనియట్లు తారామహాదేవి • పలువిధంబుల బనవిపనవి భర్తసాన్ని
ధ్యంబున బ్రాహ్మోపవేశంబునందం దలంచియున్నంత.
(హనుమంతుడు తారకు హితోపదేశంబొనర్చుట)

150

క॥ నక్షత్రపథమునంగల నక్షత్రమిలాతలమ్ము • నకుడిగు కరణిన్
నక్షత్రసమాఖ్యకడకునక్షత్రపయశుడుహనుమం • నవముగఁదూకెన్
వ॥ ఇట్లాంజనేయుండరుదెంచి దుఃఖసాగర నిమగ్నయై విలపించు తా
రావరారోహం దిలకించి విరక్తిమార్గంబున గొంతవడి దుఃఖంబు
జల్లార్చి మృదుమధురవచోమృతంబు వీనులందేపతేపకుంజలికిన
వాడయి మఱియు నామహీదేవికిట్లనియె

151

శా॥ దేవీ! నీవిటులేడ్వ జెల్లునకటా! • దేహభిమానమ్మునం •
దేవసృఘములందు బెద్దవు మఱెం • తే బ్రాజ్ఞవెన్నంగ ముక్
జీవంబుండగ జేయు కర్మఫలమే • సిద్ధించు నీదేహికిం
ధీవర్యుండిది నీటిబుగ్గయని ముం • దేయించి తల్పూడెదన్॥

152

తే॥ విల్లవాడుండె నీకేల • బెగ్గిలంగ
భావిశుభములనెల్ల గూ • ర్పగస్వతంత్ర
రాలవై మెవిడంగఁ • గారణమదేమి
యెరుకబాపెనె పతిదుఃఖ • మెదనుజేరి॥

154

క॥ పరసౌఖ్యపరుడు భూతోత్పరముకలిగి గిట్టుకెల్లకల్లని సలుపం
దొరకొను దత్సౌఖ్యమ్మిడు నెరపను, లటుగాని వానినెట్లనవీడున్.

చ॥ వనచరరాజ్యమేతెదన వైరులనెల్లరదోలె, సౌఖ్యమ౯
 వననిధిదేలె బాంధవజనమ్ములగావగజాలె నార్యభా
 వనమగు శాస్త్రసారములఁబాగుగగుర్తెరుగంగ జాలె, నో
 వనజడభాషి ! కాలగతి వ్రాలినవారికి నేలచింతిలక. 156

సీ॥ అంగదునకు, గపిహర్యక్షులకుదన్యహారాజ్యమునకు నాధారమివ!
 కావునబట్టమ్ముగట్టికొనగనిలెచ్చ; నంగసుండలుసల్పువమ్ము! నీవ
 పురుషుడెందులకయిపుత్రునిగోరుశో; ఘటియిల్లెనదిసేయఁగంచుమివ
 కాంచినందనుభవస్కంధంబుననురాజ్య; భారంబునిల్పుముపరగనీవ

గీ॥ నిలిపిదుఃఖమ్ములవ్వలఁ నెట్టుమివ
 నెట్టియానందవారధిఁ దేలుమివ
 సారిదినవ్వల మముగృహఁజూడుమివ
 నాపుడతనికిటువల్కు నాతిరేవ.

తే॥ కొంజరీపుత్ర! సుతఁ శతకమ్ముకంటె,
 విక్రమాధ్యుడైయనిబడ్డఁ విభునిదైన
 గాఢపరిరంభణమ్ము నిఁక్కముగ శ్రేష్ఠ
 తమము మాబోంట్లకవినీపుతగ నెఱుంగు

ఉ॥ ఎక్కడిదాన నే నగచఁరేంద్రునకుం దగుకర్కదీర్పఁగా
 నెక్కడిదాన నే నుతు గఁ పీశ్వర రాజ్యమునందునిల్పఁగా
 నెక్కడిమాటలన్నియు రుఁ మేశ్వరుడైనలుపంగ మేటియిం
 కెక్కడి సౌఖ్యమాత్మవిభుఁడేగినమీదట మించుబోండ్లకుక.

వ. అనిమరియు నాకృశోదరి కేసరీ కిశోరంబునకిట్లనియె.

ఉ॥ ఏటికివేయుమాటలు కఁ పీశ్వర! మత్ప్రియపుత్రుగూర్చినే,
 నేటికిసేయబోలిన పఁనిం గనలేదను, పట్టి చుట్ట మిం
 తేటికి తండ్రియేజననియేయెడఁగాదుమఱిందునందు ము
 మ్మాటికి భర్తయేగతిసుమా! కమలాక్షులకుందలంపఁగక. 151

వ. ఇట్లాంజనేయునకు ధారావరా రోహవల్కుచున్నయెడ,

(వాలితనచేసిన యపరాధంబుఁ దలపకుండ సుగ్రీవుఁబతిమాలుట)

భ॥ అనిమిషనాధనందనుఁడు, నక్షియుగమ్మును విప్పికాంచి చ
య్యనఘనమైనయూరుపుబ్ర॥ మాసనుబుచ్చిసమీపమందు, జిం
త నవయుచున్నతార నిజ॥ నందనునంగడు, దమ్మునర్కజం
గనుగొని ప్రస్ఫుటోక్తుల వికర్తన సూతికిఁబల్కుమైత్రిమై.

సీ॥ తమ్ముడాసుగ్రీవ! దయమాల్సినపైన,

వైరమునితిననిదూరకయ్య

నాకర్మగతియిట్లు॥ నన్నీడ్వగా బలా,

త్కారమ్ముగాఁ దెల్వితలగెనయ్య

మనమిర్వురము నెక్క॥ మాటుగా నేక

గర్భమున గల్గితిమయ్య॥ రహిని నెయ్య

మునసంచరింపగా॥ బాసగదయ్యెను మన

కదియేమిపాపమో॥ యరయుమయ్య

గీ॥ ధాతవ్రాతనుదప్పింప॥ దగునటయ్య

నీకిదేపల్కుసుమ్మిక॥ నిల్వవయ్య

ప్రాణముల్ బొందిలోపల॥ బాయుమయ్య

యీర్ష్యకపిరాజ్యమెంతేని॥ నేలుమయ్య.

164

క॥ శ్రీవిభవంబును రాజ్య శ్రీవిధుకీర్తియుధర్మి॥ జీవమునిండుం

బోవిడచిపోవుచుంటిని, నేవిధియాజ్ఞనిటుపద్మి॥ సిధవతనయా!.

ప. అనిమతీయుఁ దమ్మునివద్ద జేర్చికొని వాలియిట్లనియె.

166

(వాలి సుగ్రీవునకుఁ గుమారాదుల నప్పగించుట)

ఉ॥ తమ్ముడా! నీకు నేనిట ము॥ దమ్మున బల్కెడు పల్కెల్ల గ్రో

ధమ్మున సీచకాదనకి॥ తమ్మునవించుసల్పగావలెం

జమ్ము గుమారునంగదుని॥ జూషము నామృతికయ్య శోకబా

ష్పమ్ములు గ్రమ్మగన్నుగవ॥ వాయగ నేడ్చెడు భూమిదొల్లచుక,

చ॥ వెనుకయు ముందుజూడడరి॥ వీరలమనైకపట్ల, విక్రమం

బుననుభవన్ని భుండు, జల॥ ముఘ్నులుఁడౌహవమందు, నింక నే

జనియెద నెల్లుగాంచెదవొ • సత్కృపనాదగు ముద్దులాని బె
 ల్లనిభయమందబాపుమెద • నాత్మసహూదర! పిల్లజాగదా! 168
 ఉత్సాహా! జాతిబాంధవాభి కల్ప • సాల మనఘవరిత యా
 త్పాతికంపు జ్ఞానమందు • బండితాగ్రణి సతి నా
 వాతితార యలసుషేణ • నందన గుణరాశి బల్

నీతిశాలిదీనినరయు • నీప్రభక్తి సంతయున్ ॥ 139

క॥ తమ్ముడ నీదగుహృత్పద్మమ్మగు నీవల్కునిల్లు • మరువకుసుమ్మి!
 ఇమ్మహిపుపనికిదోడ్డును నెమ్మినినటు సేయకున్న • నినుదునుమాడుక
 క॥ మఱియును నేజనఁగొనిరి దొఱగుంబై డిసరముంచు • దోరపుటత్తి
 నేజనకుఁడిచ్చెనా, కని కటిగెడు తటిదాల్పజయము • నందిసుమ్మి!
 వ॥ అని దీవించి యెసంగిన సుగ్రీవుండు కాంచనమాలంగై కొనియున్న
 నిజనందను దగ్గరకు జేర్చి చుంచుమవ్వి ముద్దాడి బ్రీతి పూర్వకం
 బుగనిట్లనియె. 172

ఆ॥ ఒంటినమ్మబల్కి • రెంటికినోర్చి మూడింటి నెటిగి నాలు • గింటిగొనుము
 రెంటినేదిరాధా • దంటతనముమీర మెలగి సిన్న తండ్రి • గొలువ్రతండ్రి!

క॥ చనువునల్లబ్రయమున భయమున

దనయెడ మెలగంగనిన్ను • దయగనుజమ్మి!

పినతండ్రి కాన నాత్మో

డనటించినలాగు గొమరు • డాతిరుగుమురా॥ 174

క॥ ఓరిమిసర్కజపనులం గూరిమికొమరుండ! మెలగు • గురుమతి నెపుడు
 సారియమ్మిత్రుల మిత్రులజేరి యరయకీప్ర చెల్చి • సేయకుమెం తే॥

క॥ ఏతటి నన్నేహమ్మును నాతతమగుచెల్చినట్లు • నాపథలబ్బుక
 నాతగ్రీ! జాగరూకత భూతలమున మెలగుమెపుడు • బుధులెన్నంగ॥

(వాలిప్రాణంబులు విడుచుట)

వ॥ అని యిల్లు గొమరునకుం బుద్ధిగఱపి వానరేంద్రుండైన వాలి రా
 మబాణహతి బీజితుండై గ్రుడ్లు గిరగిరంబ్రదిప్పి బ్రాణంబులు విడిచి
 నంత.

ఉ॥ ఏడ్చిరి వానరాఘములు • నెంతయు వన్నెదొలంగెఁ దత్పురం
బేడ్చిరి పుత్రుఁడాదిగ గ • పీఠదులుగాణనెదిరైసంచుఁ దా
మోడ్చిరి మోముదమ్ములను • ముద్దులగుమ్ములు దుఃఖమోర్వలే
కేడ్చిరి తక్కువారు వనమెల్లను • గాంతిదొఱంగె వాలిపూర్ణ ॥178

ఉ॥ పురపురబాక్కుచొద్దకటు • వోయి మొగమ్మునమోముజేర్చి మం
ధరధరమో యనంబడిన • భారుణేనాయకువాలికిట్లను
వగనఘకాంతితారయగు • వానరనాయకుదారతార హృ
ద్వర! మునునానుజిన్వినక • ప్రాణము బాణముపాలుసేసితే ॥ 179

క॥ ఎంతటిప్రియురాలైన • జెతన్నేనిలచియుండ • స్థిరకౌగిటిలో
గాంతుడనిలచిపలుకకేవలతునననునంత్రదోయ • బాడియచెపుమా॥

వనమయూరము॥ ఒక్కయెడ బుత్రుఁడు మ • టొక్కయెడదమ్ముం
డొక్కయెడ మిత్రులు మ • టొక్కయెడ నేనుం
బొక్కనిదియేమరుచు • బుత్రకునినైనం
దిక్కఱిదిదాయనుచు • దేర్చవిదిమేలా ॥ 181

మానిని॥ నాపతి నాగతి నాధృతి నామతి • నావిధినాచెలినాశముగా
నాపతిజల్పినదేమొకొ నామతి • యంతటభిన్నములై చనకే
యీపగిదింజలియింక నుండెడు • నెందరుపుత్రులు పుత్రికలే
నాపతిబోలుదురాతలపోయగ • నన్ను వెలార్చితే ధృష్టవిధి!

మంద్రాకాంత॥ రామారత్నంబిటులు వగళా • రామబాణమ్మునాసా
త్రామాఙ్గంబుదురు ఫణివలెం • గ్రాలనీలుండువాపెన్
ఈమాదింబాప గనుదయభూభృద్ధరింబాసిదాగ్రా
లామాన్యంప్రసమన దగెనయ్యమ్మరక్తాన్వితంబై •

మధ్యాక్కర॥ అపుడుతచ్చరమట్టెతీయ • నైదిదేహమునుండి నల్ల
విపులగోత్రమగల్గి కంపుబీటినేలల బాణివచ్చు
విపులకూనదియోయనంగ • బెల్లుగాఁబ్రవహించెజెల్లు
కపులునెల్లరుభ్రాంతిమూగ • గండనుర్వలజాలహెచ్చి॥

వ॥ అంతఁ బుత్రుంఁగాంచి ॥ 185

తే॥ నాయనా! నీవికేరిని • నాయనాయ

టంచు బిల్చెనుకడ • సారియంచు నెంచి

మ్రొక్కరా తండ్రి యని తన • పుత్రుచేతఁ

బతికి మొక్కించె నప్పుడు • పద్మనయన॥

186

తే॥ వేలుపులతోడుకాంచన, మాలనిచ్చెఁగాదనానాధ! లేదేలకంఠమందు
నిన్ను సాధించిరవిజంఘ • నేలగూల్చి యొడిచెనాదానిగూడదా, నోర్వలేక
(సుగ్రీవుడన్నంజాపినందులకు విచారపడుట)

శా॥ గోలాంగులకుమారతారలుమహా • ఘోరాగ్నినేడ్వన్ రుమా

బాలారత్నధపుండు గన్గెనికటా! • బారంపుదుఃఖానకే

మూలంబై తినటంచునెంచి సకలం • బుఁరోసి శ్రీరామభూ

పాలగ్రామణిగాంచి మ్రొక్కిపలు కీ • భంగిందరాస్వీతుడై॥ 188

శా॥ రామా! రాజ్యలలామ! సీప్రతిసదీ • ర్చంజాలితంకేల నీ

భామారత్నముర్యగాదగిన శు • భద్రీయ్యలంబంపుదే

సీమాన్యంపుగపీద్రరాజ్యమును సు • తేనొల్ల నేనేగదా

బో మాయన్నకుదోడుగా దివికి నీ • భూరివృధుబాపగఁ॥ 189

శా॥ అపై వాలికుమారుడంగడుడు పూ • జ్యంబైన రాజ్యంబు నే

లాపై నిల్చినవారితో మిగులుకార్యం • బీనునెగించు కొం

డి పాపంబుహరించు నాదయిన య • న్నే పోవగా రాజ్యమా

కాపాడంగలదింక నన్ను గమలా • టాపంపు స్వర్గానకుఁ॥ 190

చ॥ పితృసముజంపినాడనట • బెంగొలకున్నడిగట్టినాడ నే

నతివెత్రబుంగినాడ మహి • నారడిపాలయిపోయినాడ నా

భృతినిదొటంగినాడ ఖీతి • భృత్తులు నీదరిజేరికూడ నే

మతిచెడినాడ నేలపలు • మాటలు నాకిడుమాజ్ఞమిత్రుఁడా! 191

క॥ మునుపటివలె నీ మలపై బనుపడనిలచిననిటేల, వచ్చుచునాకుఁ

నినుననగ నేలమరితంబినుమడినన్నేర్పుచుండఁ నెంతయురామా! 192

తే॥ భ్రాతలోభ్రాతృజాయహో • భ్రాతృసూను

తోహితముపాంట నగ్నిలో • ద్రోతుమేచు .

త్వద్ధమణిరోయ నీకు త • ద్వార్తదెల్పు
నామెడేదోడరాగల • రగచరులదె॥

193

చ॥ అదియునుగాక నేమరణ • మందిన నీపనికాకపోదునూ!
విదితబలుండ వెంతయు వి • వేకివి జాలవలంతివెర్గుడే
నదియటులుండ నాకన్మత • మబ్బునటఁచొక కొంతభీతి నా
హృదిదవితెందినేశకుల • హేమకజాకరబాలభాస్కరా! 194

చ॥ అన విని రామచంద్రుఁడు కృ • పాకరుఁడౌటను మిత్రపుత్రుగ
న్గొనుచు ముహూర్తమాత్రము క • నుంగవశోకజలంబునించి తా
ర్గనురహి నూరఁడింపఁ జనె • భ్రాతయులోనగువారు మార్గముం
దనకునమర్చివాలి నల • తారను వేరుపడంగజేయగన్ 195

(తార తన్నుదునుమాడ రామువేషకొనుట)

ఉ॥ ఆవనజాక్షితార వన • జాయతనేత్రుని రాముఁగాంచి ల
జ్జావనతాననాబ్జముయి • యాతనిప్రాంచితలక్షణాదులం
భావనసేసిరాముడని • స్వాంతమునందు నెఱింగి భక్తలో
కావనశాలికాతని కి • టాడె స్వభర్తృవధాత్తదుఃఖమై 196

చ॥ అమలగుణాభిరామ! సుజనానినకామ! దినేశధామ! స
ద్విమలయశోభిరామ! భవ • భీకరధర్మవిరామ! జానకీ
కమలభవాస్యకామ! వర • కార్ముకకాండకరాజరామ! నీ
విమలశరమ్ముతోదునుమ • వే! ననుసాధునిచెంతఁ జేర్చవే! 197

ఉ॥ నీవలగోత్రమూలమున • నీరజనేత్రికినేడ్చినట్టుగా
నావగకాదు నాకమున • నాకయిబెగ్గిలుచుండు గావునం
భూవర! నన్ను నీమశర • ముంగొని వ్రాల్చిముఖభార్యభర్తకుం
జేవము సాగనూకొనమొ • చెప్పగ లేదొకొవేదీశాస్త్రముల్ 198

స్మగంధీ! స్త్రీవధంబుపాతకంబు • దీనిగూల్చునేల నా
కేనిధంబుచేతనై న • నేయుమాశరమ్ముతో
త్యౌవరాభిరామ! దిక్కు • మాలినట్టిదాన న
న్నావరాజ్కమందు జేర్చి • నన్నుబ్రోవుమాకృపన్ 199

౩॥ అని యిట్లెల్ల వితమ్ముల ధన్యుదునుమాడ వేడుకొనుచున్న తారా
వరాహోహ నాశ్వాసింసం దలంపుగలవాడయి తయంబున 200

(రాముడు దారనూరార్చుట)

కందద్వయగర్భిత భాస్కర విలసితము
ధారుణిరమణుడు వల్కును దారా! తత్త్వనిధివిఘన తరమతివిశ్రీ
మీరినగుణివిలులాడుట మేరా! మేటిక్షీతీపుడును మృతిగనకు నే
సారసభవుడుజగమ్ముల సారా సారములెరిగి విశదముగజేయున్
వారకసుఖమునుదుఃఖమువైరా వైరములటయక బనుచునతంజే
ఉ॥ కోవిద! పల్కు దేహమున కోమటి జీవునకో మనమ్ములో
నీవిటులేడ్చుటల్ మెయికి నేడ్చుటకూడదు నిల్చియుంటచే
జీవునకేడ్చేదేని విను జీవుడుపుట్టచుచావడేడుం
బోవుట నిల్చుటయెరుగ బోడునుమీ మఱినిక్కమితయున్ 202

అ॥ వె॥ తాతగీతతుమవ దరమానయేవాని

కై నగాని జగము లందు నెందు

తాత్ప్రవాతరీతి భూతలంబున సక

లంబుజరుగుంగాడ డంబుమీర

203

అ॥ వె॥ పోయినట్టివారు బురవురబాక్కంగ

తిరిగివత్తురెట్లు తెలుపుమమ్ము

ప్రేతకేడ్వడగవ పీనుంగుతోజాగ

రణమదెంతతడవు రణమహోర్వి

204

క॥ కాలమ్ముబ్రహ్మధూపము కాలమ్ముఖలమ్మునేదికలిగినజగతిం

కాలమ్మువలనగలుగుంకాలమ్మునబెలుగుతలుగుగడవీరసతీ! 205

ఉత్సాహ॥ వీరపత్నివైన నీకు వెక్కి వెక్కియేడ్వగా

గారణమ్ముబల్కుమీవు గన్న పుత్రునంగడున్

సారయావరాజ్యమందు జక్కనిల్చి నీదు క

న్నారజాచి కొమ్మునెమ్మ నమ్ము నుబ్బుజెందగక 206

తే॥ వింద్రినేసినపాపపు • ణ్యమ్మువలన

మున్న పాపమ్ముభూమిపైఁ • బొందినాడు

మీదస్వఃపురమునకేగ • మిగులుపుణ్య

ధనము ననుభవింపఁగ నెంచి • తలరుబోణి

207

(రాముఁడు తారాసుగ్రీవాంగదుల సూరార్చి వాలి కన్నికార్యంబు జేయించుట)

చ॥ అని మఱికొన్ని తత్వవిష • యమ్ములనింపుగ ముచ్చటించి బే

క్కొనినమహాద్రి వాలికొమ • కుం బ్రయసకాతికిఁడమ్ముఁగుట్టకున్

విని హత శాత్రవుండు రఘు • వీరుఁడువాపి సురేశసూతికా

తని సుతుచేత ముంజరుగ • దగ్గవనుల్ జరగింపుడంచన్

208

సీ॥ అవుడు సుమిత్రాజుఁ • డమ్మహేంద్రజు సంస్క

రింప సర్కజునెచ్చ • రింపన్వతఁ

డంగడుండునుద్ధాను • నాతారుఁడరిగి తె

చ్చినయట్టి నొక్కంపు • శిబికవేద

విధినింద్రజుంజేర్చి • వెలగలబట్టలు

నగలుగై నేసి వా • హగణమెత్తి

మ్రోయఁదారాదులు • మొట్టోయనుచునేడ్వ

వానరీజనములా • పైని సార్వ

సెక్కవాకదరింజేర్చి • పొక్కుదార

వానరీజనములనెట్టి • వాలిజతిని

జేర్చి వహ్నినిబెట్టించి • వార్చితిలలు

నీళ్లువిడిపించె సుతుచేత • విడిచెఁ ధాను

209

క॥ హరిహాయనందనునిటుసంస్కరించిరఘురాముజేరఁమార్తాండాజుఁడా

గజితలఘోదారానతి యటిగెంగిష్కింధజేరఁనార్తింబడుచున్

210

(హనుమంతుఁడర్కజపట్టాభిషేకమ్మునకై రామునివేడుట)

శ॥ హరిహుతునిగెల్పితివని

హరిహుతుసచివాళిబొగడ • నాత్మప్రభువున్

హరిబలముగొలువ రాముడు

హరిబలముగ సురలుగొలువ • నలరినటుదగె

211

సుగంధి॥ కేనర్చిప్రసూతుడంత • గేలుమోడ్చిరాఘవుం

డాసిపల్కు మైధిలీసనాథ! సీసహాయత

వాసవాత్మజుండు రాన • వ్రాల్చుగల్గియర్కినిం

డాసినిల్చెనాజ్ఞయిమ్ము • నాగరమ్ముజేరగ

212

సుగంధి॥ స్వామి! నీదుపల్కుమీద • పట్టణమ్ముజేరి మా

స్వామి తాగ్యతాభిషేక • సంపదఁ వహింపఁగా

బ్రేమగోరుచుండె రండు • బెల్లుగ్రాలునల్లడే

శ్రీమహాద్రుడెంకివోల్ పు • రింజొలంగ నెంతయేన్ 213

వ॥ అని పల్కిన

214

[రాముడు సుగ్రీవపట్టాభిషేకమునకు లక్ష్మణుఁబంపుట]

పంచచామరము॥ పురంబుజేరనొల్ల దండ్రీ • మున్నె సంగునాజ్ఞచే

బురంబుజేరి పద్మమిత్ర • పుత్రుడాధిపత్యముం

గరంబుడంబుమీర మీరు • కైవసంబు సల్పగం

దిరంబుగన్వహించుగాత • నెమ్మిరాజ్యభారము

తరల॥ అనిరవిప్రియసూతికిట్లను • నర్కనందన!లక్ష్మణుం

బనివెదీరలలోడ నాకెన • వాచొనర్చభిషేకముం

జనుముఁలంకికి నైందిబిడ్డకు • జక్కగాయవరాజ్యమి

మ్మునుగుదోడు గొమారుడొగద • హర్ష తంబుధులొననన్ 216

ఉత్సాహ॥ శ్రావణంబువచ్చెనిపుడు • సాగవెట్టికార్యముల్

నీపువానకారుబుచ్చి • నిండుగూర్చిపేర్కొనీ

తావరాంగివెదకజాలు • దంటలంబనుపుమును

గ్రీవుడా!కుమంగలసిను • ఖంపుమంతపట్టునన్ 217

క॥ అనిరాచుచండ్రుడెప్పుడు తనతమ్మునినిచ్చినర్క • తనయునిగిష్కిరి

ధనుజేరబుచ్చితన్నిక బనగమ్ముననిల్చెవిల్ విదంబింపఁగయన్ 218

(సుగ్రీవవాదులుకిష్కింధకేగుట)

క॥ ఈకరణిరాము సెలవుం గైకొనిమంత్రులునుదానుఁఖరకలనుతుఁడా
కైకేయానుజమణిలో నాకొట్టికరిగినిజగృహమునకుజనుచో

(పత్తనస్త్రీలులక్ష్మణాదులంబ్రశంసించుట)

సీ॥ ఇతఁడతేమనరాజు • నెలమిబట్టాభిషి

క్తునిజేసిమనకింపుఁగూర్చువాడు

ఇతఁడతేరఘువీరు • నిలకన్నేనేప్రాద్దు

గొల్చిమెప్పొందిన • గొప్పవాడు

ఇతఁడతేతనయన్న • నినస్థానుతోబొందు

నేయబ్రేచినచిన్నవాడు

ఇతఁడతేసుగ్రీవు • నీరాజ్యరమతోడ

గుమతోడజేర్పజే • ర్పుగ్గలవాడు

ఇతఁడతేయూర్విశాదేవి • యెమ్మెకాడు

ముగుదఱోయితఁడనుమిత్ర • ముద్దులాడు

పడతివీడతెరాముత • మ్ముడగువాడు

వనితవీడతెబంగారు • నన్నేవాడు

220

వ॥ అనియిట్లుశుభలక్షణుడైన లక్ష్మణుంబ్రశంసించి.

221

సీ॥ మనలనేలెడువాడు • మర్యాదగలవాడు

మార్తాండజుఁడుబాండెమగువజూడు

రవికాంతిగలవాడు • రాముబంటగువాడు

నాంజనేయుఁడుక్షేణేయమృచూడు

నెఱిదొరంగినవాడు • నెరిదండ్రబడవీడు

సంగదుండనువాడు • సతివజూడు

తెక్కుమీరినవారు • నుక్కుమీరినవారు

తెక్కుప్పక్షచరుల • దరుణిచూడు

కుచుచుసౌఖాంతరమ్ముల • నబలలెల్ల

తోడిచెలులకుజూపుచు • దొడరియుల్ల

ములనురంజిల్లనుత్సాహ • ములనునల్ల

నల్లమల్లెలాజల • జల్లిరహహ!

222

ఉ॥ అప్పుడుపౌరవృద్ధులుము • దాన్వీతులై యెదురేగుదెంచి
ల్లోప్పగమ్రొక్కియర్కజన • కొయ్యనమన్ననగాంచివెంటరా
నప్పురుహూతనూతినతి • యార్తినిగుండగనూరడించియా
కప్పురగంధిదాసెలవు • గైకొనిభానుసుతుండువేషుక

223

[పత్తనంబునలంకరించుట]

క॥ ఈలీలవారలందరు లాలితగతిగృహముజేరి • లక్ష్మణునాజ్ఞ
పేళితనూభవునకుబడి బాళిననభిషేక మొనరుపందలచివెనక

224

సీ॥ పట్టాభిషేకమ్ము • పత్తనంబునలంకరిం

పుడంచనియుజాటిం • పువారు

మహితగోపురసౌధ • మరీటపమ్ములపై

పుత్తడికుండల • నెత్తువారు

రంగారుబంగారు • రాచపెన్నిక్కల

చిత్రపటములగై • సేయువారు

కప్రంపుటనటుల • గైసేసిముంగిల్లు

లలితకన్తూరిని • నలుకువారు

గేయమగురాజవీధిగై • సేయువారు

బసిడిచేలలయల్లెడ • ల్బున్నవారు

కోర్కెనభిషేకవస్తువు • ల్లూర్పువారు

కానిపెరవారిలేరున • గరునలేరు

225

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

చ॥ ధిష్ణుడువెట్టినట్టియొక • దివ్యతమంపుషాహూర్తమందుమో
నుపపతిలక్ష్మణుండురుమ • నోచిననోములపంటకయ్యెడ
ధిష్ణుడుమున్ను సేవగిది • దేవగణేశగుత్తాభిషేకముక
నృమరధుడెన్నజులైనటు • బ్రేముడినర్కిజిల్పిరెంగయె

226

ఉ॥ దివ్యసువర్ణవస్త్రముల • దివ్యమగంధరసప్రజమ్ముల
దివ్యసుప్రజమ్ములను • దివ్యశుభాక్షతకాంచనమ్ములం
దివ్యకిరీంద్రచర్మముల • ద్వీపశరీరపుడోళ్ల దేనియం
దివ్యకిసాలయమ్ములను • దివ్యమణిశిలనే బెటుంగుతో 227

ఉత్సాహ॥ లేపనమ్ముగొంచుభూమి • లేఖపాళిదృష్టిగాఁ
డిపితమ్ములైనవస్త్ర • దివ్యభోజనమ్ముల
లోపమింత లేదటంచులోకులెన్న జేసిత
తో పనలకుఁజాలమంచి • కోకలునగలిచ్చిరా 228

ఉ॥ ప్రేమను వేదఘక్కిని బ • రిస్తరణంబులమధ్యనగ్ని నెఱ
తేముదమారనుంచికీటి • దేవులుబల్కుఁగఁబూరిమౌత్రముల్
హోమమొనర్చిప్రాజ్ఞులుమ • హోన్నతస్వర్గనిఘట్టితంబునై
హైమదుకూలవస్త్రునిచ • యావృతమానోకమంటఘమ్మున 229

మ॥ రతనాల్ గద్దియదూర్పుమోముగనుమా • ర్తాండాత్మజున్నిల్పిత
చ్చతురంభోధినదీనదాంబువులమిం • చంజేసివేహొన్నండల
దతగోశృంగసువర్ణపాత్రములచే • తన్ముంచివేసోక్తుల
జతగామైందుడుగంధమాధనుడుకే • సర్వాత్మజుండాదిగ 230

క॥ సురపతిసురలోనర్చిన సరణింగపిపతికిగపిని • చయమభిషేకం
బరుదారజలిపెనెం తేనిరుషమమగు లక్ష్మణోక్తి • నిర్జరులెన్న 231

వ॥ ఇట్లుపట్టాభిషేకంబొనర్చినయనంతరంబ 232

క॥ అంగదునినర్కజండాక బంగరుగద్దెపయినిల్పి • పలువురుమెచ్చ
బొంగుచుయువరాజుంగా రంగుగనుత్సనముజల్పె • ధామాజ్ఞదమి

క॥ వానరులెల్లగులక్ష్మణు మానుగబూజించిరర్కి • మఱిమఱిచెప్ప
మానయినవస్త్రభూషలమానవపతిరాముపోల్కి • మన్ననకెంత 234

సీ॥ ఒకవంకలక్ష్మణుం • డొకవంకనంగమం

డర్హాసనమ్ముల • నమరియుండ

ఒకవంకమానుమంతుఁ • డొకవంకదారుండు

కావ్యగీష్పతులల్లు • గ్రాలుచుండ

ఒకవంకమైనుండు • నొకవంకద్వివిదుండు

బంగారుగెత్తము • బట్టియుండ

ఒకవంకనీలుండు • నొకవంకజాంబవదా

దులేయెడదన్ను • నానియుండ

శ్రీరుమాదేవివామాజ్ఞు • సీమనుండ

భటుఁడు వెలిపట్టుగొడుగొండు • బట్టియుండ

వెలదివింజారమలుబట్టి • వీచుచుండ

జెలగరవిజంగుబట్టాభి • షేకుడగుచు

235

క॥ రమణీయరాజ్యరమణో

రుమతోగూడిరవిజుండు • బ్రాద్ధన్నెలయున్

క్షమగలిగినన్ని నాళ్లును

స మతంగపిరాజ్యమేలె • సత్యముమెరయన్

236

క॥ అలజడిగలారుదుఃఖము గలారునిష్పచ్చరంబు • గలవారురుజల్

గలవారజ్ఞానమ్మును గలారునయ్యెలుబడిని • గనబడఁరెండు 237

క॥ ఈకరణిన్లెల్లఁలెన్నఁబ్రభాకరతనయుండునన్న • పట్టియుదాను

జోకనలవానకాఱుల వీకశరదృతువురాగవేడుకమీరన్

238

(సుగ్రీవుఁడు రామకార్యము నిర్వర్తించి వచ్చుట)

సీ! హనుమంతుఁడాదిగా • నాత్మబలమ్ముల

నాయాయదిక్కుల • కమరబంచి

జానకీజాడయం • జనిపట్టిదెలిసి

దానందర కెరిగించ • నాలకించి

వానరాఘములచే • వారిధిగట్టించి

లలితమార్గమ్మున • లంకగాంచి

సుతబంధుహితలతో • సురవైరిరావణు

దనసహాయలే రాము • డనివధించి

మించిరిప్రసోదరుని లంక • మెరయనుంచి

భూమిజనుగూడి సా కేత • వురిగమించి

సరగనభిషిక్తుడై రామ • చంద్రుడంచి

ననుపురముజేరె నర్కినం • తనముగాంచి

239

తే॥ శ్రీరుమాజాని పర్వత • శ్రేష్ఠభూమి

సురలుగొల్వంగ లోకమ్ము • శోకనేతె

శ్రీరుమాజాని పర్వత • శ్రేష్ఠభూమి

హరులుగొల్వంగగపిరాజ్య • మమరనేతె

240

క॥ ఎందాకసూర్యచంద్రులు నెందాకందారకాళినెసగుం • ధర్మపై

సందాకనలరుసికృతి బృహదారకవినతురాము • కృపచేతనిల

241

[శలశుశీ]

క॥ ఈకృతజడిపినవ్రాసిన నీకలియుగజనులకఘము • తెల్లనడగిసే

తానశ్యాణనతీపతిదాకృపనానదలు బలర • యమ్ముననబ్బు

242

తే॥ కాలగుణ ననువిధుసంజ్ఞ • శాలివాహ

నశకమబ్జెందువిని శా • నాధసంజ్ఞ

హూణశికమేగసికృతి • నొప్పుగుల్క

శ్రీరఘూద్వహుకృపచేర • చించినాడ

243

అబ్బరాధనుమంతరావనెనువాడ

ఆశ్వాసాంతము

శోకము॥ తతకమ్రకులంబుజ • ధామనిధీ!

సుతఘ్నాచంద్ర! మ • నోజ్ఞసుప!

ఘగవిదాన! య • గర్వమతీ!

అతులోజ్వలకీర్తి! జ • తాజనతీ!

244

పుష్పమాలికాబంధము.

చ॥ ఖరకరసారశేజ! కవి • కల్పక! ముత్యమకామ! కామసు

దర! ధరధీర! మేరుధర • ధర్మధరాంధ్రజలేజపంజరాం

తరచరసారభంగ! ధర • ధర్మధరాధర హర హీర గో

పరి! దరవారకీర్తిర • పక్ష! పకీరయ! గేయదాయకా!

245

మంగళమహాశ్రీవృత్తము

శ్రీమహితకమ్మకులఃక్షీరమక రాకరవిశేషపరిపూర్ణ తరచందా!
రామపదపద్మవిచారస్వధుదవర్య! ధనరాజనిభధర్మగుణసాంద్రా!
కోమలహసత్సుముఖ!కోటయసమాఖ్యసుత!కోవిద!సుభాగదివిజేంద్రా
క్షేమకర రాజమ“పఃకీరయ”సుధీవినుతఃకీర్తిదిజితాదిమఫణీంద్రా! 246

నిరోష్ఠ్యకందము

ధరణితనయానాయకచరణసదారాధనాతి • స క్తహృదయ!

శ్రీకర!కోటయాగ్రనందన!సరసాగ్రణి!యేల్లగడ్డసంతతితిలకా!247

సం పూర్ణ ము

బుధజనులారా !

చదువరులారా !!

అంతర్మధ్య పట్టిక

ఈ సుగ్రీవపట్టాభిషేకమున శుద్ధపత్రము విశేషముగఁబడకుండ ముద్రింపింతమని నేనెంతగాఁ బ్రయత్నించినను గొన్ని కారణములవలన నాకోరిక కొనసాగమికి విచారపడుచుఁ బ్రస్తుతమున నాకు సాధ్యమగు నంతవరకు దిద్ది యీశుద్ధపత్ర మిందుజేర్చినాఁడ. ప్రాజ్ఞులైనవారు నా తప్పులు తమించి యొప్పులు గ్రహించి నన్నుమన్నించినఁ బునర్మద్రణమునఁ గొఱవడినవానిం దిద్దికొనెద.

ఇట్లు బుధవిధేయుఁడు,
కృతికర్త.

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	బిప్పు
3	1	1	ద్రాక్ష	దాక్ష
4	నచనమ	1	యంత	యెంత
		7	యిష్టమె	యిష్టమై
		10	వ్రాశి	వ్రాసి
		16	వ్రాశి	వ్రాసి
5		8	యచ్చట	యచ్చటచ్చట
6	2	3	తరులను	తరులను
7	9		నర్మనముము	నర్మనము
		11	దొనరు	దొవరు
9	15	2	జిగాజిగ	జిగాజిగి
	16	4	దిజ్ను	దిజ్నీ
	18		యీత్ర	యీత్ర

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చు	
		1	బ్రహ్మను	బ్రహ్మను	
		2	మూపు	మూపు	
		3	దాల్చి	దాల్చి	h
10	21	1	ఆకారమున	ఆకారముల	
11	నచనము	2	అనిపించు	అనిపించు	
		10	చిలత	చిలుక	
13	1	1	కనక	కనక	
	2	7	అంబరీష	అంబరీష	
	నచనము	2	కృత్తికర్	కృత్తికర్	
		6	తొందర	తొందర	
		11	అల్లడ	అల్లడ	
		13	వేర్పర్చుచుమాడ	విమర్శన లేర్పడుచుండ	i
14		1	పాత్తము	పాత్తము	
		2	నెఱుగు	నెఱుగు	
		5	నేన	నేన	
		10	నెత్తి	నెత్తి	
		16	నెల్ల	నెల్ల	
		17	నెల్ల	నెల్ల	
		18	నెల్ల	నెల్ల	
		22	దోనెపొడి	1-1-1912 దోనెపూడి	(
			ప్రశ్నమార్శాసము.		
1	1		శంకరుండు	శంకరుండు	
2		3	దాస	దాస	
	4	2	వాక్	వాక్	

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
5	19	2	మోములు	మోములు
		6	దబ్బ	దబ్బ
		8	సహ	సలి
6	22	2	జందు	జందు
	29	2	గనులకు	గవులకు
		3	వీరుగ	దీరుగ
2	56	1	పిల	పిలి
	58	6	మేత	యేత
13	61	1	బంత	బనంత
	63	3	నక్షేణ	సక్షేణ
16	77	5	లక్ష్య	లక్ష్య
17	78	11	మన	ము
	81	1	క్తి	క్తి
18	84	8	బొట్టు	బొట్టు
	86	1	నెవ్వ	నెవ్వ
19	90	1	సాంబయాహ	సాంబుజాత
		3	కరుణజమా	కరుణమా
	93	3	చున్నా	చునా
23	114	10	మీట	మేటి
24	118	2	గుబ్బద్య	గుభద్య
26	127	10	పుచ్చ	పుచ్చ
		12	డమి	దమి
		22	కరయ	కరము
27	134	2	చెప్పు	చొప్పు
		1	గొదవె	గొదలె
29	144	2	వికాశ	వికాస

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
30	147	2	ముయిం చెక్	ముదయిం చెక్
	151	1	మర్ధి	మర్తి
32	166	4	తోడక్	తోక్
	171	1	మొదల	మొదలు
34	181	4	న్వితలై	న్వితములై
35	184	2	చూపు	రూపు
37	199	4	గుంట	పుట
38	205	2	తోను	నుతో
			దాహ	వాహ
	206	4	హిక కాచలట	హికట కాచల

ద్వితీయాశ్వాసము.

41	10	1	వేల్లా	వేల్లా
43	19	3	బటికా	బటిరా
	20	2	సుషేనునిక్	సుషేనుడుక్
	21	3	వెలిగాదా	వెలిగానా
44	25	1	సుషేనుడు	సుషేనుడ
	26	1	నట్ల	నల్లు
45	29	2	జగాజగ	జగాజిగి
	32	1	జట్టు	జట్టు
	34	1	రాయిగ	రాంగయి
46	37	1	కుమారు	కుమార
47	47	7	దాల్చ	దాల్చి
48	51	6	నాతి	నాలి
49	54	3	దురివో	దురిలో
		4	నుర్వీరుట్టు	నుర్వీరుట్టు
	56	8	జట్టు	జక్క

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
		12	వారి	వాలి
50	57	4	జాలు జాలు	జాలు
		10	తోతోడు	తోతోడు
	59	3	దర	వర
		10	లేపి	వేపి
51	64	4	మైతాలిచెన్	మైతాలిచెన్
	65	1	కొడిన్	కొరిన్
52	73	6	డేలె	డేలె
		11	గుబ్బల	గుబ్బలి
53	77	2	స్వేషుధిన్	స్వేషుధిన్
	79	2	వేడ	లేడ
		5	వేడ	లేడ
		6	దేడ	లేడ
		8	వేడ	లేడ
55	86	4	నెరకు	దొరకు
56	93	1	బూవులు	బూవులు
	96	3	గారపుల్కు	గారపుగిల్కు
58	103	4	నిడిన	నిడిన
59	105	2	రేలు	రేలు
		15	గేల	యేల
			తేవలెనేల	తేవలెయుయేల
61	114	3	నంచు	నంచ
64	120	1	ఓలిని	ఓలిని
			తోబక	తోదక
64	132	2	వెల్గు	లెల్గు
66	141	5	మల	మెల

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		12	దాని	వాని
68	150	1	వల	నల
69	153	4	పోత	పోత
72	172	8	నెమ్మిని	నెమ్మేని
74	182	1	ముచ్చేపుం	ముచ్చేముం
	183	2	విటు	నిటు
	188	1	కెగ్గి	కెగ్గి
	189	2	విను	నిను
76	198	2	చేయుడు	చేయుడు
	199	3	నాడు	నాడు
77	202	2	నెల్లం	నెల్లరి
		4	మేపె	మేసె
	203	4	వివ్వల	నివ్వల
	206	2	చెరి	చెలి
78	210	4	కుశలంబడిగి	కుశలంబడిగి పు- జించి గో. భూ. హిరణ్య మధుప ర్కాదికంబు లొ సంగి మ్రొక్కినిల్చి న, ఋక్షవిరజాదు ళందీవించి కూర్చుం డ నియమించి స భాభవనంబుఁ దిల కించి వారల్నిదిరి.
79	215	2	తెన్న	తెన్న
81	222	3	సందు	సంద్రు

పుట	పద్యం	సంక్తి	తప్పు	బిస్వ
	229	3	దేటి	దేటి
83	238	4	యెద	యెడ
	239	1	నే	నీ
84	246	1	వేష	వేష
	గద్య	3	కాబ్బ	కాబ్బ
			తృతీయాశ్వాసము.	
85	7	1	లంపడ	లంపన
		2	పెగమునన	సంయుతగతి
87	18	1	నెమ్మెలు	నెమ్మెయి
88	23	7	నాల	నాల
	24	1	పెక్కు	పొక్కు
	28	1	నట్టిడి	నట్టిడి
90	31	1	చెలి	చెలి
		4	జేయు	జేయ
	35	1	వందురుచెంద్రు	వందురుచెంద్రు
	37	1	జాచి	జాచి
		2	జాచి	జాచి
91	37	3	దివిన్	దివిన్
	38	3	దిన్నగ	దిన్నగను
	40	3	గేలు	గేలు
		4	కనిడి	కనిడి
	42	2	సార్వదర	సార్వదర
92	43	2	వారి	వాడి
	44	3	డెక్కుని	డెక్కుననేను
	46	3	వీటు	వీటు
			దువ	దువ

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
93	48	3	మూర్తి	నామూర్తి
	49	3	నీదు	నీరు
94	54	2	పుధా	పుదా
95	61	2	గుము	గురుండు
	64	4	వప్ప	తప్ప
	65	1	నించి	డించి
	70	4	దీవనల	దీవనలల
96	74	6	నిష్ట	శిష్ట
97	80	2	గనిదే	గనిరౌ
99	89	4	కటక	కటకలలిత
		6	హిరుణి	హరణ
	90	8	విండి	విండి
		9	కటప	కలుప
100	192		ముక్తి	ముక్త
			నతాజౌ	నతాజా
		2	నతాజౌ	నతాజా
			సవా	సదా
			ఛత్ర	నాగ
101		8	ప్రపంచ	అపంచ
101	100	2	కొరా	రారా
	101	1	ధీ	ధీశా
		8	రాఱూ	రాఱూ
102	102	1	బాలె	బాపె
		4	తను	తమ
	105	2	వాలి	కూలి
			బొక్కి	బొక్కి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
102	108	1	వచ్చి	వచ్చె
	109	1	డంతహి	డంతహ్ని
103	115	3	మె	మే
		4	కాడెంకడి	కానినినీ
	116	2	లేదు	లేడు
	117	2	పుంభజ	పుంభభ
		4	ద్రవి	ప్రవి
105	123	2	నీ	నీ
	125	4	వేచె	లేచె
107	141	2	నురు	నుతు
	143	1	విఘ్న	విభా
110	166	1	దుండ	దుంత
	169	2	గూచ్చి	గూచ్చి
	170	2	వెట్టిచెవు	వెట్టవెవు
	171	1	నాథా	నాద
చతుర్థాశ్వాసము				
112	2	1	తెలుగు	తెలుగు
			జగద్ర	జగద్ర
	5	2	గాంజరి	గాంజరీ
		4	నరూధి	వరూధి
114	17	1	కయ్య	నయ్య
	19	1	వుం	వుం
		2	పక్ష	పక్షు
	20	4	కనులె	కనువె
	21	1	దిగుట	దిగులు
115	29	1	గ్రుక్కి	గ్రుక్కి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
115	29	4	ర్వహి	స్వహి
	30	2	నగం	వరం
	31	3	జృంభిత	జృంభిత
116	37	4	మై	మై
	45	3	వారి	వారి
118	53	4	శోభిల్లు	శోభిల్లు
	54	1	క్షలే	క్షలే
119	59	5	నుటింప	నటింప
120	64	1	చినబా	చినరాజ
		2	చే	చి
	65	4	సల్ప	సల్పి
	67	12	శివునిల్ విఱచిచెలగె	శివునిల్ విఱచిచెలగె
122	85	7	నద్య	నద్య
124	96	3	పానృ	ప్రావృ
127	120	4	అర్కజంఘ	అర్కజంఘ
			గాంచిరె	గాంచగే
129	132	4	గడపు	గరపు
133	159	1	గూడ	గూఢ
	161	1	నీహీన	నగీన
	163	1	దనువపు	దనుపు
134	165	2	మేల	మేలు
		4	భేవి	భేది
	166	పైన	దశరథులు	దాశరథులు
	172	1	వె	వే
137	190	2	వరకు	నరకు
138	192	1	సొన్నార	సొన్నారి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	బప్పు
138	192	7	దూల	దూర
139	204	1	యగములోకే	యగముల నెంతే
		2	చోశాశికశిష్యునివె	భూకన్యాధీశనీవె
140	209	2	గలట్టిరుపేటు	గలట్టిపేరుటు
	గద్య	1	సిరోష్ఠ్య	నిరోష్ఠ్య
		2	కాబ్జ	కాబ్బ
			పంచమశాస్త్రము	.
141	1	1	తలజ	తల్లజ
			గడిసి	గడవి
	3	3	జవి	జలి
	5	1	.	వ. అంత
142	9	4	గనుచవలక	గనుచుజనెక
	0	1	.	వ. ఇట్లు చనిచని
143	16	3	డప్పవి	డప్పవి
	17	2	మందు	మండు
	20	2	రాల్చిరహి	దాలిచియు
144	21	1	మహా	మహీ
	23	1	గొంజరి	గొంజరి
147	43	3	జోట	జోటి
	44	2	పేరా	వేరా
150	60	2	సేబందు	సేదిందు
	66	1	యిట్లు	యిట్లు
152	72	4	రత	రిత
	.	8	జర	బర
	74	2	కోరి	రోరి
	75	4	లతంచితె	లతంబతె

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
153	80	2	లనుత	లత
154	89	2	యింతేదొరం	యింతేనిందొరం
	90	2	తనుధ్య	తనుస్థ
155	95	4	మాయంగనయ్యె	మాయంగనయ్యె
156	101	1	లిహిహి	లిహిహి
157	107	12	భంగి	భంగ
	110	2	దునుమాదు	దునుమాడు
159	125	2	కూదుప	కూరుప
161	138	3	సం	సు
162	145	2	మ్ముటి	మ్ముటి
		3	ల్చిమహి	ల్చిమ్మహి
	146	2	వసుల	ననుల
163	152	4	మహి	మహా
167	179	3	నఘ	నఖ
	180	2	నంత	నంత
	181	4	అతిదా	అతివా
171	209	1	అవుడు	అవుసు
		12	నుతుచెతవి	నుతునిచేన్వి
172	212	3	డురాన	దురాన
173	219	1	ఖరకల	ఖరకర
174	223	4	గంధిదా	గంధిదా
	224	2	బడి	గడు
178	246	2	మధుద	మధుప
		3	సమాఖ్య	సమాఖ్య
		4	దిజితా	విజితా

11000.

